

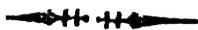
శ్రీ గురుభ్యో నమః.

మహాభారత తత్త్వకథనము.

1341

పాండవనిందానిరాకరణము.

చతుర్థభాగము.

‘బాలవ్యాస, తర్క, వ్యాకరణ, వేదాంతపారీణ

వాచనాని సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి గారిచే

రచియింపబడి.

భట్టవిల్లిగారిమహాపిత శ్రీశార్దూమద్రాజయమునందు

ముద్రింపబడి,

ప్రకటింపబడియె.

ప్రతులు: 1000.

12-4-1951

ప్రెస్విమ్యసంకలితము]

మూల్యం: 2-0-0

ద్వితీయముద్రణాదినర్వాధికారములు గ్రంథకర్తవే.

.. ప్రథమ, ద్వితీయ, తృతీయ, చతుర్థభాగములు విక్రయమునకు
సిద్ధముగా నున్నవి.

గ్రంథప్రాప్తిస్థానము:—

6.13816

వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు,

పి రా పు రం,
మాన్యుగోదాళజిల్లా

cat-12902

రాజాపురభాగము:— "ద్రా ప దీ నిం దా ని రా క ర

కొరిక

విషయ సూచిక .

విషయము.

పుట.

- 1 మంగళాచరణము. పోతిష్ఠి 535
- 2 భారతతాత్పర్యసంగ్రహము "
- 3 పాండవోత్పత్తి పస్తావము — "పాండవుల జన్మకర్మాదులు
కొరవాచారవిరుద్ధములును, భారతీయాచారవిరుద్ధములును"
అనుపీసంగము — తన్నిరాకరణము. 538
- 4 పాండవజన్మప్రకారము 542
- 5 కుంతీదేవికి పాండువాజనియోగప్రకారము 544
- 6 "శ్వేతకేతువె నివాహబంధమేర్పరచె" ననుపీసంగము —
తన్నిరాకరణము. 552
- 7 "ఏస్త్రీనోనై నను పురుషుడు బలాత్కరించి కలియవచ్చునని
యెఱుఁగె" అనుపీసంగము - తన్నిరాకరణము 559
- 8 "పాండవభారతమునాటికి సంకరసంతానమెక్కనై నది." అనుపీ
సంగము — తన్నిరాకరణము 562
- 9 పాండవోత్పత్తి. 559
- 10 "పాండవుల జన్మమునకు నా టివారు సందేహింపలేదా?"
అనుపీసంగము — తన్ని - కరణము 594
- 11 వేమచకూడ పాండవులయందు గౌరవముచూపుటవెట్టి యని
నుడివె" ననుపీసంగము—తన్నిరాకరణము 603
- 12 కుండగోళకశబ్దార్థనిరూపణము 605
- 13 "అంగారపర్ణుడు పాండవులను భారతీయాచారయుక్తులుగా
తేరిని ధిక్కరించె" ననుపీసంగము—తన్నిరాకరణము 607
- 14 గోత్రప్రవర్తనరూపసంగ్రహము 613
- 15 టిబెట్టుదేశచరిత్రము 618
- 16 "పాండవులలో ఆర్యావర్తస్థులధర్మములకు విరుద్ధముగ
వివాహములు జరిగె" ననుపీసంగము—తన్నిరాకరణము 619
- 17 "అర్జునుడు సేండ్లు తిబెతులో నెయుండె" ననుపీసంగము—
తన్నిరాకరణము

- 18 స్వర్గలోకము తిలెతుడేశము కాదు 623
- 19 “భీమార్జునులు ద్రాక్షదివి దీక్షింపచ్చి భిక్షుదెచ్చితిమనుట
తప్ప” అనుప్రసంగము— తన్నిరాకరణము 666
- 20 “పేరికిధర్మరాజే కాని యతనిచేత లధర్మయుక్తములని
వేమన చెప్పె” ననుప్రసంగము— తన్నిరాకరణము. 628
- 21 “ధృతిరాజ ద్యూతపయములో బుద్ధిహీనముగ బ్రవర్తించి
చీచీయనిండుకొనెను” అనుప్రసంగము— తన్నిరాకరణము 630
- 22 “ద్యూతమందు ధర్మజుని అపౌఢిమయేకాని - దుర్యోధనుని
అన్యాయము కానినందు” అనుప్రసంగము— తన్నిరాకరణము 633
- 23 “ద్రాక్షదికి రజస్వలమై రమ్మని ధర్మజుడు కబురంపె” అను
ప్రసంగము— తన్నిరాకరణము 649
- 24 ద్రాక్షదీదేవి అప్పటికి రజస్వలమియున్నది అనుటకుపర్యాయములు 663
- 25 “భీముడు ధర్మజుని నీచేతులు తగులబెట్టవలయుననికాదు”
అనుప్రసంగము— తన్నిరాకరణము 670
- 26 “లోకము సుయోధనశృతాపరాధములనే లెక్కింతురుగాని
భీమకృతాపరాధములకేలొకొ లెక్కింపరు?” అనుప్రసంగము—
తన్నిరాకరణము. 676
- 27 “భీమార్జును లసహాయశూరులని తలచువారు వారుభీతులై
పలయుతులగుట కేమి సందర్భము కల్పింతురొ” అనుప్రసంగము—
తన్నిరాకరణము 682
- 28 “ఘోషయాత్రాగాఢ మృష” యనుప్రసంగము — తన్ని
రాకరణము. 684
- 29 “నేలబడిన దుర్యోధనుని తలపై దన్నిన భీముడు క్రూరుడు”
అనుప్రసంగము— తన్నిరాకరణము. 686
- 30 “అర్జునుడు విభవావివాహము” అనుప్రసంగము—
తన్నిరాకరణము 688
- 31 “భారతమందు ధర్మము కౌరవపక్షమందున్నది. పాండివు
లకు వారసత్వమేలేదు” అనుప్రసంగము— తన్నిరాకరణము 705

- 32 “ధృతరాష్ట్రుని జేరాజ్యాభిషేకియనుటకు అంధభారతము ప్రమాణము” అను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము 709
- 33 “ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాభిషిక్తుడనుటకు సంస్కృతభారతము ప్రమాణము” అను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము 714
- 34 “పాండవర్యోదయ పాండవరాజునకు రాజ్యార్హత యెట్లు” అని యాశ్చేపము—తన్ని రాకరణము 717
- 35 “పాండురాజు రాజ్యవాదము దేనిభాగవతవిరుద్ధము” అని యాశ్చేపము—తన్ని రాకరణము 728
- 36 “పాండురాజు రాజ్యనయెడల ద్వైతధనమును ధృతరాష్ట్రాభ్యుదయముకు లోబరుపనేల” అని యాశ్చేపము—తన్ని రాకరణము 726
- 37 “ధృతరాష్ట్రుని రాజకానియెడల నశ్వమేధముల నెట్లు చేసెను” అని యాశ్చేపము—తన్ని రాకరణము 273
- 38 “ధర్మజుని కుమరాజుజేయుట ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదము నకు బాధకరము కా”దను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము 736
- 39 “ధృతరాష్ట్రుడు రాజకాదను పరిజలమాటలు ధర్మనిర్ణయమునకు బనికిరావు” అను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము 749
- 40 దుర్యోధనుడు తిరతిరిక్కిరి గాజ్యమురా లేదనుట తనంత తాననినది కా”దను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము 756
- 41 “భీష్ముడు కోపమునచ్చి దుర్యోధనునితో పాండుభూపతియై రాజ్యమొనరి; పాండవులదే రాజ్యము అని చెప్పె” నను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము 760
- 42 “పాండు ధృతరాష్ట్రుల రాజ్యభాగములు నేరుగానున్నవని ధృతరాష్ట్రవాక్యముచే దెలియుచున్నది” అను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము 766
- 43 “రాజ్యము ధర్మరాష్ట్రులకును పాండవులకును గూడ విత్తియమని భీష్ముడు చెప్పె” నను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము 768

- 44 పాండవులగర్హరాజ్య మిష్కరియ, అది వీరికి పితృశ్రమనియు,
భీష్ముడు దుర్యోధనునితో జెప్పినాడు. ఇంతకంటే నేమియు
జపు కావలెను" అనుప్రసంగము— తన్నిరాకరణము 775
- 45 పాండవక్షాపాతియగు శ్రీకృష్ణునిమూతమె అర్థభాగము
కొరకై యున్న" దనుప్రసంగము— త. ౨౩ కరణము 730
- 46 "దుర్యోధనుడు కర్ణనకంగరాజ్యమిచ్చినపుడు పాండవులతో
ఏ పలేదేమి?" అనుప్రసంగము— తన్నిరాకరణము 782
- 47 ధృతరాష్ట్రరాజ్యవర్హతవిషయమై వనస్థత్యాదిసామాన్య
పరిధర్శనము. 783
- 48 'గ్రీధముల్లూతానాక పాత్రగానుండి తానే కవియైవట్టి
వ్యాసునివాత సత్యముకాదు' అనుప్రసంగము— తన్నిరా
కరణము 7-6
- 49 'రాజ్యాధికారము పాండవులకు లేనేలేదని 'కురుక్షేత్ర స గ్రామ
ము' అని గ్రీధమండలి ప్రసంగము— తన్నిరాకరణము. 7౨9
- 50 'పాండవులలో దోసములేదా? అర్థరాత్రమున భీష్మునిమీసించి
మీ తని సంహారహాస్యమును తెలిపికొనెన అర్జునుడేమిసజ్జనాడు'
అనుప్రసంగము— తన్నిరాకరణము. ౮09
- 51 'పాండవులలో దోసములేదా? ద్రోణసభార్థమునర్కజడసత్యమా
డలేదా? ద్రోణకరణము అరునుడు ఖండింపలేదా?' అనుప్రసం
గము— తన్నిరాకరణము. 813
- 52 'పాండవులలో దోసములేదా? ధ్యూతములోగెల్పుకొన్నదానిని
తండిమాటపై దుర్యోధనుడీయలేదా? యిచ్చినదే మేని ధర్మ
జడుచేయ జాలలేదా?' అనుప్రసంగము— తన్నిరాకరణము. 8౩౩
- 53 'పాండవులలో దోసములేదా? దుర్యోధనుడు అర్జునునివంటి నాస్థ
పరుడా?' అనుప్రసంగము— తన్నిరాకరణము. 8౩7
- 54 'పాండవులలో దోసములేదా? దుర్యోధనుని భీముడు దొండిచేసి
పడగొట్టలేదా?' అనుప్రసంగము— తన్నిరాకరణము. 848

మ హా శ యము లు

1. శ్రీ వైంధ్య కామేశ్వరరావుగారు పిరాపురము. 250-0-0
2. శ్రీ సమయమంతుల చిననాగేశ్వరరావుగారు. ర్యాలి 121-0-0
3. శ్రీ దాట్ల వెంకటేశ్వరాజుగారు. అనపర్తి, లక్ష్మీ నరసాపురము } 18-0-0
4. శ్రీ సమయమంతుల వెదనాగేశ్వరరావుగారు. ర్యాలి 40-0-0
5. శ్రీ మధిర కన్నబాబుగారు. 30-0-0
6. శ్రీ మాతాపెట్టి జగ్గారావుగారు. ర్యాలి 25-0-0
7. శ్రీ సమయమంతుల జగ్గారావు. వెంకట రత్నం గార్లు, ర్యాలి } 20-0-0
8. శ్రీ మానేపల్లి వీరభద్రరావుగారు. ర్యాలి 20-0-0
9. శ్రీ దాట్ల మూగరాజుగారు అనపర్తి, లక్ష్మీ నరసాపురము 20-0-0
10. గాదిరాజు సుబ్బరాజుగారు. పొడగట్లపల్లి 10-0-0
11. శ్రీ పొడగట్లపల్లి వాస్తవ్యులు 51-0-0
12. శ్రీ మూల్పూరి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు. తెనాలి 10-0-0

వ్యాసమానిశ్యరా!

ఉ. “కౌరవపక్షపాతు లయి, కానిది పాండవపక్ష మంచు ని
మ్మారణవోషమాపితముగాఁ గవనంబుల నల్లి, వ్యాఖ్యలఁ,
భారము మీఱఁజేయు మలినప్రకృతుల కలివేళఁ బుట్ట ను
న్నా” రని యేల చెప్పవో యనాగతవేదీనె వ్యాసతాపసా!

చ. కులటల జాతిసంకరులఁ గూళల నాయకులఁ బొనర్చి, యో
గ్యుల విసులాన్వవాయుల నుయోధనము ఘ్యుల దుష్టు లంచు వా
క్కులమునఁ బల్కి తంచు గిలుకం గల సాహసు లుద్భవించుటల్
కలియుగధర్మమే యని తలంపఁగ నాకొకొ? బాదరాయనా!

మ. మునినై భారతముఁ బురాణవివహంబుఁ ధర్మముల్ నింపి, కూ
ర్చినధీమంతుడవై స్వగౌరవ మెదఁ జూపి కన్యాయ్యు! నీ
జననంబే యటు చెప్పకొంటి వెటు? లాశ్చర్యంబు! “సత్యంబురా”
యన లక్ష్మీంజనివారు పుట్టఁగల రం చావంత భావింపవో!

ఉ. నీవు నివాదవఃశుడ వనెన్ బుధనాముఁ డొకండు--పాండవుల
పావను లంచుఁ గౌరవు లపాతు లటంచుచు బక్షపాతివై,
యేవో లిఖించి తంచు రచియించె గవిత్వ మొకండు నీపయిన్
దేవ! యి దేమి నీబ్రతుకు తెల్లగ నీక్రియఁ దెల్లవాతెనే?

చ. మునివి, త్రికాలవేత్తవు, ప్రబోధవు, విష్ణుడ, వంచు నన్నిటన్
గనియు నిరంకుశంబుగ నొకానొకమానవమాత్రుఁగా లిఖం
చివినరీతిచిత్తుఁగుచిన్ బడి లోకము ధర్మమార మై
చనఁగఁ గలిప్రభావ మని సాత్యవతేయ! యుపేక్షఁ బూరితో?

కృష్ణ! ద్రాపదీమానరక్షకా!

మ. అకటా! ద్రాపది కట్టుబట్ట సభ నన్యాయంబుగా నూడ్చువే
శకు నక్షయ్యము కోక లిచ్చి జగ మెల్ల “ద్రాపదీమానర
క్షక” యంచు బాగడ విరాజలిన కృష్ణ! నాడు కా దయ్య నే
డకలంకస్థితి ద్రోవది మనుపుమయ్యా మానసంరక్షణ.

గీ. ద్రాపదీమానభంగ ముద్ధతి నొనర్చె
నిండుసభ నొక్కదుశ్శాసనుండె నాడు,
నేడు త న్మానభంగ మనేకు లిట్లు
సలువ నూరక యందె రాక్షసకృతాంత!

సీ. శకునిమ యావిలాసములు న్యాయానవే
తము లంచు సలుపుసిద్ధాంతములను
గడ్డునిపై శున్యగాథ ధర్మోపేత
మంచు వచించుకావ్యములగముల,
దుశ్శాసనునిదుష్కుతలు నీతిసమ్మతం
బని వెలార్చెను నుపన్యాసములను
గౌరవజ్యేష్ఠనిఘోరకృత్యములు సం
భావ్యమ్ము లనెడు సమర్థనముల,
భారతము హీనముగఁ జేసి వ్యాసు రోసి
“తల్లివైఁ జల్లుముర వసంతం” బటన్న
రీతి భారతమాత కళ్యాణిఁ గూర్చు
వారు పెక్కై రిదేమిచాపము ముకుంద.

గీ. దుష్టజనశిక్షణంబును శిష్టలోక
రక్షణ మొనర్చుటే నీకు వ్రతమటందు
రదియఁ గలికామహిమ రూపతెనె? చెవును
ధర్మము నశింప నీ యవతార మేల?

క. బారుడు చోరుండు దుగా
 చారుడు హరి యంచు నుడువసాగిరి జగదా
 ధారుడగు నిన్ను నాస్తికు
 లారా! యాయాసురమున కంతము లేదా?

సీ. తమవక్రబుద్ధి కడ్డము వచ్చు నామ్నాయ
 సిద్ధాంతమేని ప్రక్షిప్త మనుచు
 దమయాహ కంకని ధర్మ మేదైనఁ బ్ర
 జేతచూపిన పక్షపాత మనుచు
 దమ రెఱుంగనివిహితననీతి నానాటి
 సాంఘికాచారినిచర్చ మనుచు
 దమబుద్ధిచొరనివృత్తాంత మంతయు నవి
 శ్వాసమ్ముతో నర్థవాద మనుచు
 నాత్మబుద్ధిప్రమాణ లా నయ్యగాండ్లు
 నేడు వైయాసకోక్తినిరేత లైరి,
 తాము భారతులట భారతులు నింద్య
 మంట సిగ్గెట్లు లేదో యట్లనుట కకట!

బాలవ్యాసప్రశంస.

మ. “భరణీక్షోణిః భారతీయలకు యావచ్చంద్రితారార్కమై
వరల్ దుర్యశము ఘటించి” రు తాపంబు బూని, తద్భాగతో
ద్ధరణంబు బచరింపఁబూనుకొను స్వార్థత్వాగి వారాణసీ
వరవంశోద్భవు సర్వశాస్త్రవిదు సుబ్రహ్మణ్య నగ్నించెడన్.

శా. ఆమూలాగ్నిముగాఁ బురాణమువాయుబు విచుక్కించి ని
స్సీమప్రజ్ఞను శాస్త్రసమ్మతముగా సిద్ధాంతము జేసి ని
ద్రాముగ్ధప్రజ లేసి భారతరహోర్థంబు వెలొందించి ని
ష్కాముండై మను వారాణసిబుధసాక్ష్యంబు గొఁడఁడెడన్

సీ. ప్రత్యక్షిరంబు తప్పక నడునెన్నిది
యగు పురాణముల శ్రేష్ఠగఁ బరిచె
సంపాదితాఖిలశాస్త్రసాంక్షిక్యమ్ము
నన్వర్థ మొనరించె నడు గడుగున
నధికాల్పభేదంబు లరయక నిఖలను
ర్వాప్యఖ్యానమును మూర్ఖారబట్టె
నిష్కామకర్ముడై నిగమోక్తధర్మముల్
గావగాఁ దాల్చె గంకణము గేల
సార్థకముగ బాలవ్యాసుఁ డనెమచిరుదు
తఱచి తఱచి శ్రీభారతతత్త్వ మెల్లఁ
దెలిపె శ్రీవారణాసి భూదేవవంశ
జలధివిధుడు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రివరుడు.

సీ. కలివూరుషునకు నాగ్రహమై కల్గినయేని
నలుఁ డొందఁగలఁడె నిశ్చలయశంబు
నిల మంధర జనింపఁదేని రాముడు రాక్ష
సాంతకుం డనుఖ్వాతి నందఁగలఁడె

శకుని పుట్టడయేని సంభవించునె యన
 శ్వరమైనప్పడుకీర్తి పాండవులకు
 శిశువాలముఖపాపచిత్తులు పొడమరే
 నెవఁ డెటుగఁగ గృష్ణునిధమహిమ,
 భారతము చూటు సాహసుల్ పలువు రిపుకు
 పొడమరేని సుబ్రహ్మణ్యబుధుఁడు దాని
 తత్త్వ మెఱిగింప నింత శ్రీధాళు వగునె?
 కాన మును త ద్విమర్శకగణము దలఁతు.

శా. నీచాండిత్యము నీతపోమహిమ నీనిష్పాక్షికాలాపపూ
 ర్ణోపన్యాసవిశేషమున్ నిగమభక్తిదోర్బాధమున్ వ్యాసవా
 గ్ద్యూచారిజ్ఞతయున్ ఫలిచెఁజుమి దీప్యద్భారతామ్నాయ మ
 వ్యాసన్నఁబుగఁ దీర్చి తిద్దుటను సుబ్రహ్మణ్యవిద్వన్మణి!
 గీ. నీవు రక్షించు నల ధర్మదేవతయ, య
 జసీమును నిన్ను రక్షించు సంతతాయు
 రఖిలసంప దనామయా ద్యభ్యుదయప
 రంపర లొసంగి ధార్మికారాధ్యచరిత!

ఖరసంవత్సర చైత్రశు. ౧౩ }
 శుక్రవాసరము.

ఇట్లు,
 మొపరాల సూర్యనారాయణశాస్త్రి.
 “కవిరాధూషణ, విద్వత్కవిభర”

శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః.

మహాభారత తత్త్వకథనము.

పాం డ వ ని ం దా ని రా క రణ ము

“ధర్మో వివర్ధతి యుధిష్ఠిరకీర్తనేన
పాపం ప్రణశ్యతి వృకోదరకీర్తనేన |
శత్రుః ర్వివశ్యతి ధనంజయకీర్తనేన
మాద్రీపుత్రో కథయతాం న భవంతి రోగాః |” (భారతసావిత్రి)

“యః శృతా. పాండుపుత్రేషు నిన్దాః కై శ్చిన్నిరంకుశమ్ |

తన్నిరాకరణం కుర్మః ప్రమాణై రుపపత్తిభిః ||

—♦ భారతతాత్పర్యసంగ్రహము ♦—

“దుర్యోధనో మన్యుమయో మహామృతః

సూన్యః కర్ణ శ్చ కుని స్తస్య శాఖాః |

దుశ్శాసనః ఫలపుష్పే సమృద్ధే

మూలం రాజా ధృతరాష్ట్రోఽమనీషీ ||

నీలకంఠీయమ్— భారతతాత్పర్యసంగ్రహకా ద్వా
శ్లోకా పఠతి — దుర్యోధనఇతి | మన్యుః కోధః తేన ద్వేషేన్ద్ర్యాః
సూయాదికమపి గ్రాహ్యం | తస్మయో మహా నయచ్ఛ్రేయో దుష్టా
దుర్యోధనః, తేన సహఽత్యస్త మైక్యం చాప్తాః కర్ణశకునిదుశ్శాసనా
స్తస్య సూన్యశాఖాపుష్పాదతుల్యా న్తాదృశా ఏవ, తస్య మూలం

రాజా ధృతరాష్ట్రః, స చ అహినీషీ మనోఽగ్రహసమర్థః, శేనైవ
హి పుత్రస్నేహాన్ధేన దత్తావసరో దుర్యోధనా దృఢమూలః పథ
వత్, అన్యథా బాల్యవేన విదురాదినచసా తస్య త్యాగే కృతే సతి,
గరాగ్నిదానద్రాక్షిణ్యగోహణాదిమూలః క్షుణ్ణయో న జాత
స్సృజత్ | ఏశేన దృఢాజ్ఞానమూలః దైన్యతరుః కోధలోభాది
స్కన్ధో హి సాస్తేనూదిశాఖో వధబంధసరకాదఫలపుష్పః పురుషార్థ
కామై ర్మూలాహ్లానశ్చేదేన నాశనీయ ఇతి సూచితం | “మన్యుః
పుమాన్ కుశిలైః శోకే చ యజ్ఞే చ” ఇతి మేవీనోశః ||

“యుధిష్ఠిరో ధర్మమయో మహాద్రుమః

స్కన్ధోఽస్టునో భీమసేనోఽస్య శాఖాః,

మాద్రీసుతో పుష్పఫలే సమృద్ధే

మూలం కృష్ణో బ్రహ్మ చ బ్రాహ్మణా శ్చ

(అది-అ1)

నీలకంఠీయం— యుధిష్ఠిర ఇతి | ధర్మః పుణ్యం, తేనతత్కా
రణీభూతశమదమసత్యాఽహింసాదికం గ్రహ్యం | తస్మయో మహా
ద్రుమో యుధిష్ఠిరః తదేకాత్కానోఽస్టునభీమమాద్రీయాః తస్య
స్కన్ధాదితుల్యాస్తాదృశా ఏవః తస్య మూలం కృష్ణః శుద్ధసత్త్వమయ
జ్ఞానవిగ్రహః పరమాత్మా శేన హి దృఢం జ్ఞాతేన ధర్మో దృఢ
మూలో భవేత్, అన్యథా కామాదిభి రుపహత స్సృజత్ | “యో
వా ఏత దక్షిరం గాన్ధ్యవిదిత్వాఽస్త్రిక్ లోకే యజతి దదాతి తప
స్తప్యతేఽపి బహూని వర్షసహస్రాణి | అస్తనదేవాఽస్య త ద్భవతి”
ఇతి శ్రుతేః | జ్ఞానస్య మూలం బహూ వేదః | వేదాద్ధి యోగకృ
త్వాఖ్యపరావగధర్మజ్ఞానం జాయతే | “ధర్మస్య శబ్దమూలత్వాత్”
ఇతి న్యాయాత్ | వేదన్యాసి మూలం బ్రాహ్మణాః, తత్సంపదాయ
పవర్తకత్వాత్ | ఏవం చ బ్రాహ్మణానా ముపదేష్టుత్వేన పరమా

త్వన్మనుగాః కక్షేన చ ధర్మమూలత్వం । ఏతేన దేవభాగ్యహృణ
భక్తేన సంపాద్యమానో వేదోక్తో యోగదిభక్త్యవృత్తః అహింసా
సత్యాదిష్కంధో ధారణాధ్యానాదిశాఖ స్తత్యసాక్షాత్కారఫలః పురు
షార్థకామేన భగవదారాధనబలేన సంపాదనీయ ఇతి నూదితమ్”

కోధమయమైన మహావృక్షము దుర్యోధనుడు. దుర్యోధన
సదృశులే అయియుండి దుర్యోధనునితో వైకృము నొందిన కర్ణ,
శకుని, దుశ్శాసనులలో గర్జి డావృక్షమునకు స్కంధ (చూను) స్థానీ
యుడు శకుని శాఖాస్థానీయుడు. దుశ్శాసనుడు పుష్పఫలస్థానీయుడు.
అట్టి దుర్యోధనుడును కోధమయమహావృక్షమునకుమూలముమనోనిగ్ర
హసమర్థత లేని ధృతరాష్ట్రుడు. అట్టి ధృతరాష్ట్రునిచే గల్పింపబడిన
యనకాశకులను బట్టియే దృఢపడిన దుర్యోధనుడు దుష్కార్యములు
చేసి కులక్షయమునకు హేతువయ్యెను. కనుక, కోధలో భాదిష్కంధ
ములు కలిగి, హింసాస్తేయాదిశాఖలు కలిగి, వధ, బంధ నరకాది
పుష్పఫలములు కలిగి యజ్ఞానమూలకమై యున్న దైన్యశిరువును పురు
షార్థకాములు మూలాజ్ఞాననాశనమున నశింపజేయవలె నని
సారాశము.

పుణ్యమయమైన మహావృక్షము యుధిష్ఠిరుడు. యుధిష్ఠిరసదృ
శులే అయియుండి యుధిష్ఠిరునితో వైకృము నొందిన అర్జున, భీమ
సేన, నకుల, నహదేవులలో నరున డావృక్షమునకు స్కంధస్థానీయుడు.
భీమసేనుడు శాఖాస్థానీయుడు. నకులసహదేవులు పుష్పఫలస్థానీయులు.
అట్టి యుధిష్ఠిరునిను ధృమయమహావృక్షమునకు కృష్ణపరమాత్మ,
వేదములు, బ్రాహ్మణులు మూలభూతములు. పరమాత్మజ్ఞానమును
బట్టియే ధర్మము దృఢపడును. లేకన్న కామాదిదోషములచే ధర్మము
నకు చేటు కలుగును, అట్టి జ్ఞానమునకు మూలము వెదములు. ఆవేద
ములకు మూలము సంప్రదాయప్రవరకులగు బ్రాహ్మణులు. ఈవిధ

ముగా నుపదేశకులగుటచే బ్రాహ్మణులును, ప్రమాణములగుటచే వేదములును, అనుగ్రహించువాడగుటచే కృష్ణపరమాత్మయు ధర్మమునకు మూలభూతులు. కనుక, ఆ హింసాసత్వాదిస్మృతములు కలిగి ధ్యానధారణాదిశాఖలు కలిగి తత్త్వసాక్షాత్కారఫలము కలిగి వేదోక్తమైన ధర్మవృత్తమును సంపాదించదలచిన పురుషార్థకాముడు— దేవబ్రాహ్మణభక్తో భగవదారాధనబలముతో దానిని సంపాదించవలయు నని సారాంశము.

ఇట్లు దుర్యోధనాదుల స్వరూపస్వభావములను, పాండవుల స్వరూపస్వభావములను కఠోక్తిగా జెప్పిన వేదవ్యాఖ్యగవానుడు— పాండవులు ధర్మాత్ములనియు, శమదమసత్యాహింసాదిధార్మికలక్షణములు కలవారనియు, కృష్ణపరమాత్మయు, వేదములును, మహర్షులును పాండవుల కాదర్శనానము లసియు బోధించియుండెను.

ఇట్టి పాండవులను గూర్చి చేసిన ప్రతివాదుల ప్రసంగముల నింక పరిశీలించవలసియున్నది—

—♦ పాండవోత్పత్తి ప్రస్తావము ♦—

—♦ “పాండవుల జన్మకర్మాదులు కౌరవాచారవిరుద్ధములును, భారతీయాచారవిరుద్ధములును” అను ప్రసంగము—

తన్ని రాకరణము ♦—

మ.భా.చ.కారుల వారిత యిటులున్నది. (1) కుంతిదేవి చాల గుట్టగల స్త్రీ. ఆమె అర్జునుని దప్ప మిగిలిన నలువుర నెటులనో సంపాదించుకొని (అర్జునుని గనియుండును.) లేక వ్యభిచారముచే దాను ముగ్గురి గని నవతిచేగూడ నటుల గన్పించి కాని, కౌరవులలో భాగస్వాములుగా దీసికొనివచ్చియుండును. ... పాండవుల జన్మకర్మాదుల కౌరవాచారవిరుద్ధములుగను, భారతీయాచారవిరు

ధములుగ నుడుటచేతనె... శత్రువు మొదలగువారు సయితము పాండవులలో జేరక కౌరవులలో జేరి" (పు117)

(2) "అశ్రులునియోగపద్ధతిచే సంతతి నొందుచుగిరి. ధృరాష్ట్ర. పాండురాజులు, పాండవులు నియోగపద్ధతిచే జన్మించినవారే. ఆదిపర్వాంతర్గతమైన త్రిరథపర్వముచేతను, బ్రహ్మాండపురాణములోని సగరచరిత్రముచేతను, నియోగపద్ధతివృత్తాంతము స్పష్టము కా గలదు" (పు71)

3 "శత్రుని బాండవుల చేరకుండ గడటము పన్నిన దుర్యోధనుని కపటమునుమించి యాశత్రునే కర్ణుని వధమునకు సహాయునిగా జేసుకొని తానే యాశత్రుని రణనిహతుని జేయుట మొదలగు వ్యవహారములలో ధర్మజుని రాజకీయధురంధరత్వము శోభించినది" (పు244)

ప్రతివాదిప్రసంగములు మూడు స్థలములలో మూడువిధములుగానున్నవి అవి యన్యోన్యవిరుద్ధముగా నున్నవి. చూడుడు—ప్రథమ ప్రసంగములో "కుంతిదేవి యెటులనో పాండవులను సంపాదించుకొని, లేక కుంతియు మాదియు వ్యభిచరించి కనిగాని కౌరవులలో భాగస్వాములుగా దీసికొని వచ్చియుండును" అనునది యొక యంశము.

ఇక దీనికివిరుద్ధముగా ద్వితీయప్రసంగములో 'ధృతరాష్ట్రపాండురాజులు, పాండవులు, నియోగపద్ధతిచే జన్మించినవారే. నియోగపద్ధతి భారత, బ్రహ్మాండపురాణములలో, స్పష్టము' అనియున్నది.

ప్రథమప్రసంగములో 'పాండవులనెటులనో సంపాదించుకొని, వ్యభిచరించి కనిగాని తీసికొనివచ్చియుండును' అనుటలో సదియూ హించి చెప్పినటులును, ద్వితీయప్రసంగములో గ్రంథోదాహరణముతో 'ధృతరాష్ట్రపాండురాజులును, పాండవులును, నియోగపద్ధతిచే జన్మించి

నవారే' అనుటలో :ది :ర్ధారణముచేసిచెప్పినటులును స్పష్టమగుటన
లన పరిధనుఁగంగములోని తమయూహ, దుహాహ యని, తమ
వాక్యములే, ధృవపరచుటను బట్టి ప్రధనుఁగంగములోని యాయం
శము నింద్యము.

ప్రధనుఁగంగములోని ద్వితీయాంశ మిటులున్నది—‘పాండవుల
జన్మకర్మాదులు కౌరవాచార భారతీయాచార విరుద్ధములకనుకనే
శత్రువు మొదలగువారు పాండవులలో జేరిక కౌరవులలో జేరిరి’ అని

ఈప్రతివాదులే ద్వితీయ ప్రసంగములో జెప్పినటులు, ధృతరా
ష్ట్రుని జన్మమున టిదే పాండవుల జన్మమునపుడుధృతరాష్ట్రజన్మము
కౌరవాచార భారతీయాచార సిద్ధమై పాండవజన్మము తద్విరుద్ధమై
యినదో! పాండవజన్మమువలెనే ధృతరాష్ట్రజన్మముకౌరవాచార భారతీ
యాచారవిరుద్ధమైయుండ పాండవు లో జేరినిశ్చయము మొదలగువారు
అధృతరాష్ట్రసంతతియగు కౌరవులలో నెటులుచేరిరో! కనుకనిదియసంగ
తప్రసంగము.

మరియు, తృతీయప్రసంగములో శత్రువు పాండవుల జేరి
కుడుటకు దుర్యోధనుడు పన్నిన కపటము కారణమని చెప్పిన ప్రతి
వాదులు, పాండవులజన్మకర్మాదులు భారతీయాచారవిరుద్ధములు కను
కనే శత్రువువారిలో జేరిలేదనుట, అసంబద్ధప్రతిపక్షము.

మరియు, తమ దురాచారములను బట్టియే తమలో జేరినపుడు,
అశత్రుని ధర్మజుడు కర్ణవధకు సహాయునిగా జేసికొనె నను తృతీయ
ప్రసంగములోని మాట విరుద్ధము.

వ్యభిచారమున బుట్టినటులొకచోటను, నియోగపద్ధతిని బుట్టు
నటులు మరియొకచోటను వ్రాసినప్రతివాదులకు, వ్యభిచారము వేఱు.
నియోగపద్ధతి వేఱు. అనువివేచనమున్నదా! లేదా!

వ్యభిచారమున బుట్టినవారు వర్ణసంకరు లనబడుదురు.
కనుకనే—

“వ్యభిచారేణ నష్టానా మవేద్యావేదకేన చ |

స్వార్థాం చ త్యాగేన జాయంతే వర్ణసంకరాః | (మను 10.24)

అని మనుశ్రుతి బోధించుచున్నది. అట్టివారియందుమాతృజాతి యుండక, పితృజాతియును డక కేరొకజాతియేర్పడును. అశ్వమునను, గార్దభమునను జన్మించినది అశ్వమనబడక, గార్దభమనబడక, అశ్వ తర మను జాత్యంతరమునటులు. ననుకనే — “సంక్లేశజాతీహస్తు అశ్వసంవత్ మాతాపితృజాతివ్యతిక్తజాత్యస్తరం” అని చెప్పబడినది.

ఇక యోగక్షత్రనిజన్మించి వారు జేత్రజలనబడుదురు. వారి యందు జేత్రప్రాధాన్యమునమాతృజాతియే సిగ్గించును. ఈవిషయము ‘వేదవ్యాసనిందానిరాకరణము’లో వివరింపబడియున్నది.

ఇట్టి సిగ్గితో పాండవోత్పత్తి ప్రతివాదు లన్నట్లు వ్యభిచార మూలకమే యైవయెడల వారియందు మాతృజాతి యగు తీత్రము త్వము లేకపోవలసివచ్చును. అప్పుడు ‘పాండవు లేజాతికిజెందినవారో ఆజాతికిజెందినాడనే ననును, పాండవు ఘనతయేమి?’ అనుచునృతరాష్ట్ర నిత్యో —

“ఉభా స్య ఏకజాతీయా తథోభా భూమిగోచరా |

అథ కస్తా త్పాండవానా మేతే మన్యసే జయం ||” (ఉ-అ57)

అను దుర్యోధనుని వాక్యము అసంబద్ధముగను. ఈ దుర్యోధనవాక్యమే - దుర్యోధనునియ దున్న తీత్రీయత్వమే పాండవుల యందురాడ గలదని ధునివలరచుచున్నది. పాండవులయం దాతీత్రీయత్వము మాతృజాతినిబట్టియే యని చెప్పక తప్పదు. ఆమాతృజాతి జేత్రప్రాధాన్యమూలక మనియు. నాజేత్రప్రాధాన్యము నియోగవిధి మూలకమనియు జెప్పకతప్పదు ననుకపా పోత్పత్తి యోగవిధిమూలకమే అనియోగవిధి నెనుకటియుగములలో అపధ్ధముగా శాస్త్ర

క్రమే యున్నదే. ధృతరాష్ట్రోత్పత్తివిషయమై యాశ్రయింపబడిన దానియొగవిధియే.

ఇట్టిసిల్లో రాజ్యలుబుడై పాండవులపై శత్రుత్వము వహించిన దుర్యోధనునకైనను పాండవోత్పత్తివిషయమై కలుగనట్టి దురూహ, ప్రతివాదులకు గలుగుట నింద్యము.

—• పాండవజన్మప్రకారము •—

‘పాండవుల జన్మము కౌరవాచారభారతీయాచారవిరుద్ధము’ అను ప్రతివాదులకు వారి జన్మమునుగూర్చి గింధమం దెట్లున్నదో వినిపింతుము—

“పాండు ర్నిత్యా బహూః దేశాః బుద్ధ్యా విక్రమణేనచ చ ।

మృగన్యవాయునిధనా త్కృచ్ఛాం ప్రాప స ఆపదం ॥

జన్మప్రభృతి పార్థానాం తత్ప్రాచారవిధిక్రమః,”

నీలకంఠీయమ్— మృగన్యవాయునిధనాత్ మృగరూపిణో ఋషే ర్యవాయునిధనం మైథునకాలే మారణం, తస్మా ధ్ధేతోః కృచ్ఛా మతికష్టా మాపదం ప్రజోత్పత్తి ప్రతిబంధకం త్వమపి న్యవాయకాలే మరిష్యసీతి శాపం ప్రాప తత్ర ఆపద్యేవం సత్యామసి, పార్థానాం పాండవానాం జన్మప్రభృతి జాతకర్మాదిసంస్కారః ప్రభృతి శబ్దార్థః । తచ్చ ఆచారవిధేః క్రిమశ్చ శీలరక్షాభ్యః అభూదితి శేషః।

“మాత్రో రభ్యుపపత్తిశ్చ ధర్మోపనిషదం ప్రతి,

ధర్మస్య వాయో శ్శక్త్యస్య దేవయోశ్చ తథాశ్వినోః.” (ఆది-౨1)

నీలకంఠీయమ్— స చైత ద్వయం విరుద్ధ మిత్యాహ—మాత్రో) రితి చ శబ్దో హేతౌ । యస్మా ధ్ధర్మోపనిషదం ప్రతి ధర్మః ‘కుల స్త్రీభి రాప ద్యపత్న్యాన్ విశిష్టః పుమాః ప్రార్థనీయ’ ఇత్యేవం రూపః వ్యాసనశిష్టాభ్యోఽపర్యవత్తు విచిత్రవిర్యకల్మాషచాదాది

రాజదారేషు దృష్టః, తస్య సంరక్షణార్థా ఉపనిషత్ దుర్వాససా
దత్తా విద్యా తామావంతాం పృథి పృథీత్య ధర్మాదీనా మాతో
ర్మాతరాపృథి అభ్యుపపత్తిః కేతస్సేకార్థం గమన ముపపన్నం తస్మా
త్పత్యా మప్యపది పాండోః పుత్రజన్మాదికం న విరుద్ధమిత్యర్థః”

పాండుమహారాజ, మునిమిథునము మృగమిథునమై విహరించు
నపుడు మృగరూపియైయున్న మునిని బాణముచే గొట్టగా మరణించెడి
ముని ‘నీవును నీభార్యతో కలసినపుడు మరణింతువు’ అని సంతానము
కలుగుటకు ప్రతిబంధకమయిన శాపమునిచ్చెను. అట్టిశాపము పాండు
రాజునకున్నను పాండవుల జన్మము, జాతకర్మాదిసంస్కారములు, ఆచా
రిధి ప్రాప్తించినవి.

ఇది విరుద్ధముకాదు. ఏమనగా— ‘కులస్త్రీలు ఆపత్కాలమున -
సంతతినిమిత్తము ఉత్తమపురుషుని ప్రార్థింపవచ్చును, అని పూర్వ
యుగమునం దున్నట్టియు, విచిత్రవీర్య కల్మాషపాదాది రాజదారల
యందు ప్రసిద్ధమైనట్టియు సేధర్మము కలదో దానిని బాలింపదలచియే
అనాగతవేదియగు దుర్వాసామహర్షిః— బాల్యమున కుంతీదేవి కనుగ్ర
హించిన ముత్యము ననుసరించి ప్రత్యక్షమైన ధర్మ దేవ, వాయుదేవ,
దేవేంద్ర, అశ్వినీదేవతల అనుగ్రహమునుబట్టి పాండవుల జన్మ ముప
పన్నమైనది. కనుక శాపపుడైనను పాండురాజునకు పుత్రజన్మా
దికము విరుద్ధము కాదు. అని చెప్పబడినది కనుక, ధృతరాష్ట్రాది
జన్మమువలెనే పాండవజన్మము భారతీయాచారసిద్ధము, కౌరవాచార
సిద్ధమునని ప్రతివాదులకు తెలుపుచున్నాము.

ప్రతివాదుల కౌరవాచార మను మాటలోని కౌగవశబ్దము
దుర్యోధనాదులనే చెప్పును. కురువంశసంభూతులను చెప్పును. అందు
లోనివాడే ధృతరాష్ట్రుడు. ఆతని జన్మమువంటిదే పాండవుల జన్మము
కనుక ప్రతివాదిప్రసంగ మసంగతము.

—♦ కుంతీదేవికి పాండురాజనియోగపరకారము ♦—

“ధర్మపత్నులు తనవలె తపస్వినులై వెంటనుండ శతశృంగ
పర్వతమున బాండురాజు మునిబృంద మాశ్చర్యపడుచట్లు ఘోరత ము
జేయు నవసరమం దొకప్పుడు బహులోకమునకు బోవు మునిబృంద
ముతో బాండురాజు ప్రసంగించుచు నే నపుత్రుడనైతి నేమిసేయుదు
ననిన మునులిట్లు చెప్పిరి—

“అస్తి వై తవ ధర్మాత్మక్ విద్య దేవోపమం శుభం

అపత్య మనఘం రాజక్ వయం దివ్యేన చక్షుషా ।

దైవోద్దిష్టం సరవ్యాఘ్ని కిర్త జేహోపచాయ

(ఆది-౮ 120)

మేము దివ్యదృష్టివలన తెలిసికొనినాము. నీకుపూజ్యమైన
సంతానముదైవవిహితమైయున్నది. పుత్రులము చేయుము. అది.

అప్పుడు పాండురాజు తనకు తటస్థించిన శాపమునుబట్టి యార
ససంతానమున కవకాశము లేదని యెంచి ఔత్సాహసంతతి నుద్దేశించి
కుంతీదేవితో నిట్లనియె—

“జౌరస ఔత్సాహ దత్తక కృత్రిమ గూఢోత్పన్నాపవిధులను
నార్వరు పుత్రులు బంధువులు దాయాదులు నగుదురు. కానీనసహోధ
కీరపానర్భవ స్వయందత్తజ్ఞాతులను నార్వరు బంధువు లగుదురుకాని
దాయాదులు కారు’ (ఆంధ్ర భా)

“ఉత్తమా ద్వైవరా త్సుంసః కాంక్షంతే పుత్రీ మావది,

అపత్యం ధర్మఫలదం శ్రేష్ఠం విదన్తి మానవాః ॥

ఆత్మశుకా ఓషి పృథే మరుః స్వాయాధువోబ్రవీత్,

తస్మా త్ప్రేమాప్య మృద్య త్వాం హిః ప్రజననా త్వయం ।

సృదృశా చ్ఛ్రీయసో వా త్వం విధ్యపత్యం యశస్విని,

మన్నియోగా ద్యత షీప్రి మపత్యోత్పాదనంప్రతి ”

(ఆది-౮ 1:0)

నీలకంఠీయస్ — పృణీతే (క్షేత్ర)జే విశేష మాహ—ఉత్తమా
దిలిశ్రేష్ఠం—పితుః కులా దపి యః శ్రేష్ఠః పృశశ్యతమః తజ్జు, శ్రేష్ఠ
మపత్య మితి సామానాధికరణ్యం. శ్రేష్ఠా దనన్యత్వా దపత్యస్య,
ప్రహేష్యామి—గతివృద్ధి కర్మణో హి నోతే రూపం. అద్యేతి షీప్రవ
చనసంయోగాల్లంబ త్వా శరణం గతోఽస్మి, వర్ధయామి వేలి
చారః|

ఆపత్కాలముందు దేవరునివలనగాని, యుత్తమునివలనగాని
క్షేత్రజసంతతిని గోరుటకలదు. పితృకులముకంటెను శ్రేష్ఠునివలన గలి
గిన సంతతి, ధర్మఫలప్రద మని స్వాయంభువమనువు చెప్పెను. ఈకార్య
సిద్ధిలో నాకు శరణ్యము నీవే. నానియోగమున, సమానునివలనగాని,
శ్రేష్ఠునివలనగాని సంతతి నిమిత్తము నీవు యత్నింపుము.

ట్లు నియోగింపగా కుంతీదేవి యిట్లునియె —

“న మా మర్హసి ధర్మజ్ఞ వక్తు మేవం కథంచన,
ధర్మపత్నీ మభిరతాం త్వము రాజీవలోచనే
స హ్యహం మనసా ప్యన్యం గచ్ఛేయం త్వవృతే నరమ్,
త్వత్తః ప్రతివిశిష్టశ్చ కోఽన్యోఽస్తి భువి మానవః”

నీధర్మపత్నినై నీకుందు గాఢానురాగము కలిగియున్న నాకు
నీలిట్లు చెప్పుట యేవిధమునను తగదు. నేను నిన్నుదప్ప మరియొక
పురుషుని మరన్నుచేకూడ బొందుదానను గాను. నీకంటె నుత్తముడు
లోకమం దెవ్వడు? అని.

ఇట్లు నియోగపద్ధతి కంగీకరింపని కుంతీదేవి సంగీకరింపచేయద
లచిన శాండురాజు— భర్త యేమిచెప్పినను చేయుట భార్యకు విధియై
యున్న దనియు, అట్లు చేయకున్నచో బాప మనియు, బోధించుటకై
మహర్షియగు శ్వేతకేతువు చేసియున్న నిర్ణయమును తెలుపదలచి
యాప్రస్తావనమునకై పురాతనవిషయముగా నిట్లు చెప్పెను.

“అథ త్విదం ప్రవక్ష్యామి ధర్మతత్త్వం నిబోధ మే,
పురాణ మ్మపిభి ర్దుష్టు ధర్మవిద్భి ర్మహాత్మభిః ।
అనావృతాః కిల పురా స్త్రియ ఆచన్ వరాననే,
కామచారవిహారిణ్య స్వతంత్రా ఇచ్ఛరుహసిని ॥”

టీ-అనావృతాః-సర్వై ద్రష్టుం యోగ్యాః; కామచారో రతి
సుఖం తదిర్థం విహారిణ్యః పర్యటనశీలాః; స్వతంత్రాః-భర్తృదిభి రనివా
ర్యాః;

“తాసాం పుష్పరమాణానాం కౌమారా త్పుథ కే పతీః,
నాఽధర్మోఽభూ ద్వరాహోపే స హి ధర్మః పురాఽభవత్ ॥
కౌచైవ ధర్మం పౌరాణం తిర్యగ్యోనిగతాః ప్రజాః,
అద్యా ప్యనువిధీయంతే కామకోధవివర్జితాః ॥”

టీ-పతీః పుష్పరమాణానాం వ్యభిచరన్తీనాం చ, అనువిధీ
యంతే అనుసార్యంతే ఈశ్వరేణ.

“ప్రమాణవృష్టో ధర్మోఽయం పూజ్యతే చ మహర్షిభిః,
ఉత్తరేషు చ రంభోరు కురుష్వద్యాపి పూజ్యతే ॥”

టీ-దృశ్యతే చ వేదే. “న కాంచన పరిహరేత్” ఇతి వామ
దేవ్యవ్రతేషు మైథునార్థిన్యః స్త్రియఃప్రత్యాఖ్యాననిషేధః.

“స్త్రీణామనుగ్రహకర స్స హి ధర్మ స్సనాతనః,
అస్మింస్తులోకే నదిరా న్మర్యాదేయం శుచిస్మితే ।
స్థాపితా యేన యన్మాచ్చ తస్మే విస్తరత శ్శుణు”

టీ. న చిరత్=అల్పకాలతః ‘

“బభూ వోద్దాలకో నామ మహర్షి రితి న శ్శుతమ్,
శ్వేతకేతు రితి ఖ్యాతః పుత్రస్తస్యాఽభవన్మునిః ।
మర్యాదేయం కృతా తేన ధర్మ్యా వై శ్వేతకేతురూ,
కోపాత్కమలపత్నాగ్నీ యదర్థం తన్నిబోధ మే ॥

శ్వేతకేతోః కిల పురా సమక్షం మాతరం పితృః,
 జగ్రాహ బ్రాహ్మణః పాణౌ గచ్ఛావ ఇతి చాఽబ్రవీత్
 టీ. శ్వేతకేతో ర్మాతరం పితృస్సమక్షమ్,
 ఋషిపుత్రస్తతః కోపం చకారామర్షచోదితః,
 మాతరం తాం తథా దృష్ట్వా నీయమానాం బలా దివ ॥
 కృద్ధం తం తు పితా దృష్ట్వా శ్వేతకేతు మువాచ హ,
 మా తాత కోపం కర్షీ స్త్వ మేష ధర్మ సునాతనః ॥
 అనావృతా హి సర్వేషాం వర్ణానా మంగనా భవి,
 యథా గావః స్థితా స్తాత స్వే స్వే వర్ణే తథా ప్రజాః ॥
 టీ. స్థితాః = వ్యవస్థితాః.

“ఋషిపుత్రోఽథ తం ధర్మం శ్వేతకేతు ర్న చ తిమే,
 చకార చైవ మర్యాదా మిమాం స్త్రీపుంసయో ర్భవి ॥
 టీ. న చ తిమే, న తిమాం కృతవాన్.

మానుషేషు మహాభాగే న త్యేవాఽన్యేషు జన్తుషు,
 తదా ప్రభృతి మర్యాదా స్థితేయ మితి న శ్శృతం ।
 పృచ్ఛరన్త్యాః పతిం నార్యా అద్య ప్రభృతి పాతకమ్,
 భూణహత్యాసమం ఘోరం భవిష్య త్యసుఖావహమ్
 భార్యాం తథా పృచ్ఛరతః కౌమారబ్రహ్మచారిణీమ్,
 పతివ్రతా మేతదేవ భవితా పాతకం భవి ॥

టీ. “యథా స్తేనో యథా భూణహైవ మేష భవతి యోఽ
 యోనౌ లేత సింఛతి” ఇత్యయోనానదాకేషుపుంసాంగమనా త్విత్య
 వాయస్మృతిసిద్ధః. తథా ‘అమీషాం నిష్కలం జారిణీమ్’ ఇతిమస్త్రీజారి
 ణ్యానిష్కృతేః వీడాయాశ్చ దర్శనాత్, స్త్రీణామపి పగసంగే దోషాఽ
 స్త్యేవోక్తః. తథాపి శౌతారథస్యైవ కయా చిచ్ఛంగా వ్యవస్థేయం
 విహితేతి జ్ఞేయమ్.

అథవా, పుష్పచూరణే శేజస్వినాం న దోషః. కింస్తు పుష్పగ్గ
నానా మేవేతి తాత్పర్యం! అన్యథా కృష్ణస్యాఽపి పారిదార్యదోషః
సక్తేః; అపాల్యాది జారాణాం తదప్రసక్తే శ్చే త్యాస్తాంతావత్ ,,

“పత్యా నియుక్తా యాచైవ పతీషు పుత్రార్థ మేవ చ,

న కరిష్యతి తస్యాశ్చ భవిష్యతి రిదేవ హి ।

ఇతి తేన పురా భీరు మర్యాదాస్థాపితా బలాత్,

ఉద్దాలకస్య పుత్రేణ ధర్మ్యా వై శ్వేతకేతునా ॥ ”

టీ. ప్రకృతోపయుక్త మాహ- పత్యేతి అయుక్తమపి భర్తాజ్ఞ
యాస్త్రీభి రవశ్యం కర్తవ్యమితి భావః.

మానిసి! పురాతనమైనట్టియు, ఋషులచే నవలంబింపడినట్టియు,
ధర్మతత్త్వమును నీకు జెప్పెదను వినుము.—పూర్వకాలమందు స్త్రీలు
అందరును దర్శింపదగినట్లుండి కామచారము కలిగి భర్తాదులచే నని
వారితలై యుండెడివారు. వారు భర్తలనతిక్రమించి విహరించుచున్నను
అధర్మము కాలేదు. అది పూర్వము ధర్మము. ఆపురాతనధర్మమే తిర్య
గ్జంతువులచే నిప్పటికిని యనుసరింపజేయబడుచున్నది. వామదేవ్యవ
తములలో—“న కాం చన పరిహారేత్, అనువేదవాక్యముచే బ్రమాణ
సిద్ధమైన య ధర్మము మహర్షులచే బూజింపబడుచున్నది. ఉత్తరకురు
దేశములలో నది నేటికిని బూజింపబడుచున్నది. స్త్రీల కనుగ్రహకర
మైన యది పురాతనధర్మము.

ఈలోకములో గొంతకాలమునుండి యొక న్యనన్ధ కావించబడి
నది. అది యెట్టిదనగా—ఉద్దాలకుడను మహర్షికి శ్వేతకేతువను
పుత్రుడుండెను. ఆశ్వేతకేతువుయొక్క తల్లిని తండ్రిసమక్షములో
నొక బ్రాహ్మణుడు (ఋషి) హస్తముబట్టుకొని నిర్బంధపరచుచునట్లు
తీసికొని వెళ్ళునపుడు ఆశ్వేతకేతువు చుచితుడు కాగా, తండ్రి యాతిని
తో నిట్లనెను—

‘నీవు కోపింపకుము. ఇది పురాతనమైన ధర్మము. స్త్రీలు తమతమవర్ణములలో నందరకును గోవులవలె దర్శనయోగ్యత కలిగి యుండుట వ్యవస్థితమై యున్నది’ అని. శ్వేతకేతు వాపద్ధతిని సహించక మనుష్యులలో స్త్రీపురుషుల కొక నిర్ణయము జేసెను. ‘ఇది మొకలు భర్త నతిక్రమించి వ్యభిచరించిన స్త్రీకి ఘోరమైన భౌతిక వాత్యాపమపాతకము కలుగును. అట్లే నాధ్యయగు భార్య నతిక్రమించి వ్యభిచరించిన పురుషునకును ఆపాతకమే కలుగును. పుత్రార్థమై పతిచే వియోగింపబడిన స్త్రీ యట్లు చేయకున్నపు డదే పాతకము కలుగును’ అని.

ఇచ్చట, భర్తాజ్ఞపై నియోగపద్ధతి భార్య కవశ్యకర్తవ్యమని గుఠిదేనికి పాండవరాజు, ఆఖ్యాయికాముఖమున బోధించినట్లున్నది—

— శ్వేతకేతుగాథాతాత్పర్యము —

ఈయాఖ్యాయికలో, పూర్వమొకప్పుడు పరస్త్రీలకు, పరపురుషులకు సంబంధము దోషానహము కాకుండేనని వర్ణింపబడినది.

ఇది ప్రకృతమైన నియోగవిధికి, అర్థవాదరూపము కనుక దీనికి నియోగవిధిని బలపరచుటయందే తాత్పర్యముకాని యితరాంశమును ప్రతిపాదించుటయందు తాత్పర్యము కాదు. ఒక ప్రస్తుతాంశమును సమర్థించుటకై అర్థవాదముగా చెప్పబడిన కథ సత్యమై యుండవలయు నను నియమము లేదని విజ్ఞులకు విదితమే.

మహాభారతమునందు అర్థవాదము లున్న వని మ. భా. చ. కావులు హాసించెయ్యన్నారు. చూడుడు —

“వేదములందుండిన విధుల అర్థవాదములు (విధులను స్తుతించు రూపమున జెప్పబడు గాథలు) మొదలగునవి మహాభారతమున నుండెను. గుణస్తుతిరూపకములై పరకృత్యాదిచతుర్విధార్థవాదములు విపులముగానిందు చెప్పబడియున్నవి. అర్థవాదములునాలుగువిధములు. 1. నిందార్థవాదములు, 2. ప్రశంసార్థవాదములు, 3. పరకృత్యార్థవాదములు, 4. పురాకల్పార్థవాదములు.” (పుట 2)

ఇట్లుండుటచే నియోగవిధిప్రశంసార్థమే ఆగాధ యెత్తుకొనబడి నదికనుక నది సత్యమే అనుకొనుట అయిక్తము.

ఇంకొకటి, “పురాణ మృషిభి ర్బ్రహ్మ” అని యది ఋషిధర్మ ముగా నుపకృంపింపబడినది. మనుష్యవర్గముకంటె దేవవర్గము, అసుర వర్గము, ఎల్లు విలక్షణమైనదో అట్లు ఋషి వర్గముకూడ విలక్షణమైనదే. కనుకనే యావర్గములు విభిన్నములుగా బేర్కొనబడినవి—“దేవా మనుష్యా అసురాః పితర ఋషయః”

(అధర్వ—10-10-26)

“మనుష్యజాతిశ్చేయినీ నవా శ్చేయినీ త్యేవంశం పృథ్వీ విశ్వా వచనీయః ప్రశ్నః, సహ నధీకృత్య శ్చేయినీ, దేవానాం పృథ్వీ నధీకృత్య నేతి” (యోగదర్శనం—4-33)

ఈవచనములచే పశుపులకంటె నధికులు, ఋషులకంటె హీనులు నగు మనుష్యుల శక్తికంటె ఋషిశక్తులు విలక్షణములు అట్టిఋషుల నుగూర్చి యాపస్తంబసూత్రములో నిట్లున్నది—

“దృష్టో ధర్మవ్యతిక్రమ స్సాహసం చ పూర్వేషామ్”

‘తేషాం తేజోవిశేషేణ పృథ్వీవాద్యో న విద్యతే ”

ఛాందోగ్యమునం దిట్లున్నది.—“త ద్యధైషీకా తూల మగ్నో ప్రోతం ప్రమాదే తైవం హస్య సర్వే పాపానః ప్రమా యక్తే”

ఈవచనములచేతను, “తేజీయసాం న దోషాయ న హేష స్సర్వ భుజో యథా” అను న్యాయముచేతను మహాత్ములగు ఋషులకు విహితాచరణమువలనగాని, నిషిద్ధాచరణమువలనగాని, జన్మాంతరహేతువులగు పుణ్యపాపములు సంక్రమింప వని స్పష్టము. కనుకనే “క్షాణా గ్నిస్సర్వకర్మాణి భస్మసాత్కురుతేష్టన” అని భోషింపబడినది.

జన్మాంతరహేతువులైతమచే జేయబడిన పుణ్యపాపము లెవ్వరి కనుభవింపక తప్పినో, అట్టి మనుష్యులే సుఖప్రాప్తికిని, దుఃఖవివృత్తి

కిని, విధినిషేధశాస్త్రముల సనుసరించి సంచరింపవలసినవారు. జ్ఞానులగు ఋషులు శరీరములు ప్రార్థకర్మఫలలోఽభోగహేతువులేకాని కర్మహేతువులు కావు. తిర్వగ్గతువుల శరీరములుగూడ నట్టివే, కనుకనే వైయాఖ్యాముకలో—

ఋచ్చైవ దర్శం పౌరాణం తిర్యగ్యోనిగతాః ప్రిహాః,

అద్యాప్యనువిధీయంతే”

అయిదు తిర్విగ్ధాతియః చేయను విధానము బోధింపబడుట యుక్తమగుచున్నది. కనుక నది మనుష్యసామాన్యమున కన్వయించు విషయము కాదు.

యింకొకటి—స్త్రీపురుషులకు వ్యభిచారముచే పాతకము కలుగు ననియేకదా శ్వేతకేతువుచేసిన వ్యవస్థ, అది వెనుకజూపబడిన నీలకంఠీయములో నున్నట్లు వేదోక్తమై యున్నవిషయమేకాని నూతనవిషయము కాదు.

కనుక, వేదోక్తమైన విషయమునకే శ్వేతకేతువాక్యముఖమున, భంగ్యంతరముగా వ్యవస్థ చూపబడిన దని లెలిసికొనవలెను.

యింకొకటి—“భారతం పంచమో వేదః” సర్వశ్రుతిసమూహాయమ్” అని చెప్పబడిన మహాభారతము వేదార్థవివరణరూపము. అందుచే నాయాగాధలతో వేదార్థవివరణమే చేయబడుదు వచ్చునని వలన వేదవ్యాసభగవానుడు స్త్రీపురుషవ్యవస్థారూపమైన వేదోక్తార్థమునే శ్వేతకేతుగాధారూపమున వెల్లడించియుండె నని గ్రహింపవలయును.

యింకొకటి—ఆశ్వేతకేతుకృతవ్యవస్థలో—

ప్ర్యచ్ఛరంత్యాః పతిం నార్యా అద్య-ప్రభృతి పాతకం,
భృణహత్యాసమం ఘోరం భవిష్యత్ప్రసూనావహం |
భార్యాం తథా ప్ర్యచ్ఛరతః కాన్మూరభిహవాః

పతివ్రతా మేతదేవ భవితా భవి పాతకం ॥

సత్యా నియక్తా యా చైవ పత్ని పుత్రార్థ మేవ చ,

కరిష్యతి తస్మాశ్చ భవిష్యతి తదేవ హి ॥”

అనుచు పతిపత్నులు ఒండొరుల నతిక్రమించి వ్యభిచరించిన యెడల భూగణసత్యాసమపాతకము కలుగు నని చెప్పి వ్యభిచారము నిషేధింపబడెను. పుత్రార్థమై పతిచే నియోగింపబడిన పత్ని యాని యోగమును తిరస్కరించినయెడల నామెకును అదే పాతకము కలుగు నని చెప్పి నియోగవిధి యనుసరణీయ మని బోధింపబడెను.

దీనిచే నియోగవిధి వేఱు, వ్యభిచారము వేఱు; అని తెలుపబడినది కనుక నియోగవిధి వ్యభిచారముగా గ్రహించువారు మతిమంతులు కారు. వ్యభిచారము వేదవిప్రీతమైయుండ, వేదార్థమునే మహాభారతము వివరించియుండ, నట్టి మహాభారతమునుబట్టుకొని పూర్వము వ్యభిచారము దోషావహముగా నెంచబడలేదని చెప్పబూనువారు భ్రాంతులు.

—“శ్వేతకేతువే నివాహబంధ మేర్పరచె”నను ప్రసంగము.—

తన్నిరాకరణము.

మ. భా. చ. కారులవ్రాత యిట్లున్నది—

వివాహనియమము—శ్వేతకేతువు... ఈనిబంధనము జనమేజయుని కాలముననే యై యున్నది” (పురి37-389)

రహస్యకర్తలవ్రాత ఇట్లున్నది—“ఈదేశములో మొదట వివాహబంధము లేక కొంతకాలము గడచింది. పిమ్మట కొంతకాలము నకు శ్వేతకేతుడు వివాహబంధ మేర్పరచి పరస్త్రిసమాగమము సంపూర్ణముగా తొలగించెను” (పురి)

ఇది కేవల మనైదికసంస్కారప్రసాదము. ఈప్రతివాదుల కొకింత బోధించెల్లు—

“అష్టాదశ పురాణాని కృత్వా సత్యవతీసుతః,
భారతాఖ్యాన మకరో ద్వేద్ధార్తే రుపబృంహితం ||
అక్షై శై కేన తత్ప్రొక్తం ద్వాపరాస్తేమహాత్మనా ||”

(స్కాందపరిభాషణం)

“వేదా సధ్యాపయామాస మహాభారతపంచరూఢా,
సుమచ్ఛం జైమినిం పైలం శుకంచైవ స్వ మాత్మజం ||
ప్రభు ర్వరిష్ఠో వరదో వైశంపాయన మేవ చ,
సంహితా పైః పృథక్త్వేన భారతస్య ప్రకాశితాః ||

(ఆదిపర్వము)

నీలకంఠీయ— భారతస్య మూలభూతా స్సంహితా మస్త్ర
బ్రాహ్మాయాపా వేదాః, తై స్సుమన్తప్రభృతిభిః ప్రకాశితాః. ఇద
మస్య మూల మిద మస్య మూల మితి స్పష్టికృతాః. తేన ప్రత్యక్షవే
దమూల మేత దితి భావః ।

ఈగ్రంథసందర్భముచే మహాభారతము వేదమూలకము, వేదా
ర్థవివరణరూపము నని స్పష్టము.

ఆవేదము—“యో బహ్మణం విదధాతి పూర్వం యో నై
వేదాంశ్చ ప్రహణోతి తస్మై” ఇత్యాదిస్మృతివచనములను బట్టియు,

“న క శ్చి ద్వేదకర్తాస్తి” ఇత్యాది స్మృతివచనములను బట్టియు
సృష్ట్యాదినుండియు సుప్రసిద్ధమై విధినిషేధములతోధర్మాధర్మప్రకాశక
మైయధ్యయనాధ్యాపనపరంపరాప్రాప్తమై యున్నది. అందున్నవిష
యములే స్మృతిసూత్రపురాణేతిహాసరూపమై యున్న ఆర్షవాఙ్మయ
ముచే వివిధచూర్ణముల నుపదేశింపబడుచున్నవి.

అట్టి వేదములోనే వివాహనియమ ముండగా జనమేజయుని
కాలములో నది యేర్పడె ననియును, ఆవివాహనియమము శ్వేతకేతు
వుచే జేయబడెననియు ప్రతివాదులు వ్రాయుట వెట్టియా? బుద్ధియా?

మఱియు శ్వేతకేతుగాధను కుంతీదేవికి జెప్పినవాడు పాండు రాజై యుండుటచే శ్వేతకేతు వాపాండురాజునకు బ్రూహ్మడని స్పష్టమగుచుండ, జనమేజయుని కాలములోనివాడు శ్వేతకేతుడను మ. భా. చ. కారుల వ్రాత హేయము.

మఱియు శ్వేతకేతువు జనమేజయుని కాలములోనివాడని యిచ్చడ వ్రాసిన ప్రతివాడులే స్థలాంతరమున జనమేజయునకు బిమ్మటివాడని వ్రాసినారు చూడుడు—

డాక్టరు 'బూలరు' గారు— ఆపస్తంబ, శ్వేతకేతులు సమకాలీను లనియు, ఆపస్తంబుడు క్రీ. పూ. ఐదవ శతాబ్దమువాడనియు, వ్రాసియున్నారు. కాని శాకటాయనునిచేతను, పాణినిచేతను దమ వ్యాకరణములలో నుచ్చరింపబడిన యాపస్తంబుడును, ఉపనిషత్తులలో జెప్పబడిన శ్వేతకేతుడును క్రీ. పూ. ఐదవశతాబ్దపువారని చెప్పటకు వీలులేదు. కాని జనమేజయునకు బిమ్మటివారు' (పు. 53)

వీరిమాటలకు పరస్పరసంబంధము లేదు. ఆపస్తంబశ్వేతకేతువులు జనమేజయునకు బిమ్మటివారైనపుడు వ్యాకరణములలో నుచ్చరింపబడుట, ఉపనిషత్తులలో జెప్పబడుట సరిపడునుకాబోలు!

మఱియు 'ఈతనిని (శ్వేతకేతువును) గురించిన ఐ శెవాంశములు శతపథబ్రాహ్మణ, ఛాందోగ్య, బృహదారణ్యకోపనిషత్తులలోను, మహాభారతమునను విపులముగా వర్ణింపబడి యున్నవి" (పు. 338) అని వ్రాసిన మ. భా. చ. కారులు జనమేజయుని కాలమువాడే శ్వేతకేతు వనుటచుబట్టియు, బిమ్మటివాడనుటనుబట్టియు' ఆ యుపనిషత్తులు కూడ నప్పటివే యని యూహించినట్లున్నది. ఇంతకంటె అపోహ మొకటి లేదు. ఇది యనైదికసంప్రదాయప్రసాదమే.

ఇ:కొకటి. శ్వేతకేతువు చేసినది వివాహనియమమా? వ్యభి
చారనిషేధమా? చూడడు!

“వ్యుచ్చరన్త్యాః పతిని నార్యాః అద్య పృథ్వితి పాతకమ్ |

భార్యాం తథా వ్యుచ్చరతః... ఏతదేవ భవితా భువి పాతికమ్”

ఇచట పతి నతిశ్రమించి విహరించిన స్త్రీయను, భార్య నతిశ్ర
మించి విహరించిన పురుషుడును పాపు లగుదురని శ్వేతకేతువు చెప్పిన
ట్లన్నది. దీనిని బట్టి భార్యకును, భర్తకును వ్యభిచారము దోషావహ
మని వ్యభిచారనివారణమే చేయబడినది. పతియనియు, పత్నియనియు
వ్యసహారము వివాహనిబంధనమైనదే. అది శ్వేతకేతువునాటికే యు
న్నదన్నమాట ఆశ్చర్యములు వ్యభిచరింపరా ననియే శ్వేతకేతువు
నిషేధించెను. ఇట్టి స్థితిలో ‘వివాహనియమము-శ్వేతకేతువు’ అని
మ. భా. చ. కారులును— “ఈ దేశములో మొదట వివాహబంధము
లేక కొంతకాలము గడచినది. పిమ్మట కొంతకాలమునకు శ్వేతకేతు
డు వివాహబంధ మేర్పరిచి పరస్మీనమాగమము సంపూర్ణముగా తొ
లగించెను’ అని రహస్యకర్తలును వ్రాసిన దసంగతము. రహస్యకర్త
లు వ్రాసినట్లు శ్వేతకేతువుచే తొలగించబడినది పరస్మీనమాగమ
ము. శ్వేతకేతువునాటికి వివాహబంధమే లేనప్పుడెడల పరస్మీయను
మాట యెట్లు? కనుక వివాహనిబంధన మ తకు బూర్వమే యున్న
దనక తప్పదు.

మఱియొకటి— వ్యభిచారమును శ్వేతకేతువు తొలగించె నని
వ్రాసిన ప్రతివాదులైనను అది పాప మని చెప్పి తొలగించినట్లే వ్రా
సియున్నారు. అది పాపమని చెప్పటకు శ్వేతకేతువుహానికి ప్రమా
ణము వేదమే. కనుకనే మహాభాష్యకారులు—

“శబ్దప్రమాణకా వయం యచ్ఛబ్ద ఆహ తదస్మాకిం ప్రమాణం”

అని యుపదేశించిరి. అట్లు వేదబోధితమై యున్న పాపమునే శ్వేతకేతుమహర్షి ప్రకటించె ననియు, పాపభీతిచేతనే వ్యభిచారము లేకుండె ననియు, నిట్టి పాపభీతి యనాదిసిద్ధమే యనియు గ్రహింపవలయును.

ఈరహస్యకర్తలు, శ్వేతకేతువు. నూడియే వివాహబంధ మేర్పడెననివాసి, కామసూత్రములోని “శ్వేతకేతు స్సంచితక్షేప” అను లోమీదవ సూత్రము నుదాహరించి కొంతగ్రంథమును ప్రదర్శించినారు. ఆకామసూత్రగ్రంథములోనే పూర్వసూత్రములలో వివాహాది నిబంధన మనాదిసిద్ధ మని చెప్పబడినట్లున్నది. చూడును—

“ప్రజాపతిర్హి ప్రజాస్సృష్ట్యా తాసాం స్థితినిబంధనం తివర్గస్య సాధన మధ్యాయానాం శతసహస్రేణా గే ప్రోవాచ” 5.

ప్రజాపతిర్హితి హిశబ్దో యస్మాదధరే, అవిపరోక్షోఽయమాగమః గురుపరంపరయూఽన్యాఖ్యాతే. యతః స్థితినిబంధనమితి. ప్రజాసృష్టిసాధనాః సర్గస్థితిప్రళయలక్షణాః. తత్ర సర్గా దూర్ధ్వం ప్రబంధేనావస్థానం స్థితిః | సా చ ద్వివిధా | శుభాచాఽశుభాచ | తివర్గోపి ద్వివిధః ఉపాదేయోఽనుపాదేయశ్చ | తత్ర పూర్వో ధర్మోఽర్థః కామ ఇతి | ద్వితీయోఽప్యధర్మోఽనర్థో ద్వేష ఇతి | తత్ర ధర్మా దముత్రే శుభాగతిః | అధర్మా దశుభా | అర్థా దిహైవ శరీరపరిభోగో ధర్మప్రవర్తనం చ | అనర్థాత్క్రిష్టజీవన మధర్మప్రవర్తనం చ | కామాత్సుఖం ప్రజోత్పత్తిశ్చ | ద్వేషా నోఽభయం | తస్య చ నిస్సుఖిన్యాఽప్రజస్య త్పణశ్యేవ స్థితిః | ఇత్యేవం స్థితేః తివర్గో నిబంధనం తస్యోపేయాఽనుపేయస్య ప్రాప్తిపరిపాకా నోపాయం వినేతి తదుపాయశాసనత్వాచ్ఛాస్త్ర మప్యవచారాత్ స్థితినిబంధనం శతసహస్రేణేతి లక్షణం అగ్రే ప్రోవాచేతి | తదానీం శాస్త్రాంతరాభావేనాదిదమేవాగ్ని మితి శుక్తిరిపి సర్వజనవిషయేతి తామేవ హృదిస్థితా మనుసంచంత్య నాధారణభూతం స్మార్తశాస్త్రం ప్రకర్షణోవాచ |

“తస్యైకదేశం స్వాయంభువో మను ర్ధరాధికారికం పృథ
క్షచార । 6.

తస్యేతి—ప్రజాపతిప్రొక్తస్యైకదేశా స్త్రీయః । తత్ర యత్ర
ధర్మోధికృత స్తత్ మనుః పృథక్షచార । యత్రార్థ స్తం బృహస్పతిః
యత్ర కామ స్తం నస్తీతి స్వాయంభువ ఇతి వైవస్వతనివృత్త్యర్థం.
ధర్మాధికారికమితి ధర్మప్రస్తావో యత్రాస్తి తత్ ధర్మశాస్త్ర
మిత్యర్థః ॥

“బృహస్పతి రధాధికారికమ్” 7.

“మహాదేవానుచరశ్చ నస్తీ సహస్రేణాధ్యాయానాం పృథ
క్కామసూత్రం ప్రోవాచ ॥” 8.

“తదేవ తు పంచభి రధ్యాయశతై రద్వాలకిః శ్వేతకేతు
స్యచిక్షేప ।”

తదేవత్వీతి నన్దిప్రొక్తం తస్యైకదేశం తుశ్చబ్ధో విశేషణార్థః ।
...పరదారాభిగమనం లోకే ప్రా గానీత్ ... ॥

అనగా బ్రహ్మ ప్రజలను సృష్టించి, యాప్రజల శుభస్థితి
కాధారమై యాముష్మికసుఖసాధనమైన ధర్మము, భోగమునకును
ధర్మాచరణమునకును సాధనమైన అర్థము, సంతతికిని సుఖమునకు సాధన
మైన కామము అను త్రివర్గమును శాసించుటకు లక్ష్యాధ్యాయములు
కల శాస్త్రమును రచించెను. తన హృదయగతమై యుండి సర్వజన
సాధారణముగా హితాహితముల బోధించెడి వేదము ననుసంధించియే
యాశాస్త్రము నాదియందు నిర్మించెను. ఆబ్రహ్మప్రొక్తశాస్త్రము
లోని త్రివర్గములో నొకటగు ధర్మమును పురస్కరించుకొని స్వాయం
భువమనువు ధర్మశాస్త్రమును రచించెను. రెండవదానిని పురస్కరించు
కొని బృహస్పతి యర్థశాస్త్రమును రచించెను. మూడవదానిని పుర
స్కరించుకొని నంది కేశ్వరుడు సహస్రీణాధ్యాయములు కల కామశాస్త్ర
మును రచించెను. అనంది కేశ్వరప్రొక్తకామశాస్త్రమునే సంక్షేపించి

యైదువందల యశ్శాయములుకల గ్రంథమును శ్వేతకేతువు చేసెను. పరదారాభిగమము పూర్వముండెను. దానిని శ్వేతకేతువు నివర్తింప జేసి గమ్యాగమ్యవ్యవస్థతో శాస్త్రము రచించెను. అని తాత్పర్యము.

ఈగ్రంథసందర్భమును చూడగా శ్వేతకేతుప్రోక్షగ్రంథము నందిప్రోక్షకామశాస్త్రమునకు సంక్షేపరూప మని తేలినది. కనుక శ్వేతకేతుప్రోక్షగ్రంథమునకు బూర్వము నందిప్రోక్ష కామశాస్త్రమున్నది. బృహస్పతిప్రోక్షార్థశాస్త్రమున్నది. స్వాయంభువమనుప్రోక్ష ధర్మశాస్త్రమున్నది. బ్రహ్మకు ఒక్కొక్కయహస్సులో మనువులు పదు నలుగురు వెళ్ళుచుందురు. నేటిమనువు సప్తముడైన వైవస్వతమనువు. స్వాయం భువమనువు పృథముడు ఒక్కొక్కమన్వంతరకాలము—

“త్రిశతోఽట్యస్తు సామూర్ణా సౌఖ్యతా సౌఖ్యయా ద్విజ,

సప్తషష్ఠిస్సధాన్యాని నియుతాని మహామునే ।

విశతిస్తు సహస్రాణి క లోయ మధికం వినా,

మన్వస్తరస్య సంఖ్యయం మానుషే ర్వత్సరై ద్విజ

అను విష్ణుపురాణవచనములచుబట్టి 30 కోట్లు 67 లక్షల 20 వేల సవత్సరములు. ఐట్లగుమన్వంతరములకాలమున కాదియందున్న స్వాయంభువమనువు చేసినది మనుధర్మశాస్త్రము. ఆమచువే “యద్వై మను రవద త్తద్భేషజన” అని వేదములో బ్రశంసించబడినవాడు. ఆతని ధర్మశాస్త్రములో వివాహాదిసర్వవిధనియమములు విరాజిల్లు చున్నవనుట స్పష్టమే. అట్టి మనుధర్మశాస్త్రమునకు బూర్వమున్నది బ్రహ్మప్రోక్షశాస్త్రము. ఆబ్రహ్మయే సృష్టికర్త. ఈపరిస్థితి నాలోచించిగా బ్రజలకు సృష్టించిన బ్రహ్మయే ఆప్రజలు ఎట్లు నడచుకొనవలెనో, నారి కైహికాముష్మికనుభుము లెట్లు ప్రియ్చునో తెలుపుటకు బ్రహ్మశ్శాయములుకల మహానిబంధనము చేసియుండెనని స్పష్టమైనది. ఆనిబంధనమున కాధారభూతము వేదమే యని కూడ స్పష్టమైనది

ఆవేదశాస్త్రములనే అధ్యయనాధ్యాపనపరంపరలో ననుష్ఠాపనరూపమున పరివర్తింపజేయుచువచ్చినవారు మహర్షులు. వారాయా సమయములలో వేదశాస్త్రవిషయములను సంక్షేపించియు, విస్తరించియు నిబంధించి కామకోశాధిమాపితులగు పృజలకు హితాహితముల దెలుపుచుండువారు. వారిలో నొకడు శ్వేతకేతుమహర్షి, అతడు వ్రాసినది కామశాస్త్రముకనుక పరచారగమనమే కామమున కున్న దుర్లక్షణముగుటచే దానిని నిషేధించి గమ్యాగమ్యవ్యవస్థ జూపె నని తెలుపబడినది.

ఇట్లు సృష్ట్యాదినుండియు వివాహాదివియమము లున్నట్లు వాత్స్యయనమహర్షిప్రొక్త కామసూత్రగ్రంథముచే బోధింపబడుట వలన శ్వేతకేతువునకు బూర్వము వివాహబంధము లేదనియు జనమే జయుని కాలములోనే యానియమ మేర్పడిన దనియు వ్రాసిన ప్రతివాదుల వ్రాతలు పరాస్తములు.

“వ్యభిచారము, ద్యూతము, మద్యపానము మహాభారతకాలమున దోషములు కావు” (పు 94).

అను మ. భా. చ. కారులవ్రాతకూడపరాస్తమైనది. దోషమోకాదో నిరూపించునది శాస్త్రము. ఆశాస్త్రము, ఆనాటికిని ఈనాటికిని యొక్కటే, దానిని సంబంధించినదే నాటిపరిపాలనము. కనుక నిది యసంగతప్రసంగము.

—♦ “ఏశ్రీతో నై నను పురుషుడు బలాత్కరించి కలియవచ్చు నని యన్న” దను ప్రసంగము—తన్నిరాకరణము ♦—

మ. భా. చ. కారుల వ్రాత యిట్లున్నది—“ఋతుస్సాతయైన శ్రీ యెవతె యైనను పురుషుడు చేరి మంచిమాటలతోగాని, ధనవస్త్రాదుల నిచ్చిగాని యామెను గూడి సంతతి గనవచ్చు ననియు,

అహోస్త్రీ యంగీకరింపనిచో నామెను బలాత్కరించియు, రజ్జువుతో గాని, దండముతోగాని కొట్టియు ఆస్త్రీసీలోబరచుకొని యామెను కూడవచ్చుననియు ఉద్దాలకుడేగాక నాకకుమారహాసీతులనుఋషుల వాక్యములను బృహదారణ్యకోపనిషత్తుయొక్క యేనిమిదవ యధ్యాయము నాల్గవబ్రాహ్మణమున గలవు. గ్రంథవిస్తరభీతిచే నావాక్యములను వ్రాయలేదు" (పు 340).

వీరు భీతిచేవ్రాయని వాక్యములే ప్రకరింపడుచున్నవి. వానిని బట్టి వీరి దుర్మయమును గ్రహింపవచ్చును.

[గ్రంథమును జూపడు—

“ఏత ధన్వతై తద్విద్వా నుద్దాలక ఆరుణి రాహైత ధన్వతై తద్విద్వా న్నాకో మార్గల్య ఆహైతధన్వతై తద్విద్వాకుమార హరితహ- బహవో మర్త్యాబ్రాహ్మణాయనానిద్రియావిసుకృతోఽస్మాల్లోకాత్ప్రియన్తియథదమవిద్వాగ్ంసోఽథోపహాసంచరన్తితి” (6.4)

భాష్యమ్— ఏతధన్వతై తద్విద్వా నుద్దాలక ఆరుణి రాహ- అథోపహాసాత్మకం మైధునకర్మ వాజపేయసంసర్షం విద్వా నిత్యర్థః । తథా నాకో మార్గల్యః కి మారహాసీతశ్చ కిం త ఆహు రిత్యుచ్యతే- బహవోమర్త్యామరణభర్తృణోమనుష్యాః బ్రాహ్మణాలయనంయేహాంతే బ్రాహ్మణాయనాబ్రహ్మబన్ధవో జాతిమాతోఽజీవినఃత్యేతత్ । నిద్రియావిశ్లేపేన్ద్రియాః విసుకృతో విగతసుకృతకర్మాణోఽవిద్వాంసో మైధునకర్తృకర్తృత్వార్థః । తే కిమస్మా ల్లోకా త్ప్రియన్తి యరలోకాత్ప్రియభిష్టాభి । మైధునకర్మణోత్పన్నపాపహేతుత్వం దర్శయతి-య ఇద మవిద్వాంసో ఽథోపహాసం చరన్తితి ।

ఇచ్చట ఉద్దాలక నాకకుమార హాసీతులనిన విషయ మేమనగా మరణధర్మమును, బ్రహ్మబంధువులును, (బ్రాహ్మణాభాసులు), సుకృత హీనులును మైధునకర్మాసక్తులు నగు నజ్ఞానులు యరలోకభిష్టులు కనుక నేలోకమునకు బాపుదురో. అని.

ఇట్లు మైథునకర్మాసక్తులై షరలోకభగిష్టులగు నజ్ఞానులను ఆ మహర్షులు నిందిచినట్లు ఉపనిషత్తులలో నుండగా, ప్రతివాడు లేమని వ్రాసినారు? ఏ స్త్రీనైనను కొట్టియైన బలాత్కరించి యేపురుషుడైనను కలియవచ్చునని యా ఋషు లన్నట్లు గ్రంథములో నున్నదని వ్రాసినారు. ఇది నీతియేనా? దీనివలన సారస్వతమున కెంత దోహదము! లోకమున కెంతహాని?

సంతానార్థియైన భర్త ఋతుస్నాతయైన భార్యను సంతోష పెట్టి యామెతో గలియవలసినదనియు, ఆమె నిరాకరించినయెడల వస్త్రాభరణాదులతో తనప్రేమను ప్రదర్శించియో, వేరొక విధమున మంధలించియో ఆమెను లోబరచుకొని సంతృప్తురాలై యున్నస్థితిలో తనపత్నితోకూడిన సత్సంతానము కలుగుననియు ఆగ్రంథములొ జెప్పబడియున్నది. కాని యే స్త్రీనైనను బలాత్కరించియైన కూడవచ్చునని లేదు. చూడుడు—

“శ్రీర్థ్వా వా ఏషా స్త్రీణాం యస్మలోద్వాసా స్తస్మా న్మలాద్వాససం యశస్వినీ మభిక్రమ్యామస్త్రయేత”

భాష్యము— శ్రీర్థ్వా ఏషా పత్నీ స్త్రీణాం మధ్యే యద్యస్మా న్మలాద్వాసా ఉద్గతమలవద్వాసా స్తస్మా త్తాం మలాద్వాససం యశస్వినీం శ్రీమతీ మభిక్రమ్యాభిగ త్యోమస్త్రయేతేదమవ్యావాభ్యాం కార్యం యత్పుత్రోత్పాదన మితి త్రిరత్రాస్త ఆప్లుతామ్” ।

“నా చే దస్త్రై న దద్యా త్కామ మేనా మవక్రీణీయా త్నా చే దస్త్రై వై వ దద్యా త్కామ మేనాం యప్యైవా వాణినావోప హన్యాతికామే “ద్విర్యేణ తే యశసా యశ ఆదద” ఇత్యయశా ఏవ భవతి” ॥

ఇట్లు పతి తన పత్నియెడలప్రవ ర్తింపవలసిన పద్ధతి చెప్పబడి యుండ ఏ స్త్రీయందైనను బలాత్కరించి ప్రవ ర్తింపవచ్చునని యున్నదను ప్రతివాదుల వ్రాత హేయము.

—: “మహాభారతమునాటికి సంకరసంతాన మెక్కువ యైచది”

అనుచుండగము—తన్ని రాకరణము :—

1. మ. భా. చ. కారుల వారత యిట్లున్నది— “మహాభారతమునాటికి సంకరసంతాన మెక్కువయైచది. అందువలననే నాటి స్మృతికర్తలు ద్వాదశవిధసంతానములను తమ గ్రంథముల నెక్కించి” (73)

2. భగవద్గీతలోని యీక్రింది యర్జునవాక్యము కూడ నాటి జాతిభ్రంశవిధానమును సూచించుచున్నది—

ఓకృష్ణా! కులక్షయకృతమగు దోషమును జూచుచున్న మనచే నీపాపమునుండి నివర్తించుట యెటులో తెలిసికొన శక్యము కాకున్నది.

కులక్షయమగుటచే సనాతనకులధర్మములు నశించుచున్నవి. కులధర్మములు నష్టమగుటచే నధర్మ మభివృద్ధి యగుచున్నది. అధర్మవృద్ధివలన కులస్త్రీలు దోషయుక్తురారి డగుచున్నారు. స్త్రీలు దుష్టురారి డగుటచే వర్ణసంకర మగుచున్నది. వర్ణసంకరము కులమునకు కులఘ్నలకు నరకముకొరకే యగుచున్నది. వీరల పితరులు లుప్తపిండోదకక్రియలుకలవారై యధోగతు లగుచున్నారు. కులఘ్నుల వర్ణసంకరకారకములగు నీదోషములచే జాతి ధర్మములును, శాశ్వతమగు కులధర్మములును నశింపజేయబడుచున్నవి. (పు 74)

3. అర్జునునకు వర్ణసంకరము యుద్ధముచే భవిష్యత్తునం దగు నని కాక నాటికే—అప్పుడే యగుచుండినట్లు వర్తమానార్థక్రియలచే దృఢపరుపబడుచున్నది. ఈవర్తమానార్థక్రియ ప్రతిపదోక్తమగుటచే నాటికే వర్ణసంకరమై యన్న దను నర్థము బలవత్తరమై యున్నది. (పు 76)

4. అర్జునవిషాద హేతువుల కన్నిటికి శ్రీకృష్ణుడు సమాధాన మిచ్చె ననియు, వర్ణింపఁగి మగుచున్న దను నీ యంశమునకు మాత్రము సమాధాన మీయలేదనియు, నందువలన వర్ణనంకరభీతి శ్రీకృష్ణునకును గల దనియు గొందరు చెప్పుచున్నారు.

కాని యిది తప్పు. సందిగ్ధము లేకుండగ శ్రీకృష్ణుడు శాస్త్ర యుక్తముగ సమాధానము నిచ్చియున్నాడు. శ్రీకృష్ణభగవానుడు చెప్పిన యీ క్రిందిశ్లోకములోని యర్జునవిషాద హేతువులలో నొకటి యగు స్త్రీల ప్రవర్తనమును గూర్చిన సందేహము నివర్తింపబడి నది. శ్రీకృష్ణమూర్తిచెప్పిన సూత్రప్రాయ మగు వాక్య మిది—
కుత స్త్వాం కశ్చల మిదం విషమే సముపశ్రితమ్ |

అనార్యజుప్త మ్వర్జ్య మకీర్తికర మర్జున ||

తా|| అర్జునా! నీకీవిషమసమయమున నెచటనుండి యార్యులు పాండరానట్టియు, స్వర్ణము నొందరానట్టియు, అపకీర్తికరమగు తెలివితక్కువ దాసరించినది?" (పు 74-75)

5. అర్జునుని కాలమునకు సంతానమువకై యే స్త్రీనైన ఋతు కాలమున నేపురుషుడైన గోరి పొందవచ్చును. అప్పటికుండిన యార్యధర్మముం దూషించుటచే శ్రీకృష్ణుడది యనార్యజుప్తమని సమాధాన మిచ్చియున్నాడు అట్లు స్త్రీల ప్రవర్తనమును గూర్చి యుగ్గడించుట, అకీర్తికరమనికూడ చెప్పియున్నాడు. కారణమేమనగా అర్జునుని తల్లియగు కుంతి, నాయనమ్మ యగు సంబాలిక, ప్రపితామహి యగు సత్యనతి, భార్యయగు ద్రౌపది, వీరివృత్తాంతములు దీనివలన నుద్ఘాటితము లగుచున్నవి. అందువలననే యర్జును డావిషయముగూర్చి తిరిగి ప్రశ్నింపనేలేదు" (పు 75)

ఈయైదంశములను బరిశీలింతము. ప్రసమాంశములోని విషయ మిది— మహాభారతమునాటికి సంకరసంతాన మెక్కువైనందున నాటి

స్మృతికర్తలు ద్వాదశవిధసంతానములను తమగ్రంథముల నెక్కించి రట. ఈమాటనుబట్టి లోకసామాన్యముయొక్క ప్రవృత్తి యెట్లుండునో దాని కనుకూలముగా స్మృతులు రచింపబడినవని వీరూహించినట్లు తేలినది. ఈపద్ధతిలో వెనుక వీరు వ్రాసినట్లు, వివాహవిధానము లేక స్వేచ్ఛగా సంచరించెడి ప్రజలలో, శ్వేతకేతువు అది ధర్మమేయని వ్రాయక, వివాహనియమము చేసి దురాచారమును తొలగించెననుట విరుద్ధముగాదా? కనుక స్మృతులు పరిశీలించి సమర్థించుటకై రచింపబడు నను మాటకు త్రోసివేత యైనది.

ఇంకొకటి. మహాభారతమునాటి స్మృతికర్తలు తమ గ్రంథములలో ద్వాదశవిధసంతానముల నెక్కించినరట. మనుస్మృతిలో నెట్లున్నదో చూడుడు— “పుత్రాన్ ద్వాదశ యా నాహ నృణాం న్వాయం భువో మనుః । తేషాం షడ్భంధుదాయూదా షడదాయాదభాన్తవాః ॥ (అ 9- 58)

దీనిచే న్వాయంభువమనువే ద్వాదశవిధసంతానములను చెప్పియున్నట్లు స్పష్టము. ఆ న్వాయంభువమనువు మహాభారతమునాటివాడా? “యాతా షణ్మనవో యుగాని భమితా న్యన్యద్యుగాంఘ్రి త్రయమ్” అను సిద్ధాంతిశిరోమణివచనానుసారము ఈసప్తమవైవస్వత మనువునకు పూర్వము గడచిపోయిన మనువులార్ధంలో మొదటివాడు. ఒక్కొక్కమన్వంతరకాలపరిమాణము 30కోట్ల 67లక్షల 20వేల సంవత్సరములని వెనుక నిరూపింపబడినది. అప్పటి న్వాయంభువమనువే ద్వాదశవిధసంతానములను చెప్పి యుండుటచే మహాభారతమునాటి స్మృతికర్త లెక్కించినా రను మాటకు త్రోసివేత యైవది.

యుద్ధానంతరము యుధిష్ఠిరునకు దేవస్థానమహర్షి యుపదేశించుచు—

“అదోహ స్సత్యవచనం సంవిభాగో దయా దమః ।

ప్రజనం స్వేషు దారేషు మార్దవం ప్రీరచాపలమ్ ।

ఏవం ధర్మం ప్రధానేష్టం మను స్వాయంభువోఽబ్రవీత్" ।

(శాంతి-౨21)

నీ॥ ప్రజనం పుత్రోత్పాదనం ।

అనుచు తనధర్మ పత్నియందే పుత్రోత్పాదనము ముఖ్యధర్మమని స్వాయంభువమనువే చెప్పినట్లు బోధించెను. అట్లుచెప్పి సంతానము ద్వాదశేవిధముగా సంభవించుననియు, నందుముఖ్యధర్మముగాను ఆపధర్మముగాను కొన్ని గ్రాహ్యము లనియు, నాస్వాయంభువమనువు చెప్పియుండ సంకరసంతానము పెరిగినతరువాత నట్లు చెప్పబడిన దనుటయు, వెనుకవివాహబంధము లేకుండ ననుటయును అపివేకము.

వేదశాస్త్రాధ్యయనము చేసినట్టియు, శాస్త్రపద్ధతిని ప్రజలను పాలించినట్టియు మహారాజులును, ఆమహారాజులకు మార్గదర్శకులైన మహర్షులును విరాజిల్లుచున్న మహాభారతకాలమనబడు ద్వాపరాంతమున సంకరసంతాన మెక్కువయైన దనుట దుర్మయము.

ఇక రెండవయంశమును పరిశీలితము—

యుద్ధమే స్వధర్మమను నిశ్చయముతో చతురంగబలములతో రణరంగమున బ్రవేశించి రథాహుళుడై యుభయసేనామధ్యమున నిలిచి చూచి బంధుజనదర్శనముచే శోకమోహము లావహింప యుద్ధము పాపహేతువని భావించి మూపాపము కట్కింపకుండుటకై యుద్ధమునుండి విరమింపదలచిన యర్జునుడు యుద్ధమూలకముగా తటస్థించెడి యనర్థపరంపర నాలోచించి—

“ఏతా న్న హస్త మిచ్ఛామి ఘ్నతోఽపి మధునూదన.

పాప మేవాశ్రియే దస్మాక్ హత్వైతా గాతతాయినః”.

అనుచు వీరలను వధించుటచే పాపము ఘటించును కనుక నన్ను వారు వధింపబూనిను నేను వధింపను. అని చెప్పి రాజ్యలుబ్ధులుకనుక కులక్షయమింద్రోహములను బట్టి కలిగెడి పాపమును ధార్తరాష్ట్రులు

గమనింపకపోయినను ఆపాదము ఘటింపవలయుటకై యత్నింపవలసిన మనము దానిని గమనింపవద్దా? అని కులక్షయముజరిగినపుడు వచ్చెడి దోషముల నిట్లువెల్లడించెను —

“కులక్షయే ప్రణశ్యన్తి కులధర్మా స్సనాతనాః ।

ధర్మే నష్టే కులం కృత్స్న మధర్మోఽభిభవ త్యుత ।

అధర్మాభిభవా త్కృష్ణ ప్రిదుష్కృంతి కులస్త్రియః ।

స్త్రీషు దుష్టాసు వాష్ట్యేయ జాయతే వర్ణసంకరః” ॥

ఇత్యాదివచనములచే కులక్షయములమున గలిగిడిదోషములు చెప్పి —

“అహో బత మహా త్పాపం కర్తుం వ్యవసితా వయమ్ ।

య ద్రాజ్యసుఖలోభేన హన్తుం స్వజన ముద్యతాః” ।

రాజ్యసుఖలోభమున బంధుజనమును వధించుట కుద్యమించిన మేము మహాపాపమును చేయుటకై నిశ్చయించినాము. ఎంతకష్టము! అని ఇలికెను దీనినిబట్టి యుద్ధముచేసినయెడల కులక్షయమగును. కులక్షయమైనయెడల కలధర్మములు నశించి, కులస్త్రీలు చెడెదరు. అప్పుడు వర్ణసంకర్యాదిదోషము లుద్భవించును. కనుక యుద్ధముచేయ జాలను, అని చెప్పినట్లు స్పష్టము.

ప్రతివాడు లీయర్జునవాక్యములను చూపి “ఈ యర్జునవాక్యములు కూడ నాటి జాతిభ్రంశవిధానమును సూచించుచున్నవి” అని రెండయంశములలో వ్రాయుట అవివేకము. యుద్ధమే జరిగినయెడల నిటు లై పోవుననియారదుఁడెరిపించినట్లు ఆయలర్జునవాక్యములు తెలుపుచుండ నప్పటికే జాతిభ్రంశమై యున్నదని తెలుపుచున్నవనుట మతి మంతుల లక్షణమా? కులక్షయములకమైన పాపము లేవి ప్రాప్తించునని యర్జునుడు యుద్ధమును చేయననెనో ఆపాదములకును యుద్ధము నకును ప్రతివాదిమతములో సంబంధమే లేదన్న మాట. యుద్ధము చేయకపోయినను అవి సిద్ధములే అన్నమాట. యుద్ధమును చేయనను

టకు హేతువులుగా వానిని పేర్కొనిన యర్జును డవివేకి యన్నమాట. ఆహా! గృంథముచకు సంబంధింపని వీరి యీమాటలు హేయములు.

ఇక మూడవయంశములో నిట్లున్నది — “వర్తమానార్థక్రియలచే అర్జునునకు వర్ణసంకరము యుద్ధముచే భవిష్యత్తునందగునని కాక నాటికే — అప్పుడే యగుచుండినట్లు దృఢపరుపబడుచున్నది. ఈ వర్తమానార్థక్రియ ప్రతిపదోక్తము” అని.

భవిష్యదర్థకముగా గాక వర్తమానార్థకముగా నర్థము జెప్పిన యెడల నర్థ మసంగత మగునని తెలిపియున్నాము. ‘వర్తమానే లబ్’ అనుసూత్రముచే వచ్చిన ప్రత్యయ మని యెంచి యర్థము చెడినను ప్రతివాదులు వర్తమానార్థకమని భావించియున్నారు. “వర్తమాన సామీప్యే వర్తమానవద్వా” అను సూత్రమువలన వర్తమానసామీప్యార్థమందు అనగా సన్నిహితభవిష్యత్తునందువచ్చిన ప్రత్యయమనియు, అర్థము సంగతమే యని పాపము భావింపలేకపోయినారు. ఇట్లు వర్తమాన సామీప్యార్థక్రియ వారనుకొనిన ప్రతిపదోక్త మగును గనుక ప్రతివాదుల వ్రాత హేయము. ఈ ప్రతివాదులే తమ ఉత్తరభారతములో నెట్లు వ్రాసిరో చూడుడు —

“ఉభయపైస్యములు అన్యోస్యప్రహరములకు గడంగునపుడు బీభత్సుండు స్వజనసంహరమునకు భీతుండయ్యి, ఘరుషప్రళయముచే భవిష్యత్తునందు స్త్రీదౌష్ట్యకారణమున వర్ణసంకర మగుననుభీతిం జెందియు విహ్వలుం డయ్యెను”. (పుట 21)

వీరే “అర్జునునకు వర్ణసంకరము యుద్ధముచే భవిష్యత్తునందగునని కాక, నాటికే అప్పుడే యగుచుండినట్లు దృఢపరుపబడుచున్నది” అని వెనుకజూపినట్లు వ్రాసినవారు. వీరు తమ వెనుకటివ్రాతను లామేరద్దుచేసుకొని భవిష్యత్తునందు వర్ణసంకర మగుననుభయమే అర్జును

నకు గలిగినట్లు నవీనముగా వాగ్వియండుటచే గూడ వారి వాగ్వివేచన పరాప్తమైనది.

నాలుగవయంశ మిట్లున్నది— ‘అర్జునవిషాద హేతువులలో వర్ణ సంకర మగుచున్నదను సంశయమునకుమాత్రము శ్రీకృష్ణుడు సమాధాన మీయఁచువలన వర్ణసంకరభీతి శ్రీకృష్ణునకు గలదని కొందరు చెప్పుచున్నారు. కాని యది తప్పు. శ్రీకృష్ణుడు శాస్త్రయుక్తముగ సమాధాన మిచ్చియున్నాడు. “కుతస్త్వా కశ్చల మిదమ్” అనుసూత్ర ప్రాయమగు శ్లోకముచే నర్జునవిషాద హేతువులలో నొకటి యగు స్త్రీల ప్రవర్తనమును గూర్చిన సందేహము నివర్తింపబడినది. అని.

ఇచ్చట కొందరు చెప్పుచున్నది తప్పును పతివాదుల నడుగు చున్నాము— సంకరము ధర్మమేకమున వర్ణసంకరభీతి శ్రీకృష్ణునకు గలదని చెప్పుట తప్పుదురా? దానికి శ్రీకృష్ణుడు సమాధాన మీయలేదని చెప్పుట తప్పుదురా?

“యది హ్యహం న వక్ష్యేయ జాతు కర్మ భ్యంతందితః ।

మమ వర్తమానువర్తంతే మనుష్యాః పార్థ సర్వతః ।

ఉత్తీదేయం యిమే లోకా న కుర్యాం కర్మ చే దహమ్ ।

సంకరస్య చ కర్తా స్యా మహహాన్యా మిమాః ప్రజాః ॥”

(గీ. 3-24)

ఇవి శ్రీకృష్ణవాక్యములే. ఇచ్చట నే నొకప్పుడైన కర్మమార్గమును విడిచి యున్నయెడల ననుజూచి లోకు లందరు విడిచివేయుదురు. దానిచే లోకులకు హానికలుగును. లోకోద్ధరణమునకై యావిర్భవించిన నేను కర్మమార్గమును విడచుటవలన సంకరముచేసినవాడను, లోకహాని చేసినవాడను అయిపోవుదును అని చెప్పియుండెను.

దీని సారాంశము— వర్ణసాంకర్యము లేకుండుటకై విధ్యుక్తముగా లోకులు నామూలమున కర్మమార్గనిష్ఠులై యుండవలయుననియే నేను కర్మమార్గనిష్ఠుడనై యుంటిని. అని.

ఇట్లు 'న కుర్యాం కర్మ చే దహం, సంకరస్య చ కర్తా స్యామ్' అని యున్న శ్రీకృష్ణవాక్యము సంకర మధర్మ మనియు, నాడెంతమాత్రము వర్ణసాంకర్యము లేదనియు ధృవపరచుటను బట్టి "మహాభారతమునాటికి సంకరసంతాన మెక్కువయైనది" "ఆరామ ఏ స్త్రీనైనను ఏ పురుషు డైనను పొందవచ్చును" అను ప్రతివాదిదుష్ప్రసంగము దూరాపార్శ్వమైనది.

దీనిని బట్టి అర్జును డూహించినట్లు మాత్రము కాక కర్మమార్గ భ్రంశమూలకమగు వర్ణసంకరభీతి శ్రీకృష్ణునకున్నదని స్పష్టమే. కనుక వర్ణసంకరభీతి శ్రీకృష్ణునకు గలదని చెప్పట తప్పు అను ప్రతివాదుల వాగ్ధోష హేయము.

ఇక వర్ణసాంకర్యసందేహమునకు "కుత స్త్వా కశ్చల మిదమ్" అనుశ్లోకముచే సమాధానమియబడినదను విషయము బరిశీలింతము—
విదవ యంశములోని విషయ మిది—

"అర్జునుని కాలమునకు సంతానమునకై యే స్త్రీనైనను ఋతు కాలమున నేపురుషుడైన గోరి పొందవచ్చును. అప్పటికుండిన యార్యధర్మముం దూషించుటచే శ్రీకృష్ణు డది యనార్యజుష్టమని సమాధాన మిచ్చియున్నాడు. అట్లు స్త్రీల ప్రవర్తనమునుగూర్చి యుగ్గడించుట అకీర్తికరము అని కూడ చెప్పిగాను కారణ మేమనగా, అర్జునుని మాతృపితామహీ ప్రపితామహీగణముయొక్కయు, భార్యయొక్కయు వృత్తాంతములు దీనివలన సిద్ధాంతము లగుచున్నవి".

ఈవాగ్ధోషబట్టి 'అనార్యజుష్టమ్' అనుపదముచే వర్ణసాంకర్య ప్రశ్నమునకు సమాధాన మియబడిన దని ప్రతివాదుల తాత్పర్యము.

ఆపదమునకు అర్థము నాల్గవయ్యంశములో జూపినట్లు అర్జునా! నీకు దాపరించిన తెలివితక్కువ ఆర్యులు పొందరానట్టిది. అని వాయి

బడటచే 'అనార్యజ్ఞ' మనగా నార్యులుపొందరానిదని వారియర్థము. శ్రీకృష్ణునిచే నిట్లు మందలించబడిన యర్జునుడు ఆర్యుడా? ఆనార్యుడా? అని ప్రతివాదుల నడుగుచున్నాము. అనార్యు డను పక్షములో అనార్యులు పొందిన తెలివితక్కువనుకూర్చి యిది యార్యులు పొందరానట్టిదని మందలించుట అయ్యుక్తము. ఆర్యుడవైన నీవు పొందరానట్టిది. అని మందలించినపుడే అది యుక్తము. కనుక నర్జును డార్యుడే యనవలెను.

ప్రతివాదులు, 'ఋతుకాలములో నేస్త్రీనైన నేపురుషుడైనను సంతానమునకై అర్జునుని కాలములో గోర పొందవచ్చును. అదియప్పటి కుండిన యార్యధర్మము, అనివాసి 'యార్యధర్మమును మాపించినా డర్జునుడు' అని వాసినారు. అది ధర్మమై యీపై యార్యధర్మమై యుండినయెడల ఆర్యుడైన యర్జునుడు దాని నెట్లు మాపించును? స్త్రీ పురుషులకు ప్రతివాదులు తెచ్చివెట్టిన వ్యభిచారపద్ధతి, వేదశాస్త్ర నిషిద్ధమనియును, ఆనాటి మహారాజులు శాస్త్రీయమార్గమున ప్రజా పరిపాలనము చేసిన వారనియును, వారికి మార్గదర్శకులు ధర్మవ్యవస్థాపకులగు మహర్షు లనియును బృహదారణ్యకాదులలో వ్యభిచరింప వచ్చునని యన్నదని వాసిన ప్రతివాదుల దసత్యమనియును, శ్వేత కేతుగాధ, నియోగవిధిని బలపరచుటకై చెప్పబడినకథయేకాని మరొకటి కాదనియును, నిషిద్ధమైన వ్యభిచారమూలకమగు సాంకర్యము లేకుండ ధర్మప్రతిష్ఠాపనము చేయుటే నాకృత్యమని కృష్ణభగవానుడు చెప్పియుండె ననియును నిరూపించియున్నాము. ప్రతివాదుల నోటి మాటలనుకూడ జూతము—

స్త్రీపురుషులకు స్వేచ్ఛావిహారము ధర్మమా? అదియు ననార్యధర్మము కాక వేదశాస్త్రమూలక మనబడెడి యార్యధర్మమా? ఆయార్యధర్మమును మాపించుట? ఆమాపించినవాడు అనార్యుడు కాక యార్యుడైన యర్జునుడా? ఆర్యధర్మము నార్యుడుమాపించునా?

“అధర్మాభిభవా త్కృష్ణ పృథువ్యన్తి కులస్త్రియః... జాయతే వర్ణ సంకరః” అనుచు వర్ణసంకర మధర్మకార్య మని యర్జును డనియుండ నది ధర్మమే యను ప్రతివాదులకు పాపభీతియు న్నదా?

అర్జునుడు ఆర్యధర్మమును మాపించెనట! అదియనార్యజుష్టము అనగా నార్యులు పాండరానట్టి తెలివితక్కువ యని శ్రీకృష్ణుడు సమాధానము చెప్పెనట! అట్లు స్త్రీల ప్రవర్తనము నుగ్గడించుటలో కుంతి, అంబాలికా, సత్యవతీ, ద్రౌపదుల వృత్తాంతము లుద్ఘాటితము లగుటచే ‘అక్షీర్తికరమ్’ అని కూడ చెప్పినాడట! ఆపై యర్జునుడు మరుమాటాడక పడియుండెనట! ఏమి సమన్వయము?

శ్రీకృష్ణు డేది యనార్యజుష్టమని చెప్పెనో, ఏది యక్షీర్తికరమనిచెప్పెనో అది యశ్వర్థ్యమనికూడ జెప్పెను. అనగా స్వర్గప్రదము కానిదని యర్థము. అట్టిదేది? వ్యభిచారదూషణ మన్నమాటా? వ్యభిచారమును దూషింపకున్న స్వర్గముప్రాప్తిండు నని సమాధాన మిచ్చె నన్నమాటా? ఈసమాధాన మెవ్వనిది?

“య శ్శాస్త్రనిధి ముత్సృజ్య వర్తతే కామకారణః ।

న స సిద్ధి మవాప్నోతి న సుఖం న పరాం గతిమ్ ।

తస్మా చ్శాస్త్రంప్రమాణం తే కార్యాకార్యవ్యవస్థితౌ” (గీ16-24

కర్తవ్య మేదియో అకర్తవ్య మేదియో తెలుపునది శాస్త్రమే యని బోధించిన కృష్ణభగవానునిదా? ఆశాస్త్ర మెట్లున్నది?

“యథా స్తేనో యథా భూగిహైవ మేష భవతి యోయో నా రేత స్పించతి” భాష్యమ్— అయోనా ప్రతిషిద్ధయోనా యో రేత స్పించతి ఏష సువర్ణస్తేయకారిణాశ్చై భూగిహత్యాకారిణా చ సమో భవతి”.

“నాన్యస్త్రియ మభిలషే న్నాన్యశ్శ్రియమ్”

తన పత్నితో దప్ప పరస్త్రీతో సంచరించుట మహాపాప మని చెప్పుచున్నది.

ఇట్లు శాస్త్రమూల్యమై యన్న వ్యభిచారముచుబట్టికొని యది యార్యశర్మనునియు, వ్యభిచారమును దూషించినయర్జునునకు స్వర్గము లభింపదని శ్రీకృష్ణుడు చెప్పిననియు వాగ్ధిత సాగించిన పృథివాదులకు ఎంత నిరంకుశత్వము?

యుద్ధమువలన కులక్షయము, కులధర్మనాశము, కులస్త్రీలకు దోషప్రాప్తి, వర్ణసంకరము కలుగును అని యర్జును డనుటలో కుంతీ సత్యవతి అంబాలికా ద్రౌపదుల వృత్తాంతము లుద్ఘాటితము లైనవట. ఇది యసంబద్ధప్రలాపము నియోగవిధి, పంచపతిత్వమును వ్యభిచారమని చెప్పుట నింద్యము. నియోగవిధి వేరు. వ్యభిచారము వేరు. అని వెనుక నిరూపించియే యున్నాము. కుంతీసత్యవతుల పవిత్రతను గూర్చి వేదవ్యాసనిందానిరాకరణములో నిరూపించియున్నాము. ద్రౌపదీనిందానిరాకరణములో పంచపతిత్వమును గూర్చి నిరూపింపబడును. కనుక నీపృథివాదిప్రసంగము హేయము.

“కుత స్త్యా కశ్శ్రేయమిదమి” అను శ్లోకమునకు తాత్పర్య మేమనగా శత్రువులు శాస్త్రధారులై హింసించుటకు సిద్ధముగా నున్న యావిషమసమయములో యుద్ధముచేయరాదను చిత్తసంమోహము నీకెట్లు ప్రాప్తించినది. ఇది యగ్రశత్రుత్వము. అనగా సామరసేవితము. అస్వర్గ్యము. అనగా దుర్గతిహేతువు, అక్షీర్ణికరము, కనుక సహపరలోకహాని. అని.

‘ధర్మాత్థి యుద్ధా చ్ఛేయోఽన్యత్ క్షత్రియస్య సనిద్య తే’ అను సిద్ధాంతమును బట్టి స్వధర్మమైన యుద్ధమును మానివేయుటవలన నిహపరలోకహాని యని యుపదేశసారాంశము.

యుద్ధమూలకమైన వర్ణసంకరమును గూర్చి శ్రీకృష్ణు డేమిసమాధానము చెప్పినట్లు? అని ప్రశ్నించు పృథివాదులకు గొంచెము చెప్పవలసియున్నది—

“స్వధర్మ మపి చావేక్ష్య న వికంపితు మర్హసి ।

ధర్మ్యా ధి యుద్ధా ఛేచ్ఛి యోఽన్యత్ క్షత్రియస్య న విద్యతే ॥”

అను భగవద్భాష్యము క్షత్రియనకు స్వధర్మము యుద్ధమని తెలుపుచున్నది. తన వర్ణమునకు, తన యాశ్రమమునకు నవశ్యక ర్తవ్య ముగా శాస్త్రముచే విధింపబడినదే స్వధర్మము. స్వధర్మరూపమైన యావశ్యకకార్యము దోషసంభావనామాత్రమున బరిత్యజింపఁగినది కాదు. ప్రాప్తించినపు డాదోషములకు పరిహారోపాయ మాశ్రయణీయము. ఈవిషయమై మహాభాష్యకారవచనము లిట్లున్నవి —

“న హి భిక్షుకా స్స స్తీతి స్థాలోన్య నాధిశ్ఠీయన్తే, న హి మృగా స్స స్తీతి యవా నోన్యన్తే ప్రతివిధీయం చ దోషేషు”

భిక్షుకులు వచ్చియున్నారని పెట్టలేక ఎంట మానుకొనువారుండరు. మృగములు తినిపోవునని సస్యములు నాటనివారుండరు. బాధకము లేర్పడినపుడు పరిహారోపాయము లాశ్రయింపబడును. అని భావము.

అర్జునుడు స్వధర్మమైన యే యుద్ధమును పాపహేతు వనుకొనెనో అది స్వధర్మమగుటవలన నట్టి యుద్ధమును పరిత్యజించుట పాప హేతువని భగవాను డుపదేశించెను. యుద్ధమూలకముగ నేయే పవాములు ప్రాప్తించునని యర్జును డనుకొనెనో అవి ప్రాప్తింపకుండెడి మార్గమును భగవాను డిట్లుపదేశించెను .

“సుఖదుఃఖే సమే కృత్వా లాభాలాభా జయాజయకా ।

తతో యుద్ధాయ యుజ్యస్య నైవం పాప మవాప్నోసి ॥”-

(గీ. 2-౪8)

రాగద్వేషరహితుడనై యుద్ధఫలనిరపేక్షుడనై యిది క్షత్రి యుడనైన నాకు విహితమైన ధర్మమును తాత్పర్యముతో యుద్ధము జేసిన నీకు పాపము ప్రాప్తించదు. అని.

ఈయుపదేశములో యుద్ధానంతరము ధర్మబద్ధమైన పరిపాలన మును బట్టి నీచూహించిన వర్ణసాంకర్య ముండదని చెప్పినట్లే. కనుకనే యుద్ధమైనతరువాత పరితపించుచు నేను రాజ్యమును స్వీకరింపవనిచెప్పిన యుధిష్ఠిరునితో నర్జును డిట్లనెను—

“రాజదండభయా దేకే పాపాః పాపం న కుర్వతే ।

యమదండభయా దేకే పరలోకభయా దపి ।

పరస్పరభయా నేకే పాపాః పాపం న కుర్వతే ।

ఏవం సాంసిద్ధికే లోకే సర్వం దండే ప్రతిష్ఠితమ్ ॥

న కన్యోద్వహనం గచ్ఛే ద్యది దండో న పాలయేత్ ।

న తిష్ఠే ద్యువతీ ధర్మే యది దండో న పాలయేత్ ॥”

(శాంతి ప-౨ 15)

దండనీతి ననుసరించి రాజు పరిపాలనమునుచేసినపుడు పాపాత్ములుకూడ బాపము లాచరింపరు. రాజదండసమే లేకున్న కన్యక వివాహమునే చేసికొనదు. యువతి ధర్మమార్గముం దుండనేయుండదు. కనుక నీవు రాజ్యపరిగ్రహముజేసి ప్రజలను సన్మార్గవర్తులనుచేయుము. అని.

దీనివలన రాజదండనముచే సాంకర్యాదిదోషము లుండవని శ్రీకృష్ణోపదిష్టుడైన యర్జునుడు వెల్లడించినట్లు స్పష్టము.

ఇంతవరకు భగవద్గీతావచనములకు ప్రతివాదులు చెప్పిన దంతయు విరుద్ధార్థ మనియు, పరిత్యాజ్య మనియు నిరూపించినాము.

నాటిసంకరమునకు సంబంధించియున్న దనుచు వ్రాసిన ఇంకొక విషయ మున్నది దానిని గూడ బరిశీలింతము—

—♦ సహుషధర్మజసంవాదాంశ పరిశీలనము ♦—

“దేశమునం దెవ జేవర్ణమువాడో తెలిసికొనలేమని ఈక్రింది ధర్మజ సహుషసంవాదములోని శ్లోకార్థములు చెప్పుచున్నవి —

“జాతి రత్న మహాసర్ప మనుష్యత్వే మహామతే ।
సంకరా త్సర్వనర్ణానాం దుష్పరీక్ష్యేతి మే మతిః ॥

సర్వే సర్వా స్వపత్వాని జనయన్తి సదా నరాః ।” (ననపల180)
ఓమహాసర్పమా! ఈమనుష్యజాతియం దిప్పుడు సర్వవర్ణముల
యొక్క సాంకర్యమువలన జాతిని బరీక్షింపలేమని నా యభిప్రాయము. అన్నివర్ణములవారు నన్నిజాతిస్త్రీలయందును సంతానము
గనుచున్నారు”. (మ. భా. చ. పు 74)

ప్రతివాదులు పైశ్లోకములోని ‘అత్త మనుష్యత్వే’ అను పదములకు ‘ఈమనుష్యజాతియందు’ అని యర్థమువాసి, పిమ్మట ‘ఇప్పుడు’ అని యొకమాటను చేర్చినారు. ఆయర్థము నిచ్చు పదము ఆవాక్యము లలో లేదు. అది ‘సదా’ అనుపదమునకు విరుద్ధము ఆతప్పు నటుండ నిచ్చి, యాధర్మజనహుషసంవాదప్రకారము నవలోకితము— నహుషు డగస్త్య మహర్షిశాపమును బట్టి యజగరమై పూర్వజ్ఞానము కలిగియుండి భీమసేనుని బంధించి యున్నపుడు యుధిష్ఠిరుడు సమీపించి సంభాషింప నహుషు డిట్లనెను—

“నాహ మేనం విమోక్ష్యామి నచా న్యదపి కామయే
ప్రశ్నా నుచ్చారితా నద్య వ్యాహరిష్యసి చే న్మమ ॥
అథ పశ్చా ద్విమోక్ష్యామి భౌతిరం తే వృకోదరం ।”

నీలకంఠీయం— నహుషస్తు జ్ఞానమేవ పురుషార్థ ఇతి మత్వా
‘న చాన్య దపి కామయే’ ఇతి స్వస్వ జ్ఞానా దన్యః వై రాగ్య
ప్రదర్శనకామః ప్రశ్నమేవ వృణోతి ప్రశ్నానితి ।

యుధిష్ఠిరా! నేనీ భీమసేనుని విడువను. నా కితరమైన కోరిక లేదు. నేనడిగిన ప్రశ్నములకు సమాధానము జెప్పదవేని నీసోదరిని

విడిచివేయుదును. అని. ఇట్లునుటలొ నహుషుడు జ్ఞానమే పురుషార్థమనియు, తనకు జ్ఞానముకంటె మిగిలిననిషయములయందు వైరాగ్యమే యనియు నెల్లడించెను.

యుధిష్ఠిరః—

“బ్రాహ్మి సర్వ యథా కామం ప్రతివత్స్యామి తే వచః ।

అసి చేచ్ఛక్సుయాం ప్రీతి మాహర్తుం తే భుజంగమ ।

వేద్యం చ బ్రాహ్మణే నేహ తద్భవా స్వేత్తి కేవలం

సర్వరాజ తత శ్శ్చిత్వా ప్రతివత్స్యామి తే వచః ॥ ”

నీలకంఠీయమ్— బ్రాహ్మణేనేతి । ఘటంకరోతీతి వద్భావినీం వృత్తి మాశ్చిత్వ అబ్రాహ్మణేఽసి ముముక్షౌ బ్రహ్మపిద్యాచి బ్రాహ్మణశబ్దప్రయోగః । శ్చిత్ “అమానం చ మానం చ నిర్విద్యాఽథ బ్రాహ్మణః” ఇతి శ్రీవణమననాత్మక మమానం నిది ధ్యానసాత్మకం మానం చ నిర్విద్య నిష్పాద్య బ్రాహ్మణో బ్రహ్మవిద్భవతీతి దర్శనాత్ కేవలం నిర్వికేషం వేత్తి పురుషార్థత్వేన జానాతి చేత్త్వా తద్వత్స్యామి మతిశంసాదాయ”

యుధిష్ఠిరు డిట్లనెను— నీవహుషుము. నీకు ప్రీతిగలిగించుటకై నేను చెప్పగలుగుదునేని సమాధానము జెప్పెదను నీవు బ్రాహ్మణునకు వేద్యమైన నిర్వికేషస్వరూపము పురుషార్థమని గ్రహించితివేని నా సమ్మతిని ప్రదర్శించుటకై చెప్పెదను. అని

ఇచ్చట ‘బ్రాహ్మణునకు వేద్యము’ అనుటలొ బ్రాహ్మణ శబ్దము జాతివాచకముగా గాక శ్చిత్సమ్మతినిబట్టి బ్రహ్మవిద్వాచకముగా వాడబడినది. ఇచ్చట ‘ఘటమునుచేయుచున్నాడు’ అనునపుడు చేత పూర్తియైనప్పుడు వాడవలసిన ఘటవస్తువును ముందేవాడినట్లు బ్రహ్మవేద్యమయిన తరువాతవాడవలసిన బ్రాహ్మణశబ్దము ముందే వాడబడినది. బ్రాహ్మణశబ్దము జాతివాచక మొకటి, బ్రహ్మవిద్వాచక మొకటి. ఇచ్చట బ్రహ్మవిద్వాచకమే వాడబడినది.

సర్వః—

“బ్రాహ్మణః కో భవే ద్భాజ్ఞ వేద్యం కిం చ యుధిష్ఠిర

బ్రహ్మవిద్యుమతి త్వాం హి వాక్త్యై రచమిమీమహే ।

నీలకంఠీయన్— తత్ర యాన్యేన బ్రహ్మవిల్లక్ష్మిణాని తాని
బ్రహ్మవిద్యాసాధకానీతి మన్వానో బ్రహ్మవిదో లక్షణం బ్రహ్మ
స్వరూపం చ పృచ్ఛతి—బ్రాహ్మణ ఇతి ।

ఈపై నహుషు డిట్లు ప్రశ్నించెను— యుధిష్ఠిరా! నీవాక్యము
లచే నీవు అతిమతిమంతుడవని గ్రహించితిని. బ్రాహ్మణు డెట్టివాడో
వేద్య మెట్టిదో చెప్పుము. అని.

ఇట్లు ప్రశ్నింబలో బ్రహ్మవేత్త కేవి లక్షణములో అవియే
బ్రహ్మవిద్యకు సాధనములని గ్రహించి యాబ్రహ్మవేత్తలక్షణముల
నడిగెను.

యుధిష్ఠిరః—

“సత్యం దానం ధీమా శీల మాన్యశంశ్యం తపో ఘృణా ।

దృశ్యస్తే యత్ర నాగేంద్ర స బ్రాహ్మణ ఇతి స్మృతః ।

వేద్యం సర్వ పరం బ్రహ్మ నిర్దుఖ మసుఖం చ యత్ ।

యత్ర గత్యా న శోచంతి భవతః కిం వివక్షితం ॥”

నీలకంఠీయన్—సత్యం యథార్థ మహింసం చ వచనం । ఆన్య
శంస్య మనైష్ఠుర్యం తపః స్వధర్మాచరణం ఘృణా కృపా । పరం
నిర్విశేషం । సవిశేషస్య వాఙ్మనఃసంగోచరస్య శుత్రైశ్చైవాబ్రహ్మ
తోక్తైః... ..

ఏవం స్వమత ముక్త్వా పరమతం జిజ్ఞాసతే ‘భవతః కిం వివ
క్షిత’ మితి ।

యుధిష్ఠిరుడు బ్రాహ్మణలక్షణప్రశ్నమున కిట్లు సమాధాన
మిచ్చెను- సత్యము, దానము, ధీమ, సదాచారము, అనైష్ఠుర్యము,

స్వధర్మాచరణము, డయ. అను లక్షణము లున్నవాడు బ్రాహ్మణుడు అని.

ఇట్లు స్వమతమును చెప్పి నినెమనెదవని నహుషు నడిగెను.

సర్వః—

“చాతుర్వర్ణ్యం ప్రమాణం చ సత్యంచ బ్రహ్మ చైవ హి ।

శూద్రే వ్యపి చ సంత్యం చ దాన మకోధ ఏవ చ

ఆనృశంశ్య మహింసా చ ఘృణా చైవ యుధిష్ఠిర ।”

నీలకంఠీయమ్— సర్పస్తు బ్రాహ్మణపదేన జాతిమాత్రం వివక్షిత్యా శూద్రే తల్లక్షణం వ్యభిచారయతి— చాతుర్వర్ణ్యమితి స్థానేన చతుర్థాం వర్ణానాం హితమ్ । సత్యం ప్రమాణం చ ధర్మవ్యవస్థాపకం బ్రహ్మ వేదః । శూద్రాచారస్మృతే రపి వేదమూలత్వాత్ । సర్వోపద్యాయాచారాదిః శ్రుతిమూలక ఇత్యర్థః । ఏవం చ సత్యాదికం యది శూద్రేఽప్యస్తి తర్హి సోఽపి బ్రాహ్మణ ఏవ స్వాదిత్యాహ— శూద్రేవ్యపితి ।

అపుడు నహుషుడు, బ్రాహ్మణజాతియందు వాడబడవలసి యున్నది బ్రాహ్మణపదము అను భావ మవలంబించి, శంకింపదలచి సత్యాదిలక్షణములుకలవానియందు వాడబడినయెడల చాతుర్వర్ణ్యము నకును హితమై, ధర్మవ్యవస్థాపకమై, వారివారి యాచారములను బోధించునది వేదమే యగుటచే సత్యాదిలక్షణములను బట్టి శూద్ర సాధారణముగా బ్రాహ్మణశబ్దము వాడబడినపుడు అతివ్యాప్తిదోషము రాదా? యని యడిగెను.

ఇట్లుగూటలో జాతినివిడిచి, కేవలలక్షణములను బట్టి బ్రాహ్మణ శబ్దప్రయోగము యుక్తముగాదని భావము.

యుధిష్ఠిరః—

‘శూద్రే తు య ద్భవే ల్లక్ష్య ద్విజే తచ్చ నవిద్యతే

న వై శూద్రో భవే చూర్ఛదో బ్రాహ్మణో న చ బ్రాహ్మణః ॥
యత్రైత ల్లక్ష్మతే సర్వ వృత్తం స బ్రాహ్మణ స్సత్త్వతః ।
యత్రైత స్మ భవే త్సర్వ తం శూద్ర మితి నిర్దిశేత్ ॥”

నీలకంఠీయః— ఇతరస్తు బ్రాహ్మణపదేన బ్రహ్మవిదం వివ
క్షిత్యా శూద్రాదే రపి బ్రాహ్మణత్వ మభ్యుపగమ్య పరిహరతి—
శూద్రేత్వేతి శూద్రలక్షణకామాదికం న బ్రాహ్మణేఽస్తి, నాపి బ్రా
హ్మణలక్షణ శమాదికం శూద్రేఽస్తి త్యర్థః । శూద్రోఽపి
శమాద్యుపేతో బ్రాహ్మణ ఏవ । బ్రాహ్మణోఽపి కామాద్యుపేత
శూద్ర ఏవేత్యర్థః ।

ఆపై యధిష్ఠిరుడు తానువాడిన బ్రాహ్మణశబ్దము జాతిని
చెప్పక బ్రాహ్మవేత్తను చెప్పనదే యను భావముతో బ్రాహ్మవేత్త
యైనపుడు శూద్రాదులయందు అట్టి బ్రాహ్మణశబ్దప్రయోగమునంగీక
రించి యిట్లనెను— బ్రాహ్మణలక్షణములు శమదమాదులు, శూద్ర
లక్షణములు కామాదులు. శమాదిలక్షణములు కలిగి శూద్రు డున్న
పుడు లక్షణములను బట్టి వాడబడు బ్రాహ్మణశబ్ద మారనిని చెప్పును.
కామాదిలక్షణములు కలిగి బ్రాహ్మణు డున్నపుడు లక్షణములను బట్టి
వాడబడు శూద్రశబ్ద మారనిని చెప్పును. అని.

సర్వః —

“యది తే వృత్తతో రాజా బ్రాహ్మణః పునఃసమీక్షితః ।

వృథా జాతి స్తదాఽఽయుష్మక్ కృతి ర్వాస న్న విద్యతే ”

ఆపై సహుషు డిట్లనెను— జాతిని గణింపక నీ వనినట్లు వృత్త
మును బట్టియే బ్రాహ్మణత్వనిర్ణయ మైనయెడల నట్టి వృత్తము గోచ
రింపనంతవరకు జాతి వ్యర్థము కాదా? అని.

యధిష్ఠిరః—

“జాతి రత్రో మహాసర్వ మనుష్యత్వే మహామతే ।

సంకరా త్సర్వవర్ణానాం దుష్పరీక్ష్యేతి మే మతిః ॥

సర్వే సర్వాస్వపత్యాసి జనయన్తి సదా నరాః
 వాక్త్రైశున మథోజన్మ మరణం చ సమం నృణామ్ ||
 తస్మా చ్చీలుం ప్రధానేష్టం విమర్శ్యే తత్త్వదర్శినః ।
 ప్రాజ్ఞాభివర్ధనా త్వంసో జాతకర్తృ విధీయతే ।
 తస్మోజనయనం ప్రోక్తం ద్విజాతీనాం యథా క్రమమ్ ।
 తత్రాఽఽత్ర మాతా సావిత్రీ పితా త్యాచార్య ఉచ్యతే
 తావ చ్ఛూదసమోహ్యేష యావద్వేదేన జాయతే ।
 తస్మి న్నేవం సుతిద్వైధే మనుః స్వామృభువోఽబ్రహ్మ
 కృతకృత్యాః పునర్యర్ణా యది వృత్తం న విద్యతే
 స కర స్త్వత్రి నాగేంద్ర బలవాన్ ప్రసమీక్షితః ।
 యతేదానిం మహారృ సంస్కృతం నృత్త మిష్యతే ।
 తం బ్రాహ్మణ మహం పూర్వ ముక్తవాన్ భుజగోత్తమ

నీలకంఠీయమ్— ఉత్తరమాహ జాతిరితి । వాగాదీనా మివ
 మైధునస్యాసి సాధారణ్యా జ్ఞాతి ద్దుజ్జేయా ... .. ఆచార ఏవ
 బ్రాహ్మణ్యనిశ్చయే హేతు ర్వేదప్రామాణ్యా దితు్యపసంహరతి—
 'తస్మాదితి ప్రధానం చ తదిష్టంచేతి కర్మధారయః । కర్తృవ
 బ్రాహ్మణ్యహేతు నిత్యాహ- ప్రాగితి । నాభివర్ధనాత్ నాలచ్ఛేద
 నాత్ జాయతే సంయుజ్యతే । వేదసంయోగానస్తరమేవ బ్రాహ్మ
 ణ్యమూదేతి... ద్వైధే జాతౌ సంశయేసతి వృత్తం వైదికసంస్కారో
 యది న విద్యతే తర్హి సర్వాః ప్రజాః కృతకృత్యాః శూద్రాదుల్యాః ।
 తథా చ స్మృతిః—

‘న శూద్రే పాతకం కించి న్న చ సంస్కార మర్హతి’ ఇతి ।
 తేషాం స స్కారాన్తర్హత్యనిష్పాపత్వాభిధానాత్ కృతకృత్యత్వం దర్శ
 యతి । తద్వత్ త్రైవిదికా అపి స్యురిత్యర్థః । అత్ర వృత్తాభావే
 ఉపసంహరతి- యతేతి

అపుడు యుధిష్ఠిరు డిట్లుచెప్పను— ఈతని దీజాతియని తెలిసి కొనుటకు వృత్తమునే ఆధారపడవలయును. ఆకృతిభేదములేని మనుష్యులలోని జాతులు దుష్టేయములై యుండును. జన్మమునుబట్టియే జాతిని నిర్ణయింపవలయును. ఆజన్మము స్త్రీపురుషసంబంధమూలకము. ఆసంబంధముఁజాతీయమే కాక విజాతీయముకూడ గావచ్చును. వాగ్వాన్య సారము, జననము మరణమువలె స్త్రీపురుషాన్యోన్యసంబంధముకూడ సర్వసాధారణ మగుటవలన ఏపురుషుడైనను ఏస్త్రీయందైనను రాగ మూలమున ప్రవర్తించి సంతతిగలిగించుచుండుటే జాతిదుష్టేయ మనుటకు హేతువు.

కనుక వేదప్రాణ్యమును బట్టి శీలమే(ఆచారమే) బ్రాహ్మణ్య నిశ్చయమునకు ప్రధానకారణము. జాతికర్మాదులు, ఉపనయసంస్కారము బ్రాహ్మణ్యహేతువులుగా ద్విజులకు విధింపబడినవి. ఉపనయన సంస్కారనిమిత్తమున సావిత్రి మాతయు, ఆచార్యుడు పితయు నగుదురు. వేదసంబంధములేనంతవరకు జాతిబ్రాహ్మణుడు కూడ శూద్ర సముడే. వైదికసంస్కారములేనపుడు వైదికర్షకులును శూద్రాత్ముల్యులే యని స్వాయంభువనువు చెప్పెను. సంస్కారముతో బనిలేకయే యెట్టివారేకములేని శూద్రులు కృతకృత్యులనబడుదురు. వృత్తము లేనపుడు సంకరమూహ్యము. కనుక మహాసర్పమా! వృత్తము, వైదిక సంస్కారము నెవ్వనియందుండునో అతనిని బ్రాహ్మణుడని నేను చెప్పియుంటిని. అని. ఇట్లుచెప్పటలో జన్మసిద్ధమైన జాతివిశేషము వైలక్షణములచేతనే గ్రహింపదగినదని బోధింపబడెను.

కనుక జాతిని, వృత్తమునుబట్టి పరిక్షింపవలయునని ధర్మజుడు చెప్పినే కాని జాతిని పరిక్షింపనే లేమనిచెప్పలేదు.

—సారాంశము—

ఇచ్చట. బ్రహ్మ వేత్తలక్షణములను గూర్చియే సహుషధర్మజుల ప్రశ్నోత్తరములు నడచినవి. అందు “బ్రాహ్మణః కోభవే వాజ్ఞకా”

అనుచు నహుషుడు బ్రాహ్మణుని (బ్రహ్మవిదుని) లక్షణములకిగను,
దానికి —

“సత్యం దానం తమా శీల మాన్యశంస్యం తపో ఘృణా.
దృశ్యస్తే యత్ర నాగేంద్ర స బ్రాహ్మణ ఇతి స్మృతః”:

అని యుధిష్ఠిరుడు సమాధానము చెప్పెను. అపై నహుషుడు,
బ్రాహ్మణశబ్దమును జాతివాచకముగా వాడక సత్యాదిలక్షణములను
బట్టి వాడీనపుడు ఇతరజాతీయులయందు కూడ సత్యాదిలక్షణములను
బట్టి వాడవలసియుండును కనుక నతివ్యాప్తిరా దా? యని ప్రశ్నించెను.

దానికి యుధిష్ఠిరుడు. నేనువాడిన ఈబ్రాహ్మణశబ్దము జాతివా
చకము కాక బ్రహ్మవిద్వాచకమగుటచే నాలక్షణములు కలవాని
నెవ్వసనైన యీబ్రాహ్మణశబ్దము చెప్పటలో దోషములేదని సమా
ధానమిచ్చెను.

అపై నహుషుడు. — యుధిష్ఠిరా! నీవనినట్లు బ్రాహ్మణశబ్దార్థము
వృత్తమునుబట్టియే నిర్ణీతమగునెడల సదిగోచరింపనపుడు జాతి వ్యర్థము
కాదా? అని ప్రశ్నించెను ఇట్లుప్రశ్నించుటలో కేవలవృత్తమునే కాక
జాతినిగూడ యోజనచేసి బ్రాహ్మణశబ్దమును వ్యవహరించుట యుక్త
మని ప్రప్రకు తాత్పర్యము.

దానిపై యుధిష్ఠిరుని సమాధాన మిది —

“జాతి రత్ర మహాసర్ప మనుష్యత్వే మహామలే!
సంకరా త్సర్వ వర్ణా నాం దుష్పరీక్ష్యేతి మే మతిః
సర్వే సర్వా స్వపత్యాని జనయన్తి సదా నరాః!
వాణైత్రిధున మథో జన్మమరణాచ సమం సృగామ్.
తస్మాచ్ఛీలం ప్రధానేష్టం విదు ర్శ్యే తత్త్వదర్శనః”

అనగా సర్వవర్ణసాంకర్యమువలన మనుష్యులలోనిజాతిదుజ్జేయము.
జననమరణవాగ్ధ్యపారమైధునములు సర్వులకు స్వాభావికములు
కనుక సర్వపురుషులు సర్వస్త్రీలయందును సదా సంతతిని గలిగించు

చుండురు. ఇట్లు దుష్టేయమై యున్న జాతికి ముఖ్యమైన అభివ్యంజకము ఆచార మనబడు శీలమే కనుకనే వృత్తము కలవాడు బ్రాహ్మణుడని చెప్పితిని. అని.

ఈసమాధానములో జాతి నిరసింపబడలేదు. 'ఆచారఃకులమాఖ్యాతి' అనుశ్వాసమున జాతినిర్ణాయక మగు ముఖ్యమైన వృత్తమును బట్టి జాతికూడ సంగృహీతమైనది. వేదసంబంధము, వైదికసంస్కారములు లేనికేవలజాతి ప్రశంసనీయము కాదని కూడ సమాధానములో జెప్పబడినది.

సర్వే సర్వా స్వపత్యాని జనయన్తి సదా నరా.

అని సార్వకాలికముగాజెప్పబడిన విషయముపై ప్రతివాదులు "ఇప్పుడు సర్వవర్ణముల యొక్క సాంకర్యము వలన జాతిని బరిష్ఠింపలేము" అని చెప్పి స్థూల వాగ్మయి అగ్రాయము.

జన్మ హేతువగు స్త్రీపురుషసంబంధములో సాంకర్యముకూడ సంభవించవచ్చునుకనుక నట్లు సంభవించినప్పుడు దుష్టేయమైన జాతిని వ్యంజకములైన లక్షణములనుబట్టియే గ్రహింపవలసియున్నదని జాతి వ్యంజకములైన లక్షణములలోని వృత్తమునుబట్టి బ్రాహ్మణ్యనిర్ణయమును ధర్మజుడు చేసినట్లు శ్లోకములు చెప్పుచుండ "దేశమునం దెవడేవర్ణపువాడో తెలిసికొనలేమని శ్లోకార్థములుచెప్పుచున్నవి" అనుచు దేశమున కంతకును సాంకర్యము నే కల్పించుట ప్రతివాదుల కయ్యుక్తము.

సంకరజాతులును శీలమునుబట్టి చిత్పరీక్షయును ధర్మజుని నాటి నివయమే కాదు, ఏనాటిదోలయి నమనచక్రతిలోనున్నది చూడుడు—

"వర్ణాపేత మవిచ్ఛాతం నరం కలుషయోనిజమ్ ।

ఆర్యహాప మివానార్యం కర్మభి స్స్వై ర్విభావయత్ ॥

అనార్యతా నిష్కరతా క్షూరతా నిష్కర్మతా తే-

పురుషం వ్యంజయన్తి హ లోకే కలుషయోనిజమ్

పితృః వా భజతే శీలం మాతృర్వో ధయ మేవ వా ।
 స కథం చ న దుర్యోనిః ప్రకృతిం స్వాం నియచ్ఛతి ॥
 కులేః సుభ్యేఽపి జాతస్య యస్య స్యా ద్యోనిఃకరః ।
 సంశయత్యేవ తచ్ఛీలం సరోఽల్ప మపి వా బహు ॥ ”

అనగా వానివాసజన్మవిశేషమును శీలమే వెల్లడించుచుండు నని భావము— దీనిచే ధర్మజనివాక్యములు నాటి సంకరస్థితిని వెల్లడించుచున్నవను ప్రతివాదుల ప్రాత నిరస్తము.

ఆంధ్రభారతములో గూడ నచుషధర్మజసంవాద మెట్లున్నదో చూడుడు —

సీ. సత్యపీఠాదమశౌచదయాతపో

దానశీలంబు పెండేల గాన

నగు నట్టివాడు బ్రాహ్మణు డగు సుఖముదుః

ఖమ్ము నై నెడ విమోహమును బొంద

కునికియ నానికి సుత్తమం బగు వేద్య

మనిన నీచెప్పిన యగ్గుణములు

కీయ శూద్రునందు గల్గిన నతం డుత్తమ

ద్విజుడుగా నేర్చునే విజము విడిచి

ఆ. యట్టులైన బ్రాహ్మణాదివర్ణవిభాగమెట్లుగలుగునయ్యహీనులధికు

లనువివేకమదియపార్థకం బగుగాదె యనిననియెనంతకాత్మజుండు.

వ. ప్రమాదంబున వర్ణసంకరంబునపుడు వర్ణపరీక్షార్థంబుగా బ్రాహ్మ

ణాదులకు వృత్తంబువేటువేట స్వాయుభువుల డైన మనువునెప్పి.

సత్యాదిగుణంబులు శూద్రునందు గలిగెనేని వాడు సచ్చాదుల

డగుగాక, బ్రాహ్మణుడు గానేర్చునే. యనియు బ్రాహ్మణునందు

లేనివాడు శూద్రుండ యనంబడుం గావున వృత్తంబులయత్తమంబులు.

తే । పితృహీనుండు వెండియు వివిధవిధుల

విత్తవంతుండు గానేర్చునవృత్త హీను

పై నవాడు విహీనుండ యందు గాన

విత్తరక్షకు గమ మేలు వృత్తరక్ష.

ఇందు “ప్రమాదంబున వర్ణసంగరం బయినప్పుడు పరీక్షార్థము వృత్తమును మనువు చెప్పెను” అనియున్న నేకాని ప్రతివాదులన్నట్లు యుధిష్ఠిరునినాటికి దేశమంతయు సరికలమైపోయినదని చెప్పబడినట్లు లేదు కనుకగూడ ప్రతివాదిప్రసంగ మసంగతము.

బ్రాహ్మణ్యనిర్ణాయకము వృత్తమే యని యిచ్చట చెప్పినధర్మజుడు యక్షప్రశ్నములలో గూడ జెప్పెను. జూడుడు—

యక్షుః—

“రాజా కులేన వృత్తేన స్వాధ్యాయేన శుశ్రేణ వా ।

బ్రాహ్మణ్యం కేవ భవతి ప్రబూహిష్యత త్సునిశ్చిత్రిమ్ ।

నీలకంఠీయమ్— స్వాధ్యాయేన అక్షరావాప్త్యా శుశ్రేణ తదర్థగ్రహణేన సార్థవేదాధిగమనేత్యర్థః ।

అనగా బ్రాహ్మణ్యము కులమును బట్టియూ? వృత్తమును బట్టియూ? అర్థసహితవేదజ్ఞానమునుబట్టియూ? అని యక్షుడు డడిగెను. ఇచ్చట కులవృత్తస్వాధ్యాయములలో నేది ముఖ్యకారణము? అని ప్రశ్నాభిప్రాయము.

యుధిష్ఠిరః—

“శ్రీణు యక్ష కులం తాత న స్వాధ్యాయో న చ శుశ్రేమ్ ।

కారణం హి ద్విజత్వే చ వృత్తమేవ న సంశయః ।

నీలకంఠీయమ్— కులం న కారణం స్వాధ్యాయః శుశ్రేత్ చ ద్వయం ఖిల్నిత్యైక మేవ । తదపి న కారణ మితి యోజ్యమ్ ॥

“వృత్తం యత్నేన సంరక్ష్యం బ్రాహ్మణేన విశేషతః ।

అక్షీణవృత్తేన క్షీణో వృత్తతప్త హతోహతః ।”

యుధిష్ఠిరు డిట్లు చెప్పెను— కులముకాని, అర్థసహితవేద

జ్ఞానముకాని బ్రాహ్మణత్వములో ముఖ్యకారణముగాదు. వృత్తమే ముఖ్యకారణము. వృత్తమును యత్నముతో బ్రాహ్మణుడు సరియించుకొనవలెను (ఇచ్చట బ్రాహ్మణుడుజాతిబ్రాహ్మణుడన్నమాట) వృత్తమునకు చేటుదెచ్చుకొను బ్రాహ్మణుడు చెడిపోవును. అని. ఈచెప్పుటలో బ్రాహ్మణజాతియెడల వృత్తమునకు ప్రాధాన్యము చెప్పబడనే కాని కులస్వాధ్యాయశ్రమలకు నైయర్థ్యము చెప్పబడలే దని గ్రహింపవలయును.

కనుకనే సభాసూత్రమహాభాష్యములో నిట్లు చెప్పబడినది—

“తప స్కృతం చ యోసశ్చేత్యేత ద్బ్రాహ్మణకారకమ్ ।

తప స్కృతాభ్యాం యో హీనో జాతిబ్రాహ్మణ ఏవ సః । ”

స్వధర్మాచరణము, వేదార్థజ్ఞానము, జన్మము ననుసరించి బ్రాహ్మణ్యకారకములు, తపస్కృతిహీనుడు జాతిబ్రాహ్మణుడే యగును. అని. పరాశరమాధవీయములో గూడ నిట్లు చెప్పబడినది—

తథాహంగిరాః—

“జన్మశ్రేణిరీరవిద్యాభి రాచారేణ శ్శ్రేణ చ ।

ధర్మేణ చ యథోక్తేన బ్రాహ్మణత్వం విధియతే ॥”

ఇతి యే తు గాయత్రిం సమ్యజ్జుజ్ఞానం దూరే తదనుష్ఠానం తే విశిష్టమాతాపితృజన్యా అపి బ్రాహ్మణనామమాత్రిం ధారయంతి న తు యథోక్తబ్రాహ్మణశబ్దార్థత్వం తేషాం విద్యతే....

“గ్రామస్థానం యథా శూన్యం యథా కూపస్తు నిర్దలః ।

యథా హుత మనగ్నో చ అమత్రీబ్రాహ్మణా స్తథా ॥”

(అ 8-17)

మాధవీయన్— నను బ్రాహ్మణశబ్దస్య అవయవార్థ స్తస్మిన్మాతృభూత, జాతిస్తు విద్యతే, విశిష్టమాతాపితృజన్యత్వం బ్రాహ్మణత్వజాతిః । తథా చ బ్రాహ్మణశబ్దస్య తస్మిన్యాగికత్వాసంభ

వేఁపి రూఢిపద్భావా ద్వివమా నృప్తాంతా విత్యాహ- గ్రామేతి ।
గ్రామశబ్దో హి జననివాసస్థానే భూభాగవిశేషే ముఖ్యమా నృప్త్యా
వర్తితే, కూపశబ్దశ్చ జలాధారే ఖాతే, హోమశబ్దార్థశ్చ శాస్త్ర
సంస్కృతవహ్నా హవిః ప్రక్షేపరూపః ।

తత్ర జనవిశిష్టస్థానం ముఖ్యో గ్రామః, జనశూన్యస్థానం తు
గ్రామాభాసః, కూపహోమయోర ప్యాభాసత్వ మేవం యోజనీ
యమ్ । తై రేతై ర్దృష్టానై రయం నామధారణో జాతిమాత్రసద్భా
వేఽపి బ్రాహ్మణాభాసో న తు ముఖ్యః ।

పంకజశబ్దస్య చ యద్యపి జాతిః ప్రవృత్తినిమిత్తమ్, తథా
ప్యవయవార్థ స్తస్మిన్నిమిత్తేఽస్తర్భవత్వేవ । తతో యోగరూఢ ఇతి
వ్యవహియతే ఏవం బ్రాహ్మణశబ్దస్యాఽపి యోగరూఢత్వా జ్ఞాతి
సద్భావేఽపి యోగహీనత్వా దాభాసత్వం దృష్టవ్యమ్ ॥

దీనిచే బ్రాహ్మణశబ్దము పంకజశబ్దమువలె యోగరూఢమనియు,
అంగిరస్సత్మతిలో జెప్పబడిన జన్మనైదికసంస్కారవిద్యాచారాదులు
అవయవార్థము లనియు, నవి యున్న బ్రాహ్మణుడే బ్రాహ్మణశబ్దము
నకు ముఖ్యార్థ మనియు, జాతిమాత్రముకలవాడు ముఖ్యార్థము కా
దనియు బోధంపబడినది.

జాతిబ్రాహ్మణ్యము మంత్రసంస్కారాదులచే నుత్కృష్టతను
వహించు నని కూడ పరాశరస్మృతిలో జెప్పబడినది చూడుడు—

“చిత్రకర్మ యథానేతై రంగై రున్మీల్యతే శివైః ।

బ్రాహ్మణ్య మపి తద్విధి సంస్కారై ర్మన్తపూర్వకైః ॥

మాధవీయమ్— దృష్టాంతేన సంస్కారకృతోత్కర్షం సంభావ
యతి- చిత్రకర్మేతి । చిత్రీకారః ప్రథమం యదా మషీరేఖాభి
స్సర్వావయవాభిసంపూర్ణాని నునుష్యాదిరూపాణి లిఖతి, న చ తాని
తావతా దర్శనీయత్వ మాపద్యంతే, ఘన స్తా న్యేన రూపాణి నానా

విధవర్ణప్రజ్ఞేషోఽస్మిలితాని దర్శనీయతా మాపద్యస్తే, ఏవం జాతి
బ్రాహ్మణ్యం శాస్త్రీయసంస్కారై రుత్సృజ్యతే । మంత్రసంస్కా-
రేణ విద్యాదయోఽప్యసంజన్యతే ।

అత ఏవాంగిరా:—

“జన్మశారీరవిద్యాలి రాచారేణ శ్చ తేన చ ।

ధర్మేణ చ యథోక్తేన బ్రాహ్మణత్వం విధీయతే ।

చిత్రీకర్మ యథాఽనేకై రంగై రున్మీల్యతే శనై: ।

బ్రాహ్మణ్య మపి తద్వత్స్వా త్సంస్కారై ర్విధిపూర్వకై: ॥ ఇతి

అనగా చిత్రీకర్మదు పటమునందు మొదటిరేఖామాలిముగా
సర్వావయవసంపూర్ణములైన మనుష్యాదిరూపములను లిఖించును.
అంతవ్యక్తిముచే నవి దర్శనీయములుకాకున్నను తరువాత నా యా
రంగులు వేయబడినపుడు క్రమముగా ఆరూపములే ప్రస్ఫుటములై-
దర్శనీయము. లగుచున్నవి అట్లే జాతిబ్రాహ్మణ్యము శాస్త్రీయ
సంస్కారములచే నుత్సృజ్యతను నహించుచున్నది. అని తాత్పర్యము.

“తావ చ్ఛూద్యసమో హ్యేష యాన ద్యేదే న జాయతే”.

అను పూర్వోక్తధర్మజవాక్యమునకు గూడ నేదసంబంధము కలి-
గినగాని జన్మసిద్ధమగు జాతి కుత్సర్వసిద్ధి కాదనియే తాత్పర్యము.

ఇట్లు వచనావంతరసంవాదముతో బరిశీలించగా జన్మసిద్ధమే
జాతి యనియు, నట్టిబ్రాహ్మణజాతికి వైదికసంస్కారవిద్యాచారాదులు
లేనపుడు ప్రశంసనీయము గాదనియు, నవియున్నపుడే జాతికి ప్రాశస్త్య
మనియు వృత్తరక్షణమే బ్రాహ్మణజాతికి ముఖ్యమనియు స్పష్టమైనది.

ఇంతవరకు కుంతీదేవికి పాండురాజునియొగప్రకారమును పరి-
శీలించునపుడు పసక్తమైన శ్వేతకేతుగాధ ననుసరించి ప్రతివాదులు
చేసిన ప్రసంగములను అనగా “శ్వేతకేతుషే వివాహబంధ మేర్పర-
చెను” “ఏస్త్రీతో వైనను పురుషుడు బలాత్కరించి కలియవచ్చు నని

యన్నది” “మహాభారతమునాటికి సంకరసంతాన యొక్కవయైనది”
 “దేశమునం దెవ డేవర్ణపువాడో తెలిసికొనలేమని నహుషధర్మజ
 సరివాదములో నున్నది” ఇత్యాదులను ప్రమాణోపపత్తులతో ప్రస
 క్తానుప్రసక్త ముగా నిరాకరించుచు వచ్చిరాము.

ఇక పాంశురాజనియోగమును సంబంధించిన ప్రస్తుతాంశమునే
 పరిశీలింతము —

— * పాం డ వో ర్మ త్తి * —

కుంతీదేవికి పాంశురాజు శ్వేత కేతుమహర్షికృతవ్యవస్థను వెల్ల
 డించి తరువార —

తే. భర్తచేత నియోగింపబడక సతికి
 నెద్దియును చేయగా దగ దెట్టిదైన
 భర్తచేత నియోగింపబడినదాని
 జేయకునికి దోషంబని చెప్పె మనువు.

అని బోధించి యాపై భర్తృనియోగము ననువర్తించినవారల
 నిదర్శనములు చూపి “నీవిన్నికారణంబులు విచారించి నానియోగంబు
 సేయుము. నీకు దోసిలీ యొగ్గెదను” అని పలుకగా నప్పుడు భర్తృ
 ప్రియహితకాఠిణ్యమైన కుంతీదేవి తనకు బాల్యములో మంత్ర మనుగ్ర
 హించిన దుర్వాసోమహర్షి యుపదేశించిన విషయమును చెప్పుచు —

“మంత్రం త్విమం చ మే ప్రాదా దబ్రవీ మ్మైవ మా మిదమ్ ।

యం యం దేవం త్వ మేతేన మన్తేనా వాహయిష్యసి ॥

అకామో వా సకామో వా వశం తే సముప్తేష్యతి ।

తప్య తప్య ప్రసాదా త్తే రాజ్ఞి పుత్రో భవిష్యతి ॥

ఇత్యుక్తాహం తదాఽనేన పితృ వేశ్మని భారత ।

బ్రాహ్మణస్య వచ స్తథ్యం తప్యకాలోఽయ మాగతః ।

అవాహయామి కం దేవం బూహి సత్యవతాం వర ॥ ”

నీ పినుంత్రముతో దేశతలలో నెవ్వ రెవ్వరి నావాహనము చేయునునో వార కాములైనను, సకాములైనను నీకు వశవర్తులై పుత్రసంతతి ననుగ్రహింతురు. అని మహర్షి చెప్పియుండెను. అట్టి సమయము ప్రాప్తినినదికాబోలు. ఏదేవు నాహ్వానింపవలెనో ఆజ్ఞాపింపుము. అని కోరగా ధర్మదేవత సాహ్వానింప నాజ్ఞాపించెను.

అపుడు భర్తకు ప్రవక్షిణనమస్కారములు చేసి కుంతీదేవి సమాహితచిత్తయై యామంత్రము జపింప—

“ఆజగామ తతో దేవో ధర్మో మంత్రబలా త్తతః ।

విమానే సూర్యసంకాశే కున్తి యత్ర జపస్థితా ॥”

ఆమంత్రబలమున ధర్మదేవత విమానముతో వచ్చెను. అపుడు—

“సంయుక్తా సా హి ధర్మేణ యోగమూర్తిధరేణ హ ।

లేఖే పుత్రం వరాహోహ సర్వప్రాణభృతాం హితకమ్ ॥”

యోగమూర్తిధారియైన ధర్మదేవునివలన సర్వప్రాణిహితకరుడైన పుత్రుని కనెను.

“తత స్తథోక్తా భర్తా తు వాయు మేవాజుహవ సా ।

తస్మా జ్జజ్ఞే మహాబాహు ధీమో భీమపరాక్రమః ॥”

తరువారి భర్తాజ్ఞచేతనే వాయుదేవు నాహ్వానించి యాతని వలన భీమసేనుని కనెను.

“ఏవ ముక్త్యా తత శ్శక్తి మాజుహవ యశస్వినీ ।

అథాఽఽజగామ దేవేన్ద్రో జనయామాస చాప్లనమ్ ॥”

తరువాత భర్తాజ్ఞను బట్టియే యిందుని నాహ్వానించి యాతని వలన అర్జునుని కనెను. తరువాత మాదిక్కి గూడ పాండురాజు ఆజ్ఞాపింప—

“తతో మాద్రీ విచా ర్యైవం జగామ మనసాఽశ్వినౌ

తావాగమ్యసుతో తస్యాం జనయామాసతు ర్యమా ॥”

మూడి అశ్వినదేవతలను సంతరించి వా నచి సుతును కలిపించి:

ఈపాండవజగ్మునకు సంబంధించిన పూర్వోక్త నిషయము నొక్కసా యనుసంధితము— పాండురాజు మునిబృందముతో నే నపుర్రోపకడనైతి నేమిసేయును నని మొదటపెట్టుకొనగా వారు దివ్య దృష్టిచే భవిష్యత్తును గ్రహించి నీకు నైవోద్దిష్టము దేవోమము అనఘము సుభము అయిన సంతతి కలుగును యత్నింపుము అని చెప్పియున్నారు త్రికాలజ్ఞాననిధి యగు దుర్వాసామహర్షి కుంతీదేవికి బాల్యమందే ఆపద్యర్మసంరక్షణార్థము పాండు తృప్త్యుపయక్తముగా దేవతల నాకర్షింపవలసిన మంత్రము నామె కోరనిదే యుపదేశించి యుండెను మునిగళ పదిష్టుడైన పాండురాజు అప్పు దావ్యర్థముగా శాస్త్రోక్తమై యున్న తేత్రీజసంతతి నవేక్షించి భార్యల కాజ్ఞాపించి యుండెను నియోగవిధిపరిపాలన మావశ్యకమని యెన్నియో నిర్దిష్టములు చూపియుండెను దోసిలి యొగ్గడనని చెప్పుకొనియుండెను ఆపై భర్తయొక్క ప్రియహితమునుగోరి భర్త చెప్పలేనిపబడిన దేవతల నాహ్వానించుచు కుంతీమాదులు ఎత్తులను గలిగి

ఆపుత్రులుదయించినపుడెల్ల వారిభావిపరిస్థితులును యోగ్యతా నిశేషములును ఆకాశవాణిచే వెల్లడింపబడియే యుండెను

ఆదేవతలనలన పాండవపంచకము జగ్మించుటగోగూడ కారణ విశేష మన్నది పంచేంద్రోవాఖ్యానముగో జెప్పబడినట్లు పూర్వ మింద్రోపకడవినింపిన విశ్వభుక్ భూతధామ శిని శాంతి అనువారు నలువురున ఆహ్వానించుచో నామెలు కలిసి ఆహ్వానించుచు పరమేశ్వరునిచే మీరు మన ఆలోచన దృష్టిపడిని యాజ్ఞాపించబడినపుడు ఆపరమేశ్వరునితో నటు చెప్పుకొనెరి—

గమిష్యామో మానుషం దేవలోకా ద్దురాధరో విహితో యత్ర మోక్ష దేవా స్త్వస్మా న్నాదధీరక జనస్యాం ధర్మోపాయ

రమ్యవా నశ్యేవా చ అస్తై ర్దివ్యై రానుమా యోధయిత్వా
ఆగస్తాః పున రేవోన్మయాకమ్ ఏత చ్చుత్వా వజ్రిపాణి ర్వచ స్తు
దేవశ్రేష్ఠం పున రేవేద మాహ ఏర్యేణాహం పురుషం కార్య
హేతో ర్దద్యా మేహం పంచమం నుత్యసూతమ్

నీలకఠీయమ్—దురాధరో దుష్ప్రిః, ఏర్యేణ శుక్రిద్వారా
పురుషమ్ అంశభూతమ్, దద్యాం స్వయన్తు, ఆధికారికత్వాదిహైవ
తిష్ఠేయ మితి భావః

మేము మనుష్యలోకము దట్టే జన్మింతుము. మమ్ములను
మాతృగర్భమందు ధర్మ దేవవాయుదేవాదులు పావేశపెట్టుటకై కోరు
చున్నాము. మే మట్లు జన్మించి దివ్యాస్త్రములతో యుద్ధముచేసి తిరిగి
యింద్రలోకమునకు వత్తుము. అని చెప్పుచుండగా నప్పటి యింద్రుడు
తా నాధికారికపురుషుడై యుండుటచే నాతేడప్పుచేతనే కార్యార్థము
పురుషుని గలిగింతు నని ఎలికెను.

“తేహం కామం భగవా నుగ్రీధన్వా ప్రాదాదిష్టుం సన్నిపర్గా
వ్యథోక్తమ్ ”

అపుడు పరమేశ్వరుడు సుస్వభావముచే! వారికోరికనంగీకరించెను.

ఇది గ్రంథస్థమైన విషయము. ఇట్లు పరమేశ్వరప్రేరణము,
దుర్వాసామహర్షి మంత్రబలము, మునిబృందముచే భావిపుత్రప్రాప్తి
ప్రతిపాదనము, పాండురాజప్రోత్సాహనము, ఇన్ని యవృష్టఘటనలతో
గూడియున్నది యీపాండవోత్సత్తి. ఇక భర్తృవియోగమూలకమే
కుంతీదేవి ప్రవృత్తి యని స్పష్టమేకదా. ఇట్టి విషయములో ప్రతి
వాదుల వాగ్ధత యెట్లున్నది?

“కుంతీదేవి అర్జునుని తప్ప, మిగిలిన నలువుర నెట్లునో సంపా
దించి కాని, లేక వ్యభిచారముచే దాను ముగ్ధుర గని నవతిచే గూడ
నటుల గనిపించి కాని కౌరవులలో భాగస్వాములుగా కీరికొని
వచ్చియుండును” (పు. 117)

“కుంతి రహస్యముగాను, బహిరంగముగాను పరులకే గంగ
గోవువలె బిడ్డలం గనినది. సవతి తన్ను నాక్షేపింపకుండగా నామె
కిరువురం దార్చినది” (పు. 23)

ఆహా గ్రంథమును ధిక్కరించి వ్యాతనాగించిన ప్రతివాదులు
మొదట ‘కుంతిదేవి సంపాదించియో, లేక, న్యభిచరించియో పుత్రు
లను దెచ్చియుండును’ అని కల్పించియుండుటలో వాఱక నిర్ణయము
చకు రాలేకపోయినారు వారికి పాపము గ్రంథస్థవిషయమును త్రోసి
వేయుటయందే సంకల్పముకాని విషయవిధారణముచేయు సంకల్పము
అంత లేదన్నమాట.

రెండవవ్యాతలో ‘కుంతి పరులకే బిడ్డలంగనినది. సవతి తన్ను
నాక్షేపింపకుండగా నామె కిరువురం దార్చినది’ అందుకే.

నియోగవిధి నవలంబించినదని సవతి యాక్షేపించునందురా?
కాముకురాలై ప్రవర్తించిన దని సవతి యాక్షేపించు నందురా?
నియోగవిధి నవలంబించుట అంబికాదులయందును సుప్రసిద్ధమైన
యానందరత్న మేకనుకదానినిసవతి యాక్షేపించుటయంభవము. కాముకు
రాలై ప్రవర్తించిన దని యాక్షేపించెడి సవతి తనకు గూడ దార్పు
‘చున్నదని కుంధురాలై మాషింపక సమ్మతించుట అసంభవము. ఏ
పక్షమందైనను తానాక్షేపించు పనిని తానే చేయుట అసంభవము.
ఒకవేళ సవతిగూడ కాముకురాలై కుంతి తనకు దార్పుటవలన ఆక్షే
పింపలేదందురా? అట్లైనను తనసవతికి ముగ్గురును తన కిద్దరునా?
అను ఆక్షేపము సిద్ధమేకనుక సవతి యుపేక్షించుట అసంభవము.
కనుక ప్రమాణవిరుద్ధమేకాక అసంబద్ధమై యున్న ప్రతివాదుల వ్యాత
హేయము.

ఈప్రతివాదులే 1948 సంవత్సరములో ఉత్తరభారతముని యొక
పుస్తకమును వ్రాసినారు. అందెట్లున్నదో చూడుడు—

“పాండును సృధమచార యగు కుంతిని నియోగించి, ధర్మాని
భేదములవలన యుధిష్ఠిరభీష్మాదులను లను మువ్వురు సుతులను,
ద్వితీయపత్నియగు మాద్యినినియోగించి, యశ్వీనులవలన కవలలగు
నకులసహదేవు లను పుత్రులను బడసి కల్పవృక్షపంచకలాభము
దిత్తుడమోలె పాండుభూపతి యానందాకాశ్రితహృదయుం డయ్యె.
... కాలక్రమమున బాండ భూపతి పుత్రపంచకమునకు నుపనిత
సంస్కారముం జేసి మునులకడ వారికి విద్యాభ్యాసముం జేయిం
చుచుండ” (పు. 3)

ఈ పృథివాదుల ధోరణి మహాభారతచరిత్రము వ్రాసిననాటికి
చాల విసురుగా నడచినదిగాని, ఉత్తరభారతము వ్రాయునప్పటికి ఆవి
సురు తగ్గి కొంత తిన్నబడినట్లు కనబడుచున్నది.

మహాభారతచరిత్రములో పాండవులు వ్యభిచారజాతు లనిన
ఏమి ఉత్తరభారతములో నట్లనుటకు నోరాడక మూలములో నున్నట్లే
నియోగజాతులని వ్రాయుట వాని బుద్ధిపరివర్తనమునకు నిదర్శనమే.
కనుక వ్యభిచారజాతు లను తమమాట తప్పని తామే చెప్పుకొని
నారు. కనుక వీరివ్రాతాహేయము.

— * పాండవుల జన్మమునకు నాటివారు సం దేహింపలేదా?

అను ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము *—

మ. భా. చ. కారుల వ్రాత యిట్లున్నది— “పాండవుల జన్మ
ములను నాటివారు సం దేహింపలేదా? పాండవుల జన్మములు
వాస్తవనాపురివాసులకు గూఢమున మునులచెజెప్పబడినవి. వారెటు
చెప్పిరో చూడుడు—

“బహ్మచర్యవ్రతస్థస్య తస్య దివ్యేన హేతునా ।

సాక్షాద్ధర్మాదయం పుత్ర స్తత్రా జాతో యుధిష్ఠిరః

తస్మాత్తస్మాదనం బలిన్దాం శ్రేష్ఠం తస్య రాజ్ఞామహాత్మనః ।

మాతరిశ్వాదదా పుత్రం భీమం నామ మహాబలమ్ ॥

పురుషూతాదయం జన్తే కుంత్యా మేవ-ధనంజయః ।
యా తు మాద్రీ మహేష్వాసా వసూత పురుషోత్తమా ।
అశ్వభ్యాం పురుషవ్యాఘ్రా విమా తావపి-పశ్యత ॥

(అది-అ 126)

“బ్రహ్మచర్యచరితముచందుంజిన యా పాండురాజునకు దివ్యమైన
హేతువుచే ధర్మునివలన బ్రత్యక్షముగ నీ యుద్ధిష్ఠిరు డచట బుట్టి
యున్నాడు. అట్లే భీము డను నీ మహాబలవంతుని వాయువా
పాండురాజున కిచ్చెను. ఇందునివలన గుంతియందే యీ యుద్ధు
నుడు పుట్టెను. మాద్రీ యశ్వినీదేవతలవలన నీ శ్రేష్ఠులగు నకుల
సహదేవుల గనివది” పై వాక్యములు మునులు పాండవుల గుంతిగో
దీసికొనివచ్చివాస్తీపురిలో బ్రహ్మాదుల కొప్పగించుచువు చెప్పినవి!”

(పు-113)

ఇచ్చట పాండవు లేవిధముగా జన్మించిరో ఏయే దేవతలవలన
నేయే భార్యలయందెవరెవరు జన్మించిరో స్పష్టముగానే మునులు
చెప్పినట్లున్న శ్లోకములను చూపి మునులు గూఢపరచి చెప్పినారని,
అది యేదో తేల్చలేదు. “దివ్యేన హేతునా” అనుమాట పరివాదు
లకు గూఢముగా నున్నదేమో! దానికి నీలకంఠీయములో నిట్లు వ్రాయ
బడినది— “దివ్యేన హేతునా మంత్రేణ దేవతాహ్వనా ద్యతాకిక
కారణేన” అని. కనుక మునులు జరిగినట్లే చెప్పినారు. గూఢపరచి
చెప్పలేదు. అందుచే నీ యంశ మపాస్తము.

ఇక నాటివారు సందేహించినారట. అదేదో చూతము—

“ఋషిభి ర్యత్తదాసీతా ధార్తరాష్ట్రాః పృత్తిస్వయమ్

శిశవ శ్చౌభిరూపాశ్చ జటిలా బ్రహ్మచారిణః ।

నీలకంఠీయమ్—తదా ధార్తరాష్ట్రాః ధృతరాష్ట్రస్సంబంధగృహా

పృతి అసీత ఇత్యర్థః ।

పుత్రాశ్చ భ్రాతర శ్చేమే శిష్యాశ్చ సుహృదశ్చ వః,
 పాండవా ఏత ఇత్యుక్త్వా మునయోఽన్తర్హితా స్తతః |
 నీలకంఠీయమ్—పుత్రా శ్చేత్యాది భ్రతరాష్ట్రాదీః పృతి
 యథాద్యోగ్యం యోజ్యం, పాండవాః పాండవోః పుత్రా ఏతే |

తాం పై ర్నివేదితాః దృష్ట్వా పాండవాః కౌరవాస్తదా,
 శిష్టాశ్చ వణ్ణాః పారా యేతే హర్షా చ్ఛుకుసు ర్భృశమ్ ||
 నీలకంఠీయమ్— తానితి శిష్టాః సాధవః ||

“ఆహుః కేచి న్న తస్యైతే తస్యైత ఇతి చాపరే
 యదా చిరమృతః పాండుః కథం తస్యైతి చాపరే ||”

నీలకంఠీయమ్— న తస్యైత ఇతి- పితృవేషియాఽత్యుదార
 మూర్తిత్వాత్ | తస్యైత ఇతి- మాతృ స్ఫుటీత్వాత్ | అతిదుష్టనా
 ముక్తిర్యదేతి- చిరమృతః చిరం శాపదగ్ధః అల్పకాలాశ్చ శివన ఇతి
 సంశేహబీజమ్ |

“స్వాగతం సర్వథా దిప్త్యా పాండవోః పశ్యామ సస్తతి |
 ఉచ్యతాం స్వాగత మితి వాచోఽశ్రూయన్త సర్వశః ||”

నీలకంఠీయమ్— స్వాగతం శోభన మాగమనం యుష్మాకం
 యతో వయం దిప్త్యా భాగ్యేన పాండవో స్వంతరిం పశ్యా మేతి పౌరై
 రుక్తే సమ్య గాగత మస్మాభి ర్యుష్మాక పృతీతి ఉచ్యతాం వదతాం
 పాండవానా మసి వాచః అశ్రూయన్త సర్వశ స్సర్వైః

“తస్మి న్నుపరతే శబ్దే దిశ స్సర్వా నిరూదయన్ |

అతర్హితానాం భూతానాం నిస్సృణ స్తుములోఽభవత్ ||”

నీలకంఠీయమ్— పండితానాం సందేహపహోదకం తదా దేవ
 చేష్టిత మాహ ద్వాభ్యాం— నిఃస్వనః నిశ్చితస్వనః పాండవా ఏత ఇ
 త్యేవంరూప శ్శబ్దః |

“పుష్పవృష్టి శ్శుభా గంధా శ్శంఖదుందుభినిస్వనాః |

ఆఽథ ప్రదేశే పార్థానాం తదద్భుత మివాభవత్ ||

...అద్భుతం పుష్పశృష్ట్యాది అత్యాశ్చర్యమ్ ।

తత్ప్రీత్యా చైవ సర్వేషాం పౌరాణాం హర్షసంభవః ।

శబ్ద ఆసీ న్మహాం స్త్రోత్రీ దివస్పృక్తిర్దివర్ధనః ।” (ఆది అ-1)

...తత్ప్రీత్యా తేషు పాండవేషు ప్రీత్యా ప్రేక్షా హర్ష సంభవః సాధుశబ్దః ॥

ఇచ్చట జెప్పబడిన విషయ మిది — మనోహరమూర్తులైన పాండుపుత్రులను ధృతరాష్ట్రభవనమునకు దీసికొనివచ్చి, ఋషులు వీరు పాండుపుత్రులని చెప్పి, యచ్చటివాడితో వీరు మీకు పుత్రులనియు, మీకు భ్రాతలనియు, మీకు శిష్యులనియు, మిత్రులనియు యథోచితముగా జెప్పి యంతర్హితులైరి.

ఋషులచే దెలుపబడిన పాండుపుత్రులను చూచి సాధువులైన పౌరులు కౌరవులు హర్షధ్వనులు చేసిరి. ఆకుమారులు తండ్రికంటెను అత్యుదాగమూర్తులై యన్నఁడున వీరు పాండుపుత్రులు కానేర రని కొందరును, తల్లులగు కుంతీమాదులు సతీమణులగుటవలన తప్పక పాండుపుత్రులే యని మరికొందరును ఆయా హేతువులనుబట్టి యుచుకొనిరి. ఆహేతువులను గణించకయే చిర కాలమై పాండురాజు శాపదగ్ధుడై యుండ నల్పవయస్సుగల యీ శిశువులు పాండుపుత్రు లెట్లగుదురని అతిదుష్టులైనవా రనుకొనిరి. పౌరులు పాండవులను స్వాగత మడిగి పాండుపుత్రులను దర్శించగలుగుట మా భాగ్యమనగా వారికి తమ శుభాగమనమును జెప్పెడి పాండవులమాట లొదిరిచే వినబడినవి.

తరువాత పాండవులనుగూర్చి సందిగ్ధులైనవారి సందేహమును తొలగించబూనిన దేవత లంతర్హితులై యుండి వీరు పాండుపుత్రులే అని వెల్లడించిరి. ఆపై పాండవు లున్న ప్రదేశములో దివ్యపుష్పముల వృష్టియ, సుగంధప్రసారము ఆశ్చర్యముగా జరిగినది. అంతట పాండవప్రేమచే పౌరుల హర్షధ్వనులు విజృంభించినవి. అని.

పై శ్లోకములలోని, “తాం పైర్నివేదితాః” “అహం కేచి
న్న తస్యైతే” అను శ్లోకములను మాత్రమే పరిశీలించి
వాని టీకను గాని, సంశయనివారకవిదర్శనము లకు శ్లోకములు గాని
ప్రదర్శింపలేదు. ప్రజల కపోహలు కలిగింపజూచువారి దిదియే
కదా వైఖరి. పరిశీలించు వానినట్లు పాండవోత్పత్తిని గూర్చి సందే
హము నాడు సర్వజనులకు గలిగినట్లున్నదా? కొందరికే కలిగినట్లున్నదా?
అని కలిగినవా రెవ్వరు? ఆ సందేహము వారికిగూడ తొలగినట్లు
న్నదా? లేదా? అను విషయములు పరిశీలించవలయున్నవి.

మహర్షులు తిరిగొనివచ్చి వీరు దేవతాకటాక్షమున కుంతీ
మాదురియందు జన్మించిన పాండుపుత్రులు. అని జరిగినది జరిగినట్లు
చెప్పగా, యథార్థవాదు లగుటచే నాపు లనబడు మహర్షుల వాక్య
ములకు ప్రవాక్యములుకనుకను, అప్రత్యక్షవిషయములను నిర్ధారణచేయు
టకు ఆప్తవాక్యములే ప్రమాణములుకనుకను నాడు సభలోనియత్తము
లందరు నిస్సంశయముగా విశ్వసించి హర్షధ్వజులు చేసినట్లున్నది. ఆప్త
వాక్యముల నంతగా బరిగ్రహించక తమ యూహలతో నప్రత్యక్షాంశ
ముల నిర్ధారణజేసికొని రెండవతరగతివారికి పాండురాజునుపోలని యితరటి
యదారమూర్తులు పాండుపుత్రు లగుదురా? అని సందేహముకలిగిన
ట్లున్నది. ఆపై కుంతీమాదురి సతీత్వమును బట్టి అపోహకవకాశము
లేనందున పాండుపుత్రులే యని మరికొంద రనిన టుచుది. అటుపై
మహర్షుల వాక్యములను విశ్వసించక, కుంతిమాదురి సతీత్వమును
పాటికక, పాండురాజు శాపగోస్తుడైనను ఆని నియోగముచే డేత్ర
జాలై వీరు పాండుపుత్రులు కావచ్చును. అని మూలోచింపక, కేవల
పాండురాజుశాపమునే గ్రహించి కొందరు, వీరు పాండుపుత్రులు కార
నిన టున్నది. వీరు ఆప్తవాక్యమును త్రోసివేయుటచేతను, కుంతీ
మాదురి సతీత్వమును తిరస్కరించుటచేతను వీరు అతి దుష్టులు.

ఇట్లు గ్రంథసందర్భము సవలోకింపగా నామసందేహము కొందరి కే కలిగినదనియు, ఆకొందరైనను ఉత్తమమగు తరగతికి జెందినవారు కాని, మధ్యమతరగతికి జెందినవారుకాని, కాక అతిదుష్టులనియు స్పష్టమైనది.

అట్టివారి సందేహమునుగూడ పోగొట్టుటకై దేవతలు పాండు పుత్రులే యని అంర్హితులై యుండి చెప్పట, పాండవులున్న ప్రదేశములో దివ్యపుష్పవృష్ట్యాదులు కలుగజేయుట జరిగినట్లున్నది. దీనిని బట్టి ఆసందేహించినవారికి గూడ సందేహనివృత్తియైనదని తేలినది. ఇట్టిస్థితిలోగూడ ప్రతివాదులకు సందేహమే యుండుట నిచిత్రాంశము. నాటివారికి దేవతాకృతమగు పుష్పవృష్ట్యాదికము ప్రత్యక్షమగుటచే సందేహనివృత్తికి మార్గము దొరకినది. అదంతయు ప్రతివాదుల కప్రత్యక్షమే కనుక వీరి సందేహనివృత్తికి మార్గము లేదు.

నాడెవ్వరికోగలిగిన సందేహముకూడ వీరి కప్రత్యక్షమయైనను గ్రంథములో నున్నంతమాత్రమున వీ రాసందేహము నంటించుకొని, వారి సందేహనివృత్తి యాగ్రంథమందే యున్నను, వీరానివృత్తిని చేసికొనకపోవుట గమనింపదగిన విషయము.

ప్రతివాదులు పై నుదాహరింపబడిన మహాభారతశ్లోకములను, అట్టివే దేవభాగవతశ్లోకములనుచూపి తుదకు తమయభిప్రాయము నిట్లు తేల్చిరి—

“నిజమునకు బాండవులు కృత్రిమజన్మముకలవారే. నాటికాలమున వైదిక దేవతలయందు మహిమలను జనసామాన్యము తలచుచుండుటచే గుంతి యెటులనో 5గురు బిడ్డలను సంపాదించెననికాని, కుంతీమాదుల కితరులవలన బిడ్డలు కలుగగా వారు దేవమహిమల వలన బుట్టినవారని మిషపెట్టినదనికాని చెప్పవలసియున్నది”

“పాండవులు సంతత్రసంవత్సరము వ్యవధిగబుట్టినను అందు

నైదువత్సరములపాఠాయముగలవారుగానే కాన్పించిరట! అనగా
నైదేండ్ల యీ యుగలపిల్లల గుంతి సంపాదించలేదుకదా" (పు 115)

ఈప్రతివాదుల దెంత విరుద్ధాభిప్రాయమో, అది యెంత అపా
మాణికమో, వెనుకజూపిన ఉత్తరభారతపువ్వాత లెంత విరుద్ధమో
పాఞ్జు లూహితురుగాక! గృంధమున కెంతమాత్రము సంబంధంపక
నిరాధారమై యున్న వీరి ధోరణి యాస్తికులకు హేయము.

ఈప్రతివాదుల దాస్తిక్యబుద్ధియేనా? ప్రమాణబద్ధముకాని
దాస్తిక్యబుద్ధియగునా? ఆప్రోపదేశములను విశ్వసించని దాస్తిక్యబుద్ధి
యగునా? అప్రత్యక్షవిషయముల నంగీకరింపని దాస్తిక్యబుద్ధియగునా?
వంధ్యులను నింద్యులనున దాస్తిక్యబుద్ధి యగునా?

నాటివారు దేవతలయందు మహిమలను తలచుచుండువారట.
అందుచే నెవ్వరివలననో బిడ్డలను గని దేవమహిమలవలన బుట్టినవా
రని మిషపెట్టి చెప్పినదట. ఆహా! ఇది యాస్తికలక్షణమా? నాస్తిక
లక్షణమా?

ఈచరకసంహితావచనములను చూడుడు —

“న పరీక్షా న పరీక్ష్యం న కర్తా కారణం న చ ’

న దేవా నర్షయ స్పిధ్ధాః కర్మ కర్మఫలం న చ ॥

నాస్తిక స్వాఽస్తి నైవాత్మా యదృచ్ఛోపహతాత్మనః ।

పాతకేభ్యః పరం చైత త్పాతకం నాస్తికగ్రహః ।

తస్మా న్మతిం ప్రముచ్చ్యైతా చుమార్గప్రస్థతాం బుధః ।

సతాం బుద్ధిప్రదీపేన సశ్యే త్సర్వం యథాతథమ్ ॥”

ద్వివిధ మేవ ఖలు సర్వం సచ్చాఽసచ్చ । తస్య చతుర్విధా
పరీక్షా । ఆప్రోపదేశః, ప్రత్యక్షే, అనుమానా, యుక్తిశ్చేతి । ఆప్రా
స్తావత్ —

“రజస్తమోభ్యాం నిర్ముక్తా స్తపోజ్ఞానబలేన యే ।

యేషాం త్రికాల మమృతం జ్ఞాన మవ్యాహతం తథా ॥

ఆప్తా శ్శిష్టా విబుధాస్తే తేషాం వాక్య మసంశయమ్ ।

సత్యం వక్ష్యంతి తే కస్మాదసత్యం నీరజస్తమాః ॥ ”

తత్ప్రాప్తాగమస్తావ ద్వేదః । యశ్చాన్యోఽపి కశ్చి ద్వేదాథా
దవిపరీతః పరీక్షితైః ప్రణీత శ్శిష్టానుమతో లోకానుగ్రహప్రవృత్త
శ్శాస్త్రవాద సంచాప్తాగమః” (త్రిప్రైషణీయాధ్యాయః)

ఇచ్చట జెప్పబడినవిషయ మిది — నాస్తికునకు పరీక్షలేదు,
పరీక్ష్యములేదు కర్తలేదు. కారణము లేదు. దేవతలులేరు. ఋషులు
లేరు. సిద్ధులులేరు. కర్మలేదు. కర్మఫలములేదు. స్వభావవాదోప
హతాత్ముడగు నాస్తికునకు దేహాతిక్రమైన ఆత్మకూడ లేదు. పాత
కము లన్నిటికంటె మహాపాతకము నాస్తికత్వము. కనుక తెలివిగల
వాడు, అపమార్గమునబడిన యీ నాస్తిక్యబుద్ధిని విడిచి స్వార్థముల
యొక్క బుద్ధియను ప్రదీపము నాశ్రయించి సర్వము యధాతథముగా
గ్రహింపవలయు. సదసర్విదార్థములను పరీక్షింపదగిన విధములలో
ఆప్తోపదేశ మొకటి.

ఆప్తు లెవ్వరనగా, తపోబలజ్ఞానబలములచే నెవ్వరు రజస్తమ
స్థుల నంతరింపజేసినవారో, ఎవ్వరు అవ్యాహతమైన త్రికాలజ్ఞానము
కలవారో, ఎవ్వర శిష్టులనియు, జ్ఞానులనియు ప్రశంసించబడువారో
ఎవరే ఆప్తులు. వారి వాక్యము సన్నివేశము. వారు సత్యమునేచెప్పు
దురు. రజస్తమారహితులు చెప్పన దసత్య మెట్లుగును?

వేదము ఆప్తాగమము. వేదార్థమున కవిరుద్ధము, ప్రామాణిక
ప్రణీతము, శిష్టానుమతియు, లోకానుగ్రహప్రవృత్తము అగు శాస్త్ర
వాదము కూడ ఆప్తాగమమే. అని.

ఇప్పుడు చూడుడు — కుంతిదేవితో పాండవులను హస్తినాపుర
మునకు దీసికొనివచ్చి మహాజనసంఘములో యధాతథముగా
పాండవోత్పత్తిప్రకారమును తెలిపి యంతర్నిత్యులైన ఋషులు చరక
సంహితోక్తలక్షణములుగల ఆప్తులు. ఆవిషయము నంతను గ్రంథస్థము

చేసి మనకు వెల్లడించిన వేదవ్యాసభగవానుడు ఆలక్షణములు కల ఆపుడు వేదాధ్యక్షుడు; ఛాందోగోపనిషత్ము; శిష్టానుమతము; లోకానుగ్రహప్రవృత్తియు నయి, చరకసంహితోక్తమౌవల్లక్షణములు కల మహాభారతము ఆస్తాగమము, ఈయాస్తాగమమును ధిక్కరించెడి ప్రతివాదుల గ్రంథములు ఆస్తాగమములు కావు. ఆప్రోవదేశముల ధిక్కరించెడి ప్రతివాదు లాపులు కాదు. ప్రతివాదుల వాగ్ధర్మచరకసంహితోక్తనాస్తికలక్షణములే గోచరించుచున్నవి. కనుక ఆస్తిక లోకమునకు వీరివాగ్ధర్మ హేయము.

పరినిర్బంధమున దేవతానుగ్రహముచే పుత్రవత్సలైన కుంతీ మాదులను కులబలని భావించిన ప్రతివాదుల హృదయమునకు తమ పతి మరిగించినపుడు సహగమనము నేను చేయుదును, నేను చేయుదు నని సంరంధము వహించిన కుంతీమాదుల పవిత్రత తెలియకుండుట శోచనీయము. పతితో సహగమనము చేయనిశ్చయించిన మాదిరితో కుంతీదేవి యిట్లనెను—

“అహం శ్రేష్ఠా ధర్మపత్నీ శ్రేష్ఠం ధర్మఫలం మమ ।

అవశ్యం భావినో భావా న్మా మాం మాదిరి నివర్తయ ॥

అన్యిష్యా మిహ భర్తార మహం ప్రేతవశంగతమ్ ।

ఉత్తిష్ఠ త్వం విస్ఫుజ్యైన మిమాన్ పాలయ దారకాన్ ॥”

మాదీ! ధర్మపత్నులలో శ్రేష్ఠురాలను నేను. ఈ సహగమన ధర్మఫలము నాకు జెంపవలయును. కనుక నీవు లేచి యీ బిడ్డలను పాలించుచుండుము. అని. అపై మాదిరి యిట్లనినది—

“అహ మేవానుయాస్యామి భర్తార మపలాయనమ్ ।

... .. శ్రేష్ఠా మా మనుమన్యతామ్ ॥

నాం చాభిగమ్య క్షీణోఽయం కామాద్భరతసత్తమః ।

న చాఽశ్యహం వర్తయన్తి నిర్విశేషం సుతేషు తే ||

వృత్తి మాధ్యే చరిష్యామి స్పృశే దేన స్తథా చ మామ్ ||

(ఆది. అ-15)

కుంతీదేవి! నానిమిత్తమున మరణించిన పతితో నేనే సహగమనము చేయుదును. నీవు నాకనుమతి యివ్వవలయును. నీవే సహగమనము చేసి యీ పుత్రులను కాపాడెడిభారము నాపై బెట్టితినేని నాపుత్రులతో సమానముగా నీపుత్రులను నిష్పక్షపాతముగా నేను కాపాడలేను. అప్పుడు నాకు దోషమిట్లును. కనుక నీవుండి నాకనుజ్ఞ నిష్క్రమి. అని. ఇట్లుండుటచే కుంతీదేవి చరిత్రము నిష్కళంకము పాండవోత్పత్తి నిష్కళంకము. దేవతల యొక్కయు, ఋషుల యొక్కయు ప్రసంగమే యీవిషయములలో ప్రబలమైన నాశ్చర్యము.

—:‘వేమన కూడ పాండవులయందు గౌరవముజూపుట వెఱి

యని నుడివె’ నను ప్రసంగము—తన్నిరాకరణము:—

మ. భా. చ. కారుల వాగ్ధత యిట్లున్నది— “ప్రఖ్యాతమహా కవియగు వేమన కూడ పాండవులయందు గౌరవముజూపుట వెఱియని యిటులు నుడివియున్నాడు—

ఉ. తాత జనించె గన్యకకు దండ్రియు దామును కుండగోళకుల్
మాత పరానుకూల మటి మక్కువ ద్రోపపదిభర్త లేవురా
నీతులుసెప్ప బాండవులనేమము లిట్టివి యంచు నెన్నుచు
భూతలమందు వారలకు బూజలజేతురు వెఱివేమనా. (పు-294)

ఇచ్చట వేమనోవి పాండవులు పూజ్యులుకారని తాను చెప్పదలచి ఈపద్యమును చెప్పెనా? సామాన్యజనమునకు గూడ బాండవులయందెట్టి పూజ్యభావ మున్నదో చెప్పదలచి యీ పద్యమును చెప్పెనా? అనునది విచారణీయాంశము.

వేమనకవికి పాండవులు పూజ్యులు కారనియే తాత్పర్యమును పక్షములో—

“ధర్మమరసి పూని ధర్మరాజాదులు సర్మలంపుక్తి నిలుపుకొనిరి,
ధర్మమే నృపులకు తారకయోగంబు విశ్వదాభిరామ వినురవేమ”.

అనుచు ధర్మరాజాదులు ధర్మాత్ములనియు, కీర్తికలవారనియు
ఆ వేమనకవియే యెట్లు చెప్పెను? కనుక పద్దెములోని వెర్రిని వెనుక
కన్వయించి ప్రతివాదులుచెప్పిన యర్థము వేమనకవి తాత్పర్యమునకు
విరుద్ధము.

ఇక నావెర్రిని వేమనయందే యన్వయించినపుడు “ఓ వెర్రి
వేమనా! పాండవుల వేమము లిట్టివని యెన్నుచు భూతలమందు వార
లకు బూజలుజేతురు” అని యర్థములభించును.

ఈయర్థములో పాండవులను ఆవిధముగా నెన్నుచున్నవారే
వారిని పూజింతురు. అని సిద్ధించుటవలన సామాన్యజనమునకుగూడ
పాండవులయందున్న పూజ్యభావమే విశదీకరింపబడినట్లయినది.

పాండవులచరిత్రము విలక్షిణముగా గనబడినను “ధర్మస్య
నూత్నో గతిః” అను న్యాయమున వారి పూజ్యత ప్రకటింపబడిన
ట్లయినది. ధర్మరాజాదులయందు పూర్వోక్తపద్ధతిములో గౌరవము
జూపిన వేమనకవి తాత్పర్యమున కీయర్థ మవిరుద్ధమై యున్నది.

వేమనకవి, తనవేరు వెర్రివేమన యనికూడ, వాడెరా? అని
ప్రశ్నింతురుకాబోలు. వాడెను చూడును—

ఆ. సిగ్గుగలదటందు సృష్టిలోపలివారు వెర్రివేమనగని వెరగుపడిరి,
తనకుగలుగుసిగ్గు దైవ మెరుంగడా విశ్వదాభిరామ వినురవేమ.

చ. తరుణిని బెండ్లియాడి తగడమ్మలు నన్నలు బావయం చనన్
వరుసలజక్కి సొక్కి మరివాంఛలచేతనె తేనెటీగయై
సరవిమునింగి ఖాతవికి సత్పథ మబ్బునె నిన్నుగాన కీ
ధరణిని ముక్తిలేదు ఇక దాపక చెప్పమి వెర్రివేమనా”

ఇట్లు వేమనకవికూడ పాండవులను గౌరవించియే యుండుటచే
ప్రతివాదిప్రసంగ ముచూపమైనది.

—•కుండగోళకశబ్దార్థనిరూపణము•—

ఇచ్చట ప్రసంగవశమున గోళకు ౬ని ధృతరాష్ట్రపాండురాజులను, కుండులని పాండవులను అనుట యుక్తమా? అయ్యుక్తమా? అను విషయమును ఓరిశీలింతుము—

పరాశరమాధవీయం- అ. 4. కుండగోళకలక్షణమ్.

“ఓఘవాతాహ్వాతం బీజం యస్య క్షేత్రే ప్రరోహతి,
స క్షేత్రీ లభతే బీజం స బీజే భాగ మర్హతి ।
తస్య త్వరస్త్రియూః పుత్రౌ ద్వా పుత్రౌ కుండగోళకా,
పత్యే జీవతి కుండస్తు మృతే భర్తరి గోళకః ॥

మాధవీయమ్— అథ బీజ క్షేత్రిణోః పిత్రోః ప్రత్యవాయప్రాయశ్చిత్తసద్భావసూచనార్థ మస్మిన్ ప్రాయశ్చిత్తప్రసంగే కుండగోళకా సద్బుష్టాస్తముపన్యసతి— ఓఘవాతేతి ద్వాభ్యామ్! ఓఘో జలప్రవాహాః, వాతః, ప్రచండవాయుః తయోరన్యతరేణ౭౭హృతం పరకీయం శాల్యాదిబీజం యస్మాన్యస్య క్షేత్రే ప్రరోహతి స క్షేత్రీ బీజం బీజఫలం లభతే, నతు బీజ, తదేతల్లోకప్రసిద్ధమ్! అనేనైవ న్యాయేన క్షేత్రిణో భార్యాయాం బీజనోత్పాదితౌ కుండగోళకౌ క్షేత్రిణ ఏవ పుత్రౌ భవతః, నతు బీజన! తయోః పుత్రీయోర్మధ్యే క్షేత్రియమృతే జారజః కుండః, మృతే తస్మిన్ జారజో గోళకః

తథాచ స్మృత్యంతరే—

“అమృతే చ మృతే చైవ జారజౌ కుండగోళకౌ” ఇతి, జారజశబ్దేన దేవరాదయో వ్యావర్త్యనే, స హి తేహం జారత్వ మస్తి తేహం గుర్వనుజ్ఞాతత్వాత్, అనుజ్ఞాతత్వంచ యాజ్ఞవల్క్యేన దృశితమ్—

“అపుత్రాం గుర్వనుజ్ఞాతో దేవరః పుత్రీణామ్యయా ।

సపిండో వా సగోత్రో వా ఘృత౭భ్యక్తముతా వియాత్ ॥ ”

ఇతి ।

ఇచ్చట జెప్పబడిన విషయమిది— పగవ్రేయందు జారుని వలన పుత్రులు కలిగినయెడల ఆమెకు పతి జీవించియుండగా గలిగినవాడు కుంకుడనియు, పతి గతించినప్పుడు గలిగినవాడు గోళకుడనియు చెప్పబడుదురు. అప్పుడు ఆమె భర్తకు, జారునకుగూడ పాతకమే. ఆ కుండగోళకసంతతి యాజారునకు జెందక ఆమె భర్తకే చెందియుండును.

కుండగోళకవ్యవహారము జారజులకే చెప్పబడుటచే జారులు కాక నియోగవిధిననుసరించి గురుజననియుక్తులైనవారిచే నియోగజాతులగు ష్టేత్రజులకు కుండగోళకవ్యవహారము లేదని తేలినది. జారజులే కుండగోళకులని స్మృత్యుక్తమై యున్నది. అని.

ఈస్మృత్యుక్తవిషయమే “అమృతే జారజః కుండో మృతే భర్తరి గోళకః” అని అమరశాసనములో గూడ జెప్పబడియున్నది. ఇచ్చట ‘అన్యజః’ అని సామాన్యముగా జెప్పక ‘జారజః’ అని చెప్పబడనది. దానినిబట్టి ఆజారజశబ్దములోని జారశబ్దము నియుక్తులను గ్రహింపకుండజేయుటకే అని స్పష్టము. కనుక నియోగజాతులు గూడ జారజులే అను వారి వాదము పరిమాణవిరుద్ధము. ఇంకొకటి, నియోగజాతులు జారజులే అను పక్షములో నియోగజాతులైన ష్టేత్రజులలో కుంకుడులో, గోళకులో కానట్టి వారుండనేయుండరు. అప్పుడు కుండగోళకులకంటె వేరుగా ష్టేత్రజులను ఆయావచనములలో బేర్కొనుట అసంగతమగును.

ఈ దేవీభాగవతవచనము నాడును—

“అంశజః పుత్రికా పుత్రిః ష్టేత్రోజో గోళక స్తథా ।

కుండ స్పహాశః కానీనః కీరః ప్రిష్ఠ స్తథా వనే ॥

ఉత్తః కేనాపి చాశక్తౌ ధనగ్రాహీ సుతా స్మృతాః । (స్క-2 అ6)

ఇచ్చట ఔరసుడు, పుత్రికాపుత్రుడు, ష్టేత్రజుడు, గోళకుడు,

కుండుడు. అని వేరువేరుగా బేర్కొనబడిరి. కనుక నియోగజాతులు జారజులే అనువాదము నిరస్తమైనది.

ఇట్లు నియోగజాతులు జారజులుకారు కనుకనే నియోగజాతులైన ధృతరాష్ట్రపాండురాజులను గోశకులనుటయు, నియోగజాతులైన పాండవులను కుండులనుటయు అయ్యుక్తము. వారలయందుగూడ నా శబ్దప్రయోగము క్వాచిత్యముగా నున్నయెడల “గౌర్వాహికః” అనుచోట గోవుకానట్టి వాహీకునియందు గోశబ్దప్రయోగము వలె అన్యపురుషజాతత్వలక్షణమున గౌణార్థకముకానికముఖ్యార్థకముకాదని తెలిసికొనవలయును. అంశాంతర మందుకొందము.

—♦ “అంగారపద్మకు పాండవులను భారతీయాచారయుక్తులుగా లేరని ధిక్కరించె” నను ప్రసంగము—తన్నిరాకరణము ♦—

మ. భా. చ. కారుల వారై యిట్లున్నది— “అంగారపద్మడను గంధర్వుడు కూడ వీరు (పాండవులు) భారతీయాచారయుక్తులుగా లేరని ధిక్కరించియున్నాడు అదిపర్వ-170 అధ్యాయ. (పు 136)

అసలువిషయ మేమనగా అంగారపద్మ డను గంధర్వుడు స్త్రీసంఘముతో జలకీర్తికై రాత్రి గంగానదికి వచ్చియుండ మార్గవశమున కుంతీదేవితో పాండవులుకూడ నచ్చటికి జేరినపుడు గంధర్వుడు కృద్ధుడై పాండవులను పొమ్మనుటయు, అర్జునుడు ఎదుర్కొనుటయు, తరువాత గంధర్వుడోడిపోవుటయు జరిగినమీదట సఖ్యము వహించి వారు సంభాషించుకొనుటలో అర్జును డిట్లడిగెను— ఆంధ్రభారతము—

“మమ్ము బరమధార్మికులం బరమబ్రహ్మణ్యుల నేమికారణంబున నుదరిపలికి తనిన గంధర్వుం డిట్లనియె.

క. విమలములయిలోకతీత, యమునబ్రహ్మిణ్యుమీమహాగుణములు నిత్యము విందు నారదప్రేము, ఖమనీశ్వరసిద్ధసాధ్యగణములవలన.

క. మేరునగోత్తంశమహీ, భారభురంధరుల మిమ్ము బాండవుల గుణో
దారుల ధీరుల కరుగని, వా రెవ్వరు గలరె భరతవంశోత్తములక .
వ. ఏను మిమ్ము నెఱింగియు మీకు నగ్నిపరిగ్రహంబును బ్రాహ్మణ
సంగ్రహంబును లేమింజేసి పరుసంబులు పలికితి.

ఇదియేకాబోలు పతివాదులు సూచించిన విషయము. సంస్కృత
భారతమును గూడ జూచిన యీ మాటలకు అభిప్రాయ మేమో
తెలియును.

గంధర్వః—

“అనగ్నయోఽనాహుతయో న చ విప్రపురస్కృతాః ।

యూయం తతో ధర్షితాస్థ మయా నై పాండుశందహాః ॥”

నీలకంఠీయమ్— అనగ్నయః దారహీనత్వాత్ । అనాహు
తయః సమావృత్తత్వాత్ । ఆశ్రమవిశేషహీనాఽబ్రాహ్మణో ధర్ష
ణీయ ఇత్యర్థః ॥

ఇచ్చట గంధర్వుడు పాండవులను బెదరించుటలో వారియం
దొక న్యూనతను తాను కనిపెట్టి యట్లు చేసినట్లు చెప్పబడినది. అది
యేదనగా అగ్నిపరిగ్రహము, బ్రాహ్మణసంగ్రహము, వారికప్పుడు
లేకుండుట, అవియే వారియం దప్పు డున్నయెడల తనకు తృణీకరింప
శక్యముకాకపోవు నని సూచింపబడినది. వారి కప్పటికి వివాహము
కాకుండుటచే నగ్నిపరిగ్రహములేకుండెను. వివాహానంతరము అగ్నిపరి
గ్రహము కలిగెను. బ్రాహ్మణసంగ్రహము కూడ తరువాత జరిగెను.

ఇట్లుండ పతివాదు లేమని వ్రాసినారు? పాండవులు భారతీ
యాచారయుక్తులు కారనినట్లు వ్రాసినారు. గంధర్వు డన్నదేమి?
అగ్నిపరిగ్రహాదులు లేకుండె నని, గంధర్వుడు చెప్పిన ఆరెండే భారతీ
యాచారములా? ఆరెండును లేనివారు భారతీయులు కానివారేనా?
అట్లైనయెడల గంధర్వుడు మీరు భారతీయులు కాకుండుటే కాగణ

మని కఠోక్తిగా చెప్పక, అవి రెండు లేకుండుటే కారణ మని చెప్ప నేల? అవి రెండు తప్ప మిగిలిన భారతీయూచారములు వారియందున్న వన్నమాట. అవియేవి? క్షత్రియులకు విహితమైన ఉపనయనసంస్కార వేదాధ్యయనాదులు. కనుక ప్రతివాదుల వాగ్ధత హేయము.

పాండవులు భారతీయులు కారను వాద మెవ్వ రినుగ్రహించి నదో మ. భా. చ. కారులే వాసియున్నారు చూడుడు —

“హాపీఠిన్సు” “విన్వెంటుస్మిత్తు” అనువారు పాండవులు తిబెతు దేశమునుండి భరణఖండముచకు వచ్చిన విజాతీయు లనియు, అందు వలననే తిబెతుదేశముచందుండిన బహుపతిత్వమే ద్రాపదిని వరిం పుటలో వారవలంబించి రనియు వాసియున్నారు. (ప-232)

అహ! ఆర్షసంప్రదాయమునకు జెందియున్న ప్రతివాదులకు ఆర్షగ్రంథములు, ఆర్షవిద్యాధురంధరుల గ్రంథములు, అప్రమాణములై ఆర్షసంప్రదా నూనభిజ్ఞుల కపోలకల్పితములు శరణ్యము లగుట శోచ నీయము. ఆమాటల నాధారపడియే పాండవులు భారతీయులు కా రనుటకు లేనిపోని యసంగతప్రసంగము లెన్నియో చేసినారు. అందు ముఖ్యాంశములు నిరాకరింపబడును.

—: పాండవులకు గోత్రమే లేదను ప్రసంగము. తన్నిరాకరణము : —

మ. భా. చ. కారుల వ్రాత యిట్లున్నది — “పాండవుల గోత్ర మేమి? వైయ్యాఘ్రపద్యగోత్రమని ధర్మజుడు విరటుకడ నుడివి నాడు. రాజులకు బురోహితుని పేరుగల గోత్రమె పెట్టబడు నని శ్రౌతసూత్రమున గలదు. ధౌమ్యుడు న్యాఘ్రుచాదు డనువాని పుత్రుడు. అందువలన వైయ్యాఘ్రపద్యుడై ధర్మజుడు ధౌమ్యుని పేరిగోత్రముతో నొప్పిన ధౌమ్యుడు పురోహితుడు కానపుడు పాండవులకు గోత్రనామమే లేదు. ఇది భారతీయూచారివిరుద్ధము.

భీష్మచకు వైయాఘ్రపద్యగోత్రము సాంకృతిప్రవరము. భీష్మ తర్పణవిధిలో నిటీవల ధర్మశాస్త్రనిబంధనగ్రంథకర్తలు మార్చిరి. భాగతమునను నొక్కచోటున గలదు. కానియది ఇటీవల గల్పింప బడెనని తలతును. గోత్రప్రవరఖండలో వైయాఘ్రపద్యగోత్రము కాని సాంకృతిప్రవరమున నాగోత్రముకాని కాన్పింపదు”(పు237)

ఆహా! వీరికి కనబడని విషయమును లేదని తోసివేయుటయు, కనబడిన విషయమును కల్పితమని తోసివేయుటయు నైజము. వీరి నోటిమాటలనే పరిశీలింతము— రాజులకు పెట్టబడునది. పురోహితుని గోత్రము కాక పురోహితునిపేరుగల గోత్ర మొకటా? పాండవుల పురోహితుడైన ధౌమ్యునకు వైయాఘ్రపద్య డని పేరా? అది వ్యాఘ్రపాదుని పుత్రుడగుటచే వచ్చినదా?

పౌతివాదులన్నట్లు ధౌమ్యుడు వ్యాఘ్రపాదుని పుత్రుడే యైన నాడు వైయాఘ్రపద్యశబ్ద మా ధౌమ్యుని చెప్పజాలదు. ఏమనగా వైయాఘ్రపద్యశబ్దము, “గర్గాదిభ్యోయణ్” అను వాణిని సూత్రముచే ‘యణ్’ పౌత్రయమురాగాసిద్ధించును. ఆపౌత్రయము గోత్రాపత్యమునే చెప్పును. గోత్రాపత్య మనగా “అపత్యం పౌత్రాప్రభృతి గోత్రమ్” అను వాణిని సూత్రముచే పాతుడు మొదలుగాగల సంతతి యని యర్థము. కనుక వైయాఘ్రపద్యశబ్దము వ్యాఘ్రపాదునిపౌత్రాదులను చెప్పనే కానివ్యాఘ్రపాదుని పుత్రుడని పౌతివాదులచే జెప్పబడిన ధౌమ్యుని చెప్పుదు. అందుచే వైయాఘ్రపద్యనామము ఆ ధౌమ్యునకుసంభవింపదు. ఒకచేళ సంభవింపజేసిననుకృతయుగములోని వాడువ్యాఘ్రపాదుడు ఆవ్యాఘ్రపాదునకుఉపమన్యువు, ధౌమ్యుడు, అని యిద్దరు పుత్రులు ఈవిషయ ముపమన్యునిచే నిట్లు చెప్పబడెను—

“పురా కృతయుగే తాత ఋషి రాసీ స్మహాయశాః ।

వ్యాఘ్రపాద ఇతి ఖ్యాతో వేదవేదాంగచారగః ॥

తస్యాఽహ మభవం పుత్రో ధౌమ్య శ్చాపి మమానుజః ।”

దీనిని బట్టి ఉపమన్యవ్రతకూడ వైయాఘ్రపద్యమే అయ్యెను. మరియు వైయాఘ్రపద్యశబ్దము వ్యాఘ్రపాదుని సంతతికి జెందినవారి నందరను చెప్పెడిదగుటవలన పాండవపురోహితుడగు ధౌమ్యుడనునది పేరునునట్లు వైయాఘ్రపద్యుడనునది పేరుకానేరదు. మరియు పాండవ పురోహితుడగు ధౌమ్యుడు- “యతీయా దేవలస్యైష వనే భ్రాతా తపస్యతి | ధౌమ్యుఃకతోచకే తీర్థే తం వృణుధ్వం యదీచ్ఛథ” (ఆది- ౨ 18) అని యుండుటనుబట్టి దేవలసోమరుడుగాని, ఉపమన్యవ్రతదరుడు గాను, వ్యాఘ్రపాదపుత్రుడుగాను దానివలన పాండవుల వైయాఘ్రపద్యగోత్రము పాండవపురోహితుడగు ధౌమ్యునిపేర గలదనుటకు వీలులేదు.

మరియు పురోహితునిపేరుగల గోత్రము రాజులకు పెట్టబడు ననునది అర్థములేనిమాట. ప్రతివాదుల కున్నది వైయాఘ్రపద్యశబ్ద మొకటే. అది పేరైన గోత్రమేది? గోత్రమైనపేరేది? పేరును గోత్రముగూడ నదే యైనపక్షములో పేరుగల గోత్రమేది? ఇట్లు చూడగా విరటునితో ధర్మజుడు చెప్పియున్న పాండవుల వైయాఘ్రపద్యగోత్రమునకును, ధౌమ్యుడు పురోహితుడై యుండుటకును ఏమియు సంబంధము లేనందున ధౌమ్యుడు పురోహితుడు కానపుడుకూడ పాండవులు వైయాఘ్రపద్యగోత్రులే. అందుచేతనే ధౌమ్యసంబంధమునకుబూర్వము వారి కుపనయనాదిపాస్కారసిద్ధి కనుక భారతీయాచారవిరుద్ధము ప్రతివాదిచర్యయేకాని పాండవచర్యకాదు. కురువంశధరుంధరుడగు భీష్ముడు వైయాఘ్రపద్యగోత్రుడని ప్రమాణగ్రంథములు చెప్పుచుండ శిష్టులందరు “వైయాఘ్రపద్యగోత్రాయ” అని కీర్తించుచు భీష్మతర్పణము చేయుచుండ పాండవులనుగూర్చి చేసిన తమ కుకల్పన నాథారముచేసికొని యదంతయు నిటీవల మార్చబడినదను ప్రతివాదుల దెంత నిరంకుశత్వమో! మ. భా. చ. కారులే భీష్మునిగూర్చి వ్రాయుచు— “ఈభీష్మన కాసేతుహిమాచలమును గల పూర్వాచార

పరులు మాఘశుక్లదైతాదశినాడు భీష్మతర్పణము చేయుచున్నారు. వారిలో నీగ్రంథకర్తకూడ నొకడు" (పు 1.0) అని వ్రాసి తాము కూడ పూర్వాచారపరులతోపాటు భీష్మతర్పణము చేయుచున్నట్లు తెలిసినారు. ఆతర్పణములో వాడబడునది 'వైయాఘ్రపద్యగోత్రాయ' అను వచనమే. దానితో వీరితర్పణమట! అది ఇటీవల దూర్భబడినదట! ఇది యేమిపాండిత్యమో!

పాండవులకు వైయాఘ్రపద్యగోత్రమును ఎట్లో సిద్ధింపజేసి భీష్మునిగూర్చి వ్రాయునపుడు 'వైయాఘ్రపద్యగోత్రము గోత్రప్రవర ఖండలో గాన్పించు' అని వ్రాయుట విచిత్రాంశము.

"ప్రతీతి వ్యవహారాభ్యా మర్థసిద్ధిః" అను న్యాయమున లోక ప్రతీతిని, లోకవ్యవహారమును అనుసరించియే అర్థసిద్ధికనుక ధర్మశాస్త్ర సిబంధనగ్రంథములలోనుండి, మహాభారతములోనుండి శిష్టవ్యవహార మైయున్న భీష్ముని వైయాఘ్రపద్యగోత్రము కల్పిత మనుట అసంగతము. గోత్రప్రవరఖండలో నది వారికి కనబడకుండుట కారణ మని నారు. అందులో వారికి గనబడినయెడల, వారికి గనబడిన గ్రంథముల కేగతిపట్టినదో ఆగతియే యట్లును వారికి గనబడకున్న యెంతవిశేషమో కనబడినను అంతే.

వేలకొలది గోత్రములలో నెవ్వరి దేయేగోత్రమో తెలిసికొనుటకు పరంపరా ప్రాప్తమైన వారివారి వ్యవహారమే శరణ్యమైయుండ వీరు వీరు గోత్రములును తెలుపుటకుమాత్రమే వ్యవహార మేల శరణ్యముకాదు? వ్యవహారసిద్ధమై, ప్రమాణగ్రంథప్రసిద్ధమై యున్న కురువంశీయులగోత్రము తద్వంశీయులగు భీష్మునియందును, పాండవుల యందును వర్తించియుండ దానిని తోసివేయబూనిన ప్రతివాదుల చర్య గర్హ్యము.

ప్రసిక్తమైనదికనుక ప్రవరమంజరిలో జెప్పబడిన గోత్రశబ్దార్థముయొక్క సంగ్రహము, ప్రవరశబ్దార్థము ప్రదర్శింపబడుచున్నది—

—: గోత్రపరివరస్వరూపసంగ్రహము :—

“అగస్త్యాష్టమానాం సప్తఋషీణాం పుత్రపౌత్రపృథ్వీ యద
పత్యమృషిత్యం చాస్తం మస్తదృగమస్తదృగ్వాత తస్య గోత్రమ్ ।

యథా జగమదగ్నే రాకంఢేయాది, యథా విశ్వామిత్రస్య
దేవరాతాది, గోత్రఋషీణాం యదపత్యం పుత్రపౌత్రాదికమృషిత్యం
చాస్తం తస్యాపి తదేవ గోత్రమ్ ।

ఏత దు క్తం భవతి— అగస్త్యాష్టమసప్తర్షపత్యానా మృషీ
ణాం గోత్రత్వ ముభయథాభిమతమ్ । పితృదీనా మృషీణాం పుత్రా
దీనా మృషీణాం తదేవ గోత్రమితి ।

“విశ్వామిత్రో జమదగ్ని ర్భరద్వాజోఽధికాతమః ।

అత్ర ర్వశిష్టః కశ్యప ఇత్యేతే సప్తర్షయః ।”

“సప్తానా మృషీణా మగస్త్యాష్టమానాం యదపత్యం తద్గోత్ర
ముచ్యతే” (బోధాయనః)

ఏనం చ సతి “మార్కండేయగోత్రా వయమ్” ఇత్యాది లోక
వ్యవహారః “కిం గోత్రోనుసామ్య” ఇత్యాదీని శ్రుతిలింగాని చోప
పన్నాని భవంతి పుత్రాదీన్ పృతి గోత్రత్వే తథా పితృదీన్ పృతి
గోత్రత్వే “అపత్యం పౌత్రపృథ్వీ గోత్రమ్” ఇతి వాణినీయసూత్రమ్
“అగస్త్యాష్టమానాం యదపత్యం తద్గోత్రమితి చ బోధాయనసూత్ర
ముపపన్నార్థం భవతీతి ।

“వాణినీయస్తు సామాన్యం విశేషే పర్యవస్యతి ।

బోధాయనీయే తదపి సామాన్యమృషిసంజ్ఞకమ్ ॥

సప్తర్షగస్త్యాఽపత్యం యదృషిసంజ్ఞం త దుచ్యతే ।

గోత్ర మిత్యేవ పిండార్థో గోత్రలక్షణయో ర్ద్వయోః ॥”

అనగా సప్తర్షులయొక్కయు, అగస్త్యునియొక్కయు పుత్ర
పౌత్రాదిసంతతిలో మంత్రద్రష్ట కాకున్నను, ఋషిత్యమును పొందిన

వాడు అబ్రుఘులకు గోత్రమగును. జమదగ్నికి మార్కండేయుడులు, విశ్వమిత్రునకు దేవరాతాదులు గోత్రములైనట్లు, ఆగోత్రముఘుల పుత్రపౌత్రాదీసంతతిలో ఋషిత్వమును పొందినవానికిగూడ నదే గోత్రమగును. సారాంశ మిది—

సప్తర్షులయొక్కయు, అగస్త్యునియొక్కయు సంతతిలోని గోత్రముఘులు తమ పితృాదిఋఘులకును, తమ పుతృాదిఋఘులకునుగూడ గోత్రమగుదురు. అని.

ఈనిర్ణయమునుబట్టి జమదగ్నిసంతతిలోని మార్కండేయుడు అ జమదగ్నికిని, నేటి యావంతియులకును గోత్రముమీయగుటచే 'జమదగ్ని సగోత్రః' అను వ్యవహార ముపపన్నము. 'మార్కండేయగోత్రా వయమ్' అను లోకవ్యవహారము బహువ్రీహిసమాసముచే నుపపన్నము? ఇక సప్తర్షులకు గోత్రసంజ్ఞ లేనియెడల 'విశ్వమిత్రగోత్రా వయమ్' ఇత్యాదివ్యవహారోపపత్తి యెట్లనగా—

“గోత్రశబ్దవ్యభయలింగత్వా దవిరుద్ధం పుత్రశబ్దవత్ । యథా చ వసిష్ఠస్య పుత్రః కుంభిరః । తథా వశిష్ఠస్య గోత్రః కుంభిర ఇతి ॥

అనుటచే గోత్రశబ్ద ముభయలింగముగనుక బాధ లేదని గ్రహింపవలెను.

ప్రవరవిషయము ప్రవర దర్పణ ప్రవరమంజరుల యందు దిట్లున్నది—

గోత్రభూతస్య ఋషేః పితృపితామహాప్రపితామహాదయ ఏవ ప్రవరాః । శతపథశ్చైతే ప్రవరా ననుక్రమ్యాక్తం— పితై వాగ్రేధ పుత్రోధ పౌత్ర ఇతి । అత ఏవాంగిరస, బార్హస్పత్య, భారద్వాజే త్యాదౌ తథైవ దృశ్యతే । ఆంగిరసేత్యాదిర్ధితస్తు యజమానస్య ఋషిసంబంధవ్యతసార్థః పితృదీనా మపి మస్త్రకృతా మేవ ప్రవరత్వమ్ । “యథర్షి మస్త్రకృతో వృణోతే” ఇతి సూత్రకారవచనాత్ ॥

“అహవనీయ స్వాఽగ్నే ర్హవ్యవాహనాముః సప్తర్షీణా మగ
స్త్యాప్తమానామపత్యసంబంధేన తత్సాదృశ్యసంబంధేనవాప్రకర్షేణవరణాని
ప్రాఙ్నానిప్రవరాః । తే చ హోతురధ్యర్యోశ్చ విహితా ద్విపృథాకాః ।
హోతుస్తావద్యథా— వత్సానాం భార్గవద్యావనాష్నవానార్యజామద
గ్నేతిపంచాక్షరేయప్రవరే పంచభి ర్మంత్రదృగ్భి ర్దేవప్రసిద్ధై రాహ
వనీయోఽగ్ని సుంబోధ్యతే ।

తథా సంబోధితోఽగ్నిరేవేభ్యో హవ్యం వక్ష్యతి నాన్యథేతి
కృత్వా త మగ్నిం హోతా పృణీతే ప్రార్థయతే । తథా తై రేవ
మస్త్రదృగ్భిః పంచభి ర్హవ్యపర్యయక్రమేణ సాదృశ్యసంబంధేన తమే
వాఽహవనీయ మగ్ని మధ్యయ్య ర్హణీతే ప్రార్థయతే ।

యథా—జమదగ్నివ దూర్వవ దప్పువానవ చ్ఛ్వవనవద్భృగువ
దితి । అస్యాఽయమర్థః— యథా జమదగ్న్యాదయో యోగ్యతయా
భోజ్యాశ్చతమా చ దేవై జ్ఞాతత్వాదేవా నుద్దిశ్య త్వయి హవిః
ప్రక్షేపయోగ్యాః । తథాఽయమః యజమానో నత్య స్తదఃత్యత్వా
త్తనోత్పదక త్వేన పితృస్థానీయత్వాచ్చ త్వయి హవిఃప్రక్షేప
యోగ్య ఏవేతి ॥”

నిర్ణయసింధుః— “తచ్చ వరణం యద్యపి గోత్రీభూతస్యాఽపి
త్వది ద్దృశ్యతే । తథాపి పూర్వవ దృషిశ్చదో దృష్టవ్యః ॥”

వ్యాఖ్యా— ఋషిశ్చదః వృద్ధవశిష్టోఽన్యః, యువ సిష్టోఽన్యః॥

ఇచ్చట చెప్పబడిన దేమనగా, గోత్రీఋషియొక్క పితృపితా
మహాప్రసితామహాదులే మఃత్రీదృష్ట లై నవారు ప్రవరములో గీర్తింప
బడుదురు. వారినట్లు కీర్తించి వారి సంతతిలోనివాడగు యజమానుడు
వెల్లడించినపుడే యీతని హవిస్సును దేవతలు గ్రహింతురు. కొన్ని
చోట్ల గోత్రీఋషికిగూడ ప్రవరములో సంబంధ మున్నట్లు నామ
సామ్యమువలన కనబడును. కాని యిచ్చట ఋషిశ్చదమే. అని.

“దీనినిబట్టి ప్రవరములో గోత్రమునికి ర్తన ముందు ననుకొనుట భ్రాంతియగుటచే “నై యా ఘ్రిషద్యగోత్రము సాంకృతిప్రవరమున గాన్పింపదు” అను వాగ్దేవతాస్తము.

‘పాండవులు తిబెతుదేశీయు’ అనుప్రసంగము-తన్నిరాకరణము: -

సు. భా. చ. కారుల వాగ్దేవతాస్తము— “నిజమునకు ధర్మ రాజులు తిబెతుదేశీయులై యుందురు. తిబెతుదేశమున బెక్కం డొక్కవనిత బెండ్లియాడు నాచారము ప్రాచీనకాలమునుండి నేటివరకు గలదు. ద్రావిడపరిణమనమయమున ద్రావిడులు పెక్కం డొక్కవనిత బెండ్లియాడుట యుక్తమా? యన ధర్మజు డిట్లనినాడు—

“సూక్ష్మో ధర్మో మహారాజ నాస్య విద్యో గతిం వయమ్ ।

పూర్వేహ మానుపూర్వ్యేణ యాతం వర్తమానుమామహే॥”

(ఆది- ౨ 195)

ఓ ద్రుపదరాజా! ధర్మము సూక్ష్మమైనది. దీనిగతిని మే మెరు గము (మాయొక్క) పూర్వులు వెల్లించదానిది. మేము పోవుచు న్నాము. ధర్మజుడు మాపూర్వులు పోయినదానిని మేము పోయెద మనుటలొ తిబేతీయులని ధ్వని కలుగుచున్నది. కారణ. మేమన, క్షురువంశములో నెవ్వరును ఒకతె ననేకులు పెండ్లియాడలేదుగాన”

(పు 116)

ఇచ్చట ధర్మజు డన్నట్లున్న శ్లోకములో ‘పూర్వేమామ్’ అను పద మున్నది. దానికి ప్రతివాదులు ‘మాయొక్క’ అనుమాటనుచేర్చి, తాము చెప్పదలచుకొనిన యర్థము జెప్పినారు. అది ధర్మజునివాక్య మగుటచే నాతడు వానిన ‘పూర్వ’ శబ్దమునకు ఆతని పూర్వులని యర్థము చెప్పవలెనుదురా? అట్లైన ఆధర్మజుని మాటపై—

ద్రుపద ఉవాచ— “నచా ప్యాచరితః పూర్వై రయం ధర్మో మహాత్మభిః” అను ద్రుపదవాక్యములో ఇది పూర్వమైన మహాత్ములచే నాచరింపబడిన ధర్మము కాదు. అనుచువును పూర్వులనగా ద్రుపదునియొక్క పూర్వులని యర్థముచెప్పవలె నన్నమాట. అప్పుడు మా పూర్వులలో నున్నదని ధర్మజుడనగా, మాపూర్వులలో లేదని ద్రుపదుడన్నట్లు?

ద్రుపదుడు, పూర్వులలో నెచ్చటను లేదని యనక మాపూర్వులలో లేదని మాత్రమే చెప్పెనను పక్షములో ధర్మజునిపూర్వులలో నున్నట్లు గీకరించె నని తేలును. అట్లుగీకరించిన ద్రుపదునకు పూర్వులలో నట్టి యాచార మున్నదనుటకై నిదర్శనముగా గొంపరిని చూపిన ధర్మజుడు తన పూర్వులలోనివారిని చూపవలసినపని లేదు కనుక, ద్రుపదునిపూర్వులలోనివారిని చూపినట్లు పరితివాదులనవలసి యుండును. అప్పుడు తిబేతీయులుగా పరితివాదులచే నూహింపబడు పాండవులపూర్వులలోనే కాక, తిబేతీయుడుకాని ద్రుపదునిపూర్వులలోగూడ నట్టి యాచార మున్నట్లు లొప్పుకొనవలెను. ఈస్థితిలో నొక్కతే ననేకులు పెద్దియూడుట భారతీయూచారముగాగూడ సిద్ధించి యుండ తన్మూలమున పాండవులు తిబేతీయులను పరితివాదుల భావన దుర్భావనకాదా?

పూర్వులలో నిది యున్నదని ధర్మజుడు చూపిన నిదర్శనము చూడుడు —

“శ్రూయతే హి పురాణైఃపి జటిలాయామ గౌతమీ ।

ఋషీ నధ్యాసితవతీ సప్త ధర్మభృతాం వరా ।

తదైవ మునిజా వాక్త్రీ తపోభి ర్భావితాత్మనః ।

సంగతాభూద్దశభ్రాత్రా నేకనామ్నః ప్రచేతసః ॥

న. “మరియుం దొల్లి గౌతముండమున జటిలుడను ఋషి కూతురు

తపఃప్రభ వంబున నేమ్యరు ఋషులకు నొక్కతియ భార్యయ్యెననియును, దాక్షిణ్యమును మునికన్యక యేకనామగర్భున ప్రచేతసు లనంగరిగిన పదుండుకు నొక్కతియ భార్యయ్యెననియును గథల వినంబడు" (ఆంధ్రభారతము)

ప్రతివాదులిచ్చట నా మునికన్యకలు తిజేతీయులే, ఆఋషులును, ప్రచేతసులును తిజేతీయులే, వారిచరిత్రముగల ఆపురాణము తిజేతీయులదే అందురాదుమి? ఎంత యన్యాయము!

—: టిబెట్టుదేశచరిత్రాంశము :—

ఇంకొకటి. టిబెట్టుదేశచరిత్రము దెలిపెడి గ్రంథములోని విషయము లిట్లున్నవి— “టిబెట్టుదేశప్రజలందరును ఒకవిచిత్రమైన శౌద్ధమతము ననుసరించుచున్నారు. ఒక్క ఆచారముమాత్రము టిబెట్టుదేశమున ప్రత్యేకముగ విఖ్యాతి గాంచినది. ఒకస్త్రీ ఇరువురనుగాని, అంతకంటె ఎక్కువమందినిగాని భర్తల గలిగియుండుట. తన తలితండ్రిలు నిర్ణయించినవరులనే స్త్రీ పెండ్లిచేసికొనవలయును. వివాహసంబంధము నిశ్చయమైన విషయముకూడ కుమార్తెలకు లలితండ్రిలు తెలుపరు. ఇట్టి నిర్బంధవివాహములు విడాకులతో సంతమొందును. కుంటుంబపుశౌద్ధపురోహితులు గ్రామదేవతలకును, గృహదేవతలకును పీఠిక పూజలు చేయుదురు. అదేకాలమున కన్యాగృహమున నేటి టిబెట్టుదేశపు పూర్వమతమైన “బౌద్ధ” మతానుసారముగ వివాహసంస్కారము జరుపబడును” (పీపుల్ ఆఫ్ నేషన్సు).

దీనినిబట్టి టిబెట్టుదేశస్థులది అవైదికమైన శౌద్ధమతము. వాండవులది వైదికమతము. టిబెట్టుదేశస్థుల వివాహవిధానము ‘బౌద్ధ’ మతానుబద్ధము. వాండవుల వివాహవిధానము వేదమంత్రానుబద్ధము. టిబెట్టుదేశస్థులకు శౌద్ధమత పురోహితుడు. వాండవులకు ఋషి పురోహితుడు. టిబెట్టుదేశమున కన్యకులు దెలుపకయే తల్లిదండ్రులచే

స్వయముగా నిర్ణయింపబడిన వరులు. పాండవులలో స్వయంవరపూర్వకముగా పరిగ్రహింపబడినవారు. ఇట్టి పాండవులనుబట్టికొని అట్టి టిబెట్టుదేశస్థులనుటకంటె నన్యాయ మున్నదా?

ఇంత యంతర మున్నను పాండవులు తిబేతీయులే అను ప్రతివాదిప్రసంగముజూడగా నొకానొక మహాకవినూత్తి జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది—

“కాకే క్షార్వ్య మలౌకికం ధవళతా హంసే నిసర్గస్థితా
గాంభీర్యే మహా దస్తరం వచసి యో భేద స్స కిం కథ్యతే
ఏతావ త్సువిశేషణైవృషి సఖై యత్రేద మాలోక్యతే
కే కాకాః ఖలు కే చ హంసశిశవో దేశాయ తస్మై నమః ||”

కాకమునకు నలుపు హంసమునకు తెలుపు, స్వభావసిద్ధములు. ఆరెంటికి గల గాంభీర్యములో గొప్ప అంతర మున్నది. పలుకులోని భేదము చెప్పనక్కరయేలేదు. ఇట్లున్నను కాకములకును, హంసములకును ఏమిభేద మనువారెచ్చట నుందురో ఆదేశమున కొక్క నమస్కారము. అనితాత్పర్యము. అంశాతరమందుకొందము.

—: ‘పాండవులలో ఆర్యావర్తస్మృతిధర్మములకు విరుద్ధముగా

వివాచాములు జరిగె’ నను ప్రసంగములన్నిరాకరణము:—

మ. భా. చ. కారుల వ్రాసె యిట్లున్నది— “పాండవులలో ఆర్యావర్తస్మృతిధర్మములకు విరుద్ధముగా మేనమామకూతురగు సుభద్రను అర్జునుడును, విజయను. సహదేవుడును బెండ్లియాడిరి. విజయ యన్యజాతిస్త్రీయందు శల్యునకు బుట్టియుండును. శిశుపాలుడు పాండవులకు బినతల్లికుమారుడు ఆతని కుమార్తె వాచిచే పాండవులకు గూతురు కావలసియున్నది. కాని శిశుపాలుని కుమార్తెయగు ‘కరేణుమతిని’ నకులుడు పెండ్లియాడెను. (పు-241)

ప్రతివాడుల మహాపురుషమాషణధోరణి సర్వతోముఖముగా సాగుచున్నది. తాము చేయు మహాపురుషమాషణముల కుపయోగించునట్లు తమకు దోచిపెట్టు గ్రంథములు ప్రమాణములగుచున్నవి. ఆ గ్రంథములే తమ బుద్ధికి విరుద్ధముగా మహాపురుషపూజ్యతాప్రతిపాదకములై కనబడినపుడు అప్రమాణములైపోవుచున్నవి. కానిండు, అర్జునునకు సుభద్రావివాహము మాతులకన్యావివాహమగుటచే స్మృతి విరుద్ధమనుచున్నారు. ఈవిషయమై పరాశరమాధవీయములో విశేషముగ చెప్పించి విరుద్ధము కాదని నిరూపింపబడినది—

“తస్మా చ్ఛ్రీతా వనుగృహీతోఽయం వివాహః | స్మృతయస్తు బ్రాహ్మదిషు సాపిండ్యనిరాకరణేన మాతులసుతావివాహప్రాపకతయా ప్రదర్శితః | శిష్టాచారశ్చ దాక్షిణాత్యనా మవిగీత ఉదాహృతః” అని.

ధర్మసింధువులో నిట్లున్నది—

“మాతులకన్యాపరిణయనేఽపి “మాతులస్వేన యోషాభాగస్తే పైతృవ్యసేయావసా మివ” (అస్య వ్యాఖ్యానభూతం వచనమ్— మహాభారతటీకాయామ్— “యోషాఽపత్యం మాతులీయం యథాభాగః పితృవ్యసుః | పుత్రైస్త్వైవం వసాంతే ౨౦శం జపస్వేన్నేత్యప్యిర్జగ్ 1) ఇతి మన్త్యిలింగైః మాతులస్య సుతా మూధ్వా మాతృగోత్రాం తదైవ చ | సమానపరివరాం చైవ త్యక్త్వా చాన్ద్రాయణం చరేత్ | ఇత్యాది స్మృతీనాం బాధాత్ యేషాం కులే మాతులకన్యాపరిణయః పరంపరాప్రాప్తః | తై స్తే కార్యః | మాతులకన్యా వివాహస్య కలివర్జ్యత్వచన మపి యేషాం కులే దేశే మాతులకన్యా వివాహో నాస్తి తత్పరం | మాతులకన్యాపరిణయసన్యాసేకస్మృతిస్మృతిస్థిత్యాత్ | ఇత్యాది కౌస్తుభ బహుశపాదితమ్” అని.

మరియు రుక్మిణీశ్రీకృష్ణపుతుడగు పృథ్వీమునకును, రుక్మిణీ సోదరుడగు రుక్మిణిపుత్రికయైన రుక్మవతికిని జరిగినది మాతులకన్యావివాహమే శ్రీమద్భాగవతముచు జూచుచు —

“యద్విప్రస్యనుష్ఠురిక వైరం రుక్మీ కృష్ణాపమానితః

వ్యతర ద్భాగినేయాయ సుతాం కుర్వన్ స్వసుః ప్రియమ్ ”

కనుక సుభద్రావివాహము ప్రితివాదు లన్నట్లు స్మృతివిరుద్ధము, లోకవిరుద్ధము కాదని తేలినది

ఇక రెండవది — సహదేవుడు విజయచు వివాహమాడెను ఆ విజయ సహ దేవుని మేనమామయగు శల్యుని పుత్రిక. కనుక నది మాతులకన్యావివాహము' అని వాగినారు. అపై 'విజయ అన్యజాతి స్త్రీయందు శల్యునకు బుట్టియుండును' అని యూహాగానముచేసినారు. ఈ యూహాగాన మెంతశ్లాఘ్యమో, ఎంతశాస్త్రవ్యమో నిర్ణయించు భారము విజ్ఞులకే వదలి, విజయ మాతులసుత కాదనియే నిరూపించు చున్నాము —

“సహ దేవోఽపి మాద్రీమేవ స్వయంవరే విజయాం నామోప యేమే మద్రీరాజస్య ద్యుతిమతో దుహితరమ్ , (ఆది-అ91)

దీనిచే విజయ మద్రీరాజగు ద్యుతిమంతుని కుమార్తెకాని, శల్యుని కుమార్తె కాదని స్పష్టము.

ఇక మూడవది — “నకులస్తు చైద్ర్యాం కరణమతీం న్నామ్ భార్య ముదావహత్ , (ఆది-అ95)

అయే యున్నది ఇచ్చట చైద్ర్యశబ్దము చేదిదేశపురాజు కుమార్తెను జెప్పును ఆచేదిదేశపురాజు శిశుపాలుడే కాక అన్యథని, తెలిసికొనవలయును సహదేవుని భార్యయగు విజయయందు ప్రయోగింపబడిన మాద్రీశబ్దము మద్రీదేశపురాజు పుత్రికయని చెప్పుచున్నది ఆమద్రీదేశపురాజు శల్యుడే కాక, ద్యుతిమంతుడని పూర్వోక్తవాక్య

ములో జెప్పబడలేదా? కనుక కఠినుమఠీవివాహము విరుద్ధము కానిదే యని గ్రహింపవలయును

ఇంకొకటి ప్రతివాదులు తమచే తిబెతుదేశీయులుగా భావింపబడిన పాండవులు విధినిషేధములు లేకుండ వివాహములు చేసికొనినట్లు చెప్పగలరుకాని యట్టి పాండవులకు తమతమ కుమార్తెల నిచ్చి మహర్షిసమ్మతిములుగా వివాహములుచేసిన భారతీయుడౌత్రియోత్తములు కూడ విధినిషేధములు లేకుండ సంచరించినారని చెప్పటకు నోరెట్లువచ్చును

“ధర్మ మరసి పూని ధర్మగాణాదులు నిర్మలంపుకీర్తి నిలుపుకొనిరి, అని వేమనకవిచేగూడ ధర్మాత్ములని కీర్తింపబడిన పాండవులను అధర్మపరులని వ్రాసిన ప్రతివాదులవ్రాత హేయము.

—: ‘అర్జును డై దేండ్లు తిబెతులోనె యుండె’ ననుప్రసంగము—
తన్నిరాకరణము —

మ. భా. చ కారుల వ్రాత యిట్లున్నది— “పాండవులు ద్యౌతజతులై కౌరవులను జయించుటకొరకు యుద్ధసన్నాహముల జేయుట కర్జును డై దేండ్లు ‘త్రివిప్త’ దేశము (తిబెతు)లోనె యుండ్రి పరికరములను సంపాదించెను” (పు 241)

మహాభారతములోని అవాంతరపర్వములలో నొకటి ఇంద్రలోకాభిగమనపర్వము. అందు అర్జునుడు పాశుపతాస్త్రము నీశ్వరుడనుగ్రహించినతరువాత నింద్రలోకమునకు వెళ్ళుట, మహాస్త్రములను గ్రహించుట, విమనవత్సరము లచ్చటనే యింద్రుని యాజ్ఞను బట్టి యందుట చెప్పబడినది చూడుడు—

“ఏవం సంపూజితో జిహ్వు రువాస భవనే పితుః ।

ఉపశిక్ష న్మహాస్తాని స సంహారాణి పాడవః

శక్తిస్య హస్తా ద్వియతుం వ్రజ మస్త్రం చ దుశ్పహమ్

అశనీ శ్చ మహావాదా మేఘబద్ధిణలక్షణాః

గృహీతాస్త్ర స్తు కౌస్తేయో భౌత్యో సస్మార పాండవః

పురందరనియోగాచ్చ పంచాబ్దా నవస త్సుభి ' (వనప-అ 44)

విషయ మిట్లుండ ప్రతివాడు లేమని వ్రాసినారు? 'అర్జును డై దేండ్లు త్రివిష్టదేశము (తిబెతు) లోనె యుండి పరికరములను సంపాదించెను' అని వీరుచేసినమోసము చూడుడు. అమరకోశములో స్వర్గ, నాక, త్రిదివ, త్రిదశాలయ, సురలోక, త్రివిష్టప' శబ్దములు స్వర్గమునకు బేరులని చెప్పబడినది తృతీయం నిష్టపం(భువనం) త్రివిష్టపమ్' అని వ్యుత్పత్తి అట్టి త్రివిష్టపశబ్దములోనుండి నిరర్థకమైన త్రివిష్ట' అనుదానిని విడలాగి దానికి తిబెతు అర్థమని చెప్పి అర్జును దాతిబెతులోనే యుండెనని లోకులకు దెలిపినారు

—: స్వర్గలోకము తిబెతుదేశము కాదు :—

అసలు స్వర్గమర్త్యపాతాళము లని మూడు లోకములు. స్వర్గ మూర్ఖలోకము పాతాళ మధోలోకము ఇది మర్త్యలోకము. ప్రతి వాడుల తిబెతుదేశము ఈమర్త్యలోకములోనేక దేశము. స్వర్గలోకమం దుండువారుఅమర్త్యులు మరణధర్మములేనివారు ఈలోకములోనివారు మర్త్యులు మరణధర్మముగలవారు తిబెతులోనివారు మర్త్యులే. ఇట్టి తిబెతుదేశము స్వర్గమా?

“హతో వా ప్రాప్సుసి స్వర్గమ్” అని చెప్పబడిన స్వర్గము తిబెతుదేశమా? మరణించినవానిని స్వర్గస్థులైనా రనగా తిబెతులో నున్నారనియే యర్థమా? పుణ్యాత్ములకు స్వర్గప్రాప్తియనగా తిబెతు నేశప్రాప్తియని యర్థమా? వీరిలోనికి లోకవిరుద్ధము.

స్వర్గలోకవిషయము మహాభారతము దెట్లు చెప్పబడెనో చూడును—

'ఉపరిష్టాచ్చ స్వర్లోలో యోఽయం స్వరితి సంజ్ఞితః
 ఊర్ధ్వగ సుత్పథ శ్శశ్వ ద్దేవయానచరో మునే
 నాఽతస్తతపసః పుంసో నామహాయజ్ఞయాజినః
 నాన్పతా నాస్తికా తైస్త్రివ తతో గచ్ఛంతి ముద్గల
 ధర్మాతానో జితాత్మాన శ్శాంతాదాంతా విమత్సరాః
 దానధర్మరతాః పుంస శ్శూరా శ్చహవలక్షణాః
 తతో గచ్ఛంతి ధర్మాగ్నిం కృత్వా శమదమాత్మకమ్
 దేవా సాధ్యా స్తథా విశ్వే తధైవ చ మహర్షయః
 యామాథామాశ్చ మాద్గల్య గన్ధర్వాప్సరస స్తథా
 ఏషాం దేవనికాయానాం పృథ క్పృథ గనేకశః
 భాస్వంతః కామసంపన్నా లోకా స్తేజోమయా శ్శుభాః
 న క్షుత్పిపాసే న గ్లాని ర్న శీతోష్ణే భయం తథా
 బీభత్స మశుభం వాపి తతో కించి న్న విద్యతే
 న శోలో న జరా తతో నాయానపరిదేవనే
 ఈదృశ స్స మునే లోక స్వకర్మఫలహేతుకః
 తైజసాని శరీరాణి భవన్త్యతోపపద్యతామ్
 కర్మజా న్యేవ మాద్గల్య న మాత్మపితృజా న్యుత
 న సంస్వేదో న దౌర్ధన్యం ఫరీషం మూల్రమేవ చ

(వనప-అ261)

అంధభారతము—

క ఈలోకమునకు మీదై, చాలగ వెలుగొందుచుండు స్వర్లోకము నా
 నాలంకారయతము ది, వ్యాలోకము దేవయాన మది మునినాథా.
 చ అమలతపోనివాసులు మహాధ్మకళీలుగు సత్సంఘులు
 త్తములు జితేంద్రియుల్ సములు దానపరుల్ రణశూరులందు హ,
 ర్షమున వసెంతు రచ్చరలు సాధ్యులు దేవమునుల్ మగుదృసు
 ప్రముఖులు వేటువేటి తగు పట్టులనుండుదు రంద యిమ్ములగా.

వ. అయ్యెడల నాకలియు నీరువట్టును, శీతోష్ణభయములును, జరా
రోగవికృతులును బుట్ట వెయ్యెడలం జూచిన సతిమనోహరంబై,
సకలేంద్రియతర్పణంబై యందు నిట్టిలోకంబునకు నష్ట లయిన
పుణ్యపురుషులు విధినియోగవక్తృబులైన మానుషశరీరములు
విడిచి తేజోమయంబులుగ దివ్యదేహంబులు ధరియించి వివిధా
బరాధరణభూషితులును, నమ్మనకునుమమాలికామనోహరులు
నునైకనకవిమానంబుండు దేవమాతలచేత గొనిపోవంబడి యందు
శోకశ్రీమూలూపవిరహితులై వి వి ధ సు ఖ ం బు లనుభవించు
చుండుదురు '.

ఇట్లు జరామరణరోగమూలీపురీషాదిదుర్లక్షణములు లేని తేజో
మయశరీరములతో విరాజిల్లు పుణ్యమూర్తులును, అణిమాదిశక్తిసంప
న్నులును అగు దేవతల కానదమై నాస్తికుల కప్రాప్యమైన స్వర్గలోక
మెక్కడ, పృథివాదుల తిబెతుదేశ మెక్కడ, అచైదికసంప్రదాయస్థు
డైన అమరసింహుడుకూడ స్వర్గము ఈలోకముకంటె భిన్నమైన దేవ
లోకమని చెప్పియుండ పృథివాదులు తిబెతుదేశమును స్వర్గలోకమనుట
వెట్టి కనుక పృథివాదిప్రసంగమునకు తోసివేత యైనది.

“నిస్సహాయులగు పాండవులు ఈ దేశమున నుండిన మాటదక్క
దని రాజ్యమును పరీక్షిత్తునకు వశపరచి హిమాలయాదుల సతికృ
మించి, తిబెత్తుననె మృతి నొందిరి ' (పు 249)

అని మ. భా. చ కారులు వ్రాసినారు పాండవులు మహాప్ర
స్థానము చేసి స్వర్గము నధిష్ఠించినట్లున్న విషయమునకు పృథివాదులు
కల్పించిన ప్రశ్న యిది. పాండవుల జననమరణములను తిబెతుదేశ
ములోనే ముడిపెట్టి, యీ ప్రబుద్ధులెంతో అనినీతిగా వ్రాసినారు.
వెనుక జూపిన చరకసంహితావచనములనుబట్టి యిది నాస్తికబుద్ధికి
జెందిన ధోరణికినుక హేయము. సుయోధనవిజయములోని యొక
అక్షేపము నందుకొందము—

— “భీమాష్టనులు ద్రోపదిని వీరికొనివచ్చి భిక్ష దెచ్చితి
మనుట త”ప్పును ప్రసంగము-అన్నిరాకరణము :—

‘భిక్షయంటచు నివేదించిరట మీ, తల్లితో నప్పు డధర్మవృత్తి
భిక్షగా నిడనొక్కొ వెలదిని మీమామ, విచ్చంబుగా మీరు
దెచ్చుకొనిరె

అని గెల్చితెచ్చిన యతివ భిక్షం జాకె, మనుజుల భిక్షంబు మహిని
గలదె’

ఇది పాండవులను, కవి దుర్యోధనునిచే నిందింపజేసినవిషయము.

“భీమాష్టనులు ద్రోపదీపహితులము చనుదెంచి మొక్కి మే
మొక్కభిక్ష దెచ్చితిమని తల్లికి నివేదించిన’ (అంభీభారతము)

అని యుండుటచే వారట్లనుట తప్పని కవిగారి యూహ. వీరు
భిక్ష యనగా తినెడి పదార్థమే యని యూహించినట్లున్నది అమర
కోశములో ‘యాచ్ఛా భిక్షార్థనార్థనా’ అడుగుటపేళ్లు. ‘భిక్షా
సేవార్థనా భృతిః’ భిక్షాశబ్దము సేవించుటకును యాచించుటకును
కూలికిని పేరు అని యున్నది ఇంద్రేయర్థము జూచినను క్రియా
రూపమే యగుటచేతను కూలి యనునది ఒక్కతోపయుక్తముకాకుం
డుటచేతను భిక్షదెచ్చితిమి’ అనునపు డీయర్థములు పరిపడవు ఇక
‘భిక్షాభిక్షితవస్తుషు’ అని యుండుటవలన భిక్షయనగా భిక్షితవస్తువు.
భిక్షితవస్తువనగా కోరిబడినవస్తువని యర్థము, అది తినదగినదేనాన
క్కంటేదు. వారప్పుడు తెచ్చిన ద్రోపది కోరిబడినదే కనుక భిక్షిత
వస్తువగుటచే భిక్షదెచ్చితిమని వారు చెప్పినారు కనుక నామాటలో
తప్పులేదు.

ఇంకొకటి— కుంభకారగృహమునకు వారు ద్రోపదిని తీసి
కొనివచ్చునప్పటికి కంటిదేవి యెదుట లేదు గృహభ్యంతరమం
దున్నది. ఆమెను కర్పించకయే వారు సంతోషముతో కేక వేసి యట్లు
“భిక్ష దెచ్చితి’ మని చెప్పినారు అప్పటికే కుంతిదేవి—

‘తేషాం మాతా ఒహువిధం వినాశం పర్యచిన్తయత్

అ- గచ్ఛత్సు పుత్రేషు భైక్షకాలేభిగచ్ఛతి |’ (ఆది-అ 19)

భిక్షాకాలము అతిక్రమించుచున్నది వారింకను రాలేదు ఏమి కష్టము కలిగెనో అని పరిశోచించుచుండెను. అట్టి స్థితిలో వెళ్ళి యీ మాట జెప్పగా—

“కుటీగతా సా త్వనవేక్ష్య పుత్రౌ ప్రోవాచ భుంక్తేతిసమేత్య
సర్వే పశ్యాచ్చ కుస్తీ ప్రసమీక్ష్య కృష్ణాం కష్టం మయా భా
షిత మిత్యవాచ

ఇంటిలోనున్న కుంతీదేవి వారిని చూడకయే మీరందరు గలిసి యనుభవించుచున్నది చెప్పి యీవలకువచ్చి క్రొవడిదేవినిజూచి ‘అయ్యో నేనెంత తప్పుచూటాడితిని’ అని తా నాలోచింపకపలికినందుకు పరితపించినది అంతేకాని మీరు ద్రోపినిదెచ్చి భిక్షదెచ్చితి మన వచ్చునా? అని కుమారులు తప్పుచూటాడినారని మందలించలేదు. కనుక వారు భిక్షదెచ్చితిమనుటలో తప్పులేదన్నమాట. అది తప్పును ప్రతివాదుల యాహుయే తప్పు

అది యట్లుండ ‘మీరందరు గలిసి ,యనుభవించుడు’ అను కుంతీదేవిమాట అనుత్పత్తిధముకాని బుద్ధిపూర్వముకాదని స్పష్టము. ఇట్లుండ—

మ. భా. చ. కారులు— కుంతీదేవికూడ బాండురాజు కాక సూర్యాదులను నల్లగరను వరించినదిగాన సమానస్కాంధురాలగు కోడలుండిన మంచిదేయని తలచిన దలంచి కొంత ప్రోత్సాహము జేసియుండును’ (పు 225) అని వ్రాసినారు.

వీరిదెంతదురభిప్రాయమోచూడుడు “దోహహ్యవిద్యమానో ఒపి తచ్చిత్తానాం ప్రకాశతే’ అను న్యాయమున నది పవిత్రతగల కుంతీదేవియం దున్నదికాక వీరి చిత్తమందున్న దోషమే. ఏకైక

ధర్మకలగు సుగ్రదాదులయెడ జేయని పోతాహమును ద్రావదీదేవి
యెడజేయనా? అనియైన మీకికొచలేదు కనుక మీదిదుష్ప్రసంగము
ఇక కవిగారి యాక్షేపములో “మనుజులభిక్షంబు మహిని
గలదె” అను విషయ మున్నది. వారి కీ మూలధృభాగవతములోని
పద్యమును జూపుదము—

మ తతమత్తద్విపయానయై కుచనిరుంధచ్ఛోశసంవ్యానయై
ధృతబాహ్వుబువితానయై కరయుగాధీనాభికస్థానయై
“పతిభిక్షం మమ దేహి కోమలమతే” పద్మాపతే” యంచ ద
త్సరి వింధ్యావరి చేరవచ్చె ద్విజగద్రాక్షమనుఁ వామనుఁ .

ఇందున్న పతిభిక్షశబ్దమునకు పతిరూపమైనభిక్షయని యర్థము
కనుక కవిగారు ‘మనుజులభిక్షంబు మహినిగలదు’ అని గ్రహింతురుగాక.
మరల మ. భా. చ కారుల వాగ్రతనే అందుకొందము

—: “పేరికి ధర్మరాజెకాని యాతని చేత లధర్మయుక్తములని
వేమన చెప్పె” ననుప్రసంగము—తర్నిరాకరణము. —

మ. భా. చ కారుల వాగ్రత యిట్లున్నది— “పేరికి ధర్మరాజె
కాని యాతని చేతలుచూత్రము అధర్మయుక్తము లని యొక
తెనుగుకవి ప్రాచీనకాలమున నుడివెను— “వేరు ధర్మరాజు పెద
వేపవిత్తయా విశ్వదాభిరామ విసురవేమ” (పు 24౦).

వేమనకవి పాండవశ్రేష్ఠుడగు ధర్మరాజును గూర్చియే అట్లు
చెప్పినని ప్రతివాదుల భ్రాంతి. వారి కొకింత తెలుపుదము—

“ధర్మమరసి పూని ధర్మరాజాదులు నిర్మలంపుకీర్తి నిలుపుకొనిరి,
ధర్మమే స్వపులకు తారకయోగంబు విశ్వదాభిరామ విసురవేమ.

అనుచు నే ధర్మరాజును ధర్మాత్ముడని వేమనకవి శ్లాఘించెనో
అధర్మరాజునే ఆవేమనకవి యధర్మ పరుడని యెట్లు నిరసించును? వేమన
కవి ప్రతివాదులవలె స్వవచనవ్యాఘాతముగా మాటలాడువాడేనా?

ఆపద్దైములలో నొకటి, అసలు ధర్మరాజనుగూర్చియు నొకటి, పేరు ధర్మరాజునుగూర్చియు జెప్పబడెను. ఆ అసలుధర్మరాజే ఈ పాండవ జ్యేష్ఠుడును, ఈప్రతివాదుల నింద్యప్రసంగములకు గురిచేయబడుచున్న వాడును ఆధర్మరాజునే 'ధర్మమరసి పూని ధర్మరాజులు' అను పద్దైముచే వేమనకవి మెచ్చుకొని స్లాఘించెను. ఇక ప్రతివాదు లెత్తుకొనినది పేరుధర్మరాజునుగూర్చి చెప్పబడినదే. అనగా, ఆధర్మరాజు పేరు పెట్టబడినవా డన్నమాట. ఆతడే "పేరుధర్మరాజు పెనవేస విత్తంపు" అని చెప్పబడెను. పేరుపెట్టుకొనినంతమాత్రమున ఆధర్మరాజయొక్క ధర్మనిష్ఠ యొక్కడ నుండు నని 'రాత్నర్యము. కనుకనే—

“అమరో మరణవ్యాధి రీశ్వరో భారవాహకః

సావిత్రీ బాలవిధవా నామధేయం న సార్థకమ్ ”

అని చెప్పబడినది. కనుక పేరుధర్మరాజు. పద్దైము అసలు ధర్మరాజు నంతమాత్రము స్పృశింపజాలదు. కాబట్టి ప్రతివాదిప్రసంగ ముచాస్త్ర మైనది. కృష్ణభగవానుడు ధర్మరాజునుగూర్చి చెప్పిన విషయము జూచుడు—

“న కామ్యధర్మేషు రతి స్తవాఽస్తి

కామా న్న కించిత్కురుషే నరేంద్ర

న చాఽర్థలోభా త్ప్రజహసి ధర్మం

తస్మా త్ప్రభావా దసి ధర్మరాజః ” (వన-అ183)

అర్థలోభమున ధర్మము నత్యిమింపక, విధుల నుల్లంఘింపక నీవు నిష్కామధర్మరతుడ వగుటను బట్టి ధర్మరాజు వైతిని. అని రాత్నర్యము. ఇట్టి ధర్మరాజు ప్రతివాదులకు నింద్యుడయిపోయెను. 'కాంతం చాపమ'... .. ధర్మరాజును ధర్మాత్ముడని చెప్పిన వేమన కవియే దుర్యోధనుడు కులఘాతకు డని చెప్పినమాటను దుర్యోధన సత్సాతులకు వినిపించుచున్నాము—

ఆ రాము యోగక్షయపుట్టి రవికుల మీదేర్చె
 కురుపతి జరియించి కులము జెరిచె,
 నిలను పుణ్యపాప మీలాల గాదో
 విశ్వదాభిరామ వినురవేమ.

—: 'ధర్మరాజు మూతసమయములో బుద్ధిహీనముగా బ్రవర్తించి
 చీచీ యనిపించుకొనెను' అనుప్రసంగము-తన్ని రాకరణము:—

మ భా చ. కారులవారే యిట్లున్నది— “ధర్మాత్ముడు,
 బుద్ధిశాలి, రాజకీయవేత్త యని ప్రసిద్ధికెక్కిన ధర్మరాజు మూత
 సమయమున నధర్మముగా బుద్ధిహీనముగా ప్రవర్తించి పెద్దలచే
 సభయందు చీచీ యనిపించుకొనుట వింతగ నున్నది. ధర్మజుడు
 ద్రాపది నొడ్డినపు డేమనెనో చూడు—

పొట్టిది పొడుగుది కాట్టియు... లక్ష్మీసమానురాలైట్టియు...
 సత్యము, రూపసంపత్తి, శీలసంపత్తి కలిగినట్టిదియు సర్వగుణము
 లతో గూడినట్టిదియు... అట్టి పాంచాలితో బంధమువేయుచు
 న్నాను శకునీ ఎంతకష్టము? అనెను. (పెండ్లామును జూదమున
 నొడ్డువాడు పెండ్లామును మిగుల వర్ణింపవలయుంగాబోలు) ఇట్లు
 బుద్ధిమంతుడగు ధర్మజుడు బలుకగా సభయందుండిన పెద్దలందరు
 చీచీ యనిరి. ఆసభ ఖోభించెను. రాజులకు విచారము కలిగెను”

(పు 247)

“అట్టి పాంచాలితో బంధమువేయుచున్నాను. శకునీ ఎంత
 కష్టము?” అని ధర్మజుడు డన్నట్లు వ్రాసిన ప్రగివాదులకు ‘శకునీ
 ఎంతకష్టము’ అని పలికిన యాధర్మజునికష్టమును గ్రహింపగల యో
 గ్యతలేకపోవుట కాక ‘జూదమున పెండ్లామును వర్ణింపవలయుం
 గాబోలు అనుటలో వారి రసగ్రహణయోగ్యతకూడ స్పష్టమయినది.

ద్రాపదిని పణముగా మొదట ధర్మజుడు పెట్టక, తన్నే పెట్టు
 కొని యోడిపోయినతరువాత శకుని “పణస్య కృష్ణాం పాంచాలీం

తయాత్మానం పునర్జయ" అనుచు ద్రౌపదిని పణముగా బెట్టిమని నియోగించెను అప్పటి కోడిపోయి, పరాధీనుడై యన్న ధర్మజుడు వారు చెప్పినట్లు చేయవలసివచ్చుటచే బరితెసించుచు పణముగా ద్రౌపది నొడ్డునప్పు డొక్కసారి యాసాధ్య స్వరూపస్వభావముల గీర్తించుచు 'నైవ హ్రస్వా న మహతీ ఇత్యాద్యుత్తమలక్షణములు వెల్లడించి "గ్లహం దీవ్యామి చార్వంగాయ పాంచాల్యా హంత సౌబల' అనుచు, శకునీ కప్తము అట్టి పాంచాలిని పణముగా బెట్టుచున్నాను. అనెను. ఆపై —

“ఏవ ముక్తే తు వచనే ధర్మరాజేన ధీమతా
 ధిగిగిత్యేవ వృద్ధానాం సభ్యానాం నిస్ప్రతా గిరః
 చుక్షుభే సా సభా రాజా రాజ్ఞాం సంజజ్ఞిరే శుచః
 భీష్మద్రోణకృపాదీనాం స్వేదశ్చ సమజాయత
 ఇతరేషాంతు సభ్యానాం నేత్రేభ్యః ప్రాపత జ్వలన్ ”

ధీమంతు డగు ధర్మరాజుట్లనగానే సభ్యులలో నిందావచనములు, దు ఖము, కన్నీరు బయలుదేరినవి

ఇచ్చట బరిశీలింపవలసియున్నది ధర్మజుడు ద్రౌపదిని తా నెంత తప్పింపదలచినను తన్నోషినతరువాత పరప్రేరిణను బట్టి తప్పినది కాదు ఆమె నొడ్డుకుండుటకే సమ్మతించువారు సభ్యులు. పరప్రేరిణను బట్టి ధర్మజుడగు ధర్మజుడు పరితెసించుచు ఆమె యుత్తమలక్షణసంకీర్తనము జేసి కప్తముతో శకునీ యామెనొడ్డుచున్నానని పలికినతొడనే యా సభ్యుల హృదయములు చల్చించినవి ఆప్పు డామె నొడ్డుమని ప్రేరేపించినవానిని కొందరు నిందించిరి కొందరు ఖోభించి కొందరు శోకించిరి. అంతియకాని వారు నిందించినది ధర్మజుని కాదు పరప్రేరిణను బట్టి యవశుడై యామె నొడ్డిన ధర్మజుని తప్పేమున్నదని నిందింతురు? ఆమెను గూడ తుదకు ఒడ్డక తప్పినదికాదే యని భేదపడుచు

నప్పుడు స్మృతికి వచ్చిన యామె యుత్తమగుణములను ఆకప్తసమయములో నొక్కసారి కీర్తించిన ధర్మజుని తప్పే మున్నదని నిందింతురు? అప్పుడా ధర్మజునియం దేమియు తప్పు లేదనుకే “ధర్మరాజేన ధీమతా” అని శ్లోకములో చెప్పబడెను.

అట్టి యుత్తమకాంతను దుష్టులు స్వాధీనముచేసికొనెదరని సభ ట్కోభించెను. ఆరాజపుత్రికి రాదగని యాపద వచ్చెనని రాజులు శోకించిరి కొందరు కన్నీరుగార్చిరి ఇది దీనిపరమార్థము. పృథివాదులన్నట్లు ధర్మజునే నిందించినవక్షములో చుట్టూ సా సభా రాజా రాజ్ఞాం సంజ్ఞిరే శుచః, ఇతరేషా మ్మ సభ్యానాం నేత్రేభ్యః ప్రాపత జ్వలమ్’ అని చెప్పబడినట్లు ఆధర్మజుని నిందించువారు ట్కోభింతురా? శోకింతురా? కన్నీరు విడుతురా?

ధర్మజుని ఇంతగా నిందించిన పృథివాదుల కాలక్షణములు కలిగినవా? కనుక పృథివాదుల దసంగతప్రసంగము.

ఇంకొకటి వెనుకజూపబడిన యీపృథివాదుల వాగ్దాతలో—

ధర్మజుడు ద్రాపది నొడ్డినపు డేమనెనో చూడుడు— పొట్టిది పొడుగుదికానట్టియు . సర్వసుగుణములతోగూడినట్టిదియు . అట్టి పాంచాలిలో బందెము వేయుచున్నాను ఇట్లు బుద్ధిమంతుడగు ధర్మజుడు ఎలుకగా సభయందుండిన పెద్దలందరు చీచీ యనిరి”

అని యున్నది. దీనినిబట్టి యామె నప్పుడు వర్ణించుటవలన ధర్మజుని నిందించినట్లు తేల్చినారు వీరే తమయుత్తరభారతములో—

“రాజనూయావబృధస్నానపవిత్రీకృతాంగియు, సగ్వాంగ సుందరియు సమ్రాజ్ఞికిం దగిన సమస్తగుణములుగలదియు నగు ద్రాపదినిగూడ బగముగా నొడ్డి యోటవడెను ధర్మజుడు మహారాణిని బణముగ నొడ్డుటజూచి సభలోని భీష్మాదులారనిని ధిక్కధిక్కని నిందించిరి ’ (పు 12)

అని వ్రాసి, ఆమెను పణవముగా నొడుటజూచి నిందించినట్లు వ్రాసినారు ఇందేదిరజము? కనుక వీరివ్రాతలకు శుద్ధి, బద్ధములేదు. పరాధీనుడై పరప్రేరణచేనొడ్డిన ధర్మజుని స్థితిని జూచుచున్న సభ్యులు ఆతనిని నిందించిననుట అవివేకము

ఇంకొకటి. ధర్మజునిచే గీర్తింపబడిన యెద్రాపదీలక్షణములను మ భా. చ కారులు రసాభాసములోనికి దింపినారో ఆ ద్రాపదీలక్షణములనే చూపి మహాభారతమీమాంసాకారు లెట్లు వ్రాసియున్నారో చూడుడు— మహాభారతమందున్న స్త్రీపురుష వర్ణనము లతిమనోహరములు, మర్యాదాయుక్తములు నగుచున్నవి . యుధిష్ఠిరుడు ద్రాపదని వర్ణించెను అదిచూడదగియున్నది' (సంపు 6)

ఆహా అది మ భా మీ. కారులకు మనోహరముగను, మర్యాదాయుక్తముగను నున్నది. మ భా చ కారులకు బుద్ధిహీనముగ నున్నది ఈవైలక్షణ్యము ప్రతివాడు బుద్ధియుగ దున్నదా? గృంథమందున్నదా?

—: “ద్యూతమందు ధర్మజుని అప్రౌఢిమయేగాని దుర్యోధనుని యన్యాయము కాన్పించదు అనుప్రసంగము-తన్నిరాకరణము” —

మ. భా. చ. కారుల వ్రాత యిట్లున్నది— ‘ద్యూతమున కాహ్వనింపబడిన ధర్మజుడు ప్రోఘుడువోలె సభలోనుండినవారిలో నెవరు నాతో ద్యూతమునకు గడగెద రనినపుడు సుయోధనుడు నాకై శకుని యాడునని తన యప్రౌఢిమను సత్యముగానె చెప్పి యున్నాడు. అందాతనిలోపము గాన్పించదు శకుని ఒడ్డినపణముల నన్నిటిని గెలిచెను. ఇందు ధర్మజుని యప్రౌఢిమయేగాని దుర్యోధనుని యన్యాయము కాన్పించదు. దీనిని విరటుని సభలో బలరాముడుకూడ స్పష్టపరచియున్నాడు’ (పు 261)

దుర్యోధనుని యగ్రాయము గాన్పింపదను ప్రతివాదులకు గన
బరచుచున్నాము— పాండవుల రాజసూయయాగమున పాండవా
ఖండైశ్వర్యము జూచి దు ఖపడి దుర్యోధనును శకుంతలో నిట్లనెను—

“ వహ్నిమేవ ప్రవేత్యామి భక్షయిష్యామి వా విషమ్
అపోవాపి ప్రవేత్యామి న హి శత్యామి జీవితుమ్
సోఽహం న స్త్రీ న చాఽప్యస్త్రీ న పుమా న్నాఽపుమా నపి
యోఽహం తాం మర్షయామ్యద్య తాదృశీం శ్రీయమాగతామ్
ఈశ్వరత్వం పృథివ్యాశ్చ వసుమత్తాం చ తాదృశీమ్
యజ్ఞం చ తాదృశం దృష్ట్వా మాదృశః కో న సంజ్వరేత్
అశక్త శైచిక ఏవాహం తా మాహర్తుం నృపశ్రియమ్
సహాయాంశ్చ న శత్యామి తేన మృత్యుం విచింతయే
కృతో యతోఽమయా పూర్వం వినాశే తస్య సౌభల
తచ్చ సర్వ మతిక్రమ్య సంవృద్ధోఽప్సివ పంకజమ్

(సభాప-౪౪)

శకునీ నే నగ్నిలోనో, జలములోనో పడిపోవుదును, విషమైన
తీందును జీవింపజాలను నేను సవతి యైశ్వర్యముజూచి సహించి
పడియుండెడి స్త్రీనికాను యద్ధముచే బాండవుల జయించుటకు అస్త్ర
బలముకలవాడినుకాను అస్త్రబలమునంపాదింపనమర్థతకల పురుషుడను
గాను శత్రుసంహారమునహించియడుటకు క్లీబు(అత్యంతాసమర్థు)డను
గాను, ఆపృథివీశ్వరత్వము ఆయైశ్వర్యము, ఆయజ్ఞముజూచినావంటి
వాడు పరితపింపకుండునా? ఆరాజ్యలక్ష్మిని నేనొక్కడనే అపహరింప
లేను సహాయపడువారు కనబడరు అందుచే మరణించుటే మంచిదను
కొనుచున్నానుఅధర్మజుని వినాశమునకై నేనెంతయో యత్నించితిని.
దానింనతరులతిక్రమించి నీటిలోని పద్మమువలె వృద్ధిపొందెను అని,
ఆపై శకునియిట్లనెను—

‘యా మేతా మతలాః లక్ష్మీం దృష్టవా నసి చాండవే
తస్యః పాపా వ్రసాయం మే శుశ్రూ సత్యపరాక్రమ
అవా మత్తే ష్వభిజ్ఞాతః పృథివ్యా మసి భారత
హృదయజ్ఞః పరాజ్ఞశ్చ విశేషజ్ఞశ్చ దేవనే
ద్యూతప్రియశ్చ కౌస్తేయో న చ జానాతి దేవతుమ్
ఆహూత శ్చేష్యతి వ్యక్తం ద్యూతా దపి రణా దపి
నియతం తం విశేష్యామి కృత్వా తు కపటం విభో
ఆనయామి సమృద్ధిం తాం దివ్యాం చోపాహ్వయస్వ తమ్ ”

(అ 49)

దుర్యోధనా లోకో తరమైన చాండవసంపద నీకు ప్రాప్తించు
టకు నేనుసాయము జెప్పెదను. పృథివిలో నే నక్షవిద్యయల దధికుడను,
ధర్మజనకు ద్యూతమందు క్రితి, ఆతనికందు కౌశలములేదు, ఆహ్వానిం
చిన ద్యూతమునకుగాని, యుద్ధమునకుగాని యాత డిష్టపడును నేను
కపటముజేసి తప్పక ఓడింతును, ఆదిత్యపంపద నీకు రప్పింతును, ఆతని
నాహ్వానింపుము అని.

ఇట్లు శకునిదుర్యోధను లిరువురును కూడబలుకుకొని, తాము
పిలిచిన రాడని ధృతరాష్ట్రునిచే నాహ్వానింపజేసి ధర్మజని ద్యూతము
లోనికి దింపిన శకునిదుర్యోధనుల లోపము, అన్యాయము ప్రతివాదుల
కిప్పుడు కనబడుచున్నదా?

ధర్మజని యైశ్వర్య మపహరింపబలచి శకుని సహాయపడునట్లు
చేసికొనుటకై చచ్చెద నని నాకు గల్పించి శకుని యథాయహస్త
మిచ్చుటవలన కృతార్థుడ నైతి ననుకొని, ధర్మజని ద్యూతములోనికి
దింపిన దుర్యోధనుడు- నాకై శకుని యాడునని చెప్పక మరేమి
చెప్పును?

‘ధర్మజుడు ప్రాణుడువోలె నాతో నెవరు ద్యూతమునకు గడ
గెద రనెవట’ దీనిసందర్భము నవలోకింతుము.

దుర్యోధనుని యగ్రాయము గానిపదను ప్రతివాదులకు గన
బరచుచున్నాము— పాండవుల రాజసూయయాగమున పాండవా
ఖండైశ్వర్యము జూచి దుఃఖపడి దుర్యోధనుడు శకునతో నిట్లనెను—

‘ నహ్నిమేవ ప్రవేత్యౌమి భక్షయిష్యామి వా విషమ్
అహావాసి ప్రవేత్యౌమి న హి శత్యౌమి జీవితుమ్
సోఽహం న స్త్రీ న చాఽప్యస్త్రీ న పుమా న్నాఽపుమా నపి
యోఽహం తాం మర్షయామ్యద్య తాదృశీం శ్రీయమాగతామ్
ఈశ్వరత్వం పృథివ్యాశ్చ వసుమత్తాం చ తాదృశీమ్
యజ్ఞం చ తాదృశం దృష్ట్వా మాదృశః కో న సంజ్యరేత్
అశక్త శ్చైక ఏవాహం తా మాహర్తుం సృజశ్చియమ్
సహాయాంశ్చ న పశ్యామి తేన మృత్యుం విచింతయే
కృతో యతో మయా పూర్వం వినాశే తస్య సౌభల
తచ్చ సర్వ మతిక్రమ్య సంవర్ధోఽస్మివ పంకజమ్

(సభాప-అ47)

శకునీ నే నగ్నిలోనో, జలములోనో పడిపోవుదురు విషమైన
తీందును జీవింపజాలను నేను సవతి యైశ్వర్యముజూచి సహించి
పడియుండెడి స్త్రీనికాను యధముచే బాండవుల జయించుటకు అస్త్ర
బలముకలవాడినుకాను అస్త్రబలమునంపాదింపసమర్థుల పురుషుడను
గాను శత్రుసంహారమునహించియ డులకు క్లీబు(అత్యంతాసమర్థు)డను
గాను, ఆపృథివీశ్వరత్వము, ఆయైశ్వర్యము, ఆయజ్ఞముజూచినావంటి
వాడు పరితపింపకుండునా? ఆరాజ్యలక్ష్మిని నేనొక్కడనే అపహరింప
లేను సహాయపడువారు కనబడరు అందుచే మరణించుటే మంచిదను
కొనుచున్నానుఅధర్మజుని వినాశమునకై నేనెంతయో యత్నించితిని.
దానింనతరులతిక్రమించి నీటిలోని పద్మమువలె వృద్ధిపొందెను అని.
అపై శకునియిట్లనెను—

‘యా మేతా మతులాః లక్ష్మీం దృష్టవా నసి పాండవే
తస్యాః పోస్తా పుసాయం మే శ్రుణు సత్యపరాక్రమ
అవా మక్షే వ్యభిజ్ఞాతః పృథివ్యా మపి భారత
హృదయజ్ఞః పరాజ్ఞశ్చ విశేషజ్ఞశ్చ దేవనే
ద్యౌతప్రియశ్చ కౌంతేయో న చ జానాతి దేవితుష్
ఆహూత శ్చేష్యతి వ్యక్తం ద్యౌతా దపి రణా దపి
నియతం తం విశేష్యామి కృత్వా తు కపటం విభో
ఆనయామి సమృద్ధిం తాం దివ్యాం చోపాహ్వయస్య తమ్ ”

(అ 49)

దుర్యోధనా లోకోత్తరమైన పాండవసంపద నీకు ప్రాప్తించు
టకు నేనుచాయము జెప్పెదను. పృథివిలో నేనక్షవిద్యయల దధికుడను,
ధర్మజునకు ద్యౌతమందు ప్రితి, ఆతనికందు కౌశలములేదు, ఆహ్వానిం
చిన ద్యౌతమునకుగాని, యుద్ధమునకుగాని యాత డిష్టపడును నేను
కపటముజేసి తప్పక ఓడింతును, ఆదివ్యపంపద నీకు రప్పింతును, ఆతని
నాహ్వానింపుము. అని.

ఇట్లు శకునిదుర్యోధను లిరువురును కూడబలుకుకొని, తాము
పిలిచిన రాడని ధృతరాష్ట్రునిచే నాహ్వానింపజేసి ధర్మజుని ద్యౌతము
లోనికి దింపిన శకునిదుర్యోధనుల లోపము, అన్యాయము ప్రతివాదుల
కిప్పుడు కనబడుచున్నదా?

ధర్మజుని యైశ్వర్య మపహరింపబలచి శకుని సహాయపడునట్లు
చేసికొనుటకై చచ్చెద నని నాకు గల్పించి శకుని యభయహస్త
మిచ్చుటవలన కృతార్థుడ నైతి ననుకొని, ధర్మజుని ద్యౌతములోనికి
దింపిన దుర్యోధనుడు- నాకై శకుని యాడునని చెప్పక ‘మరేమి
చెప్పను?

‘ధర్మజుడు ప్రాథుడువోలే నాతో నెవరు ద్యౌతమునకు గడ
గెద రనవల’ దీనిసందర్భము నవలోకింతము.

శకునిదుర్యోధనులు ధృతరాష్ట్రునితో నీవు మూతము జరిపిం
చకతప్పదని పెట్టుబట్టినపుడు ధృతరాష్ట్రుడు తలయూసి విదురునితో
నాలోచింప, విదురుడు ఆపని మంచిదికాదు అది కలహహేతువు
అని చెప్పగా ధృతరాష్ట్రుడు దైవమనుకులమైన కలహమురాదనుచు—

“తదద్య విదుర ప్రాప్య రాజానం మమ శాసనాత్”

శ్రీప్ర మానయ దుర్ధర్షం కుస్తీపుత్రం యుధిష్ఠిరమ్ ”

అనుచు నా శాసనప్రకారము నీవు త్వరగావెళ్ళి యుధిష్ఠిరుని
ఠీసికొనిరమ్ము అని విదురునికాక్షాపించెను తరువాత నిర్బంధముచే
విదురుడు వెళ్ళి ధృతరాష్ట్రుడు చెప్పమనిన మాటల నిట్లుచెప్పెను—

యుధిష్ఠిరా నీవిక్కడకువచ్చి నీసభతోసమావదైన నీసోదరి
దుర్యోధనాదుల సభనుజూచి యాసభలో నీసోదరులతోగలిసి సుహృ
ద్వ్యాతము జరుపవలసినది - (“సమాగమ్య భార్యభిః పార్థ తస్యాం
సుహృద్వ్యాతం క్రియాత్వా”) మీసాంగత్యముజూచి మేమందరము
సంతోషింతుము అని ఈధృతరాష్ట్రుసందేశముపై యుధిష్ఠిరు డిట్లనెను—

“ద్యూతే ఓత్తః కలహో విద్యతే నః

కో వై ద్యూతం గోచతే బుధ్యమానః

కిం వా భవా న్మన్యతే యుక్తరూపం

భవద్వాక్యే సర్వపన స్థితా స్మైః ”

మహనీయా ద్యూతము కలహహేతువు తెలిసినవాడు దాని
కిష్టపడునా? మేమిప్పు డేమిచేయుట యుక్తమనెదవు మేము నీమా
టకు బద్ధులము, అని అప్పుడు విదురుడు—

“జానా మ్యహం ద్యూత మనర్థమూలం

కృత శ్చ యతోఽస్య మయాన్వనివారణే

రాజా చ మాం, ప్రాహిణో త్వత్సకాశం

పుత్ర్యా విద్యతే శ్రేయ ఇహాచరస్య ”

ద్యూత మనర్థహేతువని యెరుగదును. దానిని వారింప
యత్నముగూడ జేసితిని ధృతరాష్ట్రుడు నీయొద్దకు నన్నుబంపెను. నీవు
ఆలోచించి యెట్లుచేయుట మంచిదో అట్లుచేయుము. అని.

ఆపై యుధిష్ఠిరుడు అచ్చట ధృతరాష్ట్రపుతులుకాక ఇతర
కితవులు ఎవ్వరుండీరని యడుగ శకుని మొదలగువారుండీరని చెప్పెను
ఆపై యుధిష్ఠిరు డిట్లనెను—

“మహామాయాః కిలవా స్సన్నివిష్టా
మామోపథా దేవితాగోఽత్ర సన్ని
ధాత్రా తు దిష్టస్య వశే కివేదం
సర్వం జగ త్త్రివ్రతీ న స్వతంత్రమ్
నాహం రాజ్ఞో ధృతరాష్ట్రస్య శాసనా
న్న గన్తు మిచ్ఛామి కవే దుగోదరమ్
ఇష్టో హి పుత్రస్య పితా సదైవ
తదస్మి కర్తా విదురాత్థ మాం యథా ।
న చాఽకామ శృకునినా దేవితాఽహం
న చే న్మాం ధృష్ట ఆహ్వాయితా పభాయామ్
ఆహూతోఽహం న నివర్తే కదాచి
త్తదా హితం శాశ్వతం నై వతం మే ”

ఈద్యూతమునకు మహామాయావులు సింసిద్ధులై యున్నారు.
జగత్తు విధికివశమై అస్వతంత్రమై యున్నది. ధృతరాష్ట్రాజ్ఞయగుటచేత
ద్యూతమునకై వెళ్ళుకుండుటకు నే నిష్టఁడలేకున్నాను. పుత్రునకు
తండ్రి యెప్పుడు నిష్టఁడేకనుక నేనాహ్వానప్రకారము చేయుచున్నాను.
నన్ను సభలో శకుని— తనతో ద్యూతమాడుచుని పిలువకున్నయెడల
నేనాశకునితో ద్యూత మఁడను అతనిచే పిలువబడినపుడు మాన
లేను అది నా శాశ్వతవృత్తము. అని.

ఇచ్చట గమనింపవలసిన దేమనగా దుర్యోధనుడు ద్యూతము నకు స్వయముగా దర్మము నా హ్వనింపక తండ్రిని వేధించి యూత నిచే నాహ్వనింపజేయుటనుబట్టి ధర్మమును ద్యూతవ్యసని కాడన్నమాట ద్యూతవ్యసని, జూడగాండ్రుపిలుపుతో వచ్చిపడువాడే ధర్మమును పితౄజ్ఞునుబట్టి వచ్చినవాడుకాని ద్యూతవ్యవసమునుబట్టి కాదు, తన ప్రాప్తిని ప్రదర్శించు సంకల్పమునుబట్టియు కాదు. అని

ధర్మమును ఆహ్వనము ననుసరించి ద్యూతములో పాల్గొనుట కును పాండవులు మరలింపక ధర్మము ననువర్తించుచుండుటకును కారణాంతరముకూడ గలదు రాజనూయయాగ మైనతిరువారత వేదవ్యాస భగవానుడు దర్శనమియ్యగా ధర్మమును పూజించి మహర్షి వెనుక నారదు డుత్పాతములు గోచరించుచున్నవని చెప్పెను. అవి శిశుపాల పతనముచే శాంతిచిహ్నమే? అని యడుగ వ్యాసభగవాను డిట్లు చెప్పెను—

“త్రయోదశ సమా రాజ న్నుత్పాతానాం ఫలం మహత్

సర్వక్షత్రవిదాశాయ భవిష్యతి వింశాంపతే” (సభా-అ.46)

పదమూడుసంవత్సరము లీయుత్పాతఫలము సర్వక్షత్రవిదాశ కరముగ నుండును అనిచెప్పి యందు నీవు నిమిత్త మగుదువుకనుక జాగరూపకవై యుండుమని చెప్పెను. అప్పుడు ధర్మమును చింతించి సోదరులతో నిట్లనెను —

“అద్య ప్రభృతి భద్రం వః ప్రతిజ్ఞాం మే నిబోధత

త్రయోదశ సమాస్తాత కో మమాఽర్థోఽస్తి జీవతః

న ప్రవక్ష్యామి పరుషం భౌత్యో నన్యాంశ్చ పార్థివా

స్థితో నిదేశే జ్ఞాతీనాం యోజ్యే తత్సముదాహరణ

ఏవం మే వర్తమానస్య స్వసుతే ప్రియశామ చ

భద్రో న భవితా లోకే భద్రమూలో హి విగ్రహః

విగ్రహం చూరతో రక్షా ప్రియా జ్యేష్ఠ సమాచరణ ।
 వాచ్యతాం న గమిష్యామి లోకేషు మనుజ్వరభాః
 భృగోశ్చ జ్యేష్ఠస్య వచనం పాండవా స్పృనిశమ్య తత్
 తమేవ సమవర్తంత ధర్మరాజహితే రతాః ।

ఇదిమొదలు 13 సంవత్సరములు సోదరులనుగూర్చికాని, యితర రాజులనుగూర్చికాని పరుష మాడను జ్ఞాతులయొక్క ఆజ్ఞ ననువర్తించుచు వారి కిష్టములను కూర్చెదను, ఇది నాప్రతిజ్ఞ ఇట్లున్నయెడల విరోధమునకు మూలమైన భేదభావము కలుగబోదు విరోధమును దూరీకరించుచు, ప్రియముగా సంచరించిన నాకు లోకములో నింక కలుగనేరదు ఈయుధిష్ఠిరవాక్యము విని పాండవులు ధర్మరాజహితానురక్తులై యాతనినే యనువర్తించి యుండిరి

ఇట్టి కారణమునుబట్టికూడ ధర్మరాజు వారి యాజ్ఞానుసారము ద్యూతమునకు వెళ్ళుట, సోదరులు మరుమాటాడక అనువర్తించినెళ్ళుట జరిగినదని గ్రహింపవలయును

ధర్మరాజు పోదుడువోలే సభలో ప్రసంగించెనట అక్కడ నేమి జరిగినదో చూడుడు— ద్యూతసభలోనికి పాండవులు ప్రవేశించుట తడవుగా శకుని—

“ఉపస్తీర్ణా సభా రాజా సర్వే త్వయి కృతక్షణాః
 అతా నుప్త్యా దేవనస్య సమయోస్తు యుధిష్ఠిర ”

యుధిష్ఠిరా సభ సిద్ధముగా నున్నది నీకై యుదను వేనియున్నారు. ఇది సమయము అని ప్రోత్సహించెను అపుడు యుధిష్ఠిరుడు—

“నికృతి దేవనం పాపం న తతోఽత్ర పరాక్రమః
 న చ నీతి ర్భవా రాజా కిం త్వం ద్యూతం ప్రశంసతి
 న హి మానం ప్రశంసంతి నికృతో కిత్వస్య హి
 శకునే మైవ నో జైషీ రమార్గేణ నృశంసత్

ద్యూతము మోసము సాపము ఇందు సరాక్రమముగాని నీతి
గాని లేదు నీవు ద్యూతమును జ్ఞాపింతువేమి? జూదగాని మోసము
లోని ఘనత ప్రశంసాసాత్యముకాదు శకునీ ఘాతుకునివలె నీవు
మమ్మలమార్గముచే నోడిఁపబోకము అని పలికెను

ఇది ప్రతివాదు లన్నట్లు ధర్మజుడు ప్రోక్షణువోలె ప్రసంగించి
పట్ల యున్నదా? ఆపై శకుని యిట్లనెను—

“ఏవం త్వం మా మిహాభ్యేత్య నికృతిం యది మన్యసే

దేవనా ద్వివివర్తస్య యది తే విద్యతే భయమ్ ”

నీవిట్లు వచ్చి నన్ను మోసగానిగా నుంచి భయపడుచువేసి
ద్యూతమునుండి తొలగుము అని ఆపై యుధిష్ఠిరు డిట్లనెను—

‘ఆహూతో న నివర్తేయ మితి మే వ్రత మాహితమ్

విధి శ్చ బలవా ర్జణ దిష్టస్యాఽస్మి వశే స్థితః

అస్మిన్ సమాగమే కేన దేవనం మే భవిష్యతి

ప్రతిపాణ శ్చ కోఽన్యోఽస్తి తతో ద్యూతం ప్రవర్తతామ్ ”

ఆహూతుడనై నప్పుడు నివర్తింపని నా వ్రతము బలిష్ఠమైన
విధికి వశుడనై యున్నాను ఈమావేశములో నాకు ద్యూత మెవ్వ
నితో జరుగవలయును? ఎదుట నందెము కాచువాడెవ్వడు? అది
తేలినిమీద ద్యూతారంభము. అని ఆపై దుర్యోధనుడిట్లుపలికెను—

‘అహం చాతాస్మి రత్నానాం ధనానాం చ విశాంపతే

మదర్థే దేవితా చాయం శకుని ర్భాతులో మమ ”

ప్రతిపాణ ముంచువాడను నేను నాపక్షమున మాశకుని
యాడును అని ఆమాటపై యుధిష్ఠిరు డిట్లనెను—

“అశ్యే నాఽన్యస్య వై ద్యూతం వివమం ప్రతిభాతి మే

ఏత ద్విద్య స్సుపాదత్స్య కామ మేవం ప్రవర్తతామ్ ”

ద్యూత మొకనిదైయుండ మరియొక డాడుట యనునది నాకు
విషమముగా గలబడుచున్నది అట్లే కానిమ్ము అని

ఇట్లు శకునిదుర్యోధనుల కుట్రతో ద్యూతములో ప్రవేశపెట్టబడిన ధర్మజుడు తనపూర్వప్రతిజ్ఞను, తాత్ప్రజ్ఞను పురస్కరించుకొనియే ప్రవర్తించి తన యప్రోధిక భలో వెల్లడించుచుండ ప్రాణుడునాల ప్రసంగించెనను ప్రతివాదు వాత నింద్యము

ఇదియే కాక మ భా చ కారులు మరియొకచోట వాయుటలో—

“మొదటిజూదమున పరాభవ మొదినను, రెండవసారి ధర్మజుడుద్యూతమునకు సిద్ధపడుట సుయోధనుని జయింతునను దురాశచేతనే యై యన్నది మొదటిజూదములో నోడి రెండవసారి తిరిగి జూదమునకు సిద్ధపడు నన్న జూచి భీమార్జునాదులుగాని ప్రాపదిగాని యేల వారింపలేదు ఈసారి ధర్మజుడే జయించును దుర్యోధనుని వనమునకు పండ్రిండేమలు పంపుదుమను దురాశచేతననివారింపరైరి” (పు 262)

అను వాతగూడ నింద్యము వారు పునర్ద్యూతమున కెట్లు వచ్చినట్లున్నదో చూపుడు— మొదట సర్వస్వము నపహించి పాండవులగూడ గెల్చి తమయధీశముచేసికొని ద్రాక్షదీదేవిని వస్త్రాకర్షణాది దుర్వాప్తారములచే దుర్యోధనాదులు వేధించి తమవార సుత్పాతములు గోచరింప ధృతరాష్ట్రుడు భయపడి అగ్రా నీకు వరమలిచ్చెదను నీవుత్తమరాలవు కోరికొనునుని ద్రాక్షదీదేవిని ప్రోత్సహించి యామె కొరికపై పాండవులను వారి వాహనాగరణాదులతో విడిపించి పంపెను అంతట మరల దుష్టచతుష్టయము దురాలోచనముచేసి యిట్లు పాండవులను విడిచివేసినయెడల పరాభవించునని భారణముచే మనకు హానిగలిగింతురు మరల పిలిపించి వేరొకమార్గమున వారి నోడించి విడువవలెను అని యిలాచించి ధృతరాష్ట్రుని మరల పిలుపింపుమని పట్టుబట్టగా ప్రాతిగామి న తడు పిలిపించెను అప్పుడు ధర్మజునితో ప్రాతిగామి—

“ఉవాచ వచనా ద్రాజ్ఞో ధృతరాష్ట్రస్య క్షీనుతః
ఉపాస్తీర్ణా సభా రాజ న్నయో నుప్త్యా యుధిర్
ఏహి పాండవదీప్యేతి పితా త్వాపేతి భారత

నీతంశ్చి మరల ద్యుతసభకువచ్చి ద్యుతమాడుమని నీతో
చెప్పమనెను అని పలుకగా విని ధర్మజుడు—

“ధాతు ర్నియోగా ద్భూతాని ప్రాప్నువంతి శుభాశుభమ్
న నివృత్తిస్తయో రస్తి దేవితవ్యం పున ర్యది
అక్షద్యుతే సమాహ్వనం నియోగాత్ స్థవిరస్య చ
జాన న్నసి క్షయకరం నాతిక్రామితు ముత్సహే
ఇతి బ్రువ నివవృతే భ్రాతృభి స్సహపాండవః
జానం శ్చ శకునే రాత్ర్యాం పార్థో ద్యుతమియా త్సవః ”

భూతకోటికి శుభాశుభప్రాప్తి విధిబలమున కలుగును. ఇంకను
జూదమాడ వలసియున్నయెడల నది యింకను నివర్తింపలేదన్న
మాట. ఈమాహ్వనము వినాశహేతువే యని తెలిసియుండియు,
వృద్ధుడగు తంశ్చియాజ్ఞయగుటచే త్రోసివేయజాలను అని పలుకుచు,
శకుని మాయను తెలిసికొనియుండియు సోదరులతో పునర్ద్యుతము
నకు వచ్చెను. ఇట్లు తంశ్చియాజ్ఞయనియే వచ్చిన ధర్మజుని యీసారి
దుర్యోధనుని జయింతునను దురాశచేతనె వచ్చెనని ప్రతివాదులనుట
నీతియేరా? ఆధర్మజుని కడ్డుతగులక పూర్వప్రతిజ్ఞాప్రకారము ధర్మజు
ననువర్తించుచుండుటకే నిశ్చయించుకొనియున్న భీమసేనాదు లట్లే
వెళ్ళియుండ దుర్యోధనుని వనమునకు పండ్రిండేడులు పంపుదుమను
దురాశచేతనె నివారింపలేదనుట నింద్యము పండ్రిండేడులు వనవాస
మును పణమును కల్పించినవారు శకునిదుర్యోధనులు ఆపణము పున
ర్ద్యుతారంభమున సభలో పాండవులకు తెలుపబడినది. అట్టిస్థితి
పునర్ద్యుతమునకు రాజాపునపుడే మార్గములో నున్న పాండవులకు

దుర్యోధనుని పండ్రొండేడులు వసవాసమునకు పంపుదుముచు మరాళ కలిగెననుట అసంబద్ధప్రలాపము

పాండవులకు ధృతరాష్ట్రునియందున్న షిత్పథ క్తివిశేషమే వారి నట్లు ప్రవర్తింపజేసినది దీనికి నిదర్శనముకూడ గలదు —

ధర్మజునకు పట్టాభిషేకము జరుగవలయునని పౌరులుత్సహించు చున్నట్లు దుర్యోధనుడు గ్రహించి యది కాకుండుటకై తండ్రితో నాలోచింపగా ధృతరాష్ట్రుడు పాండవులను కుంతీదేవితో వారణావతమునకు పంపెను అప్పుడు పౌరులందరు చింతింపుచు పాండవులతో బయలుదేర యుద్ధిష్ఠిరుడు వారి నాగవలసినదని చెప్పి యిట్లనెను—

“పితా మాన్యో గురు శ్రేష్ఠో యదాహ పృథివీపతిః

అశంకమానై స్తత్కార్య మస్మాభి రితి నో వ్రతమ్ ”

పూజ్యుడు, శ్రేష్ఠుడు నైన తండ్రి మాకేమిచెప్పినను నిశ్చంకగా జేయుట మావ్రతము అని.

కనుకనే ధృతరాష్ట్రుడు వారణావతమునకు వెళ్ళి యుండు డనగా నట్లే యని వెళ్ళి యుండిరి అర్థరాజ్యము దీసికొని ఖాండవ ప్రస్థమం దుండుడనగా నట్లే చేసిరి సుహృద్వ్యూతమునకు రండుని కబు రండుగా నట్లే వచ్చి యిష్టములేకున్నను ద్యూతములో బాల్గొనిరి. తరు వాత మీమీ ఆయధవాహనాదులతో మీరు వెళ్ళుడని పండుగా నట్లే వెళ్ళిరి అంతలోనే మరల పునర్ద్యూతమునకు రమ్మనికబురంపగా నట్లే వచ్చిరి

కనుక ధర్మజుడు వ్యసనియై ద్యూతమందు ప్రవర్తింపలేదు. శకునిప్రభృతుల నోడితునని ప్రవర్తింపలేదు పాండవులు వారిని ధర్మజు డోడిండుగలడని యనుకొనలేదు అందుచే ప్రతివాదిదుష్ప్ర సంగము దూరాపస్తమైనది

ప్రతివాదిప్రసంగమునకు విరటునిసభలోని బలరామవాక్యము

లాభారమట! ఈచూపబడిన గృధమంతయు వీరికి ప్రతికూలమేకద
ఇక బలరాముని యభిప్రాయ మెట్టిదో చూతము—

పాండవులు ద్యౌతజితులై వనరాసముచేయుచు ప్రభాసతీర్థము
నకు జేరినపుడు శ్రీకృష్ణబలరాములు వారిని చూచుచుకై సపరివార
ముగా వచ్చిరి అప్పుడు పాండవుల యవస్థనుజూచి శ్రీకృష్ణునితో బల
రామస్వామి యిట్లనెను—

“న కృష్ణ ధర్మ శ్చరితో భవాయ
దనో రధర్మ శ్చ పరాభవాయ
యుధిష్ఠిరో యత్ర జటీ మహాత్మా
వనాశ్రయః క్లిశ్యతి చీరవాసాః
దుర్యోధన ఇచ్చసి మహీం ప్రశాన్తి
న చాస్య భూమి ర్వివరం దదాతి
ధర్మా దధర్మ శ్చరితో వరీయా
నితీవ మన్యేత సరోఽల్పబుద్ధిః
కిం నామ వక్ష్య త్వనిప్రధానః
పితౄణాం సమాగమ్య పరత్ర సాపః
పుత్రేషు సమ్యక్ క్షరితం మయేతి
పుత్రా నసాచా వ్యసరోఽప్యైరాజ్యాత్
నాసా ధియా సంప్రతి పశ్యతి స్త్ర
కిం నామ కృత్వాహ మచక్షు రేవమ్
జాత పృథివ్యా మితి పార్థివేషు
ప్రవాజ్య కౌన్తేయ మితి స్మరాజ్యాత్

నీ కిం నామ-చాపం కృత్వాహ మచక్షురారః కౌన్తేయం
ప్రవాజ్య కీదృశో భవిష్యామి ఇతి ధియా నాసా పశ్యతీత్యధ్యాహుత్వ
యోజ్యమ్. |

“జితే హి ధర్మస్య సుతే సభార్యే సభాత్మకే సానుచరే నిరస్తే,
దుర్యోధనే చాపి వివర్ధమానే కథం న నీచ త్యవని స్స తైలా”
(౧౩-౨౨ 20)

కృష్ణా మహాత్ముడగు యధిష్ఠిగుడుడ జటాధారియై నారచీరలు కట్టి ఎనము నాశ్రయించి కష్టపడచుడుటవలన ధర్మాచరణము అభ్యుదయపేతువనియు అధర్మాచరణము పతనపేతువనియుజెప్పుట యుక్తము గావనిపించుచున్నది. అదుర్యోధనునకు రాజ్యాధిపత్యమును, ఈధర్మజనుకు రక్షణములేకపోవుటను జూచి యల్పులు ధర్మాచరణము కంటె నధర్మాచరణమే ముంచిదని భావించుట వీచాప మెరుగని పుత్రులగు పాండవులను రాజమునుండి పారదోలిన పాపియగు ధృతరాష్ట్రుడు రేపు పరలోకములో పిరిరుచు కలిగినపుడు నేను పుత్రులగు పాండవులయెడ యుక్తముగా సంచరించితి నని యెట్లు చెప్పగలుగునో, ధృతరాష్ట్రుడు నేనేమిపాపముచేసి యిట్లంధుడ నైపోతినో, ధర్మజుని రాజ్యమునుండి పారదోలి యిక ముందెట్టివాడ నైపోవుదునో అను వివేకము లేనివాడయ్యెను.

ధర్మజుడు భార్యతో, సోదరులతో, అనుచరులతో రాజ్యము నుండి తోసివేయబడియుండ దుర్యోధనుడు ప్రవర్ధమానుడైయుండ లోకమునకు హాని కాదా, అని

దీనితో ధర్మజుడు పుణ్యాతుడనియు దుర్యోధనపుత్రరాష్ట్రులు పాపాత్ములనియు, పాండవు లేవాప మెరుగనివారనియు బలరామ స్వామి కంఠోక్తిగా జెప్పియుండెను. ఈబలరామవాక్యము లన్నియు ప్రతివాదులు జ్ఞప్తిలో నుంచుకొనవలసినవే.

ఇచ్చట బలరాముడు ధర్మజుని ప్రతివాదు న్నట్లు నీవు ప్రాప్తుడవలె ద్యూతమునకు ప్రీతితో సిద్ధపడుట నీతప్పగాని వారితప్పేమున్నదని యనలేదు. ఒకసారి యోడిపోయి మరల వారిని బయింతు మను దురాశచే పునర్ద్యూతమునకు సిద్ధమై మీరింత కష్టము దెచ్చుకొనినా

రని అనలేదు. పితృజ్ఞానుబట్టియే వారు ప్రవర్తించుటచే పాండవులట్లు ప్రవర్తించుట ధర్మమనియే బలరాముడు గొప్పించెను

ఇక విరాటసభలోని విషయ మనుకొనవలసియున్నది—

అభిచున్య వివాహానంతరము మహాగాఢమండలిలో కృష్ణభగవానుడు పాండవుల గతవృత్తాంత మెత్తుకొని యిట్లు పలికెను—

పాండవులు కపటమ్యూతజితు లగుటయు, రాజ్య మపహరింపబడుటయు, వనవాసాజ్ఞాతవాసములను సక్రమముగా నిర్వహించుటయు, కష్టముకోర్చి ధర్మబద్ధులై యుండుటయు మీకందరకు దెలివివిన విషయమేమ్యూతకాలనిర్ణయప్రకార మిటుపై వీరిరాజ్యమును వీరికి కారవులీయనియెడల ధార్తరాష్ట్రులను పాండవులు హింసించుదురు అపుడు పాండవులకు ధార్తరాష్ట్రములు చేసిన యపకారములను తెలిసికొనినవారందరు పాండవులకు దోడ్పడుదురు. ఇట్టిస్థితిలో దుర్యోధనుని మతమేమో తెలియినదే మనమేమియు నిర్ణయింపలేము కనుక ప్రస్తుత మొక ధర్మశీలుడు దూతగా వెళ్ళి ధార్తరాష్ట్రాంతి, యుధిష్ఠిరరాజ్య ప్రాప్తి కలుగునట్లు సంభాషింపవలసియున్నది అని

అపుడు బలరామస్వామి యిట్లనెను—

క. హరివాక్యము వింటిరె యది,

యిరు దెరగులజనములకును హితమును ధర్మో,

త్తరముచు నై యున్నది యీ

వెరవున శక్యంబు మనకు వీరల దీర్పణ.

చ. తమ సగబాలు గోలుపడి దానిన యిప్పుడు గోరు వీరికి

సముచితవృత్తి నిచ్చి తమసామన సంతసమంది యున్కి యు,

క్తము ధృతరాష్ట్రసూనునకు దాన నపాయము లేక యుండు గోముడిగి వీరు సేయదురు బాంధవ మిజ్జగముం బ్రియం పక్ష.

కౌవున నిక్కారం బెడనేయక యొక్కరుం బనుపవలయు వాడునుం జని యభిమతంబు సాధింపు నపకము

ఆ మాటపొందెటింగి యోటమై సల్లన, చేరి కొరవేందుచి త్తవృత్తి
కనుగుణంబు గాగ నానతుం డగుచు బ్రాగ్గించి యడుగకున్న
దెరగుపడదు

వ అది యెట్లనిన ధర్మనందనుం డతని యుద్ధతికిం బుయిలోడిమెయి
వడిగల నడవడిం బ్రవర్తిల్లుచుండియు, జూదంబువెంట మోసపోయి
తొడరి చిక్కునంబడియె నదియును నతం డక్షువిద్యాపాటవంబు
దనకు మిగుల లేమింజేసియు బంధుజనంబులు దన్ను వారించు
టయు, దానాడుట మాని గాంధారరాజు నియమించినం దత్కళా
కౌశలంబునం బరిణతుండు గావున నాశకుని యాడి యుధిష్ఠిరుం
డొడ్డిన యొడ్డిమియు గెలుచుచు వచ్చినట్లుగుట నాతనియందును
గొఱుతలే దిత్రైతంగున వార లధర్మములని నిందింపరాకునికి
కారణంబుగా వీరలు పుచ్చిన మానిసివినయంబుతోన యిక్కా
ర్యంబు దీర్చికొనిరావలయును. (ఆంధ్రభారతము)

ఈబలరామస్వామి వాక్యములకు తాత్పర్యము ప్రతివాడు
లనుకొనినట్లు కాదు ఇచ్చట పదమూడేండ్లకు బూర్వము జరిగిన
ద్యూతములో తప్పు పాండవులదో, కొరవులదో నిర్ణయించుట కీప్రస్తా
వము కాదు మరేమనగా ద్యూతకాలనిర్ణయప్రకారము వనవాసా
జ్ఞాతవాసములను గడపిన పాండవులకు ఇప్పుడు రావలసిన రాజ్యమును
గూర్చి దుర్యోధనమత మెట్లున్నదో తెలిసికొనుటకై దూతను పంప
వలయు ననునదే ప్రస్తుతాంశము

దానినే కృష్ణభగవానుడు ప్రస్తావించుటలో శకునిదుర్యోధనుల
కపటద్యూతములో నోడిపోయిన రాజ్యము పాండవులకిప్పుడు రావలసి
యున్న దనుచు దుర్యోధనునియొద్దక దూతను పంపి తెలిసికొనవలెనని
పలికెను

బలరామస్వామి అట్లు దూతను బ్రగవుట యుక్తమై యనియు
దుర్యోధనుడు పాండవుల రాజ్యమును పాండవుల కిది తన సగముతో

దాను సంతృప్తుడగుట యుక్తమనియు, నదియే జగద్ధితమనియు బలికి దుర్యోధనునియొద్దకు వెళ్ళిన దూతమాత్రము దుర్యోధనుని చిత్తవృత్తి కనుగుణముగా వినయవిధేయతలు కలిగి, మాటపొం దెరిగి పార్థించినగాని కార్యము చక్కబడదని పలికెను

బలరామస్వామి దుర్యోధనునిదురభిమానము, దురాగ్రహము లాభ్యము నెరిగినవాడుకనుకనే అట్లు పలికెను

ఆవెళ్ళిన దూతకు, ఆమాటపొందిక, ఆనమ్మిత, దూతనుబంపిన వారి యుపదేశమునుబట్టికూడ గలుగవలసియుండుననియు, ఆనాటి ద్యూతము కపటమగునే నడచినను దాని నట్లుద్ఘాటించియెడల కార్యహాని యగుననియు భావించి యది కపటద్యూతమను దృష్టిని సభ్యులకు దొలగింపదలచి, ప్రీతితో ధర్మజను ద్యూతమున కంగీకరింప, నిపుణు లగుటచే వారు గెల్చికొనినారుకనుక “వారధర్మపరు లని నిందింపరాకునికి కారణంబుగా వీరలు పుచ్చిన మానిసివినయంబు తోన యిక్కార్యంబు దీర్చికొనరావలయును” అని చెప్పెను

ఇచ్చట శకునిదుర్యోధనుల తప్పు లేదనిపట్లున్న అవాంతర ప్రసంగము దూత వినయవిధేయతలతో సంభాషింపవలయు నను ముఖ్యాంశసిద్ధికే యుపయుక్తముగాని యన్యముగాదని బలరామస్వామి వాక్యములలోని యన్యముగాదని బలరామస్వామి వాక్యములలోని యుపకృష్టమోపసంహారముల నవలోకించిన మతిమంతులకు స్పష్టమే

ఇట్లు గృంథమంతయు కేకవాక్యతాపన్నమై, యవిరుద్ధమై శకునిదుర్యోధనుల దుస్తంత్రప్రేక్షితో గూడిన కపటద్యూతమున, శితృభక్తితోగూడిన పాండవుల నిష్కపటత్వత్తిని చాటుచుండ దమకు గోచినట్లు గృంథవిరుద్ధముగా ప్రతివాదులు చేసిన ప్రసంగము అప్రామాణికము. నసంబదము నగుటచే హేయము

సుయోధనవిజయములో దుర్యోధనవాక్యముగా కవిగారు—
 “మాయజూదం బనుమాట యసత్యంబు ఇది మాయ యని మీకు
 నెప్పుడు తోచె, జూదంబునకు ముందు శోధించి పాచిక లాడంగ
 వలసె మీయన్న యపుడు, తన కోటమి గలిగె నని జెప్పె, తా
 దెచ్చి సర్వంబు మాచేత జక్కనూచె నాట గెల్చిన దాను నఖిల
 రాజ్యంబుల గ్రహించి యేలుకోగలడె యపుడు ఆట
 యోడుటజేసి యనుచితహ్యుతమై శాగెల్వ ద్యుతంబు ధర్మమగునె

అని పోచినట్లు వ్రాసినారు ద్యుతముయొక్క ఆనువూర్వి
 యంతయు నెనుక పదర్పింపబడియున్నందున నీవ్రాతకూడ పరాస్త
 మైనది.

—: “ద్రాపదికి రజస్వలవై రమ్మని ధర్మజుడు కబురంపెను” అను
 ప్రసంగము—తన్నిరాకరణము :—

మ భా. చ. కారుల వ్రాత యిట్లున్నది— “ఆమె యేకవస్త్ర
 యై రజస్వలగా నుండుటకూడ సత్యముకాదనియు, ధార్తరాష్ట్రుల
 కపఖ్యాతిని దెచ్చుటకు అట్లు ధర్మజు నుపదేశముచే ద్యుతకాల
 మున జేసిన దనియు నీక్రింది శ్లోకార్థములు స్పష్టపరచుచున్నవి—

“యుధిష్ఠిరస్తు తచ్చుత్వా దుర్యోధనచీర్షితమ్
 ద్రాపద్యా స్సమ్మతం ద్యుతం ప్రాహిణో ధృతర్ష
 ఏకవస్త్రా త్వఢోసీవీ రోదమానా రజస్వలా
 సభా మాగమ్య పాంచాలి శ్వశురస్యాఽగ్రతో భవ
 అథ త్వా మాగతాం దృష్ట్వా రాజపుత్రీం సభాం తథా
 సభ్యా స్సర్వే వినిందేరన్ మనోభి ర్భృతగాష్ట్రజమ్
 స గత్వా త్వరితం హతః కృష్ణాయా భవనం నృప
 న్యవేదయ స్మరితం ధీమాన్ ధర్మరాజన్య నిశ్చితమ్ (సభా-అ67)
 ధర్మరాజు ప్రాతిగామితో దుర్యోధనుడు చెప్పు సుశమును

(ద్రోపదిని సభకు దోడ్తెచ్చునుట) విని ద్రోపదికి నమ్మకముఁలగిన
 ఘాతచే నామె కీవార్తి నంజెను ఓపాంచాలీ నీవు ఏకవత్తమునే
 ధరించినదానవై, కట్టబట్ట ముడిజారునట్లు చేసినదానవై ఏడ్చు
 చున్నదానవై, రజస్వలనై సభకు వచ్చి ధృతరాష్ట్రుని యెదుట
 నుడుము పిమ్మట నట్లు సభనుగూర్చి వచ్చిన రాజపుత్రివగు
 నిన్ను జూచి ద్యౌతసభయందున్నవారందఱును మనస్సులచే దుర్యో
 ధనుని నిందింతురు. (ఇట్లు ధర్మజుడు చెప్పగా) ఆహార త్వరిత
 ముగా ద్రోపది గృహమున కేగి ధర్మరాజయొక్క యేర్పాటు
 నామెకు జెప్పెను' (పుట 90)

ప్రతివాదులు చూపిన శ్లోకములకు పూర్వమందున్న విషయ
 కుమన-ద్యౌతములో ద్రోపదిని శకుని యాజ్ఞపై ధర్మజు డొడ్డి
 యోగినతోడనే దుర్యోధనుడు విదురునితో—

‘ఏహి షీర్తః ద్రోపదీ మానయస్వ ప్రియాం భార్యాం సంమ
 తాం పాండవానాం, సంమార్జితాం వేశ్మ పరైతు శీఘ్రం తత్రా
 స్తు దానీభీ రపుణ్యశీలా’.

టీ పరైతు పరాకృతా ధిక్కృతా సతీ ఏతు ఆయాతు శ్చనీవు
 పాండవభార్యయగు ద్రోపదిని తీసికొనిరమ్ము. ఆమె ధిక్కృతురాలై
 రావలయును ఆమెయిల్లు తుడువవలయును ఆపాపాత్మురాలు దానీ
 జనముతో గలిసి యుండవలయును.

అని చెప్పగా విదురుడు ఓమందమతీ నీవు ప్రకోపింపకుము.
 యువసదనమున కేగుటకై యత్నింపకుము. ఓడియున్న ధర్మజున
 కామెను పణముగా బెట్టుట కధికారములేదని నానిశ్చయము. అనుచు
 చాలవరకు జెప్పగా దుర్యోధను డావిదురుని తృణీకరించి మదమతుడై
 ప్రాతికామితో—

ప్రాతిరాత్న ద్రోపదీ మానయస్వ స తే భయం విద్యతే

పాండవేభ్యః క్షత్వా హ్యయం వివదత్యే భీతో నచాస్మాకం వృద్ధి
కామ స్సదైవ

ఓప్రాతికామీ ద్రాపదిని నీవు తీసికొనిమ్ము. నీకు పాండవ
పుల భయము లేదు ఈవిదురుడు భయపడి విరుద్ధముగా మాటలాడు
చున్నాడు ఈతడెన్నడును మనయభివృద్ధిని కోరినవాడు కాదు

ఇల్లాజ్ఞాపింప ప్రాతికామి ద్రాపదిభవనమున కేగి, ద్యూత
వృత్తాంతమును జరిగిన క్రమమును చెప్పి, నిన్ను దుర్యోధనుడు గెల్పు
కొనుటచే నీవు దుర్యోధనగృహమునకు రావలయు నని చెప్పగా
ద్రాపది-ధర్మజుడు తన్నోడి నన్నోడనో, నన్నోడి తన్నోడనో తెలిసి
కొనిరమ్ముని పలుక నాత డాసభకుబోయి ధర్మజు నడుగ నాధర్మజు
డేమియు బలుకకుండెను.

అపుడు దుర్యోధనుడు ఆమె యిక్కడకువచ్చియే ప్రశ్నించవల
యును సభ్యు లిరువురప్రసంగము వినెదరు తీసికొని రమ్ముని పంపెను.
అపుడు ప్రాతికామి మరల బోయి రాజపుత్రుని నున్న సభ్యు లాహ్వ
నించుచున్నారు నీవు ప్రశ్నించిన విషయముపై సంశయము కలిగి
నట్లు తోచుచున్నది అని చెప్పెను అంతట ద్రాపది నీ వామాటను
సభ్యులనే యడిగి రమ్ము, ధర్మాత్ములగు వారు ఎట్లు నిశ్చయించి చెప్ప
దురో అట్లు చేయుదును అని పలుక,

“శ్రుత్వా సూత స్తద్వచో యాజ్ఞసేన్య్యా స్పృభాం గత్వా
ప్రాహ వాక్యం తదానీమ్ అధోముఖా స్తే న చకించి దూచు ర్నిర్బం
ధం తం ధార్తరాష్ట్రస్య బుద్ధ్యా

ప్రాతికామి మరల వెళ్ళి సభ్యుల నడుగ నాదుర్యోధననిర్బం
ధము గ్రహించి సభ్యులు తలలు వంచి యేమియు జెప్పరైరి

ఈస్థితిలో నుండగా ధర్మజుడు ద్రాపది యెట్లున్నను సభకు
వచ్చి యందుటే మంచిదనియు తనయాజ్ఞ లేనిదే ఆమె రానేర
దనియు భావించి ద్రాపదికి విశ్వసనీయుడగు మాతచే సభకు రావలసిన

దని యామెను తెలియజేసెను. ఆచార్యమును చెప్పుచు చెప్పుచు న్నవే ప్రతివాదులు కడమరిచిన శ్లోకములు

అందు “యుధిష్ఠిరస్తు తచ్చుత్తామో దుర్యోధనచిక్షితః” అను శ్లోకములో యుధిష్ఠిరును దుర్యోధనుని చిక్షితమును (చేయఁబడిన పనిని) గ్రహించి దూతను పంపి పని యున్నది. అతని చిక్షితము, విదురునితో చాపది యవమానింపబడి రావలె ననుటయు, ప్రాంతి కామిలో నీకెవనిధయము లేదు ఆమెను తీసికొని రమ్మనుటయు, ఆమె సభకు వచ్చియే అడుగవలె ననుటయు జూడగా బలాత్కారముగా నామెను సభకు లాగుట యని స్పష్టమైనది అట్టి చిక్షితమును గ్రహించి సభకు రావగిన స్థితిలో చాపది లేదని తెలిసి యుండిన ధర్మజుడు దుర్యోధననిర్బంధముచే నేమి యమర్యాద జరుగునో యని భయపడి నీవెట్టి స్థితిలో నున్నను సభకు వచ్చి భృతరాష్ట్రుని కెదుట నిలువుము సభ్యులు నిన్నప్పుడు చూచి దుర్యోధనును చేసినది తప్పని యనుకొందురు. అని చెప్పి దూతచే తెలియజేసెను ఇది యుధిష్ఠిరసందేశముయొక్క పరిస్థితి

ఇక యుధిష్ఠిరోపదేశముగానున్న ద్వితీయశ్లోకము. దానికి ప్రతివాదులు వ్రాసిన యర్థము పరిశీలించదగియున్నది.

“ఏకవస్త్రా త్వహోసేవ రోదమానా రజస్వలా”

సభా మాగమ్య పాంచాలి శ్వశుర న్యాగ్రో భవ ,

ఈశ్లోకమునకు ప్రతివాదులు వ్రాసిన యర్థ మిది—పాంచాలి! నీవేకవస్త్రమునే ధరించినదానవై కట్టుబట్ట ముడిజారునట్లు చేసినదానవై, ఏద్రుచున్నదానవై, రజస్వలవై సభకు వచ్చి భృతరాష్ట్రుని యెదుట నుండుము’ అని.

ఇచ్చట విధేయాంశము-అయినది వ్రాసిన ప్రతివాదుల నడుగ వలసియున్నది—రజః ప్రవృత్తినిబట్టి రజస్వలయనదగిన స్త్రీ రజస్వలవై

నీవు రమ్మనుటను బట్టి యెట్లు రజస్వలయగును? ఇక రజస్వలవై రమ్మను మాటకు రజస్వలావేషముకలవానవై రమ్మని యర్థమందురా? అప్పుడు నీవేకవస్త్రమునే ధరించి రమ్మనుటకూడ ఎందులకు? రజస్వలాస్త్రీకి అనేకవస్త్రధారణ ముండునని యామె నేకవస్త్రమునే ధరించి రమ్మనె నందుగా? అప్పుడది మీరన్న రజస్వలావేషము కాకనేపోవును. ఇక రజస్వలాస్త్రీకి ఏకవస్త్రధారణము చిహ్నముకనుక నట్లు చెప్పెనందురా? అప్పుడు రజస్వలావేషము ధరించి రమ్మనుటలో నది చెప్పబడినట్లేకనుక ఏకవస్త్రమునే ధరించి రమ్మనుట వ్యర్థము. ఏకవస్త్రమునే ధరించి రమ్మనినపుడు రజస్వలావేష ము క్తప్రాయమేకనుక నీవు రజస్వలావేషముకూడ ధరించి రమ్మనుట వ్యర్థము అది యట్లుండకట్టుబట్ట ముడిజారునట్లుచేసి రమ్మనినట్లుకూడ జెప్పినారే. అదిరజస్వలాస్త్రీకి చిహ్నమని యత డట్లు చెప్పెనందురా? అట్లైన రజస్వలావేషము ధరించి రమ్మనుటలోనే అది గతార్థ మగుచుండ దాని మరల జెప్పట వ్యర్థము.

ఇంకొకటి. కట్టుబట్ట ముడిజారునట్లు చేసినదానవై' అని వ్రాసినది అథోనీవి' శబ్దార్థము కాబోలు. నీవీశబ్దము కట్టుబట్టముడి యర్థమైతే అథశ్శబ్దమునకు జారుట యర్థమా? ఆహా. మీ రాడినదాటయు పాడినది పాటయునా?

కట్టుబట్టముడి జారునట్లు చేసిన బట్టకట్టు నిలుచునా? అది నిలువవలె నని ధర్మజుని భావము కాదనుటకుకూడ మీరు సాహసించినపక్షములో మీది మానవప్రకృతికాదని లోక మనకుండునా? సుయోధనవిషయక ర్తగారు —

"అప్పు డథోనీవి యైనట్టి యాకాంత వస్త్రంబు తనయంత బడిను క్రింద నంతమాత్రంబున నతివసు పరిధించితి మంచు నెల్లెత్తి చెప్పి రకట"

అని కవిత్వమల్లినారు మ భా చ. కారులు, కట్టుబట్ట ముడి జారునట్లు చేసిన దనుటకును, కవిగారు ఆమె కట్టుబట్ట దానికదేక్రింద బడిపోయినదనుటకును ఇంద్రికి సరిపోయినది వీరిరువురిజ్ఞానము లోకా తీతము.

దీని నిటుంచి యీ చు భా. చ కారులే యీశ్లోకమునకే సంబంధించజేసి ఇటీవల పత్రికలో ప్రకటించిన విషయమునుగూడ బరామర్శితము—

ఆంధ్రసత్తిక, సచిత్రవారపత్రిక— 9-2- 949

“ప్రాచీనకాలమున ఆర్యస్త్రీకుగాని, నాగద్రవిడాద్యనార్య స్త్రీ కుగాని రవికలు’ అనునవి లేవు ఆర్యస్త్రీలు పురుషులవలెనే రెండువస్త్రములను ధరించుచుండువారు . కొన్నిసమయములం దార్యస్త్రీలు వైవస్త్రమును ధరింపరాదను నిబంధనము కాన్పించు చున్నది అది స్త్రీ బహిష్కయైన కాలము.

ఇందులకు నిదర్శనము— ధర్మరాజు ద్యూతమున ద్రౌపదిని యెడ్డి యోటువడగా దుశ్శాసనుడు ద్రౌపదిని సభలోనికి దీసి కొనిరా బంచుటను ధర్మరాజు డెరింగి ద్రౌపదికి నీక్రిందిరీతిని వర్త మాన మంపియున్నాడు—

“ఏకవస్త్రా త్వఘోసీవీశ్వఘరస్యగృతో భవ”

ఓద్రౌపదీ నీవొక్కబట్టనే ధరించి రజస్వలావేషధారిణివై ఏడ్చుచు ధృతరాష్ట్ర నెదుట నిలిచియుండుమా? అనెను

ఇచ్చట రజస్వలయైన స్త్రీ, పైని బట్టలేకుండ ఒక్కబట్టనే బొడ్డుక్రిందికి కోక ముడ్డవైచూచి యుండటచెప్పబడెను ప్రాచీన సనాతనధర్మస్త్రీలును ఇట్లే యుండెడివారు ఈయంశమును మా యూరి పౌరాణికు డెరుంగక అఘోసీవీశ్వబ్రుమునకు ఏదేదో తెలిపి తక్కువ అర్థము చెప్పుచున్నాడు

ఈప్రతివాదులు ఆపౌరాణికుడు చెప్పిన అర్థమేదో తెలిసికొన

కయె అది తెలివితక్కువ అర్థమని వ్రాయుట చిత్రము ఈమహాభారత
తత్త్వకథనకర్తయె ప్రతివాదులన్న పౌరాణికుడు ఇచ్చట వ్రాసిన ఆ
యర్థమును చూడకుండ పాప మా ప్రతివాదులు పరలోకగతులైనా
రని విచారించుచున్నాము తాము తెలియనిస్థితిలోనుండి యెదుట
వానిది తెలివితక్కువ యనుటలో వీరు ఘనులు అనియటుండనిండు.

అథోనివీశబ్దమునకు బొడ్డుక్రిందికి కోకముడి' యని శత్రుకలో
వ్రాసిన యర్థమునుబట్టి అథోనివీశబ్దమునాని అభివ్యక్తమునకు బొడ్డు
క్రిందు అని యర్థము చెప్పియున్నది ఈ అభివ్యక్తమునకే జూరుట
అర్థమని వీరే వెనుక చెప్పియున్నారు. ఇది తెలివితక్కువ కా దన్న
మాట;

ఇంకొకటి ప్రాచీనకాలమున ఆర్యస్త్రీకు రవిక లనునవి లే
వట పురుషులవలె రెండువస్త్రములను ధరించుచుండువారట బహిష్క
యైన కాలములో పైని బట్టలేకుండ వారుండువారట దానికి నిదర్శ
నము ఏకవస్త్రా' అను శ్లోకమేయట ఇతే ద్రాపదీదేవిని రవికలేక
పైని బట్టలేక సభ్యాలికి రమ్మని ధర్మజుడు చెప్పినా డందురా? ఏమి
తెలివి? తుదకు లోకజ్ఞానముకూడ మృగ్యమైపోయెనే

ప్రాచీనకాలమున ఆర్యస్త్రీకు రవికలు లేవని అప్రమాణముగా
వ్రాసినారు ప్రాచీనకాలమునుండియు ఆర్యస్త్రీలకు (సువాసిలకు
రవిక లున్నవని ప్రమాణములను చూపుచున్నాము చూడుడు—

స్కాందము కాశీఖండము—అ 4

“హరిద్రాం కుంకుమం వై వ సింహరం కంజలం తథా
కూర్మాపకం చ తాంబూలం మాంగల్యాభరణం తథా
కేశసంస్కారకబరీకరకర్ణాదిభూషణమ్

భర్తు రాయుష్య మిచ్చన్తీ దూరయే న్న పతివ్రతా
న చాంగోద్వర్తకం కార్యం శ్రీమా నిధనమా క్వచిత్

గర్భప్రవృత్త్య సంయోగో వై వ కార్య స్తయా పునః

కంచుకం న పరీదధ్యా ద్వాసో న వికృతం న్యసేత్ ' ,

ఇచ్చట భర్తయొక్క ఆయుష్యమునుగోరెడి స్త్రీ పసుపు, కుంకుమము సింహారము, కాటుక, రవిక, తాంబూలము, మంగళ సూత్రము, కేశసంస్కారము, హస్తకర్ణా ద్యాభరణములు అనువానిని విడిచి యుండరాదు

పూర్వసువాసిని — కంచుకము (రవికను) ధరింపరాదు అని చెప్పబడినది ఈప్రమాణములనుబట్టి ప్రాచీనకాలమునుండియుపసుపు కుంకుమములతోబాటు రవిక సువాసినీ స్త్రీలకు అవశ్యధార్యముగా నున్నదని స్పష్టము. కనుక పూర్వకాలములో స్త్రీలకు రవికలు లేవను ప్రతివాదుల వాత్ర ఆర్షసంప్రదాయానభిజ్ఞతను వెల్లడించుచున్నది. అదియు నటుండనిండు.

“ధర్మజుడు కృత్రిమాలోచనము చేసి రజస్వలయై యుండని ద్రాపదీదేవిని రజస్వలపై రిమ్మనెను” అను ప్రతివాదిప్రసంగముపై యొక్క టాలోచింపవలసియున్నది

ధర్మజుడు కృత్రిమాలోచనమే చేసినయెడల నట్టి యాలోచన మన్యునితో చెప్పి పంపునా? అదికూడ సంభవించే చెప్పనా? ఆసభలో గూడ వీరాగ్రగణ్యులై దైవవశమున నవశులై పడియున్న పాండవులను — తమ సంకల్పము సిద్ధించినదని దర్శితులై తదేకదృష్టితో జూచుచున్న దుష్టుల సమక్షములోనే చెప్పనా? ఏద్రాపదీని అవమానించి తీసికొనిరమ్మని మాటిమాటికి దుర్యోధనుడు పంపుచునే యుండెనో ఏద్రాపదియొద్దకు ప్రాతికూమి వెళ్ళుచు వచ్చుచు యుండెనో ఆద్రాపదీదేవికి ఆదుర్యోధనసమక్షమందే మహాసభామధ్యమునో నున్న ధర్మజుడు కృత్రిమాలోచనము నెవ్వని చెవిలోనో చెప్పట సంభవమా? అది సంభవించినక్షణములో దుర్యోధనాదులు తమ యత్నమున కేమి

విఘాతము దెచ్చుటకో చెవిలో జెప్పుచుండెనని ధర్మజుని మందలించుటో, మాత్రము కదలనీక నిగోధించుటో మాని యాసభలో నుండియే ద్రాపదియొద్దకు వెళ్లుచున్న దూత నుపేక్షించి యుండుట సంభవమా? ఇదియంతయు ప్రతివాదులుచెప్పిన అర్థములో నసంభవము. ధర్మజుడు రజస్వలయై యున్న ద్రాపదీదేవికి నీవెల్లున్నను రమ్మని సందేశమును బహిరంగముగా దూతకుచెప్పి పంపినపుడే ఇదియంతయు సంభవమగును. కనుక నసంబద్ధముగా ప్రతివాదులు చెప్పిన శ్లోకార్థమును త్రోసివేసి వారి యూరి పౌరాణికుడు చెప్పుచున్న యర్థము నవలోకింపుడు —

ఆశ్లోకములోని యత్తర్థముచే దాపదీదేవి నుద్దేశించి సభకు వచ్చి ధృతరాష్ట్రుని యెదుట నుండుటమాత్రమే ధర్మజునిచే బోధింపబడినదని తెలిసికొనవలయును పూర్వార్థములోని యంశములు రజస్వలయై ఓడిపోయినట్లు ప్రాతికామి తెలిపి యుండుటచే దుఃఖాకాంతురాలై యున్న ద్రాపదీదేవియొక్క తాత్కాలికస్వరూపానువాదపరములే 'ఏకవస్తా'తు' అను 'తు' శబ్దము ధర్మజునిచే బోధింపబడు విషయమునకు విరుద్ధస్థితిబోధకము 'తు' శబ్దమున కిట్లు చెప్పుట 'తత్తు సమన్వయాత్' తు శబ్ద. పక్షం వ్యావర్తయతి" ఇత్యాదులలో ప్రసిద్ధము. ఆవిరుద్ధస్థితియే ఏకవస్తాదిశబ్దములచే జెప్పబడినది. అనగా ఏకవస్త్రయై అఘోనివియై రోదనూనయై ,రజస్వలయై సభకు రాదగని స్థితిలోనున్న ద్రాపదీదేవిని రమ్మని బోధించెనని సారాంశము. ఇక పదార్థవివరణము—

రజస్వలాస్త్రీకి రజఃప్రవృత్తి మొదలు శుద్ధిపర్యంత మేకవస్త్రమే కాని దానిని మార్చి వస్త్రాంతరము కూడదు కనుక ఆమె యేకవస్త్రయనబడినది కనుకనే రజస్వలావృత్తము లుపదేశించుటలో— "మిరా త్రింమలవద్వస్త్రధారణం న స్నాయాత్" అని చెప్పబడినది. అఘో

నీవి అనునపుడు నీవిశ్వము నకు కటిసూత్రస్థానియమై కౌన్ నాధారమైన
వస్త్రఖండి మధ్యము అది యాచమయమున స్త్రీధార్యమై యుండును
అది వస్త్రాధోభాగమందుండునుకనుక ఆధోనివియనబడినది చూడుడు—

నీవి— *A piece of cloth wrapped round the waist*
(*Especially as worn by woman*)

C. F. Vamana puranam 1-3-5

Monier williams.

నీవి— ఎ పీస్ ఆఫ్ క్లాత్ రాప్టర్డ్ రౌండు ది వెయిష్టు
(ఎస్పెషల్లీ, యాజ్ వోర్ర్, బై వుమన్)

నీ యఫ్ వాసునపురాణము 1-3-5

మోనియర్ విలియమ్స్

ఇవి రజస్వలాస్త్రీలపీఠములే అగుటచే రజస్వలాపదముచే
గతార్థములైన వని యాపదములకు వైయర్థ్యమును శింకింపరాదు
అవి విధేయాంశములు (బాధ్యాంశములు)గా జెప్పబడినపుడే అట్టి
శంక తాత్కాలికస్వరూపానువాదరము లైనపు డాశంక కవకాశము
లేదు

ధర్మజు డట్ట యనువాదము చేయుటల ఫల మేమనగా నేను
ద్యూతవ్యననములో బడి నీ పశ్చింతుతెస్థితిని మరచి యిట్లు'నిన్ము రమ్మని
చెప్పట కాదు ఈ యీ యవస్థలో నీ వున్నా వని యెరిగియుండియు
తప్పదుకనుక నిన్ను రమ్మని చెప్పుచున్నా నని ద్రోషదీదేవికి తెలుపుట
ఫలము ఇది బహిరంగముగా దూతకు చెప్పటలో నిట్టి యామెను
రప్పించుచున్నాడని సభ్యులకుగూడ తెలుపుట ఫలము. ఇక వాక్య
సమన్వయము—

“హేసాంచాలి త్వం తు రజస్వలా ఏకవస్త్రా అఘాసినీ రోద
మానా చ తథాపి సభా మాగమ్య శ్వశుర స్వాగ్రితో భవ , అని.
ఈసందేశము బహిరంగముగా సభలో దూతకు చెప్పబడినట్టి
దియ నెట్ట స్మృతింప ను లేనట్టిదియ, ద్రోషదీదేవికి వచ్చుటకే

యుపయోగించుకట్టిదియు నగుటచే దుర్యోధనాదుః యవరోధము లేకుండ నడచినదని గ్రహింపవలయును

“అథ త్వా మాగతాం దృష్ట్వా సభ్యా స్రుత్వే వివిధేర్క మనోభిః ధృతరాష్ట్రజమ్”

అట్లు వచ్చిన నిన్నుజూచి దుర్యోధనుడు చేసినది చింద్ర మని సభ్యు లనుకొందురు అని చెప్పిన ధర్మజునిమాట యైనను దుర్యోధనుడు సహింసలేనిది కాదు శకునిదుర్యోధనులు కుట్రతో నడిపిన ద్యూతములో ద్రౌపదిని యొడ్డు మని ప్రేరేపించి గెల్చుకొనునపుడు “ధిగ్ధిగిత్యేవ వృద్ధానాం సభ్యానాం నిస్తౌతా గిరః” అని చెప్పబడిన సభ్యుల నిందావచనములకు తెల యొగ్గి యెవ్వ రేమనిన మన కేమని త్రొడుబారి కూర్చుండిన దుర్యోధనున కది యొక లెక్కలోనిదా? కనుకనే యుధిష్ఠిరసందేశము నిరాటంకముగా నడచినది.

ప్రతివాడు లనినట్లు అది కృత్రిమాలోచనగర్భితమే యైన యెడల నట్టి సభామధ్యమునుండి యట్టి సందేశమును పంపుట అసంభవమే.

అట్ల కమునకు తాము చెప్పినట్లే అర్థమును తంత్రీవా ర్తికకారుడు చెప్పియున్నాడని ప్రతివాదులు చూపియున్నారు. దానిని జూతము—

“కుమారిలభట్టు తన తంత్రీవార్తికమునందు ఈ యంశమునే చెప్పియున్నాను. ఆవాక్యార్థము నిట సూచించుచున్నాడను—

“యుధిష్ఠిరోపదేశా త్సభామధ్య మానియమానా సహస్రైవ రజస్వలావేషం సపుత్రీస్య ధృతరాష్ట్రస్యాఽయశ ఉత్పాదయతు మాత్మానం చాఽన్యాయ్యమానం ప్రఖ్యాపయితుం ద్రౌపదీ కృతవతీ”

“ధర్మజు నుపదేశముచే సభామధ్యమునకు దీసికొని తేబడిన ద్రౌపది పుత్రులతోగూడిన ధృతరాష్ట్రుని కపక్షీర్తి దెచ్చుటకును,

తక కన్యాయము జేసిరని లోకమునకు వెల్లడిచేయుటకును తత్త్వ
ణము రజస్వలావేషమును ధరించినది' (పు 9)

ప్రతివాడు లగ్నము జెప్పుటలో తత్త్వణమని యొక మాటను
చేర్చినారు వారు చూసినవాక్యములలో ఆయర్థ మిచ్చు పదము
లేదు. అది సహసాపదమున కర్థముగా జెప్పినారు కాబోలు అది
యక్రమము.

గణవ్యాఖానములో “సహసే త్యాకస్మికావిమర్శయోః
అనియ, అమరకోశములో ‘అతర్కితే తు సహసా’ అనియు నున్నం
దన వారు చెప్పిన దప్రమాణము ఇచ్చట సహసా శబ్దశ్రేణిసంగ
మున ప్రతివాదులు నన్నుసంబంధించి వ్రాసియున్న యొక పవి
యము వారిధోరణి తెలియబడుటకై ప్రవర్ణింపబడుచున్నది—

గోలకొండపత్రిక — 14-10- 946

“సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు నేను వ్రాసిన ‘సహసించితిని’ అను
దాని రాక్షేపించుటకై తాము వర్ణించిన నిఘంటువు ప్రతిధ
జాపుటకు “సహసే త్యాకస్మికావిమర్శయోః” అని వ్రాసిరి.
సాహసశబ్దమునకును, సహసా అను అవ్యయమునకును సంబంధ
మేమో?.

వీరికి గొంచెము చెప్పదము—సుష్టు అను అవ్యయమునకును
సాప్తవశబ్దమునకును ఏమి సంబంధమో, పశ్చాత్ అను అవ్యయమున
కును, సాశ్చర్యశబ్దమునకును యేమిసంబంధమో, సహసా, అను
అవ్యయమునకు సాహసశబ్దమునకును అదే సంబంధము, ఇక ప్రస్తు
తాంశమునకు వచ్చుచున్నాము

తంత్రీవార్తికవాక్యములకు ప్రతివాదులు వ్రాసిన అర్థములో “సభా
మధ్యమునకు దీసికొని తేబడిన దొంగదీ అపకీర్తి దెచ్చుటకు తత్త్వణము
రజస్వలావేషము ధరించినది” అనుటలో తత్త్వణ మనగా సభామధ్య

మునకు దీసికొని తేబడిన క్షణమే కద, అప్పుడక్కడ ఆమెరజస్వలా వేషమును ధరించినదా? ఇది యత్యంతవిరుద్ధము. అది యటుండనిండు,

ప్రతివాదులు తాము ప్రమాణముగా జూపిన తంత్రవార్తికము, భారతశ్లోకమునకు తాము చెప్పినట్లే అర్థమని చెప్పుచున్న దనుచున్నారు, అట్లేయైనయెడల తాము చెప్పిన అర్థమునకు దటస్థించిన అనుపత్తు లన్నియు దానికిని దటస్థింపవలసివచ్చును. మరియు మహాభారతమున బహుస్థలములలో నిజముగా రజస్వలయై యున్న ద్రౌపదియే బలాత్కారమున సభ కీడ్వబడినదని స్పష్టవచనములు (అవి ముందు ప్రదర్శింపబడుచున్నవి) చాటుచుండ దానికి విరుద్ధముగా కృత్రిమమున రజస్వలావేషమును ద్రౌపది వేసినదని పూర్వమీ మాంసాశాస్త్రకర్త యగు తంత్రవార్తికకారుడు వాసినట్లు చెప్పుట కంటే దుర్మయ ముండదు. కనుక శ్లోకమునకు నిర్దుష్టార్థముగా వెనుక నిరూపింపబడిన విషయమే తంత్రవార్తికముచే ప్రతిపాదింపబడుచున్నదని చెప్పక తప్పదు.

తంత్రవార్తికములో “ద్రౌపదీ రజస్వలావేషం కృతవతీ” అని వేషశబ్దయోగమువలన ప్రతివాదులకు భ్రాంతి కలిగినది.

ఆయాపరిస్థితుల కనుగుణముగా వస్త్రాదిధారణము వేష మనబడును. స్త్రీ రజస్వలయై యున్న పరిస్థితిలో తదనుగుణముగా ఏకవస్త్రాభోసీవ్యాదిధారణమే రజస్వలావేష మగును. ఆపరిస్థితియే ధర్మజునిచే ననువాదము చేయబడి, నీవు వచ్చుటవలన నీవట్టి దురవస్థలో నుండగా నిన్ను బలాత్కారముగా రప్పించువారే అపభ్రాంతికి పాలైపోవుదురు. నీవు వెనుదీయక రమ్మ, అని బోధించెను.

‘సహస్రైవ’ అను మాటలోని సహసాపదమును ఆసియమాన పదముతో నన్వయించి ఏవకారమును ‘రజస్వలావేషమేవ’ అని యన్వయించినయెడల ‘యుద్ధిష్ఠిరోపదేశాత్’ రజస్వలావేష మేవ కృతవతీ

నకు వేషాస్తరమ్' అని రజస్వలాస్త్రీ కుచితమైన ఏకవస్త్రాభోసీవ్యాది
 ధారణమునే చేసియున్న ద్రావిడి యుధిష్ఠిరోపదేశమునుబట్టి యట్లే
 యుండెను కాని సద్భావప్రవేశమున కుచితమైన వస్త్రాదిధారణమును
 చేసి యుండలేదని సిద్ధించును కనుక తంత్రీవార్తికగ్రంథము ప్రతివా
 దుల కనుకూలము కాదు ఇంకొకటి తంత్రీవార్తికకారునకు ఆయుధిష్ఠి
 రోపదేశము కృత్రిమాలోచన మనియే భావ మున్నయెడల నది ధర్మ
 వ్యతిక్రమములలో జేయుననుక పూర్వక్షగ్రంథములో యుధిష్ఠిరుని
 ధర్మవ్యతిక్రమములను తాను బేర్కొననపుడు ఈ యుధిష్ఠిరోపదేశ
 మనుకూడ బేర్కొనవలసియున్నది పేర్కొనలేదు చూడును—

‘తథా యుధిష్ఠిరస్య కసీయోర్ద్ధితభ్రాతృజాయాపరిణయన
 మాచార్యబ్రాహ్మణవధార్థ మచృతభాషణం చ

ఇచ్చుట అర్జునుడు సంపాదించిన ద్రావిడిని తానుకూడ బెండ్లి
 యాడుట, ద్రోణసంధర్శములో నన్యతమాడుట అను రెండే ధర్మ
 వ్యతిక్రమములుగా శంకెంపబడి సమాధానములు చెప్పబడినవి కనుక
 నీయుధిష్ఠిరోపదేశము యధార్థకథనమేకాని కృత్రిమాలోచనము కా
 దని తంత్రీవార్తికతత్పర్యము స్పష్టమగుచున్నది

ఇక ‘యుధిష్ఠిరోపదేశాత్ కృతవతీ’ అను తంత్రీవార్తిక
 గ్రంథమున కేమిసందర్భము? అని యడుగుదురేమో వినును—

ద్రావిడీశంచపతిత్వవిషయమను నిరూపించినతరువాత నావిష
 యమును విశ్వసించనివారిని గూర్చి అభ్యుపేతవాదముగా ప్రకారాం
 తరమున సమాధానము జెప్పనపుడు—

‘యద్వా నార్యర్జునస్యైవ కేవలస్య భవిష్యతి
 సాధారణాప్రసిద్ధి స్తు నిశ్చిద్రిత్యా య దర్శితా’

యథా యుధిష్ఠిరోపదేశాత్ ద్రావిడీ కృతవతీ తథైవ కేవ
 లార్జునభాగ్యయా ఏవ సత్యా సాధారణ్య ప్రఖ్యాపనమ్

అని చెప్పబడినది దీనిని బట్టి నీతిశాస్త్రనిపుణులగు పాండవుల యొక్కయు, ద్రౌపదియొక్కయు వ్యవహారము నిశ్చిద్రముగా నుండ ననుటలో రజస్వలయై యున్న ద్రౌపది యుధిష్ఠిరోపదేశమున నట్లై యుండెనుకాని, ఆవేషమును మార్చలేదను విషయము దృష్టాంతముగా జూపెడి సందర్భములోని దని గ్రహింపుడు. అందుచే ప్రతివాదులకు తంత్రవార్తికము ప్రతికూలమే

—: 'ద్రౌపదీ దేవి అప్పటికి రజస్వల నిజముగా నయియున్నది'

అనుటకు ప్రమాణములు :—

ఇంకొకటి— ఆమె నిజముగా రజస్వలయై యుండగనే సభ కీడ్చి లెచ్చినారు. యది కృత్రిమవేషము కాదు. అనుటకై నిదర్శనముగా బహుస్థలములలోని ప్రసంగముల నుదాహరించుచున్నాము—

రజస్వలావేషమువేసికొని రమ్మనుచు కృత్రిమాపదేశము చేసి నాడని యేయుధిష్ఠిరు ననినో, ఆయుధిష్ఠిరునితో కృష్ణధగవానుడు నీవు గలించిన విషయముల దలపోసి భేదపడవలదని బోధించునపుట్లినను—

‘దృష్ట్వా సభాగతాం కృష్ణా మేకవస్త్రాం రజస్వలామ్

విషతాం పాండవేయానాం స తస్య స్మర్తు మర్హసి ”

(అశ్వమే- అ12)

మరియు శ్రీకృష్ణునితో ద్రౌపదీదేవి యిట్లు చెప్పకొనినది—

“స్త్రీధర్మిణీ వేషమానా శోణితేన సముక్షితా

ఏకవస్త్రా వికృష్టాస్మి దుఃఖితా కురుసంపది

రాజ్ఞాం మధ్యే సభాయాస్తు రజసాఽశిపరిప్లుతాం

దృష్ట్వా చ మాం ధార్తరాష్ట్రాః ప్రాహసన్ పాపచేతసః ”

(వస- అ 8)

మరియు యుద్ధమృతులను జూడవచ్చి దుఃఖించు గాంధార్థిలో దుర్యోధనుని రానట్లు వధి చుటకు చెప్పెడి కారణములలో భీముడేను డిట్లు చెప్పి యుండెను—

రాజపుత్రం చ పాంచాలి మేకవస్త్రాం రజస్వలామ్
భవత్యా పిదితం సర్వ ముక్తవాణ్ య త్సుత స్తవ
(శ్రీపర్వ-అ 15)

మరియు యుద్ధభూమిలో బడిన దుర్యోధనుడు తన్నునిందించి
సభ దాదుర్యోధనునితో కృష్ణభగవాను డిట్లనెను—
సభయాం యాజ్ఞసేవ కృష్టా ద్యూతే రజస్వలా
తదైవ తావ ద్దుష్టాత్మా వధ్య స్త్వం నిరహతౌవ
(శల్యప-అ8)

మరియు ద్యూతమైన వెంటనే కుంటేదేవి యనుజ్ఞదీపికొని వన
వాసమునకు వెళ్ళునపుడు ద్రాపదీదేవి యేయవస్థలో నున్నదో ఇట్లు
చెప్పబడినది—

‘తథే త్యుక్త్వా తు సా దేవీ స్రవన్నేరృజలావిలా
శోణితాశ్చైకవసనా ము క్తకేశీ వినిర్యయా

(అనుద్యూత-అ79)

మరియు ఎనిమిదవరోజుయుద్ధములో దుర్యోధనునితో ఘటా
త్కంచు డిట్లనెను—

‘అద్యాస్మయ్యం గమిష్యామి పితౄణాం మాతృ రేవ చ,
యే త్వయా సుస్యంశంసేన దీర్ఘకాలం ప్రవాసితాః
యచ్చ తే పాండవా రాజా శ్చలద్యూతే పరాజితాః,
యచ్చైవ ద్రాపదీ కృష్టా ఏకవస్త్రా రజస్వలా,
సభా మాసీయ దుర్బుధ్ధే బహుధా క్లేశితా త్వయా
విలేపా మవమానానా మున్యేషాం చ కులూఢు
‘అస్త్ర మద్య గమిష్యామి యది నోత్సృజసే రణమ్

(భీష్మ-అ9)

మరియు కర్ణదుర్యోధనుల నిందించుచు అశ్వత్థామయిట్లునెను—

‘ఇంద్రప్రస్థం త్వయా కస్మిన్ సంగ్రామే నిజితం పురా—

తైదైవ కఠమగ్నధం యస్మిన్ కృష్ణా జితా త్వయా—

ఏకవస్త్రా సభాం సీతా దుష్టకర్మ రజస్వలా (విరాటప-అం0)

మరియు భీమసేనుడు ధార్తరాష్ట్రులను సంహరించి యిట్లునెను—

“రజస్వలాం ద్రౌపదీ మానయకో యే యే చాప్యకుర్వన్త-

సదస్యవస్త్రామ్ తాన్ పశ్యధ్వం పాండవై ధార్తరాష్ట్రాన్ రణే హతాం స్తపసా యాజ్ఞసేన్యాః” (శల్య-అం0)

మరియు కర్ణవధదు ఖతుడై యున్న దుర్యోధనునితో కృపాచార్యులు ఇపుడైన సంధిజేసికొను మని చెప్పినపుడు పాండవు లందుకంగీకరింపరనుచు దుర్యోధనుడు చెప్పిన మాట లిట్లున్నవి—

“దుశ్శాసనేన య త్కృష్ణా ఏకవస్త్రా రజస్వలా

పరిక్లిష్టా సభామధ్యే సర్వలోకస్య పశ్యతః

తథా వివసనాం దీనాం శ్రీర స్త్యద్యాపి పాండవాః

న నివారయితుం శక్యా స్సంగ్రామా త్రే పరంతపాః” (శల్య-అం4)

ఇట్లు బహుస్థలములలో ద్రౌపది నిజముగా రజస్వలయై యున్నదని కంఠోక్తిగా చెప్పబడియందుటగాక దుర్యోధనునిచే నాడ జెప్పబడియున్నపుడు తంత్రీవార్తిక కారుడు గ్రంథమునకు విరుద్ధముగా జెప్పెనను లెట్లు? ధర్మజుడు— సేపు రజస్వలావేషము వేసికొని రమ్యుని కలురంపినాడను లెట్లు? కనుక ప్రతిహతులది తెలివిరహితవర్గాలయనుట నిశ్చయము ఇంతవరకు జూపిన ప్రమాణోపపత్తులతో ప్రతివాదిప్రసంగము ప్రతిహత మైనది ఈ యుధిష్ఠిరోపదేశముగూర్చి రహస్యకర్త లిట్లు వ్రాసినారు—

“దుర్యోధనుని యాధర్మ్యమును చూచుచున్న ధర్మజుడు—ద్రౌపదీ

సంరక్షణార్థము తగిన యుపాయము నూహించి తన కాపుడైన

సేవకుని బలిచి రహస్యముగా ద్రౌపది రజస్వలావేషము ధరించి

వెంటనే సభకేతెంచి ధృతరాష్ట్రుని సమీపమున నిలువవలసివడిగా
వానిచేత నామెకు జెప్పి పంపెను ధర్మజు డాపన్నివారణార్థము
సద్యఃకాలానుసారముగా నవలంబించిన కృత్యము, కార్యకారవము,
గ్రహింపలేని మనశాస్త్రిగారికి (మ. భా. చ. కారులకు) కపట
కృత్యముగా దోచినదికాని అందు కపటమేమియు లేదు" (పు603)

"సాధారణముగా కృషీవలుల భూములలో పశుగ్రాసాదులను
దొంగిలించుచున్న యే పాకృతిస్త్రీ నైనను కృషీవలుడు చూచి
దానిం బట్టుకొనుటకు నవగడినపుడు అది తన ముష్ణును తప్పించు
కొనుటకై తాను రజస్వలనియు తన్నంటగూడదనియు చెప్పుచుం
డును. అది సత్యముగానీ, అసత్యముగానీ, వాళ్ళ సమీపంపనేలేడు
అఖండభూమండలసార్యభాముని రాణియును ద్రాపదిని ఒకనీచు డవ
మానించుటకై సమీపించుచుండ వానిబారినుండి తప్పించుకొను
టకై 'నేను రజస్వలను, నన్నంటరాకుము' అని చెప్పినపుడు నిశ్చం
కగా జట్టుపట్టి యీడ్చినవాడు పశువనుటకుగూడ దగదు" (పు602)

ఈవార్తలలో యధిష్ఠిరుడు రహస్యముగా జెప్పి పంపెననుట-
ఆపన్నివారణార్థము అవలంబించిన కృత్యమునుట, దోవది అఖండ
భూమండలసార్యభాముని రాణియునుట ఆమె, పశుగ్రాసాదుల దొంగి
లించు పాకృతిస్త్రీ "నేను రజస్వలన నన్నంటకుము" అని నిజము
గానీ కాకపోనీ తప్పించుకొనుటకై చెప్పినట్లు దుశ్శాసనునివలన
తప్పించుకొనుటకై "నేను రజస్వలను" అని చెప్పినదనుట అసంగత
ప్రసంగములు. ధర్మజుడు రహస్యముగా జెప్పి పంపుట అసంభవ
మని వెనుక నిరూపించియే యున్నాము. ఆమె రజస్వలయై యుండుట
నిజమే అని ప్రమాణములు ప్రదర్శించి యున్నాము. "ఏకవస్త్రా"
అను శ్లోకమునకు నిర్దుష్టార్థమును నిరూపించి యున్నాము. తంత్రీ
వార్తకగ్రంథము ప్రతివాదులకు పరికూలమే అని చూపియున్నాము.

కాబట్టి ఉత్తరభారతములోగూడ మ భా. చ. కారులు వ్రాయుటలో—
 “దుర్యోధనుడు పాంచాలిని సభలోనికి గొనితేర దుశ్శాసను
 సంపుచుండుట జూచి ద్యుతపిత్తుడగు ధర్మజుడు అనాలోచితుడై
 రహస్యముగ ద్రాపదికి ‘నీవు రజస్వలారూపిణివై, యేకవస్త్రవై,
 రుదితముఖవై సభలోనికి ర’మ్మని యామెకు వర్తమానమంపెను.
 దురోదరి కుచితానుచితపరిజ్ఞానము సున్నగదా! ఈ కృత్రిమముం
 జెలిసికొనికాబోలును దుశ్శాసనుడు సోదరు నాజ్ఞానిర్వహణమే
 యుత్తమధర్మముగా నెంచి సభలోనికి వచ్చుట నుచితమని చెప్ప
 ద్రాపదిని కేశాక్షరణ మొనర్చుచు సభకీర్షి యవమానితం జేసెను”
 (పుట 13)

అనుమాటలు కూడ నపంగతము లగుటచే బరాహ్తములై నవి.

“శ్రీమదాంధ్ర) మహాభారతసంశయవిచ్ఛేదము” అనుగ్రంథ
 ములోని పీఠికలో గ్రంథకారు లిట్లు వ్రాసియున్నారు—

“ఈ గ్రంథమునందు ద్రోవది ప్రాతిగామివెంట సభకు బోవు
 నపుడు దుర్మార్గులగు దుర్యోధనాదుల భయమున రజస్వలకాకయే
 రజస్వలాలక్షణములతో నేకవస్త్రయై నడిచి పోయినట్లు చెప్ప
 బడినది.

దీనికి శాంతిపర్వము ౧ ఆశ్వాసములో ద్రోవది ధర్మజునితో—
 సీ. నృపునందు...సభ కేకవస్త్ర రజస్వలయనక వా దలవట్టి
 యీడ్చిన తప్పు... అనుదానిం బట్టి నిజముగా దాను రజస్వల
 యైనట్లు చెప్పెనని లోచిన దోచనచ్చు. నిజముగా నేను రజస్వల
 ననుటగాదు. నిమగ్నించిన నయ్యర్థము లేదు ఏకవస్త్రం = రజ
 స్వలయైనట్లు ఏకవస్త్రచిహ్నముతో నగబడుచు (నోట జెప్పాచు)
 నున్న నన్ను ఇది ద్వితీయ ఇకబ్రథమ-ఏకవస్త్ర=ఏకవస్త్రము
 గలది, రజస్వల యనక, రాకీ సిగవట్టి సభ కీర్షినాడనుటగాని నిజ
 ముగా దాను రజస్వల ననుట గాదు.

రజస్వల నను నోటమాటం బట్టి తనచేతం బడకుండ దప్పించు కొనుటకు నే ననుచుంటినిని దుశ్శాసను డూహింపవచ్చుంగాని రజస్వలాదిహ్నమైన ఏకవస్త్రమును జూచియు, నీ నీచుడు పైవచ్చుటేమి? నేనట్లు నేపముతో నటించుచుంటినిని యత డూహించుట కెట్లని ద్రోషది భవము" అని.

ఈవిషయమై చర్చించి ఆమె నిజముగా రజస్వలయేయని బహు ప్రమాణములతో నిరూపించియే యున్నాము.

మరికొన్నిమాట లిక్కడ జెప్పవలసియున్నది—

వీరు సమస్వయించినది ఆంధ్రభారతవాక్యము. అది సంస్కృత భారతమున కాంధ్రీకరణముగాని స్వతంత్రముగాదు ఆ సంస్కృత భారతములో బహుస్థలములలో నిర్ణయముగా నున్న విషయము నకు విరుద్ధముగా నామె రజస్వలయై యుండలేదని యాంధ్రభారత మెట్లు చెప్పును?

వీరు చూపిన శాంతిపర్వమందలి యాంధ్రభారతవాక్యమునకు మూలమం దట్లున్న దేమో చూడుడు—

శాంతిపర్వ-కుంభకోణపర్వ-అ 12

“సర్వేషాం పాపబుద్ధీనాం పాపకర్తృణాం కుర్వతామ్
గృతరాష్ట్రస్య పుత్రాణాం దండ్రో నిర్దోష ఇవ్యతే
పశ్యతాం చైవ శూరాణాం యోధాం ద్యూతే సభాం గతా
రజస్వలా సమానీతా భవతాం పశ్యతాం నృప
వాససైకేన సంవీతా”

ఇచ్చట వారుహించిన యన్వయమున కవకాశి మేమియు లేదు. కాబట్టి ఆంధ్రభారతవాక్యమునకు వారు రజస్వల కాదనుటకై చేసిన యన్వయము కల్పనామాత్రముకాని గ్రంథతాత్పర్యము కాదు.

ఆంధ్రభారతములోనే ఆమె రజస్వలాస్థితిని జెప్పుచున్న స్థలాం తరవిషయములనుగూడ చూడుడు—

ధర్మజ్ఞానో వెనుకటికష్టములు స్మరింపక మరచిపోయిని కృష్ణ
భగవానుడు చెప్పుచున్న సందర్భము— అశ్వమేధపరిగి.

సీ. ...సభ కేకవస్త్ర రజస్వల బాంచాలి

గొనిరాక మఱపు కాననములోన

నిదుములు గుడుచుట నెడ్డబెట్టకు జ

టాసుర పైంధవాదుల దుర్వికృతులు దలపకుము.

మరియు కర్ణవధానంతరము ఇకనైన సంధికర్తవ్యమని చెప్పిన
కృపాచార్యునితో దుర్యోధను డిట్లనెను— “సంధి కర్తవ్యం బని పలి
కితివిగాని యప్పలుకులు నాకు రుచియింప వెట్లంటేని—

సీ. కపటంపుజాదంబు ఘటియించి రాజ్యంబు

గొని ధర్మజ్ఞుని మది గుండజేసి

సభ కేకవస్త్ర రజస్వల నమ్మెయి

బాంచాలి ముందలవట్టి యీడ్చి

సంధిసేయగ బూని శౌరి యేతెంచిన

నవ్విధంబున కప్పియం బొనర్చి

పలువురుగూడి సౌభద్యుని నొక్కని

బాలు గిట్టి యతైరగున గీటడంచి

తే. నేడు దుశ్శాసనుని తొమ్ము నెత్తుకొరనిల

సుతుడు ముదమున ద్రావుట నూచి కొరత

పత్రితిన దీర్చు నతం డని భయము బొంది

పొందు గోరిన నదియేల పొనగు జెప్పును. (శల్యపరిగి)

ఈఫలములలో వారు శాంతిపర్యవాక్యమునకు అన్వయించిన
ట్లన్వయించుట కవకాశములేనందున ఆంధ్రభారతముగూడ ద్రావడి
అలాడు నిజముగా గజస్వలయై యున్నదనియే చెప్పుచున్నదని గ్రహింప
వలయును.

మరియు దుర్యోధనుని గదాఘాతమున బడగొట్టి యాతనితో
భీమసేను డిట్లనియె — (శల్యప-౮2)

తే. ఏకవస్త్ర బాంచాలి న ట్లీడ్చితేర

బనిచి సభలోన బరచిన పాపఫలము,

ననుభవింపుము దుష్టాత్మ యనుచు వామ

చరణమున బెట్టిదము గాగ శిరము దన్నె.

తరువాత ధర్మనందనాదుల నవలోకించి—

ఆ. శంకలేక కడగి సభ కట్లు పాంచాలి,

నంబరానిదాని నొంటి చీర,

తోన యున్న సాధ్వి వేనలి వట్టి యీ

ప్పించి నతని జూడు డంచు బొదలి.

ఇట్లాంధ్రభారతముగూడ నామె రజస్వలయై యుండుట నిజ
మని చాటుచున్నది. కనుక 'ఆంధ్రభారతసంశయవిచ్ఛేద'కర్తలు శాంతి
పర్వపద్యమునకు జేసిన క్లిష్టాన్వయ మకాండతాండవము. కనుక ప్రతి
వాదుల విరుద్ధప్రసంగములు హేయములు. ఇంతటితో దీనిని విడిచి
అంశాంతర మందుకొండము—

—: “భీముడు ధర్మజుని నీచేతులు తగులబెట్టవలయు ననినా”

డను ప్రసంగము—తన్నిరాకరణము :—

మ. భా. చ. కారుల వ్రాత యిట్లున్నది— “ద్యూతకాలమున
ధర్మజుని యకృత్యములకు రోసియే సోదరప్రియత్వము, అగ్రజుని
యం దత్యంతభక్తియు గల భీముడను ధర్మజుని నీచేతులు తగుల
బెట్టవలయు ననినాడు” (పు ౪47)

మన టిప్పణు భీమసేను డేమనినో విష్ణు డననో చరిత్రీలింతము.
ప్రావణీదేవి. కరప్రేరణచే నొడ్డి యోడినతరువాత దుష్కాశమును
పోయి ఆమెను యాడ్చితెచ్చి దుష్కహముగా బీడించుచుండెను.

“తాం కృవ్యమాణాం చ రజస్వలాం చ
సృస్తా త్తరీయామశ్శతదర్శమాణాం ।
వృకోదరః ప్రేక్ష్య యుధిష్ఠిరం చ
చకార కోపం పరమార్థరూపః ”

రజస్వలయై, జారిన యు త్తరీయముకలదై, దుశ్శాసనునిచే లాగ
బడుచున్న ఆద్రాపది దేవినిజూచి, యిటు యుధిష్ఠిరునిజూచి భీమసేనుడు
కోపోద్దీప్తితుడై యుధిష్ఠిరునితో నిట్లనెను—

“వాహనాని ధనం చైవ కవచా న్యాయుధాని చ ।

రాజ్య మాత్మా వయం చైవ కైతవేన హృతాః పరైః ॥

న చ మే తత్త్ర కోపోఽభూ త్సర్వస్యేశోహి నో భవాత్ ।

ఇమం త్వత్క్రమం మన్యే ద్రాపది యత్త్ర ఽణ్యతే

ఏషా హ్యనర్హతీ బాలా పాండవాః ప్రాప్య కౌరవైః

త్వత్కృతే క్లిశ్యతే శుద్ధై ర్మృశంసై రకృతాత్మభిః ।

అన్యః కృతే మన్య రయం త్వయి రాజ నిశాత్మతే ।

బాహూ తే సంప్రదత్వామి సహదేవాఽగ్ని మాసయ ॥”

నీలకంఠయచే— తే తవ పుర ఇతి శేషః, సంప్రదత్వామి ।

ధనవాహనాయుధకవచాదికము, రాజ్యము, మేము, నీవు శత్రు
వులచే గపటమున నశహరింపబడితిమి. నీవు సర్వాధిపతి వగుటచే నా
కావిషయమై కోపము రాలేదు. ద్రాపదిని పణముగాబెట్టుట వ్యతిక్రమ
మని తలచుచున్నాను. పాండవధర్మపత్నియై యున్న యీమె నీ
మూలమున తీడులచే క్లేశపెట్టబడుచున్నది. ఈమెనుబట్టి కలిగిన
యీకోపము నీయందు పడవేయబడుచున్నది. యుధిష్ఠిరా! నీయెదుట
నా బాహువులను తగులబెట్టుకొనుచున్నాను. సహదేవా! అగ్నిని
దెమ్ము. అని.

దీనినిబట్టి చూడగా ద్రాపది నొడ్డినపుడుగాని, యీమె నోడి
నపుడుగాని భీమసేనుడు గానట్టి కోపము దుశ్శాసను డామెను బట్టి

కొని పీడించుటవలన వచ్చినదని స్పష్టము: ఇప్పు డాకోపమునకు గుటి కావలసినవాడు దుశ్శాసనుడా? యుధిష్ఠిరుడా? అనుచు విచారణీయము.

యుధిష్ఠిరుడె యైనచో నది ద్రౌపదిని పణముగా నుంచినపుడే రావలయును. ఆమె నోడినపుడైన రావలయును. అట్లు రాక దుశ్శాసనుని దౌర్జన్యకాలములో వచ్చినది. ఆదౌర్జన్యము నాతడు చేయుటకు ద్రౌపదిని పణముగా బెట్టుట కారణమైనదని నీవామెను పణముగా బెట్టుట అక్రమమని వెనుకటి విషయ మెత్తుకొనవలసివచ్చినది.

భీమసేనున కప్పుడు తన బాహుబలిమున దుశ్శాసనుని వధింపవలె నని కోపము వచ్చినది. ఆవిషయమై తన కప్పుడు ధర్మజనియంగీకార మపేక్షితమైనది. కనుకనే ఆ ద్రౌపదివైపు, ఈ ధర్మజనివైపు చూచుచువచ్చెను. అది లభింపలేదు. అప్పు డీ వీరపత్నికి భరింపరాని యింతకష్టము నాకనులయెదుట ప్రాప్తింప బరిహరింపలేని నాయీబాహువులు కల్పనా. అని భీమసేనున కనిపించి తాను వ్యర్థుడై పోవుటకు ధర్మజని యనంగీకారమే మూలముకదా యని భావించి నా యాకోపము నీయదు విడిచివేయబడుచున్న దని చెప్పి—

“బాహూ తే సంపదత్యోమి సహదే వాగ్ని మానయ”

అని పలికెను. ఇచ్చట ‘తే’ అనుదానికి ‘పురు:’ అని యధ్యాహారముచేసి నీయెదుట బాహువులను తగులబెట్టుకొనుచున్నాను. అని యర్థము నీలకంఠాచార్యునిచే బోధింపబడినది

ప్రతివాదులు వాగ్నినట్లు నీబాహువులను తగులబెట్టుదునన్నట్లే అర్థమైనయెడల నాధర్మజని బాహువులను తగులబెట్టుటకు సహదేవుని యగ్నిని దేమ్మనుట అసంగతమగును. యుధిష్ఠిరునియందు భక్తిశ్రద్ధలతోనుండిన ఆసహదేవుడు యుధిష్ఠిరుని శిష్యులచుట్లో దనకు సహాయపడునని యెట్లునుకొనును? ఆప్రయత్నము తనవిషయమే అనునపుడు ఆతనితో జెప్పటలో నసాంగత్య ముండనేరదు.

ఇంకొకటి- పూర్వోక్తప్రకారము దుశ్శాసనుడు గుటియై యున్న భీమసేనకొసమునకు ధర్మజుని గురిచేయుట అసంగతము.

ఇంకొకటి- ధర్మజుని బాహువుల కట్టి శిక్షచేయుదుననుట కేమి యాచిత్యమున్నది? ద్రౌపదీపణములో వాగ్వాప్యపారములప్పు ధర్మజుని బాహువ్యాపారము లేదే. దుశ్శాసనుని బాహుబలమున బడ గొట్టకపోయె నని ధర్మజుని బాహువులకు శిక్షయందురా?

ధర్మజునిది ధర్మబలము. అర్జునునిది శిస్తాస్త్రబలము. భీమునిది బాహుబలము. అని ప్రసిద్ధమై యుండ బాహుబలము జూపవలసిన భీముడు చూడలేక ధర్మజుని బాహువులకు శిక్షజేయుదుననినట్లు చెప్పట యుక్తమా?

మరియు. అతీతమైనట్టియు అప్పుడు తనచే నుపేక్షింపబడినట్టియు, ఇప్పుడేనునినను కలిసికొనట్టియు ద్రౌపదీపణము నెత్తుకొని అగ్నిజనియం దత్యంతభక్తిగలవాడని ప్రతిపాదులచేగూడ ప్రశంసింపబడిన భీమసేనుడు- ధర్మజునిచేతులకల్పెదననట్లు అరముచెప్పట అత్యంతాసంగతము తత్కాలప్రాప్తమై తత్కాలముదుపేక్షానర్హమై తాను విభ్రాభించిన తొలగునదైయున్న దుశ్శాసన దౌర్జన్యమును ఉన్మూలించుటకై సంరంభము కలిగినపుడు తనకభ్యమనుజ్ఞనీయకుండిన యాధర్మజునియెగుట వ్యర్థములైన తనబాహువులను కాల్చుకొనెదననినట్లు చెప్పుట అత్యంతోపపన్నము. కనుక నీ ఆభీమసేనుని మాటపై అర్జునుడు బాధించునపుడు ధర్మజుని బాహువులకల్పెదనని యంతరప్రమాదాదవచ్చునా? అని ముందలింపలేదు ఇట్లర్జునుడు బోధించెను

—చూడుడు—

“న పురా భీమసేన త్వ మీదృశీ ర్వదీతా గిరః
పరై స్తేనాశితం నూనః సృశింసై ర్ధర్మగౌరవమ్
న సఖామాః పరే కార్యా ధర్మ మే వాచరో త్తమమ్
భౌతరం ధార్మికం జ్యేష్ఠం కోఽతిన ర్నిత మర్హతి

ఆహూతో హి పరై రాజా తౌత్రం వృత మనుస్మరన్ ।

దీవ్యతే పర కామేన త న్నక్షీర్తికరం మహాత్ ।”

భీమసేనా! నీవెన్నడు నిట్లు మాటలాడి యెరుగవు నీధర్మశార
వము పరులచే నశింపజేయబడినది. పరులకు సంకల్పసిద్ధి కలిగింపక
ధర్మమునే ఆచరింపుము. ధాన్తికుడగు సోదరుని యెవ్వ డతికిమించి
ప్రవర్తించును? పరు లాహ్వానించుటవలన 'తౌత్ర'వృత్తమునుబట్టి
హ్యూతము నంగీకరించెను అది మనకు కీర్తికరమే. అని.

ఈమాటలు విని భీమసేను డిట్లు పలికెను—

“ఏవ మస్మిన్ కృతం విద్యాం యది నాహం ధనంజయ,

దీప్తేఽగ్నౌ సహితౌ బాహూ నిర్దహేయం బలాదివ ।”

నీలకంఠియన్—ఏవం త్వదుక్తప్రకారేణ, అస్మిన్ ప్రస్తుతే
విషయే. కృతం కుశలం ధర్మపాలనాఖ్యం, యది న విద్యాం నజానీ
యామ్. తస్మై బాహూ దహేయమేవ. యతో జానా మ్యతో న
దహామీత్యర్థః ।

అర్జునా! నీనినిధముగా దెలిసికొనకున్నయెడల బాహువులను
తగులబెట్టుకొనియుండును అని, ఇట్లు శాసించినపుడు అయ్యో
ధర్మజుని బాహువులను గాలెప్పద నని యెంత తప్పు మాటాడితి నని
పరితపింపవలసిన భీమసేనుడు పరితపింపలేదు; తమింపుమని ధర్మజుని
వేడుకొనలేదు. కనుక నది ధర్మజుని బాహువులనుగూర్చిన మాట
కాదని గ్రహింపవలయును.

మరియు, ఈబాహుదాహమునుగూర్చిన ప్రసంగము స్థలాంతర
మునగూడ స్మరింపబడినది—పాండవులు వనవాసము జేయుచు ద్వైత
వనములో నున్నపుడు ధర్మజునితో భీమసేనుడు, మనమీవనవాసక్షేత్రము
లనిట్లు అనుభవించుచుండవలసినదేనా? దీనికివిముక్తి యున్నదా? పౌరు
షము జూ? శత్రుత్వము జేయక యిది యేమిపని? అనుచు మాట
లాడగా ధర్మజు డిట్లనెను —

“తం సద్ధి మాస్థాయ సతాం సకాశే కోనామ జహ్యోద్దిహ
రాజ్యహేతోః | ఆర్యస్య మన్యే మరణా ద్ధరీయో యద్ధర్మ ముత్క-
మ్య మహీం ప్రశాసేత్ | తదైవ చే ద్వీరకర్మాఽకరిష్యో యదా
ద్యుతే పరిఘం పర్యమృతః బాహూ దిగ్భక్షా వారితః ఫాల్గునేన
కిం దుష్టుతం భీమ తథాఽభవిష్యత్ | ప్రాగేవ చైవం సమయక్రి
యామాః కిం నాభ్రీః పౌరుష మావిదానః | ప్రాప్తం తు కాలం
త్వభిషద్య పశ్చాత్కింమా మిదాసీ మతివేలనూత్థ | భూయోఽసి
దుఃఖం మమ భీమసేన దాయే విషస్యేవ రసం హి వీత్వా | య
ద్వాజ్ఞసేసిం పరిక్లిశ్యమానాం సందృశ్య తత్ కౌన్త మితిష్ఠ భీమ ||
(వన-అ34)

భీమసేనా! వనవాసాజ్ఞాతవాసములను గూర్చిచేసిన ఆశపథమును
రాజ్యమునిమిత్తము విడిచివేయు తెట్లు? పూజ్యునకు ధర్మము నతిక్ర
మించి రాజ్యము నేలుటకంటె మరణము మంచిది. ఆహాటి ద్యుతసమ
యమున నీవు పరిఘము (ఆయుధము)పై హస్తము నుంచినపుడు
బాహువులను దగ్ధముచేసికొనదలచి యర్జునునిచే నివారింపబడినపుడు
పరాక్రమము జూపుట కేమి యడ్డము వచ్చినది? మన మాశపథము
జేయకపూర్వమే నీవు పౌరుషప్రకటనమున కేల సంకల్పింపకపోతివి?
అట్టి ఆపద నువ్వేఁగించియుండిన నీవు నన్నిష్ఠు డిట్లనుటా? అట్టి కష్టము
నకు పాలైన ద్రౌపదిని చూచి సహించుట నా కతిదుఃఖకరమై
యున్నది. అని.

ఈప్రబోధములో నాడు నీవు ఏధర్మమునకు గట్టుబడి శాంతి
వహించియుంటివో ఆధర్మమునకే కట్టుబడి నేడును ద్యుతకాలశపథ
మును నిర్వహించుటకై శాంతివహించి యుండు మనుట ధర్మజుని
తాత్పర్యము.

ఇచ్చట “బాహూ దిగ్భక్షా వారితః ఫాల్గునేన” అన్నపుడు నా
బాహువులను అని చెప్పబడలేదు. “బాహూ తే సంప్రదక్ష్యామి”

అనినపుడు 'తే' అను పదమునకు బాహుపదముతో సంబంధము లేదనుట కిదికూడ నిదగ్గరము. అట్టి సంబంధమే అచ్చట యుండి యున్నయెడల నిచ్చట భీమసేనుని ధర్మజుడే మందలించునపుడు అనాడు నా బాహువులను దగ్ధముచేయును నంటివికాని యాదుశ్శాసనుని యుక్కడ గింపకపోతివేమి? అని యవశ్య మనవలసియున్నది. "ప్రాప్తం తు కాలం త్వభిషద్య పశ్చాత్కిల మా మిదానీ మతివేల మాత్ర" అనుట సరిపడదు.

మరియు ప్రతివాడు లన్నట్లు నాడు భీమసేనుడు ధర్మజుని ధిక్కరించుట నిజమైనయెడల దుశ్శాసనునిపై తప్పక దూకియుండును. ఎంతోకోధములో నైనను ధర్మజుని యనుజ్ఞలేనిదే యేపనిని జేయని వాడుకనుకనే దుశ్శాసనునిపై బడలేదు. ఆ బలాఘ్నుని యందున్న మహాగుణ మది. ధర్మజునే ధిక్కరించినట్లు చెప్పవారు అపుడు ఆ దుశ్శాసనునిపై బడకుండుటకు గారణము జెప్పగలరా? కనుక ప్రతివాడు బడపోహ. అందుచే ప్రతివాదిప్రసంగమునకు తోసివేతయైనది.

భీమసేనుడు తన బాహువులను దగ్ధముచేసికొనడ ననియే అననుకాని ధర్మజుని బాహువుల నట్లు చేసెద నని యనలే దనునది విద్వత్సిద్ధాంతము.

—: లోకులు సుయోధనకృతాపరాధములనే లెక్కింతురుగాని

భీమకృతాపకారముల నేలాకొ లెక్కింపరు?

అనుప్రసంగము—తన్నిరాకరణము :—

మ. భా. చ. కారుల వ్రాత యిట్లున్నది— "భీముచ్చించిన్న తనపుటలలో గౌరవులను బాధించుటచేతనే కురుపాండవులకు విరోధబీజ మేర్పడెను. ఈబాధల బడలేకయే దుశ్శాసను డీతని జంపుటకు మహాపకారముల దలపెట్టెను. లోకులు సుయోధన కృతాపరాధములను లెక్కింతురేగాని భీమకృతాపకారములనేలాకొ

లెక్కింపదు? అపకారబుద్ధిలేక బాల్యముచేతనె యూత కట్టిబాధల గారలవుకు జేసియుండెనని మహాభారతమున గలదు. కాని బాల్యమైన నబాల్యమైనపకారబుద్ధి యుండిన నుండకుండిన బెట్టినబాధలు బాధలేకదా? అపకారబుద్ధి లేక యొక డగ్ని దఱికిలిపిన నింట్లు కాలకుండువా? (పు 251)

ఇచ్చట పౌరివాదులు కౌరవులను భీముడు బాధించినది చిన్నతనపు టాటలలో నని చెప్పుచునే యున్నారు. ఆయాటలలోని విషయమునకే దుర్యోధనుడు చంపదల పెట్టినట్లుకూడ జెప్పుచున్నారు. లోకులు దుర్యోధనకృతాపరాధములనే లెక్కించుటలో గారణమింకను దెలియవలసియే యున్నదా? భీమునివలన వారి కట్టిబాధలు కలుగుట బాల్యముచేతగాని, అపకారబుద్ధిచేత గాదని గ్రంథము దున్నట్లు చెప్పుచు నటులైనను పెట్టినబాధలు బాధలేకదా. అనుచున్నారు. వారి కని బాధలుకావచ్చునేకాని వారిని బాధింపవలె నని పెట్టబడిన బాధలుమాత్రము కావని గ్రంథతత్పర్యము. మహాభారతకర్త, ఏవ్యక్తి హృదయ మెట్టిదో స్పష్టముగా దెలిసిన వేదవ్యాసభగవానుడు కాని సామాన్యుడుకాడు. ఈవిషయమై ప్రతివాదుల కొకసంగతి జ్ఞాపకము జేయుచున్నాను. “మూలము దోడి పోవుటకు ధర్మజని అప్రాడియే కారణముగాని, దుర్యోధనుని యన్యాయము కాదు” అని వారన్నట్లుగా చిన్నతనపుటాటలలో బాధలు కలుగుటకు కౌరవులు దుర్బలు లగుటే కారణముగాని భీమసేనుని దుర్వృత్తి కారణము గాదని మేముచుచున్నాము. గ్రంథసందర్భ మవ లోకిరము.

“ధార్తరాష్ట్రే శ్చ సహిరాః కీడన్తో ముదిరా స్సుఖమ్ |
బాలకీడాసు సర్వాసు విశిష్టా స్తేజసాఽభవన్ ||
జవే లత్యైభిహరణే భోజ్యే పాంశువికర్షణే |
ధార్తరాష్ట్రో భీమసేన సర్వా సపరిమర్దతి ||

నీల | జవే ధావనక్రీడాయాం శిష్యాభివారణే అహం పూర్వ
మహం పూర్వ మితి ద్విష్టఫలాదిగ్రహణే భోజ్యే పాంసువికర్షణే బాల
క్రీడావిశేషే షరిమర్దని సర్వత ఉపమృద్నాతి ||

“నతే నియుద్ధే న జవే న యోగ్యాసు కదాచన |

కుమారా ఉత్తరం చక్రుః స్పర్థమానా వృకోదరమ్

నీల|| యోగ్యాసు శిష్యాభ్యాసేషు ఉత్తరమ్ ఉత్కర్షమ్.

“ఏవం సధార్తరాష్ట్రాం శ్చ స్పర్థమానో వృకోదరః |

అస్మియేతిష్ఠ దత్సంతం బాల్యా న్నదోహచేతసా

తతో బల మతిభ్యాతం ధార్తరాష్ట్రః ప్రతాపవాన్ |

భీమసేనస్య తద్దాత్వా దుష్టభావ మదర్శయత్ |

తస్య ధర్మా దపేతస్య పాపాని షరిషశ్యతః |

మోహ దైశ్వర్యలోభాచ్చ పాపా మతి రజాయత

అయం బలవతాం శ్రేష్ఠః కుంతీపుత్రో వృకోదరః |

మధ్యమః పాండుపుత్రాణాం నికృత్యా స నిగృహ్యతామ్ ||

ప్రాణవాన్ విక్రమీ చైవ శౌర్యేణ మహతాఽన్వితః |

స్పర్థతే చాపి సహితా నస్మా జేతో వృకోదరః |

తం తు సుష్టం పురోద్యానే గంగాయాం ప్రక్షిపామహే |

అథ తస్మా దవరజం శ్రేష్ఠం చైవ యుధిష్ఠిరమ్ ||

ప్రసహ్య బన్ధనే బద్ధ్యా ప్రశాసిష్యే వసుస్థరామ్ |

ఏవం స నిశ్చయం పాపః కృత్వా దుర్యోధన స్తదా |

నిత్య మేవాస్తరప్రేక్షీ భీమస్యాసీ నృహత్మనః ” (అది-అ128)

పాండవులు ధార్తరాష్ట్రులతో గలసి బాలక్రీడలుచేయుచు
సర్వవిధములైన క్రీడలయందును విశిష్టతనే వహించియుండువారు.
పరుగులు పెట్టుటలో దూరముగానున్న ఫలములనుజూచి నేను ముందు,
నేను ముందుని యందుకొనుటలో, వానిని భుజించుటలో గొప్ప
సందరను భీమసేనడు తోసివేయుచుండువాడు. కొరవులు బాహు

యుద్ధములోగాని, పరుగులలోగాని, భీమసేనునితో స్పర్ధ వహించి అతి శయింపలేక యోధిపోవుచుండువారు. భీమసేనుడుగూడ కౌరవులపై స్పర్ధవహించి సర్వకీడలయందు నధికుడై దోహదబుద్ధిచేగాక, బాల్యము చేత కౌరవులకు అప్రియుడై యుండువాడు. తరువాత దుర్యోధనుడు భీమసేనుని బలాధ్యతనుజూచి దుష్టభావమును వహించెను. మోహమును బట్టియు, నైశ్వర్యలోభమునుబట్టియు పాపబుద్ధి యిట్లు కలిగినది.

2. లాధికుడై న ఈ భీముని గపటముచే నిగ్రిహింపవలయును. ఈతడు బలశాలి, పరాక్రమశాలి, శౌర్యశాలి; మమ్ములనందరను స్పర్ధతో నీత డొకడతిశయించుచు నుండెను. ఈతడుద్యానవనములో నిద్రించునపుడు పట్టి తీసికొనిపోయి గంగానదిలో పారవేయవలయును. తరువాత నర్జునుని, ధర్మజుని బలాత్కారముగా బంధించి బంధనాగారములోనుంచి రాద్య మేలుకొనవలయును. ఇట్లు పాపబుద్ధికలవాడై దుర్యోధనుడు తన సొంతకల్పము నెరవేర్చుకొనుటకు నిత్యము నవకాశము వెదుకుచునే యుండువాడు.

ఈగ్రంథసందర్భమును జూడ భీమసేనుడు తమకంటె నధికబలుడై యుండె ననునదియే దుర్యోధనునకు గలిగినబాధ యని స్పష్టమగుచున్నది. ఇక జలకీడలో నీటిలో ముంచుట, స్థలకీడలో చెట్లెక్కిన వారిని చెట్టును దన్ని నేలపడునట్లు చేయుట, మొదలగు భీమసేనుని పనులలో వారికి శరీరములు నొచ్చినను, వారు రణరంగములలో శూరులై పోరదగిన క్రిత్యముకూరులుగాని సుకుమారులుగారు. కనుక నవి వారికి సహజకీడలే. శరీరము ఛిన్నభిన్న మగుచున్నను వెనుదీయక పోకుటకు దగిన శిక్షాపద్ధతులు బాల్యమునుండియు వారభ్యాసములో జెట్టుకొనునట్టివే. కనుక దుర్యోధనునకు గలిగినది భీమ డధికుడై యుండె ననుచి. తయే. ఏది యెట్లున్నను మొత్తముమీద బాలకీడలలోని భీమసేనుని చర్యలు తమ కప్రియములైనవని యాతనిని సంఘటకు దలపెట్టినమాట నిజముకద.

ఈప్రతివాదులు ద్యూతజతులైన పాండవులనుగూర్చి యిట్లు వ్రాసిరి—

“పాండవులు ‘పరుగెత్తలేక బలామూరు’ అను సామెతచొప్పున రెండవసారికూడ ద్యూతమున జయింపలేక కురుకులము నున్నూ లించు ప్రతిజ్ఞలు చేసిరి. వీరి ప్రతినలు “తాయవిసరిన గుండ్రం బారుజేసెడి” నేటి క్వచిత్కరాజనీతికి సరిపడియున్నవి” (పు262)

ఇట్లు వ్రాసిన ప్రతివాదుల నీళ్లు డడుగుచున్నాము— బల వంతుడగు భీమసేనుని బాలకీడాచర్యులను దుర్బలులైన కౌరవులు తట్టించుకొనలేక విషము బెట్టి, నీటిలో బారవైచి భీమసేనుని జంపుటకై చేసిన దుగ్మార్గములు “పరుగెత్తలేక బలామూరు” అన్నట్లును, “తాయవిసరిన గుండ్రం బారుచేసినట్లును” నున్నవా? లేవా? అట్లున్నవి యీదుర్యోధనుని దుగ్మార్గములా? లేక చ్చాపదీపస్త్రాపహరణాదిఘోరకార్యములను నిండుసభలో మహోన్మత్తులై చేసిన దుష్టులమద మడచుటకై చేసిన యాపాండవుల ప్రతిజ్ఞలా? అని.

ఇంకొకటి— ప్రతివాదు లన్నట్లు భీముడపకారముచేయుటను బట్టియే వారికట్టి బుద్ధి పుట్టినదని యనుకొందము. ఏ యపకారము జేసి యెరుగని ధర్మజుని, అర్జునుని కట్టి పడవేయవలయు నని దుస్సంకల్ప మేల కలిగినది? అపై “శ్రేష్ఠం చైవ యుధిష్ఠిరం ప్రసవ్యా బంధనే బద్ధ్యా ప్రశాశిష్యే వసుధరామ్”

అట్లుచేసి రాజ్య మేలుకొనవలె నని బుద్ధి దేలపుట్టినది. వారట్లుయిపోయినగాని తనకు రాజ్యము రాదని యంత యెత్తె తినాడు ఇంత దురలోచనమునుబట్టియే దుర్యోధనునిది ద్రోహబుద్ధి యనబడినది. కనుక దుర్యోధనాపకారములనే ప్రాజ్ఞతగల లోకులు లెక్కింతు రని ప్రతివాదులకు తెలుపుచున్నాము.

తన్ను జంపుటకై విషముబెట్టినను, నిద్రించిరపుడు నీటిలో పారవేసినను దుర్యోధనాదులను జంపవలె నను బుద్ధి భీమసేనునకు గలుగనే

లేదు. అందుచే భీముని దోహబుద్ధి కాదని ప్రాజ్ఞతగల లోకు లను కొనుచున్నా గనికూడ ప్రతివాదులకు దెలుపుచున్నాము.

సుయోధనవిజయశీకలోని వాగ్ధత యిట్లున్నది — ... “భీము యను, సుయోధనుడు సమావయము లని భారతము చెప్పు చున్నపుడు సుయోధనుని చర్యలుకూడ బాల్యచేష్ట లేల కాగూ డదు? అని చర్యలకు దోహబుద్ధి నారోపింపవలసిన కారణ మేమి? (పు21)

ఆకారణము నిరూపించినాము.

మరియు, సాంఘిక రూపుమాపి రాజ్య మేలుకొనవలె వని చేయు దుర్మార్గములు ఏకోత్తరాభివృద్ధిగా దుర్యోధనుని జీవితాంతము జరుగుచునే యున్నపుడు అని సుయోధనుని బాల్యచేష్టలే అనుటల్లో?

భీమసేనుని దోహబుద్ధి కాదనియు, బాల్యచేష్టలే యనియు, వారెన్నికష్టములుపెట్టినను కొరవనివాశనమునకు భీమసేను యద్యమిం పకయే పడియుండె ననియు కృష్ణునిరాయభాగపురమయములో శిశుకృ ష్ణునితో జెప్పిన భీమసేను యీమాటలుకూడ ధృవపరచుచున్నవి—

“యథా యధైవ శాంతి స్సాస్య త్కురూణాం మధుసూదన ।

తథా తథైవ భాషేథా మాస్మ యుద్ధేన భీషయేః ।

అమర్షీ జాతసంరభ శ్రేయోద్వేషీ మహామహాః

నోగ్రిం దుర్యోధనో వాచ్య స్సామైవ వైసం సనిచరేః ।

భ్రాతృణా మస్తు సాభ్రాత్రీం ధార్తరాష్ట్రః ప్రశామ్యతామ్ ॥

కృష్ణా! ద్వేషః ప్రభావము, దురభిమానము గల దుర్యోధను నితో కఠినముగాగాక శాంతముగనే సంభాషించి యాతడు ప్రశాంతు డగునట్లును, మాకు వారితో సాభ్రాత్రీము నిలచియుండునట్లును జేయుము” అని. ఇట్టిమాట దుర్యోధనుని నోటినుండి ఎన్నచైన వచ్చినదా? అని ప్రతివాదుల ననుచున్నాము.

ఇట్లు పరిశీలించగా భీమసేనునిది సద్వృత్తి, దుర్యోధనునిది దుర్వృత్తి అని తేలుటచే ప్రతివాది ప్రసంగములకు తోసివేత యైనది.

—♦ “భీమార్జును లసహాయశూరులని తలచువారు— వారు భీతులై పలాయితులగుట కేమిసందర్భము గల్పింతురో” అను

ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము ♦—

మ. భా. చ. కారులవ్రాత యిట్లున్నది—“ద్యౌతజితులై వనమున కేగినపుడు ధర్మజాదులు సమయబద్ధులగుటచే నటులు వనమున నుండిరేగాని లేకుండిన నొక్కభీముడుగాని యరునుడు గాని కొరపులను జయింపలేదా? యని భారతపాఠకులు తలతురు, అట్టి వారు లాఠాగృహదహానంతరము భీతులై నిస్సహాయులై యనదలై పలాయితు లగుట కేమి సందర్భము గల్పింతురో” (పుట 37)

ఇదిగో చెప్పుచున్నాము— పాండవులను జంపుటకై వారణావతమున లాఠాగృహము నిర్మింపజేసి వారి నచ్చటికి బంపుటకు ధృతరాష్ట్రునిచే జెప్పించి శిశువాక్యమునుబట్టి వెళ్ళిన పాండవులను పురోచనునిద్వారా మర్యాదగా లాఠాగృహమున బ్రవేశపెట్టించి ఆపురోచనుడే అయింటికి నిప్పంటించి గుప్తముగా వారిని దగ్ధముజేయుట కేర్పాటుచేసినదుర్యోధానిదురితకృత్యమును వారణావతప్రయాణసమయమందే విదురునివలన ధర్మజుడు తెలిసికొనియన్నను నిర్భయముగా వారణావతమునకు వెళ్ళి ఆలాఠాగృహమందే నివసించి తమకు ప్రాణాపాయము లేకుండ జేసికొనుచు దుర్యోధనుని దుర్మార్గమును తాము గ్రహించినట్లు తెలియనీయక తన సరికల్పము సిద్ధించినదని దుర్యోధనుడు శాంతించుట కుపాయముగా లాఠాగృహమునుగూర్చి ఏమిజరిగినదో తెలియకండుటకై పురోచనుడు చేయు పనిని తామె చేయదలచి పురోచనునితోబాటు గృహమును ఒకనాటి యర్ధరాత్రమున దగ్ధముజేసి గుప్తముగా గొంతకాలము సంచరించినారు.

పాండవులు కౌరవనిరాశము జేయ దలపెట్టనివారు. దుర్యోధనుని దురంతములు పెచ్చువెరిగిపోయినవి. అందు లాఠాగ్రహించునోద్యమమే పరమావధి. దానిని గూఢముగా నడిపిన దుర్యోధనుని దుర్మార్గము బయటబడినపుడు ఎదుర్కొనియే ఆతడు పాండవులను జంపదలచును. అపుడు పాండవులు వారిని వధంపవలసినవచ్చును. అది వారి కిష్టము లేనిదని అందుచే తమచేతులతో కౌరవనిరాశము చేయవలసినవచ్చునని భయపడి గూఢముగా పాండవులు కొంతకాలము సంచరించిరి. కనుక పాండవులను గలిగినది కురువంశవిధ్వంసభీతిగాని కౌరవభీతిగాదు

ద్రోణాచార్యాజ్ఞపై ద్రుపదుని బట్టి మేము తెచ్చెదమని వెళ్ళి డీకొనిన దుర్యోధనాదులను మదమడచి పారదోలినట్టి ద్రుపదుని చతురంగబలసమేతుని అసహాయులై వెళ్ళి జయించి, పట్టితెచ్చి ద్రోణాచార్యాధీనము జేసిన భీమార్జునులకు కౌరవభీతియా? హిడింబ, బకాసుర, కింమీర, కీచక, జరాసంధాదులను అసహాయుడై యవలీలగా వధించిన భీమునకు కౌరవభీతియా? ఉత్తరగోగ్రహణకాలము దసహాయుడై వచ్చి రణరంగమున జతురంగసేనాసరివృత్తులైన కౌరవులను పడగొట్టి యాకౌరవవీరుల యుత్తరీయాదులను విలాసముగా గ్రహించి గోవులమందలను తోలించుకొనివెళ్ళిన అర్జునునకు కౌరవభీతియా? వనవాసకాలములో ద్వైతవనసరోవరసమీపమందున్న పాండవుల దీనదశను చూచి సంతోషింపవలెనను సంకల్పముతో ఘోషయాత్రయను పేరు పెట్టుకొని కుటుంబములతోగూడ కర్ణపురస్కృతులై వెళ్ళిన కౌరవులను గంధర్వు లోడించి భార్యలతోగూడ దుర్యోధనాగును బంధించి తీసికొనిపోవునపుడు కర్ణుడు నిరభుడై పలుకుతు వైనపుడు, గంధర్వుల నోడించి, యాకౌరవులను విడిపించిన భీమార్జునులకు కౌరవభీతియా?

కనుక పాండవు లధర్మభీతులుగాని, కౌరవభీతులుగారు. పాండవు లసహాయశూరులుగా, యనవలుగారు అందుచే ప్రతివాడు విరుద్ధ ప్రసంగ మపాస్తమైనది.

—: “ఘోషయాత్రాగాధ మృష” యను ప్రసంగము—

తన్ని రాకరణము :—

పాండవమావకులును, కౌరవపక్షపాతులును అగు మ. భా. చ. కారులు ఘోషయాత్రనుగూర్చి వ్రాసినది యిట్లున్నది—

“ఘోషయాత్రాగాధ మృష, నిజమని తలచినను కర్ణుడంతటి యోధుడ రాజును వదలి పలయుతు డగునా?” (పు 263)

“అర్జునకృత్యములగు ఘోషయాత్రాసందర్భపు గంధర్వవిజయము, ఉత్తరగోగ్రహణము కల్పితములని కొందరు తలతురు” (పు 266)

మహాభారతములోని అవాంతరిపర్వశతములో ఘోషయాత్రా పర్వ మొకటి యని, గోగ్రహణపర్వ మొకటి యని పర్యాసముగ కలఁ చెప్పబడియుండ నది మృషయట! కల్పితమట! వీరాడిన దాటయు, బాడినది పాటయు నై యున్నది.

దుర్యోధనాదులు గంధర్వులచే బంధింపబడుట, కర్ణుడు పలాయిత డగుట, పాండవులు గంధర్వుల జయించి, దుర్యోధనాదుల విడిపించుట, ఉత్తరగోగ్రహణములో కౌరవవీరులందరును అర్జునున కోడిపోవుట, ఇత్యాదివిషయములు కౌరవపక్షీయ లాఘాప్రసంగములలో నుద్ఘాటించుచు నే నచ్చిరి. అందు కొన్ని ప్రదర్శింపబడుచున్నవి—

భీష్మయుద్ధములో నెనిమిదవనాటికి త్రి కర్ణుడు దుర్యోధనునితో— నీవు కీఘ్రిముగా భీష్మశిబిరమునకు వెళ్ళి భీష్ముని సమ్మతింపజేసి యాతనిచే అస్త్రసన్యాసము జేయించినయెడల నేనొక్కడను రేపు పరివారసహితముగా బాండవులను వధింతు నని పలుక దుర్యోధనుడు

వెంటనే భీష్మ శిబిరము నకు వచ్చినపు అస్త్రము బట్టక కర్ణుని కినుజు నిచ్చిన పాండవులను సపరివారముగా నాతడు వధింపగలడని చెప్పిన పుడు భీష్ము డిట్లనెను—

“యదా చ త్వం మహాబాహో గంధర్వై ర్మృత మోజసా
అమోచయ త్పాండుశతః పర్యాప్తం తన్నిదర్శనమ్ ||
ద్రోణమాణేషు శూరేషు సోదరేషు తవ ప్రభో |
సూతపుత్రే చ రాధేయే పర్యాప్తం తన్నిదర్శనమ్ ||
యచ్చ న సుహితౌ సర్వా విరాటనగరే తదా |
ఏక ఏవ సముద్యాతః పర్యాప్తం తన్నిదర్శనమ్
ఉత్తరామై తదా వస్త్రం పర్యాప్తం తన్నిదర్శనమ్ ||”

(భీష్మ-అ.7)

ఇచ్చట ఘోషయాత్రలో గంధర్వులు దుర్యోధనుని బట్టి బంధించుట, అర్జునుడు విడిపించుట, కర్ణుడు పలాయితుడగుట ఉద్ఘాటంప బడినవి. ఉత్తరసోగ్రహణములో చతురంగబలసహితులైన కౌరవసేనల సందరను ఒక్కయజ్ఞునుడే డీకొని జయించుట, కర్ణునోడించి యాతని వైవస్రము నుత్తర కిచ్చుట, సుద్ఘాటంపబడినవి.

ద్రోణపై న్యాధివైతముతో జరిగిన నాలుగవసాటి రాత్రి యుద్ధములో ‘నేను జీవించియుండ నీకు భయమేమి? పాండవులను అందరను నేను జయించి నీకు రాజ్య మిచ్చెద’ని దుర్యోధనునితో కర్ణుడు పలికినపుడు కృపాచార్యు డిట్లనెను—

“సమాగమః పాండుసుతైః దృష్ట స్తే బహుశో యధి |
సర్వత్ర నిర్జిత శ్చాపి పాండవైః సూతనందన ||
హియమాణే తదా కర్ణ గంధర్వై ర్మృతరాష్ట్రజే |
తదాఽయుధ్యత్త పైన్యాని త్వ మేకోఽగ్రేఽపలాయిథాః ||
విరాటనగరే చాపి సమేతా సుర్యకౌరవాః |

పార్థేన నిర్జితా యుద్ధే త్వం చ కర్ణ సహానుజః ॥

ఏకస్యాప్యసమర్థ స్త్వం పాల్కునస్య రణాజితే ।

కథ ముచ్ఛహసే జేతుం సకృష్టాః సర్వపాండవాః ॥ ”

(ద్రోణ-అ 58)

ఇచ్చటకూడ ఘోషయాత్రలో గంధర్వులకోడిపోయిన దుర్యోధనుడు తీసికొనిపోబడుట, కర్ణుడు పలాయితుడగుట, ఉత్తరగోగ్రహణములో నొక్క అర్జునునిచేతనే కర్ణుడు జయింపబడుట ఉద్ఘాటించబడినవి. కర్ణునితో శత్రు డిట్లనెను —

“తథా ద్వైతవనే కర్ణ గంధర్వై స్సమభిమృతః ।

కుర్మా సమగ్రా నుత్పిజ్య ప్రథమం త్వం పలాయితః ॥

హత్వా జిత్వా చ గంధర్వాం శ్చిత్రసేనముఖా నృజే ।

కర్ణ దుర్యోధనం పార్థ స్పృభార్యం సమమోక్షయత్ ॥” (కర్ణ-అ41)

ఇచ్చటకూడ కర్ణుడు పలాయితుడగుట, అర్జునుడే దుర్యోధనుని, భార్యను విడిపించుట ఉద్ఘాటించబడినవి.

ఇట్లు బహుస్థలములలో నుండుటవలన మోషయాత్రాగాథ మృత కాదు. సత్యమే. కర్ణుడు పలాయితుడైనమాట నిజమే. ఉత్తరగోగ్రహణగాథ సత్యమే. అందఱున విజయము, కారవ సరాజయము సత్యమే. ప్రతివాది విరుద్ధప్రసంగము హేయమే.

—: “నేంబడిన దుర్యోధనుని తలపై దన్నిన భీముడు కూర్చుడు”

అను ప్రసంగము—తెన్నరాకరణము :—

మ. భా. చ. కారుల వాగ్ధి యిట్లున్నది — “దుర్యోధను బడగొట్టి యాతనితలను రెండుసారులు తన్నుటలో భీముని కూర్చి త్వము విఖ్యాతి నొందినది. తల సస్యాయముగా దన్నినపుడు అది గర్హ్యమని ధర్మరాజకూడ విగుణ గర్హించి విలపించియున్నాడు” (పు 254)

భీమసేనుడు దుర్యోధనుని లలపై దన్నుటకు హేతువు, దుష్ట శిక్షణప్రకారమాలలో నదియొకటి నీతిశాస్త్రోక్తమై యుండుట. నీల కంఠియవః లో నొకచోట నుదాహృతములైన యీ శ్లోకములను జూడుడు—

“వామపాణిచోట్పిడా భూమా నిష్పేషణం బలాత్ ।
 మూర్ధ్ని పాదప్రహరణం జానునోదరమర్దనమ్ ।
 మాలారాకారయా ముష్ట్యా కపోలే దృఢతాడనమ్ ।
 కఠోఽపాతోఽన్యైశ్చ త్వర్వత స్తలతాడనమ్ ।
 తాపేన యుద్ధే భ్రమణం మారణం స్త్రుత మప్యథా
 చశుభిః క్షత్రియం హన్యా త్పంచభిః క్షత్రియాధమమ్ । ”

ఇట్లు శాస్త్రోక్తమైన దుష్టశిక్షణప్రకారము నవలంబించుట లిర్యాదులను కానందున నది క్రౌర్య మనబడదు మ్యూతసభలో ద్రాపదీదేవికి తనతోడను జూపుట మొదలగు నీచకృత్యములు చేసిన దుర్యోధనునితో భీమసేను డన్నడే నిన్నిట్లు యుద్ధభూమిలో చేయు దురుచూడు మని చెప్పుచుండెను—

“సుయోధన మిమం పాపం హస్తాస్త్రి గదయా యుధి ।
 శిరః పాదేన చాన్యహ మధిస్థాన్యమి భూతలే ”

ఇట్లు శతధముచేసి నెరివేర్చుకొనెను. భీమసేను డవుడు ద్రాపదీదేవిషయకము లగు దుర్యోధనుని దుర్మార్గముల నుద్ఘాటించియేరెన్నెను. చూడుడు—

“శౌ క్లా ణితి పురా మన్ద ద్రాపదీ మేకవాససమ్ ।
 య త్పథానాం హున్నస్మాం స్తదా నదసి దుర్మతే ।
 తస్యైవహాసర్య ఫల మిద్య త్స్వ సమవాఘ్నహి ।
 ఏన ముక్త్యా స వామేన పదా మాలి ముపాస్పృశత్ ॥
 శిరశ్చ రాజసి హన్య పాదేన సమలోడయత్ ॥”

ఆమయములో నీవట్లు చేయరాదని భీమునితో ధర్మజుడనుట, దుర్యోధనునిజూచి విలపించుట అనునది ధర్మజుని అజాతశత్రుత్వమును, దుర్యోధనునియగుదుగూడ దన కున్న దయను ప్రకటించునుగాని దుర్యోధనుని నిర్దుష్టత్వమును ప్రకటించదు. కనుక ప్రతివాదిప్రసంగము పరాస్తము.

“అర్జునునకు విధవావివాహ” మను ప్రసంగము—

తన్ని రాకరణము:—

1. మ-భా-చ- కారుల వారిత యిట్లున్నది. “అర్జునుడు విధవయు నాగకన్యయు నగు ఉలూపిని బెండ్లి యాడి యా విత-తువు నందు ఇలావంతుడను కుమారుని గనెను” (పు-238)

2. ‘అర్జునుని ఉలూపియను నాగకన్య మోహించి స్వభవనము నకు మాయచే దీసికొనిపోయి యారనివలన ఇలా వంతు డను కుమారుని గనెను”

3. ఈ గాగులను పాతాళలోకమున నుండు దేవరంబంధులనుగా పౌరాణికులు నుడువుదురు. కాని నా గు లు భరతఖండమున నుండు మిశ్రజాతీయులనుగా దలపవలసి యు న్నది . ఇం త యే ల మ న యాంధ్ర దేశ ము లో నా గ జా తి వేశ్యా స్త్రీలున్నారు. అర్జునుని వరించిన నాగకన్యకకు నైధవ్య దోషములే నటుల వేశ్యలలోని నాగకన్యకలకును నైధవ్య దోషము లేదట” (పు-383)

4 “కుంతి తండ్రి శూరుడనువాడు, కుంతిభోజుడు సంతతి లేక ఈమెను దత్తతచేసికొనుట కడుగగా నిచ్చెను కుంతిభోజుడోశూరుడో నాగులలోని ఆర్యకు డనువాని చాహిత్తు డని చెప్పబడి యున్నది. నాగులవార్యులనియు, నాగవనితలు వేశ్యలుగాకూడ నుండిరనియు సదివరలోన చెప్పబడెను.

కుంతి యట్టి వేశ్యాకులసంపర్కము కలదగుటచేతనే రహస్యము గాను, బహిరంగముగాను పరులకే బిడ్డలం గనినది" (పు 231)

5 "నాగుల ప్రతిమలు మనుష్యాకారస్వములుగా చిత్రింప బడియున్నవి. అనురుప భోగివర్గములో నాగులకు మనుష్యత్వము నిచ్చి వర్ణించుట గమనింపదగియున్నది" (పు 84)

6 పూచీననాగవిగ్రహముల శిరస్సులపైనున్న సర్పచిహ్నము లానాటివారుధరించు శిరోవేష్టనరూపములనియు, అమగుననుంసిన సర్పచిహ్నములు పాశ్చాత్యజాతిస్త్రీల లుంగీలవంటివనియు, గొండరు తలచుచున్నారు" (పు 85)

7 ఉలూపి అర్జునుని వలించుట.- నియోగము (సంతానము కొరకు తాత్కాలికవరణము) కాని నివాహహము కాదని శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు! భారతచరిత్రనిరాకరణములో ప్రాసరి. అది తప్పు. నియోగ మైనచో బుత్సోత్పత్తికి బిమ్మట నాపురుషునిగిదిరిగి కూడరాదు. ఉలూపియట్లుకాక మహాభారతయుద్ధానంతరము మహా ప్రాణానము చేరువరకు నర్జునునితోడనే 36 సంవత్సరములు కాపురముజేసినది. కాన ఉలూపీవరణము వివామెకాని నియోగము కాదు" (పు 81)

ప్రతివాడుల వ్యాధిలోనివి యే డంశములు. మొదటి యంశములో విధవయు, నాగకన్యకయు నగు ఉలూపిని అర్జునుడు పెండ్లియాడినట్లు చెప్పబడినది. ద్వితీయాంశములో నర్జునుని మోహించి మాయజేసి స్వభవనమునకు దీసికొనిపోయి యాతనితో ఉలూపి కూడినట్లు చెప్పబడినది. ఏనిసిబట్టి యర్జును డామెను ప్రేమించి కూడినట్లో, లేక, యామె నిర్బంధమునుబట్టి కూడినట్లో, పెండ్లియాడి కూడినట్లో, పెండ్లియాడకయే కూడినట్లో తేలలేదు.

ఇక తృతీయాంశములో, నాగులు పాతాళలోకమునం దుండు దేవసంబంధులని పురాణములయం దున్నదనుచు, తాము నాగులు

మిశ్రజాతిమనుష్యులనియు, నాగకన్యకలను వైధవ్యవోషము లేనట్లు వేష్యులలోని నాగకన్యకలకును వైధవ్యవోషము లేదని చెప్పినారు. దీనినిబట్టి ఉలూషికి వైధవ్యవోషము లేదని వారే తేల్చినారు. కాని ప్రతివాడు లన్నట్లు ఆమె వేష్యాస్త్రీయో? పౌరాణికు లన్నట్లు పాతాళలోకమందుండు స్త్రీయో? అనునది తేలలేదు.

కనుక చతుర్థాంశములో కుంతీదేవికి దెచ్చిపెట్టిన వేష్యాకుల సంపర్కముకూడ నిడమో? కాదో? తేలలేదు

ఇక ఐదవయాంశములో నాగుల ప్రతిమలు మనుష్యాకారసర్పములుగా చిత్రింపబడినట్లు చెప్పి అమరుడు నాగులకుమనుష్యత్వమిచ్చుటగమనింపదగియున్నదని యన్నారు. నాగప్రతిమలు మనుష్యాకారసర్పములుగా మండును బట్టియు, అమరుడు నాగులకు మనుష్యత్వమిచ్చి వర్ణించుటను బట్టియు నాగస్త్రీలు మనుష్యులే యని ప్రతివాడు లూహించినారు.

ఆపై యావయంశములో ప్రాచీననాగవిగ్రహముల శిరస్సులపైనున్న సర్పచిహ్నములు నాటిమనుష్యులు ధరించు శిరోవేష్టనములనియు, అడగుల సర్పచిహ్నములు వారు ధరించు లుంగీలనియు కల్పించినారు. దీనిచే వీరి వాదమంతయు ప్రాచీననాగవిగ్రహములను అమరకోశమును ఆధారపడియున్నట్లు తేలినందున వానినేపరీక్షింతము—

అమరకోశము — భోగివర్గము

“నాగాః కాద్రీవేయాః” వ్యాఖ్యానాగకాద్రీవేయశబ్దా మానుషాకారేషు కణాలాంగులాదియై క్తేషు దేవయోనిషు భోగిషు వర్తతే”

“అథోభవన పాతాళ బలిసద్మ రనాతలం, నాగలోకః”

ఈగ్రంథముచే పాతాళము నాగలోకమనియు, నాగము లనగా

పక్షగలు, తోకలు... మనస్సాక్షాత్తులు దేవయోనులు నగు సర్పములనియు చెప్పబడినది. పృథివీవాదులు మూడవయశములో— “ఈరాక్షసు పాతాళలోకమున నుండు దేవసంబంధులనుగా పౌరాణికులు నుపసృదురు” అని వ్యాసియుండి, ఆమాట పురాణము కాదని, అమరకోశము లెనువాదమునకు ప్రమాణమైనట్లు విదవయంశములో జెప్పియున్నారు.

మన మాయమరకోశము, జూచునప్పటికి అమరుడు చెప్పినదియు, పౌరాణికులు చెప్పినదియు నొక్కటే యైనది. అందుచే సమరకోశము పృథివీవాదుల కెదురుతిరిగినది. పౌరాణికోక్తికి బలకరమైనది.

దీనిచే రహస్యకర్తలు అర్జునోల్లాసాల సంబంధమునుగూర్చి వ్రాయుటలో “భరితఖండచారమును పాటిచుట కీమే నాగకాంత (అమెరికాదేశపు యువతి) గాని భారతీయయువతి గాదు” (పు 36) అని యన్న వాక్త పరస్థము. వీ రమరకోశమునైన నవలోకింప లేదన్నమాట

ఇక నాగవిగ్రహములగూర్చి చెప్పవలసియున్నది— ఈపృథివీవాదులకు మన పురాణము లక్షమగు గుణములకునక బౌద్ధగ్రంథము లలో నాగులనుగూర్చి యేమి చెప్పబడనట్లున్నదో చూపుడు—

భారతీనిరోధిజ్యేష్ఠము-నాగశిల్పి.

“బుద్ధుడు... ధ్యానసమాధిని కొన్నివారములు గడపె నని “వినయపిటకము”న గలదు... ముచిలిందుడు నాగరాజు తన నివాసముననుండి వెలువలికినచ్చి బుద్ధుని శరీరము చుట్టుచు ఏడుచూపులు తన తోకను చుట్టలుచుట్టి తన పక్షపక్షగలను ఆనుహాత్ముని కలమీద గొడుగువిధమున బట్టి యిట్లనుకొనెనట...

ఆకాశము తెరసిగాచుండుట జూచి నాగరాజు ముచిలిందుడు

బుద్ధుని శరీరమునకు సంఘటించిన తనచుట్టలను తీసివేసి బ్రాహ్మణయు వకుని రూపమును ధరించి నమస్కరించుచు బుద్ధునిముందు నిలబడెను. బుద్ధుని గాలివాననుంచి కాపాపాడిన యాముచిలిందగాధ సంతోషముగా “నిదానకథ” అను ఖాద్ధగ్రంథమున గూడ గలదు. “లవిత విస్తరము” బుద్ధుని జీవితమును తెలుపుగ్రంథము. దీనిలో గూడ నీముచిలిందగాధ కలదు విశేష మేమన ఇందు బుద్ధునిముచిలిందు పోక్కుడే కాక నాలుగుదిశలనుంచి వచ్చి యితిరహగరాజులు కూడ కాపాడిరిని చెప్పబడినది. సాంచీస్తూపమున దక్షిణసింహ ద్వారపురాతికమ్ములమీద నీ(ముచిలింద)గాధ విచిత్రమై యున్నది. .... ఆయాసమునకు ముందు శిలలమీద అయిదుపడగలు ధరించి మానవాకృతిని నాగరా జుపవిష్టుడై యున్నాడు”.

ఇట్లు ‘నివయపిటకము, ‘నిదానకథ, “లవితవిస్తరము” అను ఖాద్ధగ్రంథములుకూడ పడగలు తోకలు కలవి నాగము లనియు, బ్రాహ్మణయవకుని రూపమును ధరించినట్లుండుటవలన నవి కామ రూపము కలవనియు జెప్పుచున్నట్లు స్పష్టము. సాంచీస్తూపము సింహ ద్వారశిలలమీద నాగరాజవిగ్రహము అయిదు పడగలు ధరించి మాన వాకృతితో నున్నట్లు స్పష్టము. ఇదంతయు పురాణోక్తులకును, అమ రకోశమునకును సరిపడియే యున్నది. నాగవిగ్రహమునకు పడగలే శిరస్సుగా జెప్పబడియుండ ప్రతివాదులు “శిరస్సుల పై నున్న సర్ప చిహ్నములు ఆనాటి ఋషుఘ్న శిరోవేష్టనము” లనుటయు, అడుగున సర్పచిహ్నములు (తోకలు) ఆమఠుఘ్నల టుంగీ లగుటయు, నంత యుక్తముగా నున్నదో చూడుడు. ఖాద్ధగ్రంథములలో నున్నట్లైన భావింపలేని వీరి బుద్ధి యెంత విరుద్ధమైనదో?

ఇట్లు చూడగా ఖాద్ధగ్రంథములు, అమరకోశము, పురాణములు ఏకవిధముగా జెప్పుచుండుటనుబట్టియు, నాగవిగ్రహములు

అవిధముగనే కనబడుచున్నట్లు బట్టియు ఆచారవనితలు నాగలోకము లోనివారుకాని ప్రతివాదులన్నట్లు అమెరికా స్త్రీలును ఇచ్చట వేశ్యా స్త్రీలును కారు. అందుచే కుంతీదేవికి ప్రతివాదులు తెచ్చిపెట్టిన వేశ్యా కులసంపర్కము కుతర్క మగుటవలన హేయము.

ఇక ప్రతివాదుల యేడవ యంశము జాతము—“ఉలూపి యుద్ధానంతరము మహాప్రస్థానమువరకు సరిసంవత్సరములు అర్జును నితో కాపురముచేసినదికాన ఉలూపివరణము, వివాహమేకాని నిమోగము కాదు” అని యున్నది.

సరిసంవత్సరములు చేసినట్లు చెప్పబడినది పాండవులరాజ్యపరి పాలనమా? అర్జునునితో ఉలూపి కాపురమా?

ఆదిపర్వ, భీష్మపర్వ, ఆశ్వమేధకపర్వములలో ఉలూపిప్రశంస కనబడుచున్నది. ఒక్కరాత్రిమాత్రమే కలిసియున్నట్లు ఆదిపర్వ ములో చెప్పబడినది. చూడుడు—

బ్రాహ్మణబృందము తనవెంట వచ్చుచుండ తీర్థయాత్రజే యుచున్న అర్జునుడు గంగాస్నానము చేత యొడ్డునకు రాబోవుచుండె ను. అప్పుడు—

“అపకృష్ట మహాబాహు రాగరాజస్య కన్యయా ।

అస్తర్జలే మహారాజ ఉలూప్యా కామయానయా ॥

అగ్నికార్యం స కృత్యా తు నాగరాజసుతాం తదా ।

ప్రహసన్నివ కౌస్తేయ ఇదం వచస మబ్రవీత్ ॥

కి మిదం సాహసం భీరు కృతవత్ససి భామిని

క శ్చాయం సుభగే దేశః కా చ త్వం కస్య వాత్మజా ॥

ఉలూప్యవాచ—

“ఐరావతకులే జతః కౌరవ్యో నామ పన్నగః

త స్యాస్మి దుహితా రాజ స్సులూపీనామ పన్నగీ ।

సాహు త్యా మభిషేకార్థ మవతీర్ణం సముద్రగమమ్ ।
 దృష్ట్వైవ పురుషవ్యాఘ్రం కందర్పేణాభిముచ్చితా ।
 తాం మా మచంగ్లఘటాః త్వత్కృతే హరుచంసన ।
 అసన్యాం సంవయస్వాఽద్య ప్రిదానే నాత్మనోఽనఘ । ”

అర్జున ఉవాచ—

“బ్రహ్మచర్య మిదం భద్రే మమ ద్వాదశవాక్షికమ్
 ధర్మరాజేన చాదిప్తం నాహ మస్మి స్వయంవశః ।
 తవ చాపి ప్రియం కిర్తు మిచ్ఛామి జలచారిణి ।
 అపృతం నోక్తపూర్వం చ మయా కించన క్షణచిత్
 కథం చ నానృతం మే న్వాత్తర చాపి ప్రియం భవేత్ ।
 న చ పీడ్యేత మే ధర్మస్తథా కుర్యా భుజంగమే ”

ఉలూ పువచ—

“జానా మ్యహం పాండవేయ యథా చరసి మేదినిమ్
 యథా చ తే బ్రహ్మచర్య మిద మూదిప్తవాన్ గురుః ।
 షరస్పరా వర్తమానాం దుఃషదస్యాత్మజాం పృథి
 యో నోఽనుభవిశే న్మోహ త్సవై ద్వాదశవాక్షికమ్ ।
 వనే చరే ద్బ్రహ్మర్య మితి వ సుమయః కృతః
 తదిదం ద్రోషదీపేతోఽన్యోఽన్యస్య ప్రవాసనమ్ ॥
 కృతవాంస్తత్ప్ర ధర్మార్థ మత్ర ధర్మో న దుష్యతి

నీలకంఠీయమ్— జానా మ్యహం పాండవేయేత్యాదినా
 స్వస్యాఽతీద్వియజ్ఞానం దర్శయన్తి ద్రోషదీనిమిత్త మేవ తవ బ్రహ్మ
 చర్యం, నాన్యతేత్యాహ- అతపవాఽగ్రేపి చిత్రాంగదాసుభద్రయోః
 పాణిగ్రహణం సంగచ్ఛతే

“షరితాణం చ కర్తవ్య మార్తాణాం పృథురోచన ।
 కృత్వా మమ షరితాణం తవ ధర్మో న లుప్యతే ।

భక్తాం చ భజ మాం పార్థ సతా మేత న్మతం ప్రభో !
 న కరిష్యమి చే దేశం మృతాం మా ముపభారయ !
 శరణం చ ప్రసన్నాస్మి త్వా మద్య పురుషోత్తమ
 యాచే త్వా మభికామాహం తన్మా త్మూరు మమ ప్రియమ్ ।
 స త్వ మాత్మప్రదానేన సకామా కర్తు మర్హసి
 ఏవ ముక్తస్తు కౌంతేయః పన్నగేశ్వరకన్యయా ।
 కృతవాం స్త త్తథా సర్వం ధర్మ ముద్దిశ్య కారణమ్ ॥
 స నాగభవనే రాత్రిం తా ముషిత్యా పృథాపవా ।
 ఉచితేభ్యుత్థిత స్ఫూర్త్య కౌరవ్యవ్య నివేశనాత్ ॥
 ఆగతస్తు పున స్తత్ర గంగావ్వారం త దాపహ ।
 పరిత్యజ్య గతా సాధ్వీ ఉలూః నిజమందిరమ్
 దత్వా వర మజేయత్వా జలే సర్వత్ర భారత
 కథయత్వా చ తత్సర్వం బ్రాహ్మణేభ్యః స భారత
 ప్రయశా హిమవత్సార్వ్యం తతో వచభరాత్మజః । ” (అ2 4)

అర్జునుని కామించిన ఉలూపిచేత జలమునుండియే అడుగుపడు దీసికొనిపోబడిన అర్జునుడు-‘మానినీ! నీవిట్టిసాహసము జేపిరినేను? ఇది యేదేశము? నీ నెవ్వరివానపు?’ అని యడుగ నామె యిట్లు చెప్పెను- విరావతకులములోని కౌరవ్యుని నాగరాజు నాశుంక్షి; నేను ఉలూపి యను నాగకన్యకను; నీవు స్నానముచేయునప్పుడు చూచి నిన్ను ప్రేమించితిని. అనన్యనై స నన్ను అనుగ్రహించవలయును అని. అటు నై నర్జును డిట్లనెను— “ధర్మరాజుచేత ద్వాదశవాత్సికబ్రాహ్మచర్యము నా కాజ్ఞాపించబడినది. నీను ప్రీతిగలిగించుటకు నే నవశుడను. నే నసృత మాడువాడనుగాను నా కన్యకదోషము, ధర్మహాని లేకుండుట యెట్లొ, నీకు ప్రియముగలుగుటయెట్లొ అట్లు చేయుము” అని.

అపై ఉలూపి తనకుగల అతీంద్రియజ్ఞానమును ప్రదర్శించుచు నిట్లనెను- ద్వాదశవాత్సికబ్రాహ్మచర్యమును సమయబ ధము మీకు ద్రావదీ

దేవినిగూర్చి చేసికొనినదియే, నేనెరుగుదును; ధర్మజునిచే నాజ్ఞాసింపబడిన దదియే; నామూలమున దానికి భంగము కలుగదు. ధర్మలోపము లేదు; ఆర్తరక్షణ మతశ్యేక ర్తవ్యము; ఆర్తురాలనగు నష్టకుగ్రహించుటలో నీకు ధర్మలోపము లేదు; ఇది సత్పుణ్యపరిమితము; నీ పుణ్యేంద్రియ నేను మరణింతును; శరణుపొందితిని; నన్ను కృతార్థురాలను జేయుము. అని.

అటుమీద నర్జునుడు ధర్మము నుద్దేశించియే యామె చెప్పినట్లు చేసి యానాగభవనమునం దారాత్రిముండి మరువాడు సూర్యోదయ మగునప్పటికి ఆమె సహాయముతో గంగావ్యారమునకు జేరెను. ఆమె యర్జునునకు జలము దప్పితిహతగతి కలుగునట్లు వరమిచ్చి స్వస్థానమునకు వెళ్ళిపోయెను. ఆయర్జునుడు తొలివాడు స్నానమునకు దిగినతరువాత తా నక్కడకు నచ్చువరకు జరిగిన యావద్యవృత్తాంతమును ఆ బ్రాహ్మణులకు జెప్పెను.

ఈగ్రంథసందర్భమును జూడగా ఉల్లాసి నర్జునుడు నివాహము జేసికొని కూడ ననుట కివకాశము లేదని స్పష్టము. మరియు, అర్జునుని కామించినది యలూకిగాని, యలూపిని కామించినవాడు అర్జునుడు కాదని స్పష్టము. ధర్మమునకు కట్టుబడియే అర్జును డామెకు ప్రియము గలిగించెనుగాని నివాహము చేసికొనలేదని స్పష్టము.

విషయ మిట్లుండ ది. 19-8-45 ఆంధ్రప్రదేశ్ లో మ. భా. చ. కారులు ఇట్లు వ్రాసినారు — అర్జునుని వితంతువాద్యహము —

“ఉల్లాసి తన పుత్రుడు మృతిపొందినపరిమృత్యుటగూడ పాండవాశ్వమేధానంతరమువరకు అర్జునుడనే యుడినట్లు అశ్వమేధ మహాపౌష్ఠాని పర్వములలో నుండుటచేత పాదు కులూపిని వరించుట వితంతువాద్యహమే యని తలచితిని. చేమకూర చెంకటపతి మహావియోక్త. ఉల్లాపి, పార్థ, మాగమశృంగారవర్ణనములు నా వాదమును మిగుల బలపరుపగలవు” అని.

ఇది యంతయు గ్రంథవిరుద్ధము. పార్థుడు డులూపిని వరింపలేదు. డులూపి పార్థునివరించి నాగలోకమునకు తెలియకుండ జేర్చినది. చేమ కూర వెంకటపతిమహాకవియొక్క విజయవిలాసమునే చూడడు —

చ. ... .. వ్రతముగై కొని యుండెడి నన్ను కేల దో

డ్మోని యిట దెచ్చె నీ వెదుట గోమలి భూజగమేక మారుతా శరణగమేక నెంత ఘనసాహస మింతుల కంచు నెంచుచున్.

క. కాముకుడగాక వ్రతినై, భూమి శ్రవణము సేయబోయెడివానిం గామించి తోడితే దిగ, వా మగువ నిశేక మించుకైనన్ వలదా.

తే. అనిన ఘణిజాతి నీ వేను మనుజజాతి

నవ్యజాతి బ్రవర్తించు టర్హనుగున

యేల యాకొర్కి యనిన రాచూలి కనియె

జిలువ చెలువంపు బల్కుల జిలువచెలువ.

ఉ. ఏమనబోయెదం దగుల మొదక నీవిటులాడ దొల్లిశ్రీ

రామకుమారుడైన కశ గాన విరింపడె మా కుమువ్యతి

కోమలచారుమూర్తి పురుకుత్సుకు నన్నద బెండ్లియాడడే

నీమన సొక్కట కరగనేరదుగాని నృపాలకాగ్రణి.

ఈపద్యములనుబట్టి పార్థు డామెను వరింపలేదనియు, నామెయే పార్థుని నిర్బంధించినదనియు రహస్యకర్త లన్నట్లు ఆమె అమెరికా దేశపు యనతిగాని, మ. భా. చ. కారులన్నట్లు వేశ్యాస్త్రీగాని కాక ఘణిజాతికాంత యనియు, మనుష్యజాతికాంత గాదనియు స్పష్టము. కనుక పౌరివాదుల వ్రత హేయము. విజయవిలాసకర్త ఆమె కన్యక యని వ్రాసియుండెను—

ఉ. కన్నియగాని వేరొకతెగా న మనోహరరూప నీను నీ

జన్నియవట్టి యుంటి నెల జవ్వన మంతయు నేటిదాక నా

కన్నులయాన నావలపు గస్తురినామముతోడు నమ్ము కా

దన్నను నీదుమోవి మధురామృతమానిట బాససేసెదన్ .”

ఇట్లు క్రమేణా యని విజయవిలాసకర్త శృంగారవర్ణనము చేసి యుండెను. మ. భ. చ కావ్యము ఆమెను విరమింపజేసెను, వేద్య యని ఆశ్రమగారవర్ణనమును దెచ్చి యామె కిటుకుచున్నారు. కనుక పృథి వాదుల దసంగతపరిసంగము.

మరియు ఆగంగాద్వారముచుండి బయలుదేరి వెళ్ళి అర్జునుడు చిత్రాంగదకు నరించి యామె తుడిగినిగోరి తానామెను వివాహము జేసికొని యచ్చట మూడుసంవత్సరము లున్నట్లు చెప్పబడినది—

“స తథేతి పృథిక్షాయ తాం కన్యాం ప్రతిగృహ్య చ |

ఉహస నగరే తస్మై స్త్రీయః కన్యాం సుత సుమాః |” (ఆది-౨౩15)

తరువాత చిత్రాంగదతో నీ వీ ప్రత్యక్షుడు బభ్రువాహనుని సంరక్షించుచు నిక్కడనే యుండుము. నే నింద్రప్రస్థమున నివసించి యున్నపుడు నీవు వచ్చి నాతో నుండవచ్చును. అని చెప్పెను—

“చిత్రాంగదాం పున ర్వాక్య మబ్రవీత్ప్రదానందనః |

ఇహ వై భవ భద్రం తే వర్ధేభా బభ్రువాహనమ్ ||

ఇంద్రప్రస్థవాసే మే త్వం తత్రాగత్య రంశ్యసి |” (ఆ 247)

ఇట్లు చిత్రాంగదతో జెప్పిన అర్జునుడు ఉలూపితో నట్లు జెప్ప లేదని స్పష్టమే. దీనినిబట్టికూడ ఉలూపిని వివాహముజేసికొనినట్లు గాని, యామె కాపురముచేసినట్లుగాని చెప్పట కవకాశము గానిం చుటలేదు.

ఇక భీష్మపర్వములో సంజయుడు ధృతిరాష్ట్రునికు జెప్పు సందర్భములో నిట్లున్నది—

“అర్జునస్య సుత స్త్రీయా నిరావా న్నామ వీర్యవాన్

సుతాయాం నాగరాజస్య జాతః పార్థేన ధీమతా ||

పరావ తేన నా పత్రా అనపత్యా మహాత్మనా

తస్య హతే సుపణ్ణేన కృపణా దీనచేతనా ||

కార్య (కార్యార్థం తాం న జగ్రహిషా పాక్షః కామవశానుగాహ
 ఏవ మేవ సమతృప్తః సరితే ప్రేక్షమాత్మజః
 స నాగలోకే సంవృద్ధో మాత్రా చ పరిరక్షితః
 ఇన్ద్రలోకం జగామాశు శుత్వా తతాద్భుతం గతమ్ ।
 సోఽభిగమ్య మహాబాహుః పితరం సత్యవిక్రమః
 అభ్యవదయ దవ్యగో విసయేన కృతాంజలిః ।
 న్యవేదయత చాత్మాన మర్జునస్య మహాత్మనః ।
 ఇరావ నస్మి భద్రం తే పుత్రీ శ్చాపహం తవ ప్రభో ।
 మాతృ సమాగమో య శ్చ తత్సర్వం ప్రత్యవేదయత్
 తచ్చ సర్వం యథా వృత్త మనుసస్మారి పాండవః
 సోఽర్జునేన సమాజ్ఞప్తో దేవలోకే తదా నృప
 ప్రీతిపుర్వం మహాబాహు స్స్వకార్యం ప్రతి భారత ।
 యద్ధకాలే త్వయా స్మాకం సాహ్యం దేయ మితి ప్రభో ।
 బాహుమిత్యేవ ముక్త్వా తు యద్ధకాల ఇహాగ్రతః ।" (అ90)

నాగరాజ పుత్రీయైః ఉలూషియందు ఇరావంతుడును పుత్రుడు
 పార్థునివలన జన్మించెను. ఆమెపతి గరుదునివలన హతుడుకాగా సంతతి
 లేక కామించినట్టి యామెను తండ్రియనుజ్ఞపై పార్థుడు గ్రహించెను.
 ఇట్లు సరితేప్రేక్షన ఉలూషియందు అర్జునాత్మజుడు జన్మించెను. ఆ
 ఇరావంతుడు నాగలోకమందే పెరుగుచుండి, యద్రీలోకమందు
 అర్జును దున్నపుడు తెలిసికొని యచ్చటికేగి వందనముజేసి, నేను ఇరా
 వంతుడ ననియు, ఉలూషిసంభూతుడ ననియు, నీ పుత్రుడ ననియుజెప్పి
 ఉలూషిసంబంధప్రకారము నా పార్థున కరుకడరచెను.

పార్థుడు ఆ పూర్వవృత్తాంతమును స్మరించి ప్రీతుడై "రాబోవు
 యద్ధములో నీవు సహాయపడవలయు నని యాజ్ఞాపించ వట్లే యని
 వేర్చి, ముప్పుడువచ్చి యద్ధములో బాల్గొననాడు" అని చెప్పబడినది.

ఇచ్చట పరిశీలించవలసినది— 12 సంవత్సరములు అర్జునుని తీర్థయాత్రాకాలము; తీర్థయాత్రారంభములో నొక్కరాత్రి ఉల్కాపీ సమాగమము. తరువాత చిత్రాంగదా సుభద్రాపాణిగ్రహణములు; తరువాత నిద్రాప్రస్థపుగప్రవేశము. తరువాత ఖండవదహనాదికము; తరువాత దిగ్విజయపూర్వకముగా రాక్షసాయయాగము; తరువాత ద్యూతము, వనవాసము; ఆననవాసములో గొంతకాలమునకు ఇంద్రా లోకగమనము; ఆ యింద్రాలోకగమనమునం దిరావంతునితో సమావేశము; ఆ సమావేశములో విరావంతుడు వాధుని ఉల్కాపీఠబంధమును, తన యత్నత్ఫలిని దెలిపినట్లు చెప్పబడియున్నది.

దీనినిబట్టి వాధున కంతవరకు నుల్కాపునరవలోకనము లేకట్లే ధ్నువ మగుచున్నది. పూర్వోక్తప్రకారము చిత్రాంగదతో తీర్థయాత్రానంతరము ఇంద్రాప్రస్థములో నివు నాయొద్ద నుండగల వని చెప్పుటచే చిత్రాంగదాసుభద్రలు వాధునియొద్ద నుండుచున్నట్లే స్పష్టము. ఉల్కాపీ యట్లుండకుండుటకు వివాహిత కాకుండుటే కారణమనుట కంటే వేరొకటి కనుపించదు. ఇంతేగాక—

“ఏవ మేవ సముత్సన్నః పరక్షేత్రేచ్ఛనాత్మజః ।”

అని యుల్కాపీ పరక్షేత్ర మని చెప్పబడినది ఆమె వివాహిత! యైనపక్షములో స్వక్షేత్ర మెగాని పరక్షేత్ర మెట్లగును? కనుక దీనిని బట్టికూడ నుల్కాపీసంబంధము వివాహపూర్వకమే అనుట యుక్తముగా గనబడుటలేదు. ఇట్లుండ రహస్యకర్తలు ఉల్కాపీనిగూర్చి వ్రాయునపుడు ఈభీష్మపర్వశ్లోకములనే సూచించి, “అర్జునుని వివాహమాడిన పిదప తన బంధువులకడనే యుండి కుమారునిం గనెను” (భీష్మ-అ90) అని వ్రాసినవిషయము నిరస్తమైనది.

ఇక ఆశ్వమేధకపర్వములోని విషయము జూతము— అర్జునుడశ్వరత్నకుడై వెళ్ళుచుండ మణిపురప్రాంతమున మణిపురాధీశ్వరుడగు

బభ్రువాహనుడు పితృగౌరవమును ప్రదర్శించుచు బ్రాహ్మణునివేష్టి
తుడై విరయనిధేయతలతో వచ్చుటకు జూచి యుద్ధమున—

“సంరక్ష్యమాణం తురగం యాస్థిగ ముపాగతమ్
యజ్ఞేయం విషయా న్నే మాం నాయోత్థిః కిన్ను పుత్రిక ॥
ధిక్ త్వా మస్తు సుమర్బుద్ధిం క్షత్రవర్మబహిష్కృతమ్ ।”

అశ్వరక్షకుడనై వచ్చిన నాతో యుద్ధముచేయక ఇట్లువచ్చుట
నింద్యము. నీవు క్షత్రవర్మబహిష్కృతుడవు.

ఇది నేను శస్త్రమువీడివచ్చినపుడు నీవు చూపవలసినప్రక్రియ.
అని కఠినోక్తు లాడుచుండెను. అప్పుడు—

“త మేవ ముక్తం భర్తాశు విదిత్వా పన్నగాత్మజా ।
అమృత్యమాణా భిత్వోర్వీ ములూపీ సముపాగతుః ॥
నా దదర్శ తతః పుత్రం విమృశన్త మథోముఖమ్ ।
సంతర్జ్వమాన మపకృ త్పిత్రా యుద్ధాశీనా ప్రభో ।
ఉలూపీ హి వచనం శర్మణం ధర్మవిశారదమ్ ।
ఉలూపీ మాం నిర్యాసత్వం మాతరం పన్నగాత్మజామ్ ।
యుధ్యస్వైన్ద్రం కురుశేష్ఠం పితరం యుద్ధదుర్మకమ్ ।
ఏవ మేవ హి తే వీ్రతో భవిష్యతి వ సంశయః ॥ ” (అ 79)

ఉలూపి భూమిని వేదించుకొని వచ్చి యేమిచేయుటకును
దోచక తననుచుకొని యున్న బభ్రువాహనుని జూచి, నేను నాగ
కాంతను, నీవు తల్లినిని తెలిసికొనుము. నీవుతప్పక నీతనితో యుద్ధము
జేయుము ఆమూర్ఖమునకే ఆతనికి నీయెడల వీరి కలుగును. అని
భోధించి యుద్ధమునకు బురికొల్పినది.

ఆమె యిట్లు పురికొల్పుటకు కారణ మేమనగా, యుద్ధములో
శిఖండి యెదుర్కొని భీష్మునిపై బాగామూలము ప్రయోగించునపుడు
తనతో యుద్ధముజేయనట్టి భీష్ముని బడగొట్టినకారణమున పార్థునకు

వసువులు గంగాతీరముండు శాపమిచ్చిరి. అప్పు డక్కడనుండి
యలూపి నిని తనతండ్రితో నావిషముము జెప్పగా నాతడు వసువుల
దగ్గరకు వెళ్ళి పార్థుని విషయమై ప్రార్థింప వసువు లిట్లు చెప్పిరి—

“పుత్ర స్తస్య మహాబాగ మణిపూకేశ్వరో యువా ।

స ఏవం రణమధస్థ శ్శరైః పాతయితా భువి ।

ఏవం కృతే స నాగేంద్ర ముక్తశాపా భవిష్యతి । ” (అ 81)

మణిపురాధీశ్వరుడగు పార్థపుత్రునిచే యుద్ధములో బాగాఘాత
మున పార్థుడు నేలఁడిపోయినపుడు శాపవిముక్తి యగును అని.

అందుకొరకై యామె ప్రేరేపి చుట, పార్థు డట్లు పడిపోవుట,
మణిపురాధీశ్వరుని యజ్ఞవివిధముల జరిగెను

పార్థవతనమునకు జింతిల్లుచు చిత్రాంగద యుద్ధభూమికే వచ్చి
యుండెను. మూర్ఛనుండి లేచిన పార్థుడు ఉలూపిని, చిత్రాంగదను
జూచి యలూపివలన శాపవృత్తాంతమును, శాపవిముక్తిని, ఉలూపి
చేసిన సహాయమును తెలిసికొని స తోషించి పుత్రుని మెచ్చుకొని
చిత్రాంగదయు ఉలూపియు వినుచుండ పుత్రుని కిట్లుచెప్పెను—

యథిష్ఠిరస్యాశ్వమేధః పరిచైత్రీం భవిష్యతి ।

తత్రా గచ్ఛే సహమాత్యో మార్త్యభ్యా సహితో నృప । ”

జరుగబోవు యథిష్ఠిరాశ్వమేధమునకు నీవు తల్లుతోడను,
పరివారముతోడను రావలసినది అని.

ఇచ్చట ఉలూపియందు కృతజ్ఞత జూపుచు నామెయగూడ సశ్వ
మేధమునకు దీసికొనిరమ్మని పార్థుడు చెప్పెను.

ఉలూపి అర్జునునకు శాపవృత్తాంతమును జెప్పి—

“కస్య శాన్తి మస్మత్త్వాత్సం నిశ్చికా యి జీవితమ్ ।

కర్మణా తేన పాపేన పతేధా సిరియే హుషమ్ ॥

ఏషాతు విహితా శాన్తిః పుత్రావ్యా ప్రాప్తవానసి ।

అనుచు శాపనిమిత్తమున నీకు నరకమురాకుండుటకై యీ దోషశాంతి చేయబడినది. శాంతి జేసికొనకయే జీవితమును త్యజించిన యెడల తప్పక నరకము పొందెను. అని పలికినది.

దీనిచేత నామె యెంత ధర్మాధర్మపరిశీలనముగల పుణ్యకాంతయో స్పష్టము. “భిక్షోర్వీ ముహూర్తీ సముపాగమత్” నాగభోకము నుండి భూమిని భేదించుకొని యులాపి వచ్చిన దనుటచే నామె యమానుషశక్తియు, దివ్యదృష్టియు స్పష్టమగుచున్నవి.

ఇచ్చట నొకశంక కలుగవచ్చును— ఉలాపీపార్శ్వలకు వివాహము జరుగనిపక్షములో నులాపియందు భార్యాశబ్దము, పార్శ్వనియందు భర్తృశబ్దము వాడబడునా? అని. ఈవిషయమై మనుస్మృతి నడలోకింతము—

“భర్తుః పుత్రం విజానన్తి పుత్రి ద్వైధం తు భర్తరి ।

ఆహు రత్సాదకం కేచి దపరే జ్ఞేత్రిణం వినుః ॥” (అ9-32)

వ్యాఖ్యా- భర్తుః పుత్రో భవతీతి మనయో మన్యస్తే భర్తరి ద్విప్రకారా పుత్రి ర్వర్తతే । కేచి దుత్సాదక మవోఘార మపి భర్తారం తేన పుత్రేణ పుత్రిణమాహుః । అన్యే తు వోఘారం భర్తార మనుత్సాదక మపి అన్యనితేన పుత్రేణ పుత్రిణమాహుః ॥

ఇచ్చట వివాహము జేసికొననవాడేగాక వివాహము జేసికొనక సంతతిగలిగించినవాడుగూడ భర్త యనబడు నని చెప్పబడినది. కనుక వివాహము జేసికొనకపోయినను ఉలాపీపార్శ్వలయందు భార్యాభర్తృ శబ్దములు వాడబడుట యుక్తమే. ఉలాపి పార్శ్వని గోరుటలో—

“కృత్యా మమ పరిత్యాగం తవ గర్భో న లుప్యతే ।

శరణంచ ప్రాన్నాస్మి త్వా మధ్య పురపోత్తమ ॥

యాచే త్వా మభికామాహం తస్మా త్కురు మమ ప్రియం ॥”

నీకు నా పరిత్యాగమువలన ధర్మలోపము కలుగదు నే నభికామనై నిన్ను యాచించుచుంటిని. అని చెప్పుకొనినది.

“అభికామాం ప్రాయం యశ్చ గమ్యాం రహసి యాచిః ।

నోపైతి స చ ధక్ష్మేషు భూణహే త్యుచ్యతే బుధైః ॥”

అని వచన మున్నది. ఈ మహాభారతవచనమునకు అభికామయు గమ్యయు నైన స్త్రీచే రహస్యమందు యాచింపబడి యెవ్వడు తిరస్కరించునో, ఆతడు భూణహత్యపాతకమును పొందునని యర్థము దీనినిబట్టి యాపార్థుడు కూడిన నాగకాంత గమ్యస్త్రీ యని తేలినది. ఆ నాగకాంతచే బ్రాహ్మణుడైన పార్థుడు—

“కృతవాంస్త త్తథా సర్వం ధర్మ ముద్దిశ్య కారణమ్ ।”

ధర్మబద్ధుడై యంగీకరించె నని చెప్పబడినది.

ఈసందర్భము ప్రతివాదుల వినాహవాదమున కంతమాత్రము సహకారి కానేరదు.

“ఏవ మేవ సముత్పన్నః పరతే తేర్జునాత్మజః ।”

అను భీష్మపర్వోక్తవచనమునకు విరుద్ధము కూడదు.

తీర్థయాత్రాసందర్భములో చిత్రాంగదావినాహానంతరము మూడు సంవత్సరము లచ్చటనే యుండి యింద్రపథమునకు తిరిగి వచ్చిన పుడు నీవు రావలసిన దని చెప్పి వెళ్ళిన పార్థుడు ఉలూపితో నట్లు చెప్పకపోవుటయు, నేకరాత్రము మాత్రమే యుండి వెళ్ళిపోవుటయు, నెప్పుడో బహుకాలమునకు యింద్రలోకములో నున్న సమయమున నులూపీపుత్రుడు వెళ్ళి తనవిషయము జెప్పుకొని యులూపీసంబంధమును పార్థునకు జ్ఞాపకము జేసి యిందుటయు నను విషయములు— ఉలూపి పార్థునితో గాపురము చేసిన దను ప్రతివాదుల వాదమును త్రొక్కివేయుచున్నది.

అశ్వమేధయాగమునకు వచ్చినట్లున్నను బంధుమర్యాదగా వచ్చినట్లుగునుగాని గాపురము చేయుటకు వచ్చినట్లు కానేరదు.

పూర్వోక్తప్రకారము అగోందియజ్ఞానము గల యులూపి, యే యితరసందర్భముననో వచ్చి వెళ్ళి యుండవచ్చును. అంతమాత్ర

మున గావురము చేసినదని గ్రంథమునకు విరుద్ధముగా ప్రతివాదులు వ్రాయుట పేయము. కనుక “ఉల్లాఃవరణము వివాహమే” అను ప్రతివాదుల వ్రాత పరాస్తము. వీరే ఉత్తమభారతములో నిట్లు వ్రాసిరి—

“ఫల్గునుడు తీర్థయాత్రలం జేయుచు నాగకన్యక యగు “ఉల్లాః” వరింప నామెయందు ఇలావతు డను పుత్రుని, మణులూరుపు రాధీశు డగు మలయధ్వజుని పుత్రిక యైన “చిత్రా” నుద్వాహమై బభ్రువాహను డను పుత్రుని బడసెను”. (పు10)

ఇచ్చట, చిత్రాంగడ నుద్వాహమైనట్లు వ్రాసికారేగాని ఉల్లాః సుద్వాహమైనట్లు వ్రాయలేదు. దీనిచేకూడ వీరి విధవావివాహప్రసంగము నింద్యము. వీరిచ్చట ఉల్లాపియే పార్థుని వరించినట్లు వ్రాసికారుగాని పార్థు డుల్లాపిని వరించినట్లు వ్రాయలేదుగనుక దీనితో వీరి వెనుకటి వ్రాత లన్నియు తప్పుల వీరే స్పష్టపరచిరారు.

—♦ “భారతమందు ధర్మము కౌరవక్షతునం దున్నది. పాండవులకు వారసత్వమే లేదు” అను ప్రసంగము—తన్నిరాకరణము—

సుయోధనవిజయకర్తల వ్రాత యిట్లున్నది— “మాచూమ గారైన కాశీభట్ల బహ్మయ్యశాస్త్రిలుగారితో భారతవిషయకప్రశంస వచ్చిపు డెల్ల భారతమందలి ధర్మము కౌరవక్షతున నున్నదని చెప్పుచు వచ్చిరి. అంతియే కాక పురుషాండనదాయభాగము గూర్చి వారు విప్రులముగా జర్పించి యందు పాండవులకు వారసత్వమే లేనట్లు రచించి యుండిరి. వారి వాదములును వ్రాతలును తెలిసికొనిన పిదప భారతమును తిరిగి జాగ్రత్తగా చదువుటచే భారతయుద్ధమందలి నిజమైన ధర్మము విజయము సుయోధనువే వచ్చినదని దృఢాభిప్రాయుడనై యీ సుయోధనవిజయమును వ్రాయుటకు బూనుకొంటిని.

“భారతమునందలి యితివృత్తమునందలి లోపములగూర్చి ప్రజలకు తెలుపుచు ద్వేషముతోడను, విషయమును శాత్రుముగ గ్రహించి చక్కగ విమర్శించి, మంచిచెడుగుల నెల్ల వివరించి తెలుపు పెద్దలయభిప్రాయము లాయా విషయములపై తెలిసికొనవలె నను నభిప్రాయముతోడను నే గ్రంథమును రచించి ప్రకటించుటకు సాహసిందితిని” (తొలిపలుకు— పు12).

ఈవారతచే తాము చేసినది సాహస మనియు, తమగ్రంథము నకు మూలము బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిలుగారి వాదములు, వారతలు ననియు ప్రతివాదులు తెలుపుచున్నారు కాని పూజ్యులును ఆస్తికా గ్రంథులును అగు బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిలుగారి వాదములు గాని; వారతలుగాని యట్లుండునని భావింపజాలము.

బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిలుగారి “కురుపాండవదాయభాగవినిర్ణయము”లో దుర్యోధనుని గూర్చి వ్రాసిన మాటలను జూచుడు—

1. “దుర్మార్గుడగు దుర్యోధనుడు ధర్మజుని యశస్సును భీష్మార్జునుల బలపరాక్రమములను గని యోర్వజాలక వారిని గపటోపాయముచే జంపి యాభాగమును గూడ దానె కబళింప బ్రముత్సము జేసినాడు.

2. ఖండితప్రజ్ఞమున రాజ్యము చేయుచున్న ధర్మజుడు రాజసూయాదిమహాచుళముల జేసి దిగంతవిశ్రాంతకీర్తియై ప్రకాశించుచుండగా మూలరాజ్యమునకు రాజగు దుర్యోధనుడు పేరులేనివాడు కావలసివచ్చె. అందుమూలముచే నాదుష్టనకు యుధిష్ఠిరరాజ్యము నపహరింప దురూహపుట్టె. ఆహేతువుచే మాయామ్యతమున నాయర్థరాజ్యము నపహరించె.

3. రాజ్యము నపహరించుటతో దృష్టి నందక కులాంగనయగు ద్రౌపదిని మానధంగము జేసి ధార్తరాష్ట్రులనమానించిరి. హిందు

వులు మొదటినుండియు దేనిని సహించినను స్త్రీల మాననస్థమును మాత్రము సహింపలేదు. ఈ ఘోరదుష్కరకార్యముచే రాష్ట్రముతయు నాగ్రహవేశము నందె. అందుకేయుడు తదుపశమార్థమై మరల బాండవుల యర్థరాజ్యమును వారికి సిచ్చివేసె.

4. దుర్మార్గుడగు దుర్యోధనుడు తన కోరిక సిద్ధింపనందుకు చింతించి, మరల మాయామ్యూతము పెట్టి యీమారు రాజ్యమును పణముగా బెట్టగ దేశమునుండి పాండవుల దొలగించుటకై యరణ్యవాసాది కుటిలపణములను బెట్టి మాయాజయంబు నంది పాండవుల నడవుల పాలుజేసె.

5. పాండవులు స్వదేశమును విడిచి యితరత్రా నుడవలసిన గడువైనతరువాత తిరిగివచ్చి తమ యర్థరాజ్యమును దమకీయవలయు నని కోరిరి. ఈలోపల దుర్యోధనుడు లేని సౌజన్యమును తత్కాలమునకు సరిపడునట్లవలంబించి పౌజలను మిక్కిలి చక్కగా పరిపాలించి వారి హృదయముల నాకర్షించుకొని రాజ్యమవిభాజ్యముగాన భాగమీయనవసరము లేదనియె” (పు 28).

ఇటు లై దంశములుగా నున్న బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారి వాక్యములలో దుర్యోధనుడు దుర్మార్గుడనియు, బాండవుల కీర్తి బలపరాకృమముల జూచి యోర్వలేక, వారిని గవటోపాయమున జంపబ్రయత్నించినాడనియు, మాయామ్యూతమున వారి రాజ్య మపహరించినాడనియు, కులాంగనయగు ద్రౌపదీదేవికి మానభంగముజేసినాడనియు, మరల మాయామ్యూతమున మాయాజయ మొంది పాండవుల నడవుల పాలుజేసినాడనియు, తరువాత వారి యర్థరాజ్య మీయనవసరము లేదని చెప్పినాడనియు, లేనిసౌజన్యము నభినయించినాడనియు స్పష్టముగా నున్నది.

దీనినిబట్టి “భారతమండలి ధర్మము కౌరవపక్షమం దున్నదని

బ్రహ్మయ్యశాస్త్రులుగారు చెప్పుచు నచ్చిరి” అని సుయోధనవిజయ కర్తలనుట అయ్యుక్తము.

బ్రహ్మయ్యశాస్త్రులుగారు దుర్యోధనునిది మాయజూగ మని నారు. సుయోధనవిజయకర్తలు దుర్యోధనవాక్యముగా “మాయ జూపం బనుమాట యసత్యంబు” అని వ్రాసినారు.

బ్రహ్మయ్యశాస్త్రులుగారు ద్రౌపదీదేవిని కులసతి యనినారు. సుయోధనవిజయకర్తలు “కులసతిగా దట్టి కోమలాంగి” అని వాగ్రథ సాగించినారు.

బ్రహ్మయ్యశాస్త్రులుగారు ద్రౌపదీదేవిని మానభంగము జేసి ధార్తరాష్ట్రులు పరిభవించినారని చెప్పినారు. సుయోధనవిజయ కర్తలు “అప్పు డహోసివి యైనట్టి మా కాలవస్త్రంబు తనయంత బడెను క్రింద, అంతమాత్రంబున నతినను పరిభవించితి మంచు నెల్లెత్తి చెప్పి రకట” అని కవిత్వ ముల్లినారు

ఇట్టి సుయోధనవిజయకర్తల వాగ్రథ, బ్రహ్మయ్యశాస్త్రుగారి వాక్యముల కత్యంతవిరుద్ధ మగుటవలన సుయోధనవిజయములోని విషయమునకు బ్రహ్మయ్యశాస్త్రులుగారి సమ్మతి కలదనుట అయ్యుక్తము.

ఇక పాండవులకు వారసత్వమే లేదని “కురుపాండవదాయభాగ వినిర్ణయము”లో బ్రహ్మయ్యశాస్త్రులుగారు చర్చించి యున్నారని సుయోధనవిజయకర్తలనుటచే నాగ్రింధపరిశీలన మావశ్యకమైనది

ఆగ్రింధాదియలదున్న విషయ మేమనగా— “గుడ్డివాడగు ధృతరాష్ట్రుడు రాజయ్యె ననుటయు, పాండవులు తమ తండ్రిభాగమును తమకు బంచిపెట్టనోరె రనుటయు, నాంధ్రభారతమునందలి గొప్ప తప్పులని యాచార్యులవారు (ననప్పకమంతాచార్యులవారు) నొకటి వ్రాయించిరి... .. దుగ్గార్థులగు ధార్తరాష్ట్రుల పక్ష మవలంబించుటకు గాదుకాని నేను నన్నయభట్టారకుని చారిత్రమును వ్రాయుచున్నవాడ నగుటచేతను ఆచార్యులవారు నన్నయభట్టారకుని

గూడ బ్రతివాదులలో జేర్చి యాతని నధిక్షేపించి యుండుటచేతను నా శత్రువు నిర్దోషియని వాదించుట నా కవసరమైనది”

అని యన్నది. దీనినిబట్టి నన్నయభట్టారకుడు నిర్దోషి యని వాదించుటయందే వారికి తాల్పర్యమని తేలినది. ఎట్లైనను ఆగ్రంథమునందు ధృతరాష్ట్రుడే రాజయ్యె ననువాదమును బహువిధముల బలపరచియున్నారు, 1907 క్రీ. సంవత్సరములో బ్రకటింపబడియున్న ఆ వాదమునే ప్రతివాదు లందరు నవలంబించియున్నారు. కనుక ‘కురు పాండవదాయభాగవినిర్ణయ’ మను గ్రంథమునే బ్రహ్మణోపత్తులతో బరిక్షించి తత్త్వమును గ్రహితము—

అస లిచ్చట కురురాజ్యాధిపతి ధృతరాష్ట్రుడా? పాండురాజా? అనునది వివాదాశయము. ఇది గ్రంథముల నాధారముజేసికొని నిర్ణయింపవలసిన విషయమైయున్నది. ఆగ్రంథములలో ధృతరాష్ట్రుడే అధిపతి యని యాంధ్రభారతాదులును, పాండురాజే అధిపతి యని సంస్కృతభారతాదులును బోధించుచున్నవి. అందుచే గొందరు ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదులును, గొందరు పాండురాజరాజ్యవాదులును అయి యుండిరి. అందు ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదము పూర్వపక్ష మనియు, పాండురాజరాజ్యవాదము సిద్ధాంతమనియు నిరూపింపబడుచున్నది.

—: “ధృతరాష్ట్రుడే రాజ్యాధిపతియనుటకు ఆంధ్రభారతము

ప్రమాణ” మను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము : —

ఆంధ్రభారతము—

వ. “ఇట్లు బ్రహ్మోత్తరంబుగా బ్రహ్మవృద్ధియు, సస్యసమృద్ధియు నగుచు డ నాంబికేయు ధృతరాష్ట్ర రాజ్యాభిషిక్తుంజేసి భీష్ముండు దనను ఇట్లును, విదురు బుద్ధియును సహాయంబులుగా రాజ్యంబు రక్షించుచున్నంత” (ఆ 5)

ఇట్లు పంచమశ్వాసారంభమందు భీష్ముడే ధృతరాష్ట్రుని రాజ్యాభిషిక్తునిజేసినట్లు చెప్పబడినది. ఇక షష్ఠాశ్వాసమందిట్లున్నది—

“ధృతరాష్ట్రం డిట్లనియె... రాజయ్యెడువాడు తన రాజ్య భారంబు దాన చూచి యరయవలయును. నేను వడంగనహీనంబుగా వేదాధ్యయనంబు నేసి యర్థశాస్త్రంబులందు గృతనిశ్చయండు నయి బలంబు గలిగియు నంగనైకల్యంబునంబరచక్రంబులకుం బ్రతివ్యూహంబులు రచియింపనేరమిం జేసి రాజ్యంబునకు దగకున్న—

- ఉ. లోకనుతుడు పొడు డమలును మహాగురత్నపూర్ణరత్నాకరు డత్యుచారమతి సంధుడ నైనను నన్ను రాజుగా జేకొని నాకు భక్తిబనిసేయుచు సర్వజగజ్జగీషుడై యీ కురువంశరాజ్యధర మింతయు చాల్చె బరాక్రమబువక.
- వ. మరియు వానికంటె గుణంబుల మిక్కిలియును జనంబులకు ననురక్తుడై పరగుచున్న పాండురాజుకుమారుల నెవ్విధంబునబాపనేర్పనని దుఃఖించిన ధృతరాష్ట్రునకు దుర్యోధనుం డిట్లనియె.
- సీ. పైత్పకిం బగు లక్ష్మీ పాండుభూపతి మున్ను
దాల్చుటజేసి తత్తనయుడైన
ధర్మజు డిప్పుడు చాల్చిన నాతని
తనయుండు చాల్చు మీద
నిప్పాట పాండువంశేశుని వసుమతీ
రాజ్యాస్థులగుదురు రాజ్యమునకు
బరువడి మేమింత బాసిన మాపుత
పాలేవర్గంబును బాయు నింక
- ఆ. నొరుల గొలిచి కడుచ నోప మేనుల్లుగా
కుండ మమ్ము జేయకోపుదేని
పాండురాజు లొంటిభక్తియు న ప్పొందు
తనయులంగు దయయు కలపకుచు.

వ. ఈరాజ్యంబు మొదలింటంగాలె భవదీయం బయినం బ్రకృతిజనులు
 వశ్యులుగాకున్నను గ్రహమాగతం బయి మాకు నప్రయత్నలభ్యం
 బగు. తొల్లిపాండురాజురాజై గుణంబులం బ్రహ్మనురాగంబువడయు
 టంజేసి యెల్లవారును ధర్మరాజు రాజ్యంబు నలతురు దాని నెఱింగి
 కాదె దానసమ్మానంబులం బ్రకృతిజనంబులకు సంతోషంబుజేయు
 చునుడుడు. నిందుల దుష్టజనంబుల పక్షపాతవచనంబులుచుకు
 నంతకు నుపాయంబున గొంతిని, బాండ్లవులను దదీయభృత్యా
 మాత్యవర్గంబుతో వారణావతంబునకుం బుత్తము. మనకు
 రాజ్యంబు సుప్రతిష్ఠితంబైన మఱి వార లిందులకు వత్తు రనిన.

ఇచ్చట నీ ధృతరాష్ట్రవాక్యములు గమనింపదగియున్నవి—
 “రాజయ్యెడువాడు తన రాజ్యభారంబు దాన చూచి యరయవలయు.
 నే నధ్యయనముసేసి బలముగలిగియునంగవైకల్యంబునం బ్రతిపూహం
 బులు రచియింపనేరమింజేసి రాజ్యంబునకు దగకున్న పాండురాజున
 న్నంధుడనైయున్నను రాజుగా జేకొని నాకు భక్తి బనిసేయుచు నీ
 కురువంశరాజ్యభర మతయు చాలెను”.

ఈవాక్యములలో దాను రాజ్యంబునకు దగనివాడనని చెప్ప
 బడెను. అనర్హుడనైన నన్ను బాండురాజు రాజుగా జేకొని నాకు విధే
 యుడై యీకురురాజ్య మేలె నని చెప్పబడినది.

ఇట్టి యనర్హుడు రాజ్యాభిషిక్తు డెట్లుగును? రాజ్యాభిషిక్తుడగుట
 నిజమైనయెడల దానే రాజయ్యుండ బాండురాజు నన్ను రాజుగా
 జేకొనినాడనుటయు, నాకు విధేయుడై యీరాజ్య మేలె ననుటయు
 నెట్లు సంగతమగును?

ధృతరాష్ట్రుడు రాజుకాక, పాండురాజే రాజైయున్నపుడు పాండు
 రాజు నన్ను రాజుగా జేకొనినాడనుటయు, నాతడు స్వాతంత్ర్యము
 వహించక నాకు విధేయుడై రాజ్యమేలె ననుటయు సంగతమగును.

కనుక నిధృతరాష్ట్రవాక్యములు ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాభిషిక్తు డయ్యె ననుమాటను తోసివేయుచున్నది.

అపై జూపబడిన యీదుర్వ్యోధనవాక్యములుగూడ గమనింప దగినవే—“పైతృకంబగు లక్ష్మీ బాండుభూపతి మున్ను దాల్చుట జేసితత్తనయ్యడైన ధర్మజు డిప్పుడు దాల్చిన నాతని తనయుండు దాల్చు మీద ఇట్లు పాఠకువంశేశులే వసుమతీరాజ్యార్హు లగుదురు. మేము రాజ్యము బాసిన మాపుత్రపౌత్రవర్గంబును బాయు నింక, మే మొరుల గొలిచి జీవింపజాలము. ఈరాజ్యంబు మొదలింటుగోలె భవదీయఁ బయిన బ్రకృతిజనులు వశ్యులుగాకున్నను క్రమాగతం బయి మాకు నప్రీయత్నలభ్యులగు, తొల్లి పాండురాజు రాజై ప్రజానురాగంబు వడయుటంజేసి యెల్లవారును ధర్మరాజు రాజ్యంబు వలతురు ”

ఈ దుర్వ్యోధనవాక్యములలో పాండుభూపతి పైతృకమైన రాజ్యమును మున్ను ధరించె నని చెప్పబడినది కాని నీరాజ్యమును (ధృతరాష్ట్రరాజ్యమును) ధరించె నని చెప్పబడలేదు. ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాభిషిక్తు డగుట నిజమైనయెడల ధృతరాష్ట్రరాజ్యమునే పాండు భూపతి రాజప్రీతినిధియై ధరించినట్లు చెప్పబడియుండును అట్లు చెప్ప బడకుండుటచే ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాభిషిక్తుడు కాలేదనియు, బాండు భూపతియే రాజును తన పితృయమున కురురాజ్యమును బాలించె ననియు స్పష్టమగుచున్నది.

మఱియు, “బాండుభూపతి యెలిన రాజ్యము నిప్పుడు ధర్మ జుడు ధరించినయెడల ముందు వారిసంతతికే యది చెందును. ఇట్లు బాండువంశీయులే వసుమతీరాజ్యార్హు లగుదురు. మాకును మాసంత తికిని రాజ్యసంబంధము తొలగిపోవును. మే మొరుల గొలిచి జీవింప జాలము.” అని చెప్ప బడినది. ధృతరాష్ట్రుడే రాజ్యాభిషిక్తుడై రాజు ప తినిధియే బాండుభూపతియై యున్ననాడు ధర్మరాష్ట్రులకు సంక్రమిం

పవలసియున్న రాజ్యము బాండువంశీయులకే సంక్రిమించిపోవు నని దుర్యోధను డెట్లనును? అట్లనుటచే బాండుభూపతి రాజ్యప్రతినిధికాక రాజ్యాధిపతియే యని ధృవమగుచున్నది. దాయభాగనిష్ఠయములో వ్రాయబడినట్లు “మూలరాజ్యము ధృతరాష్ట్రునిది. నూత్నసంపాదిత రాజ్యము పాండురాజుది” అగుట నిజమైనయెడల “వసుమతీరాజ్యా స్థులు పాండువంశీయులే యగుదురు. మాకు రాజ్యము సంక్రిమింపక యేపోవును. మే మొరుల గొలిచి జీవింపజాలము” అని తండ్రితో దుర్యోధను డనుట యెట్లు సంగతమగును? అది యేకరాజ్యమే యై యుండి యారాజ్యాధిపతి పాండుభూపతి యైనపుడే యాదుర్యోధనుని మాట సంగతమగును. కనుక ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాభిషిక్తుడయ్యెనను మాటను ఈదుర్యోధనవాక్యముగూడ తోసివేయుచున్నది.

మరియొకటి. “ఈరాజ్యంబు మొదటంబంగోలె భవదీయం బయినచో బ్రకృతిజనులు నశ్యులుగానున్నను క్రమాగతంబయి మా ప్రియత్నలభ్యం బగు. తొల్లి పాండురాజు రాజై ప్రజానురాగంబు వడయుటంచేసి యెల్లవారును ధర్మరాజు రాజ్యంబు నలతురు”.

అని దుర్యోధను డనుటలో, ఈరాజ్యము మొదటినుండియు భవదీయము గాకపోయెనని స్పష్టముగా జెప్పబడినది. అనగా పాండు రాజు వనగతుడైననప్పటినుండియే యారాజ్యము నీచేతికివచ్చినది. కాని మొదట నీది కాకపోయినది యని యర్థము. ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాభిషిక్తుడయ్యెననుమాటయే నిజమైనయెడల పాండురాజు వనగతుడు కానపుడుమూలము రాజ్యము ధృతరాష్ట్రుని దేల గాదు? పాండుభూపతియే రాజ్యాధిపతి యగుటనుబట్టి మొదట ధృతరాష్ట్రునిది గాకపోయినది. పాండుభూపతి వనవాసమునకు వెళ్ళినపుడు ధృతరాష్ట్రునకును, విదురునకును రాజ్యము వప్పగించి వెళ్ళి యచ్చట శాపగ్రస్తుడై మరల రాకయే స్వర్గస్థుడయ్యెను. అందుచే నప్పటి

నుండియు రాజ్యము ధృతరాష్ట్రాని చేతికి వచ్చియున్నది. ఆరాజ్యాధిపత్యము ధృతం ఘ్నినియదు లోపి చుటచేతనే రాజ్యము తమకు క్రమాగతము గాకపోయిన దనియు, ధర్మజనకు క్రమాగత మగుటను బట్టి ప్రజలు ధర్మజుని రాజ్యమునే కోరుచున్నారనియు దుర్యోధనుడు విలపించినాడు. కనుక నీదుర్యోధనవాక్యము గూడ ధృతరాష్ట్రాడు రాజ్యాభిషిక్తుడయ్యె నను మాటను తోసివేయుచున్నది.

ఇట్లు ధృతరాష్ట్ర దుర్యోధనుల పరస్పరప్రసంగములే ధృతరాష్ట్రాడు రాజ్యాభిషిక్తుడు కాడని ధృవపరచుటనలన ధృతరాష్ట్రాడే రాజ్యాధిపతియనుటకు ఆంధ్రభారతము ప్రమాణ మను వాదము నిరస్తమైనది.

—: ధృతరాష్ట్రాడు రాజ్యాభిషిక్తు డనుటకు సంస్కృతభారతముగూడ బ్రమాణ మను ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము :—

దాయభాగవినిర్ణయములో నిట్లున్నది— “అంబికేయుడే రాజుయె ననుటకు గొప్పయాధారము వ్యాసకృతమహాభారతము యొక్క మరియొక ప్రతియే. ఈనడును టి. ఆర్. కష్టాచార్యుల వారును, టి. ఆర్. న్యాసాచార్యులవారును నిర్ణయసాగరముద్రా శాలయందచ్చొత్తింపించుచున్న మహాభారతమునుజూడును—
“భీష్మేణ రాజా కౌరవ్యో ధృతరాష్ట్రోభిషేచితః ।

ధనుర్వేదేశ్వరృష్టే చ గదాయుధేనీచరమ్రణి ॥

..... ।

గతఃపారం యదా పాండు స్తదా సేనాపతిః కృతః ॥” అని.

మన మిప్పు డానిర్ణయసాగరపుప్రతిలో భావకృమ మెట్లున్నదో చూతము—

“వై దికాధ్యయనే యక్తో నీతిశాస్త్రేషు పారగః ।

భీష్మేణ రాజా కౌరవ్యో ధృతరాష్ట్రోభిషేచితః ॥

ధనుర్వేదేశ్వరృష్టే చ గదాయుధేఽసిచర్యణి ।
 తదైవ గజశియాయా మస్త్రేషు వివిధేషు చ ॥ 22.
 అంధర్మప్రధారాసు విద్యాసు వివిధాసు చ ।
 గతః పారం యదా పాంసు స్తదా సేనాపతిః కృతః ॥ 23.

....

“ధృతరాష్ట్ర స్వచక్షుష్ట్య ద్భ్రాజ్యం న ప్రత్యపద్యత ।
 పారసవత్వా ద్విదురో రాజా పాంసు ర్భభావహ ” :0.

(ఆది.౮ 18)

ఇట్లాప్రతిలో నొక్కస్థలములోనే ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాభిషిక్తుడును, పాండురాజు సేనాపతియు నయి రనియు, సంఘవగుటచే రాజ్యమును ధృతరాష్ట్రుడు పొందలేదు. పాండురాజే రాజయ్యెననియు బరస్పరవిరుద్ధముగా బారకృమ మున్నది ఈపదర్పించబడిన నాల్గవశ్లోకములలో మొదటిశ్లోకమున కాదియందును, మూడవశ్లోకమున కంతమందును ఆప్రతిలో లేఖ లుంచబడినవి. నాల్గవశ్లోకమున కట్టి చిహ్నము లేదు. అందుచే నాల్గవశ్లోకమే సాంప్రదాయకిపారమనియు, బైమూడుశ్లోకములు క్వాచిత్కములనియు, వానిసంబంధ మనపేక్షితములగుటచే విరోధములేదనియు సూచింపబడినది.

ఆప్రతిలో నట్టిగుర్తు క్వాచిత్కపారబోధకముగా నచ్చటచ్చట వాడబడియున్నది. కనుక వారు చూపు మనిన ప్రతిలోనే — “ధృతరాష్ట్ర స్వచక్షుష్ట్య ద్భ్రాజ్యం న ప్రత్యపద్యత రాజా పాండుర్భభావహ ॥ అను సార్వత్రికపారముండుటచేతను “ధృతరాష్ట్రాభిషేచితః పాండు సేనాపతిః కృతః” అను పారమున్నను అది క్వాచిత్కపారమని రేఖాంకితముజేసి చూపబడుటచేతను, యావద్గ్రంథమున కది విరుద్ధమగుటచేతను, ఇతరప్రతులలో నట్టి పారమేలేకుండుటచేతను ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాభిషిక్తుడయ్యె ననుటకు సంస్కృతభారతము గూడ ప్రమాణ మను వాదము నిరస్తమైనది.

రాజ్యాధిపతి పాండుభూపతియే గాని ధృతరాష్ట్రుడు గాడని దుర్యోధనునితో—స్పష్టముగా జెప్పబడియున్న భీష్మధృతరాష్ట్ర గాంధారీవచనముల నుదాహరించుచున్నాము. చూడుడు—

ఉద్యోగపర్వము. భీష్మః—

“అన్ధః కరణహీనత్వా న్న వై రాజా పితా తవ ।

రాజా తు పాండు రథవ నృహత్మా లోకవిశుభః ॥

స రాజా తస్య తే పుత్రాః పితౄ ధ్వామాద్యహరిణః ।

మా తాత కలహం కాష్ఠే రాజ్యస్వార్థం ప్రదీయతామ్ ॥” (అ 147)

ధృతరాష్ట్రః —

పాండుస్తు రాజ్యం సంప్రాప్తః కనీయా నపి సన్నపః ।

వినాశే తస్య పుత్రాణా మిదం రాజ్య మరిందమ ।

మయ్యభాగి రాజ్యాయ కథం త్వం రాజ్య మిచ్ఛసి ।” (అ 49)

గాంధారీ —

“రాజ్యం పాండో రిద మపిధృత్యం

తస్మాద్య పుత్రాః ప్రభవంతి నాన్యే

రాజ్యం తదేత నిఖిలం పాండవనాం

పై తామహం పుత్రపౌత్రానుగామి ॥” (అ 148)

ఇది దాయభాగవినిర్ణయకర్తలు చూడుడని చెప్పిన ప్రతిభా గూడ నున్న గ్రంథమే. దీనిని బట్టి ‘ధృతరాష్ట్ర’ భీష్మచిత్తః... పాండు స్నేహాపతిః కృతః’ అనునది యపసారముని నిశ్చయముగా దేలినది. ఈమాటబడిన భీష్మ, ధృతరాష్ట్ర, గాంధారీవాక్యరూపమై యున్న గ్రంథమన్ని ప్రతులలోనున్న దే. ప్రస్తుతము భండార్కరు ప్రాచ్యవిద్యా పరిశోధనాలయముదితము, యన్. సు ప్రంతరశోధనము ను యున్న మహాభారతపు ప్రతిభాగూడ — “ధృతరాష్ట్ర స్వచక్షుష్త్వా ద్రాజ్యం న ప్రత్యపద్యత... రాజా పాండు ర్భూషహ ॥” అను చరమే యున్నది.

భీష్మ క్షిప్ర — ‘అన్యః కరణహీనత్వాత్’ ‘స రాజా తస్య తే
పుత్రాః’ అనుశ్లోకద్వయము వెనుకజూపబడినట్లే యున్నది (పు 519)

గాంధారీవాక్యములలో — “రాజ్యంస్తు పాండు రిద మప్రభృ
వ్యమ్” అను శ్లోకము పూర్వోక్తప్రకారమే యున్నది (పు 523)

ధృతరాష్ట్రవాక్యములలో — “పాండుస్తు రాజ్యం సుప్రాప్తః
కసీయా నపి సన్నపః” అను శ్లోకము పాదత్రయముతోపూర్వోక్త
ప్రకారమే యున్నది. (పు 526)

“యుధిష్ఠిరో రాజపుత్రో మహాత్మా న్యాయాగతః రాజ్య
మిదం చ తస్య” అనికూడ జెప్పబడియున్నది.

ఇట్టి యీ ప్రమాణములనుబట్టి ప్రతివాడు లనునట్లు మూల
రాజ్య మొకటి, సంపాదితరాజ్య మొకటి యను విభేదముగాని, అర్థ
రాజ్యమునకు ధృతరాష్ట్రము, అర్థరాజ్యమునకు పాండుభూపతి యధి
పతులను విభాగముగాని, లేక యావత్కురురాజ్యమునకు నొక్క
పాండుభూపతియే రాజై యుండె ననియు, నాలని కారాజ్యము పితృ
పితామహాకృమాగతమైన దనియు, నిష్పాదారాజ్యాధికారము పాండ
వులదే యనియు స్పష్టమైనది. కనుక ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదము మహా
భారతవిరుద్ధమే

ఇక ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదులు పాండురాజరాజ్యవాదముపై
జేసిన యాక్షేపములు పరిహరింపబడుచున్నవి —

—: పాండురోగియైన పాండురాజునకు రాజ్యార్హత యెట్లు?

అని యాక్షేపము - తర్హి రాకరణము : —

దాయభాగవివిధయములలో నిట్లున్నది — “కృష్ణివాదను కార
ణమున ధృతరాష్ట్రమునకు రాజ్యము రాకపోయినచో పాండురోగి
యను కారణమున పాండురాజునుగూడ రాజ్యము చెందలేదని చెప్ప
వలెను. దాయభాగార్హతను దొరికించుదోష మాపాండురాజు
నందు లేదనుటకు వీలులేదు. పాండురాజు దాయప్రాప్తి కర్హుడే

యగునడల వేదవ్యాసుని నియోగముచే విచిత్రవీర్యక్షేత్రమందు
నిక నొకపురుని బుట్టింపగోరనేల? నియోగము బహువియము
లతో గూడినదిగాని యిచ్చవచ్చిష్ట ఆచరింపదగినది కాదు.
నియోగవిధులలో “ఏక ముత్పాదయే త్వత్సం న ద్వితీయం కథం
చ న” అని నొక్క చెప్పబడియున్నది. ధర్మ మిట్లుండగా దల
చిన కార్య మైనపుడు మరల నియోగించుట యుచితమా? వ్యాసు
డంగీకరించునా? కావున పాండువును రాజ్యార్హుడు కాదు. ఈ
పాండుత యనది బొల్లికాదు. కుష్ఠరోగమే” (పు 3)

పూర్వోక్త ప్రమాణములచే రాజు పాండుభూపతియే యని నిర్ధా
రితమై యుండ నీయాక్షేప మయుక్తము.

ఇక ధృతరాష్ట్రపాండువిదురుల జన్మసందర్భములో ధృతరా
ష్ట్రునియందలి దోషముచే ద్వితీయపుత్రాపేక్ష కలిగినట్లు ద్వితీయుడైన
పాండురాజునందలి దోషముచేతనే తృతీయపుత్రాపేక్ష కలిగిన దని
చెప్పవలయునుగదా పాండురాజు రాజ్యార్హుడై యైనయెడల తృతీయ
పుత్రాపేక్ష యేల కలిగినది? అను శంకకు సమాధాన మేమనగా:
వంశవిచ్ఛేదము, అరాజకము కాకుండుటకై విచిత్రవీర్యభార్యలయందు
నా నియోగమును బట్టి సంతానము నీవనుగ్రహింపవలసినదని వ్యాస
ధగవానుని మొదట త్యనతీదేవి భీష్మానుమతితో గోరినపుడే—

“యవీయస స్తవ భ్రాతృ కృత్యే సురసుతోపమే

తయో రుత్పాదయా పత్యం సమర్థో హ్యసి పుత్రక ।”

అని విచిత్రవీర్యుని భార్య లిరువురియందును సంతాన మను
గ్రహింపుమని కోరినదిగాని యొక్కపురుని మాత్రమే కోరలేదు.
వ్యాసమహర్షియు —

“తస్మా జహం త్వ నియోగా ధర్మ ముద్దిశ్య కారణమ్ ॥ ”

భ్రాతృః పుత్రాన్ సహ క్యమి మిత్రానమమో ప్యమాన్ ।”

అని తల్లి! నీనియోగమువలన ధర్మము నుద్దేశించి పుత్రుల నిచ్చెదను. అనుటలో 'పుత్రా' అను బహువచనముచే 'త్రిత్యే బహుత్వ సిద్ధిః' అను న్యాయమున నొక్కరినే యనిగాని, యిద్దరి ననిగాని యనక ముగ్గుర నిచ్చెద నని యితికియుండెను. అంధభారతములో గూడ సత్యవతి—

క. ధృతి నీ యనుజుండై వి,
పుత్రుడైన విచిత్రవీర్య సుక్షేత్రములకా
సుతులం బడయుము కుల పువి
గతసంతతి నెగడ దేవరన్యాయమునకా.

అని యేకపుత్రునిగాక యనేకపుత్రులనే కొరినట్లున్నది.

దీనినిబట్టి సత్యవతీదేవి కనేకపుత్రాపేక్ష, ఆదిలో గలిగినదియే గాని పుట్టినవారియందు గోచరించుచువచ్చినవోషములనుబట్టి యప్పటి కప్పుడు కలుగుచువచ్చినది కాదని స్పష్టము.

మరియు అంబికయందు నియోగవిధి ననుసరించిన వ్యాసమహర్షిని, సత్యవతీదేవి పుట్టబోవు పుత్రునిగూర్చి యడుగగా మాతృనైగుణ్యమువలన నాత డంధుడై పుట్టినని చెప్పినపుడు సత్యవతీదేవి—

“నాంధః కురూణాం నృపతి రనురూప స్తపోధన ।

జ్ఞాతినంశస్య గోష్ఠారం పితౄణాం వంశవర్ధనమ్ ।

ద్వితీయం కురువంశస్య రాజానం దాతు మర్హసి ”

అనుచు అంధుడు కురురాజు కాదగను కురువంశపురాజగు రెండవవాని ననుగ్రహింపు మని కోరినది. దాని కంగీకరించిన తరువాత వ్యాసమహర్షి అంబాలికయందు బుట్టువానినిగూర్చి—

“శశంస స పున స్మాత్రే తస్య బాలస్య పాండుతామ్ ”

సత్యవతీదేవిలో నాబాలుడు పాండుత్వము కలిగియుండు నని చెప్పెను.

“తం మాతా పున రేవాన్య మేకం పుత్ర మయాచర |”

మరియొక పుత్రుని నచ్చగహించుచున్నది. తల్లి మరల గోచినది, అని యన్నది. ఆంధ్రభారతమునం దిట్లున్నది—

“కృష్ణద్వైపాయనుడును దానికిం బుత్రుదానంబు సేసి యాయంబికయందు బలపరాక్రమవంతుడైన కొడుకు పుట్టి వాడు మాతృదోషంబున నంధుడగుననిన విని వివక్షించి తత్రయను సత్యవతి వెంకియుం గృష్ణద్వైపాయనుం బ్రాశించి యింక నుబాలికయుం దొక్కకొడుకుం బడయు మని నియోగించిన, నెప్పటియట్లు నమ్మునివరుండు నుబాలిక కడకుం జనిన నదియుం దనవేషంబునకు వెఱచి వెల్లనై యున్న నక్కోమలికిం బుత్రుదానంబు సేసి యాయంబాలికయందు మహాబలపరాక్రమగుణవంతుడు, వంశకరుండు నగు పుత్రుండు పుట్టి, వాడును మాతృదోషంబున పాండుదేహుం డగు నని చెప్పి యరిగిన.... అంత నాంబి కేయు జాత్యంధుం జూచి దుఃఖితయు సత్యవతి వెంకియు బారాశర్యుం దలంచుడు నాక్షణంబ నమ్మునివరుండు వచ్చి పనియేమి యన్న నీయంబికకు ప్రథమపుత్రుం డగుడయ్యె నింకొక్కకొడుకు రూపవంతుం బడయు మనిన”

ఇది చూడగా ధృతరాష్ట్రుం డంధుడగునని చెప్పినపుడు సత్యవతీదేవి “నాంధః కురూణాం నృపతి రనురూపః” అనుచు నాతడు కురురాజు కాదగడని పలికినట్లు మహాభారతమునందున్నది. ఆంధ్రభారతమునందు వివక్షించి తత్రయై నట్లున్నది.

ఇక పాండురాజు పాండుత్వముకలవాడగునని చెప్పినపుడు ఆతని గూర్చికూడ కురురాజు కాదగడని యన్నట్లుగాని, వివక్షించి తత్రయై నట్లుగాని లేదు. అట్లు లేకయే అంబికకు పుత్రుం డగుడగుటచే నామెకు మరియొక పుత్రుని నిమ్మని గోచినట్లున్నది. ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదులైనట్లు ఆపాండుత్వము కుష్మరోగమై యైనయెడల సత్యవతీదేవి పరిత

పింపకుండునా? ఆమె పరితపించనికారణమున నది ప్రతివాడు లన్నట్లు కుష్టురోగ మెంతమాత్రము కాదు.

కనుక నే ఆంధ్రభారతములో “పాండుదేహుఁ డగు నని చెప్పి యుగిన” యని యున్నదిగాని పాండువోగి యని లేదు. పాండుదేహ మనగా దేహకాంతివిశేష మగునేగాని రోగవిశేషముకాదు.

మఱియు సత్యవతీదేవి ద్వితీయపర్యాయము కోరినపుడు ‘రాజానం దాతు మర్హసి’ అని రాజు నిమ్మని కోరినది. తృతీయపర్యాయము కోరినపుడు “అంబికకు ప్రధమపుత్రుం డంఘం డయ్యె, నింక నొక్కకొడుకు దూఁవంతుం బడయుము” అని కోరినది. అంతియకాని ద్వితీయుడు పొందు డగుటనుబట్టి రాజ్యాప్తుడు కామగనుక తృతీయు నిమ్మని కోరలేదు. ఈకారణముచేగూడ నాతని పాండుత్వము దేహ కాంతివిశేషమేకాని రాజ్యప్రతిబంధకరోగవిశేషముకాదు. మఱియు—

“ఋషిం దృష్ట్వా చ సాపి తం విసర్జా పాండుసంకాశా సమ పద్యత భారత”

“తాం భీతాం పాండుసంకాశాం విషణ్ణాం ప్రేక్ష్య భారత ।

యస్మా త్పాండుత్వ మాఽన్నా విరూపం ప్రేక్ష్య మా మిహ ॥

తస్మా దేష సుత స్తే నై పాండురేవ భవిష్యతి ”

అని యున్నగ్రంథము, నా డంబాలిక మహర్షిని జూచి వివర్ణురాలై, పాండుసంకాశ యైనదనియు, నదిజూచి మహర్షి నీవు పాండుత్వమును వహించితివికనుక నీవుకుమారుడు పొందువే యగునని పలికెననియు భోధించుచున్నది. ఆమె యాసమయమున బొందిన పాండుత్వము రోగముకాకుండుటచేతను, అప్పటి ఆమెస్థితియే పుత్రునియందు సంక్రమించుటచేతను పాండురాజుసంకున్న పాండుత్వము ప్రతివాదులన్న రోగము కాదు దేహకాంతివిశేషమే.

“ఏక ముత్పాదయే త్పత్రమ్” అను నియోగవిధిమూల యేమని యడుగుదురేమో వినుడు—

“దేవరాద్వా సపిండాద్వా స్త్రియా సమ్యక్ జ్ఞేయైర్క్తయా

ప్రజేష్యతాఽధిగంతవ్యా సంతానస్య సరిత్యయే ।” (మను ౨౭)

వ్యాఖ్యా— సంతానాభావే స్త్రియా పత్యాదిగురునియైర్క్తయా
దేవరా, దన్యస్సాద్వా సపిండా ద్విత్యమాణఘృతాక్తాదినియమవ
త్సంపదగమనే నేష్టా ప్రజోత్పాదయితవ్యా । ఈప్రీతే త్యభిధానార్థా
తా-గ్యాక్షమపుతోత్పత్తౌ పునర్గమనార్థమ్ ॥

“విధవాయాం నియక్త స్తు ఘృతాక్తో వాగ్యతో నిశి ।

ఏక ముత్పాదయే త్పుత్రం న ద్వితీయం కథంచన ।”

వ్యాఖ్యా— విధవాయా మిత్యపత్యోత్పాదనయోగ్యపత్య
భావః మిదం । జీవత్యపి త్యై అయోగ్యపత్యాదిగురునియైర్క్త
ఘృతాక్తసర్వగాతో మాసీ రాత్రా వేకం పుత్రం జనయేత్ న
కథంచ ద్వితీయం ।

“ద్వితీయ మేకే ప్రజనం మన్యస్తే స్త్రీషు తద్విదః ।

అనిర్వృతం నియోగార్థం వశ్యంతో ధర్మత స్తయోః ।

వ్యాఖ్యా— అన్యే పున రాచార్యా నియోగా త్పుతోత్పా
దనవిధజ్ఞా ‘అపుత్రే ఏకపుత్రే’ ఇతి శిష్టప్రవాదా దనిష్టన్నం నియోగ
ప్రయోజనం మన్యమానాః స్త్రీషు పుతోత్పాదనం ద్వితీయం
ధర్మతో మన్యస్తే ॥”

ఇచ్చట పదమక్లకముచేత, సంతానాభావములో గురుజన
నియక్తరాలగు స్త్రీ ఘృతవిలేనాదినియమములు గల పురుషునివలన
నిష్టమైన సంతతి నొందవచ్చుననియు, నిష్టమయిన సంతతి యనుటచే
గార్యమర్థమకాని పుత్రుడు కలిగెనేని పునర్గమనమున కనుజ్ఞ యీ
యబడిన దనియు జెప్పబడినది. ద్వితీయశ్లోకముచేత, పుతోత్పాదన
యోగ్యత గల పతి లేనట్టి స్త్రీయందు పతి జీవించియున్నను పత్యాది
గురుజననియక్తడగు పురుషుడు- ఘృతాక్తసర్వగాతుడు, మానియు
నయి యేకపుత్రునే కలిగింపవలెను. ద్వితీయుని గూడదు. అని చెప్ప

బడినది. తృతీయశ్లోకము చేత, నియోగవిధితత్వజ్ఞులైన కొందఱా చార్యులు ఏకపుత్రుని డపుత్రుడను శిష్టప్రవాదమును బట్టి యేకపుత్రునితో నియోగప్రయోజన మనివ్వన్న మని భావించి ద్వితీయపుత్రోత్పాదనముగూడ ధర్మముగా నమ్మించిరి. అని చెప్పబడినది.

దీనివలన “ఏక ముత్పాదయే తుత్రచు” అనిమాత్రమే గాక “ద్వితీయ మేకే ప్రదనం మన్యంతే” అనికూడ నుండుటచే దోషములేదు.

ఇంకొకటి. అంబికయందును, అంబాలికయందునుగూడ సంతానము గోరి సత్యవతిదేవి నియోగించినది. అంబాలికయందు సమర్థుడైనదియైచుటనుబట్టి యచ్చట పునర్నియోగము జరుగనేలేదు. అంబికయందుమాత్రమే ప్రథముడు కార్యాసమర్థుడగుటవలన “ప్రజేప్రితాధిగతవ్యా” అను వచనప్రకారము పునర్నియోగము జరిగినది. కనుక వచనవిరోధము లేనందున వారి యాక్షేప మపాస్తమైనది.

— “పాండురాజరాజ్యవాదము దేవీభాగవతవిరుద్ధము”

అని యాక్షేపము—తన్నిరాకరణము—

దాయభాగవినిర్ణయములో నిట్లున్నది— “రాజ్యానర్హతను కలిగించు కుష్ఠురోగము వీనికి గలదు. కావున మరియొక పుత్రుని నక్షేప్రియిత్నించుట కలిగినది. ఈయంశమును దేవీభాగవతము రూఢిచేయుచున్నది. అందు—

“ఋతుకాలేఽథ సంప్రాప్తే వ్యాసేన సహ సంగతా ।

తథా చాంబాలికా రాత్రౌ గర్భం నారీ దధార హ ॥

సోఽపి పాండు స్ఫుతో జాతో రాజ్యయోగ్యో న సమృతః ।

పుత్రార్థే ప్రేరయామాస వర్షా న్తే చ పున ర్యథామ్ ॥

అహూయ చ తతో వ్యాసం”

“కావున ధృతరాష్ట్రుడు గుడ్డివాడగుటచేత రాజ్యయోగ్యుడు

గాకుండిన బాండురాజు పాండులోగి యగుటచే రాజ్యయోగ్యుడు కాదాయె. అంగవికలత్వకారణమునుబట్టి యుభయులును ననర్హులే యగుచున్నారు" (పు 4)

నీరు చూసిన యీ దేవీభాగవతశ్లోకములు పృథమస్కంధాంతముం దున్నవి. ఇచ్చట ధృతరాష్ట్రపాండువిదురుల జన్మమాత్రమే చెప్పబడి ద్వితీయస్కంధపృథాధ్యాయారంభమున రాజ్యాధికార మెవ్వని దయ్యెనో చెప్పబడినది. చూడుడు—

“రాజ్యే సంస్థాపితః పాండుః కనీయా నపి మంత్రిభిః ।
అంధత్వా ద్ధృతరాష్ట్రోఽసౌ నాధికారే నియోజితః ॥
భీష్మస్యానుమతే రాజ్యం పాప్తః పాండు ర్మహాబలః ।
విదురోఽప్యథ మేధావీ మంత్రికార్యే నియోజితః । ”

అంధు డగుటచే ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాధికారి కాలేదనియు, మహాబలుడైన పాండురాజే కనిష్ఠుడైనను భీష్మానుమతిని రాజ్యాధికారి యయ్యెననియు నీశ్లోకములలో జెప్పబడినది

ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదుల కీ దేవీభాగవతవచనవిరోధ మప్రతిహతము. “సాపి పాండుస్సుతో జాతో రాజ్యయోగ్యో నసమ్మతః” అను వచనవిరోధము పాండురాజరాజ్యవాదులకుమాత్రము లేదా? అని యడుగుదురేమో, లేదు. వినుడు—

“రాజ్యయోగ్యో న సమ్మతః” అనునపుడు రాజ్యయోగ్యుడు కాకపోయె నని యర్థముకాదు. అట్లైన ‘రాజ్యయోగ్యో న చాభవత్’ అని చెప్పబడియుండును అట్లు లేకుండుటచే రాజ్యయోగ్య శబ్దము రాజ్యయోగ్యతను, సమ్మతశబ్దము సమ్మతత్వమును బోధించును. ఇచ్చట సమ్మతత్వ మనగా సౌందర్యమని యర్థము

కనుకనే మొదట సత్యవతిదేవి మహర్షిని కోరునపుడు—

“త మువాచ మునిం మాతా పుత్రీ ముత్పాదయాధురా
క్షేత్రే విచిత్రవీర్యస్య సుందరం తవ వీర్యజమ్ । ”

(దేవీభా. స్కం 1 అ 20)

సౌందర్యవంతునిగా పుత్రునిగోరియున్నది. ఆనాడు తల్లివహించిన వైవర్ణ్యమును బట్టి పాండురాజునందు వైవర్ణ్య మేర్పడినది. దానిచే పుత్రునియం దపేక్షితమైన రాజ్యయోగ్యత, సమ్యుతత్వము అను ధర్మ ద్వయములో సమ్యుతత్వమును ధర్మమునకు లోపమువచ్చినది. అందుచే 'న సమ్యుతః' సమ్యుతుడు కాకపోయెనని చెప్పబడినది. రాజ్యయోగ్యతకుగూడ లోపము వచ్చినటు లర్థము జెప్పటకై నష్ట శబ్దమును రాజ్యయోగ్యశబ్దముతోగూడ నన్వయించుట, "రాజ్యే సంస్థాపితః పాండుః కసీయా నపి మంతిభిః" అను విచనమునకు విరుద్ధము.

ప్రతివాదులు పాండురాజునందు రాజ్యయోగ్యతావిరుద్ధధర్మముగా బాండుత్వమును చెప్పుదురు. అది యయక్తము. పైవచనములో "రాజ్యే సంస్థాపితః పాండుః కసీయా నపి" అని యెట్లు చెప్పబడెను? కాబట్టి యాపాండుత్వము రాజ్యయోగ్యతకు ప్రతిబంధకమయినది కాదని స్పష్టమైనది. అందుచేగూడ 'రాజ్యయోగ్యో న సమ్యుతః' అన్నపుడు నష్టశబ్దమునకు రాజ్యయోగ్యశబ్దముతో నన్వయమయిక్తము. కనుక శ్లోకాన్వయ మెట్లో వినుడు.

"సోఽపి పాండు స్సుతో జాతో రాజ్యయోగ్యో న సమ్యుతః"

రాజ్యయోగ్యోఽపి స సుతః పాండు ర్జాతః, అతో న సమ్యుతః అని. అనగా రాజ్యయోగ్యుడయ్య నాతడు పాండవగుటవలన సమ్యుతుడు (సౌందర్యవంతుడు) కాకపోయెను. అని యర్థము. ఇట్లర్థము కనుకనే దేవీభాగవతములో పూర్వోత్తరవిరోధము లేదని తెలిపికొనవలయును.

షష్ఠస్కంధములోగూడ "రాజ్యం ప్రాప తతః పాండు ర్బలవాక్ భీష్మ సంమతః" "పాండు యిచ్చేద మాపన్న స్త్వయ రాజ్యం వనం గతః" (అ 25) ఇత్యాదివిచనములు రాజ్యము పాండురాజుదేయని ప్రతిపాదించుచున్నది.

ఫలితార్థ మేమనగా ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదము దేవీభాగవత విరుద్ధము. పాండురాజ్యవాదమే దేవీభాగవతప్రోక్తము. కనుక నీ యాశ్లేప మపాస్తము.

— పాండురాజే రాజైనయెడల దాదెచ్చిన ధనమును ధృతరాష్ట్రాభ్యనుజ్ఞకు లోబరుపనేల? అనియాశ్లేపము-తన్నిరాకరణము!—

దాయభాగవినిర్ణయములో నిట్లున్నది— ‘ధృతరాష్ట్రాదు రాజును, పాండురా జాదిపక్షతమున బనిచేయు బ్రతినిధియును కావుననే పాండురాజు దిగ్విజయము జేసి తెచ్చిన ద్రవ్యము ధృతరాష్ట్ర నిష్ఠానుసారముగా జేయబడిన ట్లిక్కిందీరిని మూలములో జెప్పబడియున్నది—

“ధృతరాష్ట్రాభ్యనుజ్ఞాత స్స్వ బాహువిజితం ధనమ్ |

భీష్మాయ సత్యవత్యై చ మాత్రే చోఽపహార సః ||

విదురాయ చ నై పాండుః ప్రేషయామాస తద్ధనమ్ ||”

పాండురాజే రాజునయెడల దాదెచ్చిన ధనమును ధృతరాష్ట్రాభ్యనుజ్ఞకు లోబరుపనేల? పెద్దవాడను కారణమున నందులేని భీష్మాదు లంతకంటెను బెద్దవారు. విశేషించి పెంచి పెద్దవారిని చేసినవారు. ఇక ధృతరాష్ట్ర నాజ్ఞ యెందుకు? ఆతడే రాజు కావున ననవలెను” (పు. 7)

ఐతే ఒకడు దిగ్విజయముచేసి తెచ్చినద్రవ్యము ఎవ్వని యిష్టానుసారము చేయబడునో ఆతడు రాజు కావలయునా! ఆతెచ్చినవాడు గుణవంతుడైనపుడు తనకెవ్వనియందు భక్తి శ్రద్ధలుండునో ఎవ్వడుచెప్పకపోయె నని పరితపించునో అట్టివానికో జెప్పి వానియాజ్ఞానుసారము చేయుచుండును.

రాజు కావలసిన జ్యేష్ఠుడగు ధృతరాష్ట్రాదు అుధర్వమువలన రాజ్యాధికారి కాకుండుటనుబట్టి రాజైనపాండుభూపతి యాతనికి మనో

వ్యధకలుగఁకుండుటకై సర్వమాతనితోచెప్పి యాతని యాజ్ఞానుసారము వ్యవహరించువాడు. భీష్మాదులు రాజ్యవాంఛలేనివారును, ధృతరాష్ట్రాజ్ఞానువర్తియై పాండరాజు వ్యవహరింపవలెనని కోరువారు నగుటచే తదనుగుణముగనే వ్యవహరించిన ధర్మశాస్త్రములో జెప్పబడినది. కనుక ధృతరాష్ట్ర రాజ్యవాదమున కీశ్లోకములు సాధకములు కానేరవు.

ఈ ధృతరాష్ట్రాజ్ఞానువర్తనవిషయము ఆశ్రమవాసపర్వములో గూడ జెప్పబడినది. అచ్చట, వనవాసముజేయ సంకల్పించిన ధృతరాష్ట్రుని గూర్చి యాతనిసంకల్పము తెరవేర్చుమని యుధిష్ఠిరునితో జెప్పనపుడు వ్యాసభగవాను డిట్లుచెప్పెను—

“ఏతా తు తవ రాజేన్ద్ర! పాంచురా పృథగీక్షితాః

శివ్యవృత్తేన రాజా యం గురువత్సర్వపాసితః

కృతుభి ర్దక్షిణావచ్ఛీ రత్నపర్వతశోభితైః ।

మహద్భి రిష్టం గౌ ర్భుక్తాః పృజాశ్చ పరిపాలితాః

పుత్రసంఘం చ విపులం రాజ్యం విప్రోషితే త్వమ్ ।

త్రయోదశ సమా భుక్తం డత్తం చ వివిధం వసు

అనుజానీహి పితరం సమయోఽస్య తపోవిధౌ

న మన్యు ర్విద్యతే చాస్య సుసూక్ష్మోఽపి యుధిష్ఠిర । (ఆశ-అం)

పుడివీఁతియైన నీతండ్రి బాండురాజు ఈ ధృతరాష్ట్రుని, శిష్యుడు గురువునుపాసించినటు లుపాసించెను. ఈతడు కృతువులుచేసినాడు. భూమిననుభవించినాడు పృజలను పరిపాలించినాడు. నీవువనవాసాదులుచేయనపుడు పుత్రాధీనమైన యావద్రాజ్యము నీతడు 1; సంవత్సరములు అనుభవించిరాడు ఈతనికిప్పుడు తపస్సుచేసికొనెదగిన కాలమే, యుధిష్ఠిరా! ఈతనికి వనవాససంకల్పము కోపమూలకము గదు. నీవంగీకరింపుము. అని

ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదములో ‘పాండుస్వేరాఽతిః కృతః’ అని సేరాఽతియైన బాండురాజు రాజ్యాధిపతి యనుజ్ఞ గొనియే పనిచేయుట

సహజముకనుక బాండురాజీతనిని గురువును శిష్యుడపాపించినట్లు
లుపాపించెనని చెప్పటలో ప్రస్తుతోపయుక్తముగా నేమి విశేషము
చెప్పినట్లు!

పాండురాజే రాజ్యాధిపతియైయుండియు, జ్యేష్ఠసోదరునియందు
భక్తిశ్రద్ధలుకలిగి యాతని యనుజ్ఞదీసికొనియే పనిజేయువాడని చెప్పు
టలో ధృతరాష్ట్రుని సుఖజీవనము, పాండురాజు సుఖాభ్యుత్థము అను
ప్రస్తుతోపయుక్తవిశేషము చెప్పబడినట్లుగును. కనుక ధృతరాష్ట్రా
భ్యనుజ్ఞాతుడై వ్యవహరించెనను విషయముకూడ పాండురాజే రాజను
టకు బలకరము. పూర్వోక్తవ్యాసవాక్యములలోని “కౌర్భక్తాప్రజాశ్చ
పరిపాలితాః” ధృతరాష్ట్రుడు భూమి ననుభవించుట, సౌజలను పాలిం
చుట అను విషయము పాండురాజు అరణ్యమునకు వెళ్ళినపుడు రాజ్య
మును ధృతరాష్ట్రునకును, విదురునకును నొప్పగించి వెళ్ళియుండుటచే
నప్పటినుండి జరిగిన వృత్తాంతమన్నమాట.

ఈసంగతి శ్రీకృష్ణరాయబారపుసంజర్పమున కు రు స భ లో
దుర్యోధనునకు జెప్పబడిన ద్రోణవచనముగా నుర్యోగసర్వములో
నిట్లు చెప్పబడినది—

“ప్రాతీప శ్శంతను స్తాత కులస్యాశ్శే యధాస్థితః ।

యథా దేవప్రతో భీష్మః కులస్యాశ్శే స్థితోఽభవత్ ॥

తథా పాండు ర్నరపతి స్సత్యసాధో జితేంద్రియః ।

రాజా కురూణాం ధర్మాత్మా సువ్రత స్సుసమాహితః ।

జ్యేష్ఠాయ రాజ్య మదద ద్ధృతరాష్ట్రాయ ధీమతే ।

యవీయసే తథా యత్రే కురూణాం సంశవర్ధనః ॥”

నీలకంఠయమ్— జ్యేష్ఠాన్ధత్వా దనర్హః । యత్రా పితౌ
నిజత్వా దనర్హ ఇతి సూచయన్ యథాజ్యేష్ఠా యాదద తథా యత్రే
విదురాయాపి న్యాసభూత మదద దితి భావః ॥

“తతః సింహాసనే రాజా స్థాపయిత్వైవ మచ్యుతమ్ ।

వన- జగ మ కౌరవ్యో భార్యాభ్యాం సహితో నృప ॥

నీచై స్థితౌ తు విదుర ఉపాస్తే స్మ వివేకవత్ ।

పేష్యత త్వమవ్యాహతౌ వాలవ్యజన ముత్తమః ॥

తత స్పర్వాః ప్రజా స్తత ధృతరాష్ట్రం జనేశ్వరమ్ ।

అన్వపద్యత విధివ ద్యథా పాండుం జనాధిపమ్ ॥

విశృజ్య ధృతరాష్ట్రాయ రాజ్యం స విదురాయ చ ।

చచార పృథివీం పాండు సర్వాం యరపురంజయః । ” (ఉ-౧౪౮)

దుర్యోధనా! కురువంశములో శంతనమహారాజువలెను, భీష్ముని వలెను పాండుభూపతి వర్తించెను. కురురాజును, ధర్మాత్ముడు నగు పాండుభూపతి ధృతరాష్ట్రునకును, విదురుకును రాజ్యము న్యాయభూతముగా నొప్పగించి ధృతరాష్ట్రుని సింహాసనాసీనుని జేసి భార్యలతో వసముచు వెళ్ళెను. విదురుకు చామరహస్తుడై ధృతరాష్ట్రుని సేవించుచు వచ్చెను. తరువాత సౌజలందరు పాండుభూపతి ననువర్తినట్లే ధృతరాష్ట్రు ననువర్తించి. ధృతరాష్ట్రవిదురులకు రాజ్యము విడిచి పాండుభూపతి పృథివియందంతటను సంచరించెను. అని.

దీనిచే భార్యాసహితుడై పాండురాజు అరణ్యమునకు వెళ్ళినది మొదలు ధృతరాష్ట్రుకు రాజ్యపరిపాలనము చేసినట్లు స్పష్టమైనది. ఈవిధముగా రాష్ట్రధారణముచేసినవాడు కనుక పాండురాజురాజ్య వాదములోగూడ నాతని కాధృతరాష్ట్రనామము ప్రతివాడు లనినట్లు అన్వర్థనామమైనది. అందుచేత ప్రతివాడుల వ్రాతలో—

“బుద్ధివిధవముకలవాడగుటచే విదురుడనియు, పాండుత్వముకలవాడగుటచే పాండువనియు, నన్వర్థనామము లైనట్లు ధృతరాష్ట్ర నామ మన్వర్థనామము కావలెను కనుక ధృతరాష్ట్రుడే రాజు కాని పాండువు గాజు కాదు”

అనుమాట నిరస్తమైనది ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదులకు పూర్వోక్త కర్తవ్యోగవచనములు ప్రతికూలములు. చూడుడు—

వారి నిర్ణయప్రకారము సేనాధిపతియగు పాండురాజు రాజ్యాధిపతియగు ధృతరాష్ట్రునికు రాజ్య మిచ్చి వెళ్ళెనను తెట్లు? అయిచ్చుటలో ధృతరాష్ట్రునికిచ్చినట్లే విదురున కిచ్చెనను తెట్లు? అదినుండియు రాజ్యాధిపతియై సింహాసనస్థుడై యున్న ధృతరాష్ట్రుని, వనమున కేగునపుడు పాండురాజు సింహాసనస్థుని జేసి వెళ్ళెనను తెట్లు? పాండురాజు ననువర్తించినట్లే తరువాత ప్రజలందరును ధృతరాష్ట్రుని ననువర్తించిరిని చెప్పు తెట్లు? రాజ్యము ధృతరాష్ట్రునిదై యుండ విదురధృతరాష్ట్రులకు రాజ్యము విడిచి పాండురాజు భూభిముణము చేసెనను తెట్లు?

ఇవన్నియును పాండురాజు రాజ్యవాదములోనే సంగతము లగును. కనుక రాజ్యము పాండుభూపతిదే పాండుభూపతి యరణ్యమునకు వెళ్ళినదిమొదలు రాజ్యము ధృతరాష్ట్రుని చేతికి వచ్చినదిగాని యాదినుండియు లేదు. అందుచేతనే ఆంధ్రభారతము లోని దుర్యోధన వాక్యములలో “పైర్పికం ఒగు లక్ష్మీ పాండుభూపతి మున్నుదాల్చుట జేసి” అనియు, “ఈర జ్యంబు మొదలింటం గోత భవదీయం బయినం...గ్రీమాగతం బయి మాకు నప్రయత్నలభ్యం బగు. తొల్లి పాండురాజు రాజై...” అనియు జెప్పబడినది.

మరియు ధృతరాష్ట్రుడు వనవాసమునకు వెళ్ళునపుడు తన కినుజ్జ సమ్మతి కోరుచు బ్రజులతో నిట్లనెను—

“శత్రుః పాలయామాస యథావ ద్వసుథా మిమామ్ |

తథా విచిత్రవీర్యశ్చ భీష్మేణ పరిపాలితః |

పాలయామాస న స్తతో విదితార్థో న సంశయః |

యథా చ పాండు ర్భ్రాతా మే దయితో భవతా మభూత్ ||

న చాపి పాలయామాస యథావ త్తచ్చ వేత హ |

మయా చ భవతాం సమ్యక్ శుశ్రూషాయాకృతానమాః ||

అసమ్యగ్వా నుహాభాగా స్తత్ క్షస్తవ్య మతన్ద్రితైః |

తస్మయా సాధువాపిదం యది వాఽసాధు వై కృతమ్ |

తద్వో హృది న కర్తవ్యం మయా బద్ధోయ మంజలిః ।
వృద్ధోఽయం హతపుత్రోఽయం దుఃఖిలోఽయం నరాధిపః ।
పూర్వరాజ్ఞం చ పుత్రోయ మితి కృత్వాఽనుజానథ ॥

(ఆశ్ర)మ. ౨9)

శంతనమహారాజు ఈభూమినంతను యథోక్తముగా నెట్లు పరిపాలించెనో, నాతండ్రియగు విచిత్రవీర్యుడు భీష్మరక్షితుడై యథోక్తముగా నెట్లు పరిపాలించెనో, నాసోదరుడిగు పాండుభూపతి మీకిప్పుడై యథోక్తముగా నెట్లు పరిపాలించెనో అది యంతయు మీకు దెలిసిన విషయమే. పూజ్యులారా' మీకు నేను చేసిన శుశ్రూష యుక్తమో అయుక్తమో క్షమింపును. నామంచిచెడ్డలను మీరేమియు దలచు కొనకుండ గోరెదను. ఇదిగో దోసిలి యొగ్గితిని. ఈతడు వృద్ధుడు, హతపుత్రుడు; దుఃఖితుడు; పూర్వరాజుల పుత్రుడు; అని భావించి మీరు నాకు ననవాఁమున కనుజ్ఞ నీయవలయును అని.

ఈఫలమందే ఆధిభారతములో ధృతరాష్ట్రవాక్యము—

సీ. ప్రజ ముద మొందంగ బాలించె బుడమి శం

తను డనంతరమ శాంతనపుచేత

రక్షితు డగుచు మీరలు బీతి బాదల వి

చిత్రవీర్యుండు నిద్ధాతి యేత

బదపడి పాండునృపాలుండు మీరు హ

ర్షింపగ భూమి రక్షించె బిదప

ధర్మనందనునిచందము మీ యెఱింగిన

యది సత్యధగ్మాత్ముడైన యితని.

తే. ననుసరింపక యగ్నియ మాచరించి

దుర్లయంబున నిల యేలి తుంచె గులము,

నుర్విగల భూపతులను దుర్యోధనుండు

వాని దుశ్చేష్టలకు మూల మేన కాదె.

వ. అది మీనుకంటె బెట్టక.

క. మహి లెస్సగ రక్షించిన

మహితగుణుల యెన్న కొడుకు మనుమండని నా

కు హితంబు గోరి కడుగా

సహితులరై యిం డనుజ్ఞ సద్వీరమునకన్. (అశ్రిమ-అ)

వెనుకజూపబడిన అంధభారతవస్తాశ్వాసములోని ధృతరాష్ట్ర దుర్యోధనుల పరస్పరసంభాషణములోవలెనే యున్న ఈ ధృతరాష్ట్ర కుటుంబంపై రాజును సిద్ధాంతమును బలపరచుచున్నవి కనుక వారియాక్షేప మపాస్తము.

— ‘ధృతరాష్ట్ర! రాజకానియెడల నశ్వమేధముల నిట్లుచేసెను?’

అని యాక్షేపము—తన్నిరాకరణము —

దాయభాగవినిర్ణయములో నిట్లున్నది—“ధృతరాష్ట్ర! అశ్వ మేధాది మహాచుఖములు చేసినట్లుకూడ చెప్పబడినది—

“తస్య వీరస్య విక్రాంతైః పుహృషితదక్షిణైః ।

అశ్వమేధశతైః రీజే ధృతరాష్ట్ర! మహామఖైః ॥”

అశ్వమేధముచేయువాడు రాజు కావలెనుగదా, కావున నిచట ధృతరాష్ట్ర! ద్రశ్వమేధముల నొనర్చినట్లు చెప్పబడటచేత నాతడే రాజైనట్లు స్పష్టమగుచున్నది” (పు)

ధృతరాష్ట్ర! రాజుకా డను విషయముమాత్రమే పృథివాదుల కసమ్మతముగాని యాతడు జాత్యంధుడను విషయముగూడ వారి కసమ్మతముగాదు.

రాజకానివాని కశ్వమేధాధికారము లేదని పృథివాదు లను నట్లు అంధునకు శ్రోతయజ్ఞములయం దధికారము లేదని కూడనుండుటచే ధృతరాష్ట్ర!ని పృథివాదులు రాజునుజేసినను— అంధుడగుటచే ధృతరాష్ట్ర!న కశ్వమేధాధికారస్థి లేదు. కనుకనే ఉదాహృతశ్లోకవ్యా

భ్యాన మిట్లున్నది— నీలకంఠీయము—(ఆది—అ||4—శ్లో5).

“అశ్వమేధశత్రైః తత్తుల్యైః మహామహైః పంచమహాయజ్ఞైః
గర్భావస్య శౌత్రయజ్ఞే వ్యవధికారాత్ |”

ఈనీలకంఠీయములోని విషయము పూర్వమిహుసాశాస్త్రా-
క్రము చూపును—“ఫలార్థత్వా త్కర్మణ శ్శాస్త్రం సర్వాధికారం
స్యాత్.

“కర్తుర్వా ప్రతిపద్యోగా ద్విధిః కార్త్యేన గమ్యతే, శాస్త్ర
దీపికా—న హి స్వాతంత్ర్యేణాజ్ఞవాక్యాని పురుషైః సంబంధ్యంతే
ప్రధానవాక్యశేషత్వా త్రైమాం, తద్యుక్తేనతు ప్రధానవాక్యేన
తద్యుక్తయ్యుక్తః కృతుః పురుషైః సంయుజ్యమానోఽసమర్థా నప
హాయ సమర్థాః ప్రతివిజ్ఞాయతే. అతోఽన్తస్య కృతురేవావిహితః

న త్యాజ్యవేక్షణమేవావిహిత వితరచ్ఛవిహిత మితి మన్తవ్యమ్”

శాస్త్ర మిట్లుండుటచే ధృతరాష్ట్రుడే రాజను ప్రతివాదిపక్ష
ములో గూడ సంధుడగుటచే నాధృతరాష్ట్రుని కశ్వమేధాధికారము
లేనందున నాతనిచే జేయబడినట్లు చెప్పబడిన యశ్వమేధములు-అశ్వ
మేధతుల్యములగు పంచమహాయజ్ఞము లని నీలకంఠీయము లో నున్నట్లు
లాక్షణికార్థమునే చెప్పితిరవలెను. ఆ పంచమహాయజ్ఞములు రాజు
కాకుండియు జేయవగినవే. కనుక నది పాండురాజు రాజ్యవాదమునకు
బాధకము కానందున నీయూక్షేప మపాస్తము.

—: “రాజవత్తువుగా బాండువున కుత్తరక్రియలు చేయవలె నని
యేల జెప్పబడినది?” అని యూక్షేపము-తన్నిరాకరణము:—

దాయభాగవినిష్కయములో నిట్లున్నది— “పాండువున కుత్తం
క్రియలు చేయు సందర్భములో ధృతరాష్ట్రుడు విదురునితో నిట్లు
చెప్పియున్నాడు:—

“పాండు ర్విదుర సర్వాణి ప్రేతకార్యాణి కారయ |

. రాజవ ద్బ్రాజహింహస్య మాద్యాశ్చైవ విశేషతః ||”

ఇందు రాజవత్తుగా బాండువునకు ప్రేతకార్యములు చేయవలయు నని తెలుపబడియున్నది. 'ఇవార్థే వతి' యని యుండుటచే పాండువు రాజసద్భుషణుగాని రాజకాదని తెలియవచ్చుచున్నది" (పు 9)

శ్లోకములో 'రాజవత్' అని యుండుటచే పాండువు రాజకాదని తెలియవచ్చినట్లు ఆపైచున్న 'రాజసింహస్య' అను పదముచే నాతడు రాజేగాదు రాజసింహు డని తెలియవచ్చుటలేదా? ఐతే 'రాజవత్' అని యేల చెప్పబడెను? అని యడుగుదురా? వినుడు—

పత్నీసమేతుడై శతశ్శృంగపర్వతమునొద్ద నివసించు పాండు భూపతి, పుత్రులుకలిగిన కొంతకాలమునకు స్వర్గస్థుడు కాగా మాదిరి భర్తతో సహగమనము చేసినది. అప్పు డచ్చటి మహర్షులు ఇట్లొచ్చిరి—

“హిత్యా రాజ్యం చ రాష్ట్రం చ స మహాత్మా మహాయశాః

అర్హి స్థానే తప స్తప్త్యా తాపసా శరణం గతః ।

స జాతమాత్యా పుత్రాంశ్చ దారాంశ్చ భవతా మిహ ।

ప్రదాయోపనిధిం రాజా పాండు స్వర్గ మితో గతః ।

తస్యేమా నాత్మజా దేహం భార్యాంచ సుమహాత్మనః ॥

స్వరాష్ట్రం గృహ్య గచ్ఛామో ధర్మ ఏవ హి న స్మృతః ।

నీలకంఠీయస్— దేహం దేహయో రస్థీని, అగ్నిహోత్రాగ్నిభి స్సంస్కారలంభనార్థమ్”

పాండుభూపతి రాజ్యమును విడిచి తనరాష్ట్రము నతిక్రమించి వచ్చి యిచ్చట తపస్సుచేసి తాపసులనే శరణము జేసికొని తన పుత్రులను భార్యను మన రక్షణములో నుంచి స్వర్గస్థు డయ్యెను. ఆ మహా నీయునియొక్కయు, మాదిరియొక్కయు దేహసంబంధములైన అన్యలను శౌర్యాగ్నిసంస్కారార్థము తీసికొని యీపాండుపుత్రులను, కుంట

దేవిని వెంటబెట్టుకొని హస్తినాపురమునకు వెళ్ళవలసియున్నది. ఇది మన ధర్మము. అని. తరువాత వారిని దీసికొనివచ్చి భీష్మాదులతో పాండవుల జన్మవృత్తాంతమును చెప్పి యున్నదేశించి—

“వర్తమాన సృతాం వృత్తే పురిలోభ మవాప్య చ
పితృలోకం గతః సాంకు రిత స్సద్దేశేఽహం ।
తం చితాగత మాజ్ఞాయ నైశ్వానంముఖే శుకమ్
ప్రవిష్టా సావకం మాద్రీ హిత్వా జీవిత మాశ్రయః
సా గతా సహ తేనైవ పతిలోక మనువ్రతా ।

తస్యా స్తస్య చ యత్కార్యం క్రియతాం తదనంతరమ్ ॥
ఇమే తయో శ్వరీరే ద్వే పుత్రా క్షేమే తయో ర్వరా ।

సన్మార్గవర్తియైన సాంకుభాపతి పుత్రిలోభము గలిగినతరువాత స్వర్గస్థుడయ్యెను మాదిరి సూగమనము చేసినది. ఇప్పుటికి పదునేడు రోజు లయినవి. ఇవి వారల శరీరములు (అస్థులు). వారిల కనంతర కార్యములు గావింపవలసినది. అని చెప్పి యంతర్హితులైన. అప్పుడు విదురునితో ధృతరాష్ట్రుడు—

“పాంహో ర్విమర సర్వాణి ప్రేతకార్యాణి కారయ ।
రాజర ద్భాజసింహస్య మాద్యాశ్చైవ విశేషతః ”

అని చెప్పెను. అప్పుడు జరుగబోవు సంస్కారము అస్థులకే అయియుండుటచే, అస్థులు సాంకురాజ శరీరమునకు జరగవలసిన విధానముతోడనే యీ అస్థులకుగూడ జరిపింపవలసిన దను తాత్పర్యముతో ‘రాజరదాజసింహస్య’ అని చెప్పబడెను.

కనుకనే ఆయస్థులకు శిబిరయందుంచుట, పుష్పములతో శిబిర నలంకరించుట, శ్వేతచ్ఛత్రచానురాదిరాజలక్షణములతో శిబిరము దీసికొనివెళ్ళుట జరిగినట్లు చెప్పబడినది. ఆశ్లోకము లివిగో—

“అథైనా మార్తవైః పుష్పై ర్గర్గనైశ్చ వివిధై ర్వృతైః ।

శిబికాం తా మలంకృత్య వాససాచ్ఛాద్య సర్వతః ॥

తాం తథా శోభితాం మాత్రైర్వాసోభిశ్చ మహాభజైః ।
 అమాత్యా జ్ఞాతయైశ్చైవ సుహృదశ్చోపతస్థితైః ।
 సృసింహం నరయక్షైః పరమాలంకృతేన తమే
 అనర్హాయానముఖ్యేన సహ మాద్యా సుసంవృతమ్
 పాంశురేణాఽఽతపత్యైః చామరవృజకేన చ
 సర్వవాదితృవాదైశ్చ సమంబంధితైః తతః ॥

దీనినిబట్టి వారి యాత్యేప మహాస్థమైనది. ఇతవరకు ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదులు పాండురాజరాజ్యవాదముపై జూపిన యాత్యేపములలో ముఖ్యమైనవానిని పరిహరించి, పాండురాజుదే రాజ్య మని ప్రమాణములతో నిరూపించియున్నాము. ఇక ప్రతివాదులు తమ ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదముపై గల బాధకములను శంకించి పరిహరించి యున్నందున దానిని బరీక్షింపవలసియున్నది.

—: “ధర్మజుని యువరాజజేయుట ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదమునకు బాధకము గా” దను ప్రసంగము—త్తిరాకరము :—

దాయభాగవివిర్ణయములోనిట్లున్నది — 1. “ఇక ధృతరాష్ట్రుడు రాజువుటకుగల యభ్యంతరము, విచారితము—పాండువు రాజుగాక ధృతరాష్ట్రుడే రాజైనయెడల ధృతరాష్ట్రపుత్రుడును దుర్యోధనుని యువరాజుగాజేయక పాండుపుత్రుడుగు ధర్మజుని యువరాజుగా జేయుటకు గారణమేమి” అని యడుగుదు గారు. ఇందుకు దగుసమాధానము భారతముదే తెలుపబడియున్నది. భారతమునందు ధర్మజుని యువరాజుగాజేయుటకు గలకారణము ధృతరాష్ట్రునకు పాండవులందు గల స్థిరసౌహార్దమని తెలుపబడియున్నది గాని పాండవులదాయాద్యము కారణమని తెలుపబడి యుండలేదు. ఆవాక్యముల నీక్రింద నిచ్చుచున్నాడను —

“తన స్వంవత్సరస్యాస్తే యావరాజ్యాయ పాక్షివ ।
 స్థాపితో ధృతరాష్ట్రేణ పాండుపుత్రో యుధిష్ఠిరః ।
 ధృతి స్సైర్య సహిష్ణుత్వా దాన్వశం స్యా త్తథార్జునాత్ ।
 ధృత్యానా మనుకంపార్థం తథైవ స్థిరసాహృదాత్ ॥ ”

ధర్మజుని గుణసంపద లోకులహృదయముల వశపరచుకొనినది. లోకు లెల్లరు నాతని యుత్తమగుణములనుబట్టి రాజుకావలె నని కోరుకొను స్థితికి నచ్చియుండిరి. అట్టి లోకుల యనుకంపార్థమును, తనకు వారియందు గల స్థిరసాహృద్యమును బట్టియును ధర్మజుని యనరాజు జేసిరాడు. అని మూలము తెలుపుచున్నది. (పు 13)

2 దామూద్యమునుబట్టియే యావరాజ్య మిచ్చినయెడల భారత ముట్లి తెలిపియుండును అట్లు తెలుపలేదు. కాన దామూద్యము కారణమని తెలుపుట నిర్మూలము. (పు 14)

3. ధర్మజుని యనగాజగా జేసినపుడు దుర్యోధను డేల యగ్ని కరి చి యూరకుండె నని ప్రశ్న వేసిరి. వీరి ప్రశ్న కుద్యోగపర్వ ములో దుగ్యోధనుచేతనే సమాధాన మీయబడియున్నది—

“అప్రదేయం పురా దత్తం రాజ్యం పరవతో మమ
 అజ్ఞానాన్వా భయాద్వాపి మమ బాలే జగర్దన

న తదద్య పునర్లభ్యం పాండవై ర్వృష్ణేనంధన ।

కేను బాలుడనగుటచేత నజ్ఞానమునను పరాధీనుడనగుటచేత భయమునను నప్రదేయమైన రాజ్యము నిచ్చి నప్పుడూరకుంటిని. అది యిప్పుడు మరల నీబడదు. అని దుర్యోధనుడు చెప్పియున్నాడు అప్పుటికి దుర్యోధనుడు బాలుడేమై యున్నాడనకదా,

(పు 14)

4. తనకు ప్రతినిధిగా నుండి పాండురాజు జమునిన రాజ్యమును ధృతరాష్ట్రుడు బాండురాజునకిచ్చివేసెను. అయ్యది సగవాలు

కలదు. అందుమూలముచే బాండవులు మాతండ్రిపాలు మాకీయ
వలయునని కోరుటకు జోటుకలిగినది. కనుక ధృజుని యువరాజును
జేసినాడన రాజ్యమున కంతకును జేసినాడని భ్రమపడవలదు. తన
తండ్రి పాలగు నర్థభాగమునకు యాత్రమే చేసినాడని గ్రహించు
కొనవలెను. (పు-17)

ఈనాలుగంశములను పరిక్షీలము, మొదటియంశములో ధర్మ
జుని యువరాజుగా జేయుటకు గారణము, ధృతరాష్ట్రునికు బాండవుల
యందున్న స్థిరసౌహార్దమేకాని పాండవుల దా యా ద్య ము కాదని
వ్రాసి దానికి శ్లోకముల నుదాహరించినారు.

అందు ద్వితీయశ్లోకములో “ధృతిస్థైర్యః హిష్టుత్వాత్, అన్య
శంస్యాత్, తథార్జవాత్, తద్భైవ స్థిరసౌహృదాత్” అని హేతుచతు
ష్టయ ముల్లేఖంపబడినది. పృథమశ్లోకములోని “ధృతరాష్ట్రేణ యుధి
ష్ఠిరః, యశావరాజ్యాయ స్థావరః” అను చాక్యార్థములో నీనాల్గు హేతు
వుల కన్వయము చెప్పవలయును ఆచాక్యార్థములో ధృతరాష్ట్రుడును
యుధిష్ఠిరుడునుగూడ బేర్కొనబడియున్నారు. అనాల్గు హేతువులలో
నొక్క స్థిరసౌహార్దమను హేతువును ధృతరాష్ట్రునియందు పరితివాదు
లన్వయించినారు మిగిలినవానికి యుధిష్ఠిరునియందే యన్వయ మని
వారి తాత్పర్యము. కాని శ్లోకరీతి నాలోచింపగా ‘తథార్జవాత్
తద్భైవ స్థిరసౌహృదాత్’ అను తథాశిబ్దప్రయోగమునుబట్టి మొదటి
మూడు హేతువులకు నెవ్వని యందన్వయమో వానియందే నాలుగవ
స్థిరసౌహార్ద హేతువునకుగూడ నన్వయము చెప్పితిరవలయును. కనుక
ధృతరాష్ట్రునియందు పరితివాదులు స్థిరసౌహార్దము నన్వయించుట
అయ్యుక్తము అందుచే ధర్మజుని యువరాజుగా చేయుటకు ధృతరాష్ట్రుని
స్థిరసౌహార్దమే కారణ మనుమాట గ్రంథవిరుద్ధము. ఇచ్చట ఆంధ్రభా
రతిముగూడ చూడుము—

“ధృతరాష్ట్రుడు యుధిష్ఠిరు రాజ్యభారధురంధరుగా నెఱింగి
భీష్మవిమరులతో విచారించి యావరాజ్యాభిషిక్తుం జేసె”

దీనినిబట్టి ధర్మజుడు రాజ్యభారధురంధరు డగుటనుబట్టియే
యావరాజ్యాభిషిక్తుడగుటగాని, ధృతరాష్ట్రుని స్థిరసాహార్దమునుబట్టి
కాదని తేలినది. ధర్మజుని యారాజ్యభారధురంధరత్వమే శ్లోకొక్త
హేతుచతుష్టయముచే విశదీకరింపబడినది.

ఎట్లనగా ధృతి (ప్రజాధారణము) ఘైర్య (అవాపలము) సహి
ష్ట్యర్థ (తితిక్ష) ఆనృశంస్య (అనైఘ్యర్యము) ఆర్జవ (అవకీర్త) స్థిరసా
హృదము లను గుణములనుబట్టి రాజ్యభారధురంధరుడై యున్న యుధి
ష్ఠిరుడు యావరాజ్యాభిషిక్తుడు చేయబడెను. అని.

ఇంకొకటిఃభృత్యానామనుకంపార్థంయుధిష్ఠిరఃయావరాజ్యాయ
స్థాపితః” అనుటలో లోకుల యనుకంపార్థము అనగా ప్రీతికొరకు ధృత
రాష్ట్రుడు యావరాజ్య మిచ్చినట్లున్నది. దీనివలన యుధిష్ఠిరుని యావ
రాజు జేయుట, ప్రజల కది యిష్టమగుటనుబట్టి జరిగిన దని స్పష్టము.
అది యుధిష్ఠిరునకు దాయాద్యము గనుకనే ప్రజల కతని యావ
రాజ్య మిష్టమైనది. లేకున్న యెంత గుణవంతుడైనను అనధికారికి
యావరాజ్యమును ప్రజలెట్లు కోరుదురు? ఎంత సాహర్ద మున్నను
ధృతరాష్ట్రు డాయనధికారికి యావరాజ్య మెట్లిచ్చును? కనుక దాయా
ద్యమే యుధిష్ఠిరయావరాజ్యహారకు గారిణ మని చెప్పక తప్పదు.

“దాయాద్యమునుబట్టియే యావరాజ్య మిచ్చినయెడల భారత
మట్లే తెలిసియుండును. అట్లు తెలుపజేదు”

అను ప్రశ్నివాదులకు భారతమందామాట అనగా దాయా
ద్యముమాట ధృతరాష్ట్రునొద్ద దుర్యోధనునిచేతనే చెప్పబడిన దని
చూపుచున్నాము—

“పితృతః ప్రాప్తవా రాజ్యం పాండు రాత్మగుణై స్సహా ।

త్వ మిథగుణసంయోగా త్ప్రాప్తం రాజ్యం న లబ్ధవా ॥84

స ఏష పాండో ద్దానూద్యం యది ప్రాప్నోతి పాండవః ।

తస్య పుత్రో ధృవం ప్రాప్త స్తస్య తస్మాప్తి చాపరః । 35

(అది-అ141)

నీలకంఠీయమ్—ప్రాప్తం జ్యేష్ఠత్వా తస్మాప్తమపి, 34దాయాద్యం, దాయాదః పుత్రః తవ్యోగ్యం రాజ్యం, తస్యపాండవస్య !! 35.

ఇచ్చట, పాండురాజు తండ్రినుండి రాజ్యమును పొందెను, జ్యేష్ఠత్వమును బట్టి ప్రాప్తించినను అంధత్వముచే నీవు రాజ్యమును పొందలేక పోతివి. యధిష్ఠింపకు తన తండ్రినిబట్టి తనకు దాయాద్యమైన రాజ్యమును పొందునేని వారి సంతతికే రాజ్యము చెందిపోవును అని చెప్పబడినది.

మరియు వెనుకజూపబడియున్న ఉద్యోగపర్వములోని భీష్మవాక్యముచేతగూడ దాయాద్య మనియే చెప్పబడినది —

“అథః కరణహీనత్వా న్న వై రాజా సితా తప ।

రాజా తు పాండు రభవ న్మహాత్మా లోకనిఘ్నతః ॥

స రాజా తస్య తే పుత్రాః, స తు ద్దానూద్యహారిణః ।”

దీనివలన రాజ్యము పొందవులకు దాయాద్యమని భారతము చెప్పియున్నట్లు స్పష్టము.

ఇంకొకటి— నాలుగవ యంశములో “తనకు ప్రతినిధిగా నుండ పాండురాజు జముంచిన రాజ్యమును ధృతాష్ట్రుడు పాండురాజున కిచ్చివేసెను. అయ్యది సగపాలు కలదు. కనుక ధర్మజుని యువరాజును జేసినాడన రాజ్యమున కంతకునుగా తన తండ్రిపాలకు నర్థభాగము నను సూత్రమీ చేసినాడని గ్రహించుకొనవలెను”.

అనుచు ప్రతివాదులు చేసిన కల్పనను బట్టియైనను ధర్మజును యువరాజుగా జేయబడినది తనతండ్రిగారునకే అని యొకమూల జెప్పుచు నది దాయాద్యము గావలెనని వారిమాటకే విరుద్ధము. కనుక

పృథివాదుల వాతలోని 1-2 అంశము లపార్శ్వములైవని. ఇక మూడవ అంశమును పరిశీలించుము—

ధర్మజుని యువరాజుగా జేసినపుడు దుర్యోధను డంగీరించి యారకుండుటకు గారణము దుర్యోధనుచేరిన —

“అప్రదేయం పురా దత్తం రాజ్యం పరవశో మమ

అజ్ఞానా ద్వా భయాద్వాసి మయి బాలే జహర్దన ||

స త దద్య పున ర్లభ్యం పాండవై ర్వృష్టినందన |”

అనుచు బాలుడ నగుటచేత రాజ్యము మునిచ్చినపు యారకుంటిని. అని చెప్పబడినదట! ఇచ్చట పృథివాదులను బోధింపవలసి యున్నది— ఇది యువరాజుగా ధర్మజుని చేయబడినపుడు తా నూర కుండుటను గూర్చి చెప్పినమాట కానే కాదు. శ్రీకృష్ణుని రాయబార ములో “ద్యూతములో నిర్ణయించుకొనినట్లు నీవు వారిరాజ్యమును వారి కిచ్చివేయు” మని కృష్ణభగవానుడు చెప్పినపుడు వారి కది ఇంక నీయబడదు. నేను బాలుడనై యున్నప్పు డది యియ్యబడినది. అనుచు పాండవులకు రాజ్యమిచ్చి పంపినపుడు తానూరకుండుటను గూర్చి చెప్పిన మాటయే.

ఈసకనే ఆశ్లోకములో “అప్రదేయం రాజ్యం పురా దత్తమ్” అని చెప్పబడినది. ధర్మజుడు యువరాజెప్పుడు చేయబడెనో పాండవు లకు రాజ్య మెప్పు డీయబడెనో తెలుపుచున్నాము.

కుమారాశ్రయ్యాపదర్శన మైన తరువాత ద్రోణాచార్యుడు, దుర్యోధను నోడించి తీసికొని రావలయు నని కౌరవపాండవవర్గముతో జెప్పగా దుర్యోధనుడు సహాయంపల్లితో దుర్యోధుని మీదికి వెళ్ళి యోడిపోయి వెనుకకు వచ్చిన తరువాత భీమాష్ట్రములు వెళ్ళి దుర్యోధను నోడించి తెచ్చి ద్రోణాచార్యుజుని నిర్వహించి. ఈసరి యైన తరు వాత సంవత్సరమునకు ధర్మజుడు యువరాజుగా జేయబడెను. ఈవిష యమే పృథివాదు లుదాహరించియున్న “తత స్సంవత్సరస్యాస్తే

యావరాజ్యాయ పాఠివ । హృషీకో ధృతరాష్ట్రేణ॥ అను శ్లోకముచే
దెలుపబడినది.

ఇక రాజ్య మెప్పు డీయబడిన దనగా, ధర్మజుడు యువరాజైన
తరువాత పాండవులు తమబాహుబలమున జయించి ధనరాసుల దెచ్చి
ధృతరాష్ట్రున కిచ్చుచుండ వారిబలపరాక్రమముల జూచి సహించని
దుర్యోధనుడు పాండవుల నిర్మూలించదలచి వారణావతమున లక్క-
యింటిని గూఢముగా నిర్మించజేసి పాండవు లక్కడకు వెళ్ళి నివసించునటులు
ధృతరాష్ట్రునిచేత చెప్పించినప్పుడు కుంతిదేవితోకూడ
పాండవులు వారణావతములో గొంత కాలముగిలి తరువాత నాలక్క-
యింటిముప్పుచుండి తప్పించుకొనిపోయి గూఢముగా గొంతకాలము
సంచరించి, తరువాత పుచ్చన్న వేషములతో ద్రావిడదీప్యయంశరసమ
యమునకు దుగ్గిపదపురము జేరి యచ్చట ద్రావిడదీపివాహము జేరికొని
నివసించియుండగా పాండవులు జీవించియున్నారని తెలిసికొని భీష్మ
ద్రోణాదుల యుపదేశముచుబట్టి ధృతరాష్ట్రుడు పాండవులను రప్పించి
వారి కప్పుడు అర్ధరాజ్యమిచ్చెను. అవిషయమిదిగో—

“భాతృభి స్సహ కౌంతేయ నిబాధ గడతో మమ ।

పున గోవిగ్రహో మాభూత్ ఖాండవప్రస్థ మీవిశ ॥

అర్ధం రాజ్యస్య సంప్రాప్య ఖాండవప్రస్థ మావిశ ॥ (ఆది-౨207)

ఇట్లేయగా దీసికొనిన పాండవు లచ్చటకు వెళ్ళి నివసించుట,
అది యింద్రప్రస్థ మను పేరితోవిశ్వకర్మనిర్మితమై విరాజిల్లుట, అపై
దిగ్విజయపూర్వకముగా రాజనూయము చేయుట జరిగినవి.

తరువాత దుర్యోధనుడు వారి రాజ్యమును కపటమ్యూతముచే
నపహరించి పాండవులను, అరణ్యవాసాజ్ఞాతవాసములకు పాలుచే
సెను. ఆపాండవులు ద్యూతకాలనిర్ణయప్రకారము 13 సంవత్సరములు
సక్రమముగా గడపివచ్చి యుపస్థావ్యమందుండగా కృష్ణభగవానుడు
కురుసభకు వచ్చి దుర్యోధనునితో—

“మా తాత శిశియమాయానీ మవమింహా పుమువ్యతామ్ ।
అర్థం పృథాయ పాశ్చేభ్యో మహతీం శిశియ మాపుహి ॥

(ఉవ్వో-అ 125)

పాండవులకు వారిసగ మిచ్చి మిగిలినవారిని నీవనుభవింపు మనగా
దుర్యోధనుడు—

“రాజ్యంశ శ్చాభ్యనుజ్ఞానో యో మే పితౌ పురాధవన్ ।
న స లభ్యః పున రాతు ము బీచతి కేశవ ॥ ”

టీకా— అభ్యనుజ్ఞాతః- దత్తః.

“అప్రదేయం పురా దత్తం రాజ్యం యరవతో మమ
అజ్ఞానా ద్వా భయా ద్వాపి మ మి బాలే జగార్దన ॥

(ఉవ్వో- అ 127)

నాతంశ్చిచే వారికి పూర్వ మీయబడిన యర్థరాజ్యము నేను
జీవించియుండగా మరల వారికి పాపింపదు. అప్పుడు నేను బాలు
డనై యజ్ఞానము భయము కలవాడనై యుండుటచే వారి కీయవగని
రాజ్యము నాతంశ్చిచే నీయబడినది. అని బదులు చెప్పెను.

ఈదుర్యోధనవాక్యము పాండవుల కర్థరాజ్య మీయబడినపుడు
తానగీకరించి యూరకుండుటకు హేతువును కల్పించి చెప్పబడినట్లు
స్పష్టముచుండ దీనిని యువరాజు చేయబడినపు డూరకుండుటకు
గారణముగా జెప్పబడినట్లు ప్రతివాదులు వర్ణించుట అయ్యుక్తము.

మరియు తాను ధర్మజుని యువరాజు జేయుటకు పూర్వమే
దుష్పదునిమీదికి యుద్ధమునకు వెళ్ళిన ప్రాధుడై యుండియు వారి కర్థ
రాజ్య మిచ్చునప్పటికిలాడ నాది బాల్యముని కల్లలాడిన దుర్యోధనుని
మాటను ప్రతివాదులు ప్రమాణముగా గ్రహించుట అయ్యుక్తము.

ధర్మజుడు యువరాజు గాకపూర్వమే భీముని వధించి, పాండవు
లను, బంధించి తాను రాజ్య మేలుకొనవలె నను చున్నది దుర్యోధ
నున కుండెడిది. చూడుడు — అంధభాగము— ఆ 5.

వ. ఒక్కనాడు దుర్యోధనుడు శకుని దుశ్శాసనాదులతో విచారించి యిట్లనియె.

పృథ్వీ. ఉపాంశువధజేసి మధ్యము మ, దోడ్పతుం బంపి ని
స్సపత్నముగ ధర్మనందను న, శక్తు బంధించి యే
సపాండముగా సముద్రవల, యాఖిలక్షోణి ము
త్సృపాపటుశక్తి నత్యధిక, కీర్తి నై యేలెడల.

ఇట్టి యాహ గలిగి భీముని వధింప దుస్తంత్రములు పన్నుచు వ్యవహరించిన దుర్యోధనుడు ఆరాటికి బాలుడా? కుమారాస్త్రనిద్యా ప్రదర్శనకాలములోనే అర్జునునిపై దీక్షనవచ్చిన కర్ణున కప్పటి కప్పుడు అంగరాజ్య మిచ్చి యర్జునునిపై గత్తికట్టించిన దుర్యోధనుడు ఆరాటికి బాలుడా?

ఈయంగరాజ్యప్రదానకాలమును పాండవపక్ష మాక్షేపింప కుండుటకు గౌరణము ముందు వివరింపబడును.

ధర్మజునకు జరిగిన యావరాజ్యాభిషేకము జూచి దుర్యోధనుని మనస్సునం దెంత కలత గలిగెనో చూడుడు—

ఆంధ్రభారతము-ఆది. ఆ 6.

వ. దుర్యోధనుండు యుధిష్ఠిరు యావరాజ్యాభిషేకమునకు, భీమార్జున యముల పరాక్రమంబునకు సహింపక కర్ణశకునిదుశ్శాసనములతో మంతనంబుండి యిట్లనియె.

సీ. ... ..భయ మందుచుచు బాండ్లపులకు

దానిపై నిప్పుడు ధర్మజు యువరాజు

జేసి రాజే నేనేమిసేయువాడ.

ఇట్లు విలపించిన దుర్యోధనుడు ఆరాటికి బాలుడా?

అంత దోహబుద్ధి, అంత రాజ్యతృప్తి, అంత ప్రౌఢి, అంత యశహాసము ఆనినుండియు గలిగి వ్యవహరించిన దుర్యోధనుడు నేనప్పు

టికి బాలుడ నని యప్రమాణముగా జెప్పిన మాటను ప్రతివాదులు తమవాదమునకు బ్రమాణముగా గ్రహించుట మొదటి తప్పు.

ఆపై పాండవుల కర్ధరాజ్యమీయబడిన సందర్భమునకు సంబంధించిన యాదుర్యోధనవాక్యమును యుధిష్ఠిరుని యావగాహ్యాభిషేక సందర్భమునకు ప్రతివాదులు ముఃపెట్టి దుర్యోధనుడే సమాధానము చెప్పియున్నాడనుట రెండవ తప్పు.

పూర్వోక్త ప్రకారము దాయాద్యమునుబట్టియే యవరాజుగా జేయబడినట్లు భారతము తెలుపుచుండ దాయాద్యము కారణ మని తెలుపబడి యుండలేదనుట మూడవతప్పు.

ఇంకొకటి ప్రతివాదులు మూడవయంశములో దుర్యోధన వాక్యముగా నిట్లు వ్రాసియున్నారు —

“నేను బాలుడ నగుటచేత నప్రదేయమైన రాజ్యము మున్నిచ్చి నపు డూరకుంటిని” అని.

ఇక నాలుగవయంశములో నిట్లు వ్రాసియున్నారు —

“పాండురాజు జయించిన రాజ్యమును ధృతరాష్ట్రుడు పాండురాజున కిచ్చివేసెను. అది సగపాలు కలదు. కనుక ధర్మజుని యవరాజును జేసినాడన తనతండ్రిచాలగు నర్థభాగమునకు మాలిమే చేసినాడని గ్రహించవలెను” అని.

ప్రతివాదిమతప్రకారము నాలుగవయంశములో నున్నట్లు ధృతరాష్ట్రుడు పాండురాజునకు రాజ్యమిచ్చిన దెప్పుచు? దుర్యోధనాదులు పుట్టకపూర్వము, ఆయుర్యుబడిన రాజ్య మెట్టిది? మూలరాజ్యముగాక పాండుభూపతి తనబాహుబలమున జయించిది. ధర్మజుడు యవరాజుగా జేయబడిన దే రాజ్యము? తండ్రియగు పాండుభూపతి రాజ్యము ఆరాజ్యమునకు జరిగిన యధిష్ఠిరయావరాజ్యాభిషేకమును గూర్చి కురుక్షేత్రలో కృష్ణభగవానునిలో దుర్యోధనుడు చెప్పినమాట

యేమి? “అది యప్రదేయమైన రాజ్య మనియు, నేను బాలుడ నయి యుగిడుటచే నట్లు జరిగినదనియు”.

తాను పుట్టకపూర్వము పాండురాజుచే జయింపబడిమహారాజు తనతండ్రిచే దత్తమైయున్న యారాజ్యము పాండురాజున కప్రదేయము కాదుగదా, అపాండురాజు సొత్తు పాండుపుత్రుని కప్రదేయమెట్లగును? ఇట్టి దుర్యోధనుని యచంగతప్రసంగమును ప్రితివాదులు ప్రమాణముగా జూపుట నాలుగవ తప్పు కనుక ప్రితివాదులు మూడవయంశము పరాస్త మయినది.

దుర్యోధనుని యామాటయైనను పాండవుల కర్ధరాజ్య మిచ్చుటకు సంబంధించినదిగాని యనరాజగుటకు సంబంధించినదిగాదని పెనుక నిరూపి చియే యున్నాము.

ఇక ప్రితివాదులవ్రాసిన నాలుగవయంశమును పరీక్షింతము పాండురాజు జయింగినదే పాండురాజున కీయబడినదా, అది స్లగపాలు కలదట, దానికే ధర్మరాజు యవరాజుగా జేయబడెనట, ద్రౌపదీవివాహానంతరము పాండవుల కీయబడిన యర్ధరాజ్య మదియే యన్నమాట

ధృతరాష్ట్రము పాండవుల కర్ధరాజ్య మిచ్చిన సందర్భ మిట్లున్నది—

అర్ధం రాజ్యస్య సంప్రాప్త్య ఖాండవప్రస్థ మావిశ

ప్రతిగృహ్యతు తద్వాక్యం నృసం సర్వే ప్రణమ్య చ

ప్రతిస్థితై తతో ఘోరం వనం తస్మిన్మజర్షభాః

నీలకంఠయమ్—ఘోరం వన మితి, భూమే రర్ధం సస్య శూన్యో దేశః పాండవేభ్యో దత్త ఇతి జ్ఞాయతే :

“అర్ధం రాజ్యస్య సంప్రాప్త్య ఖాండవప్రస్థ మాశ్వా” (అ-అ-207)

ఇచ్చట, రాజ్యమ యొక్క అర్ధభాగమును తీసికొని మీరు ఖాండవప్రస్థమునం దుండవలసిన దని చెప్పిన ధృతరాష్ట్రుని మాటకు

బద్ధులై యాతనికి వారు నమస్కరించి ఘోరమైన యాఘాదవర్షమును వనమునకు వెళ్ళి ప్రవేశించిరి. అది చెప్పబడినది. అది 'ఘోరవన' మనుటచే భూమిలో నర్థభాగమైన సప్తశూన్యదేశము పాండవుల కీయబడిన దని తెలియుచున్నదని నీలకఠియములో జెప్పబడినది.

పాండవుల కర్ధరాజ్యముగా నీయబడిన యాఘోరవనమేరా! పాండుభూపతి యర్ధభాగము, పాండుభూపతిచే జయింపబడి యరురాగముతో ధృతరాష్ట్రునిచే గత్తమైన పాండుభూపతి యర్ధరాజ్య మాఘోరవనమేరా! పాండవుల కీయబడినదే పాండుభూపతిభాగమని ప్రతివాదులనుట అయ్యుక్తము.

“పితృతః ప్రిప్తవాన్ గాజ్యం పాండు రాత్మగుణైః పురా”

అని ధృతరాష్ట్రునితో దుర్యోధనుడు చెప్పినట్లున్న మహాభారత వచనముచేతను, “పైతృకంబగు లక్ష్మీ పాండుభూపతి మున్ను దాల్చుట జేసి” అని యాఢ్యలమందే యున్న ఆంధ్రభారతవాక్యముచేతను పాండుభూపతికి సంక్రమించిన రాజ్యము విలీనమని చెప్పబడియుండ నది ధృతరాష్ట్రీకత్తమైన సూరినరాజ్యమని ప్రతివాదు లనుట అయ్యుక్తము.

“ధనాఘం ప్రిప్తయామాస కురురాష్ట్రం ధనంజయః

ఏవం సప్తే మహాత్మానః పాండవా మనుకోత్తమాః

పరరాష్ట్రాణి నిజిత్వ స్వరాష్ట్రం వవృధుః పురా ” (ఆచిల 39)

అను గ్రంథము, పాండవులు పరరాష్ట్రములజయించి ధనరాసులతో నిం? కురురాష్ట్రమునబడు స్వరాష్ట్రమును వృద్ధిపొందించి రని చెప్పుచుండుటవలన కురురాష్ట్రమే పాండవులకు స్వరాష్ట్రమయియుండ మూలరాజ్య మనబడు కురురాష్ట్రము ధృతరాష్ట్రునిదేగాని పాండురాజుది, పాండవులది కాదని ప్రతివాదు లనుట అయ్యుక్తము.

మరియు, ధర్మిజుడు యువరాజైనతరువాత పరరాష్ట్రముల జయించుచున్న పాండవుల హృది వారి నెట్లైన కడతెర్చవలయు నను దుర్వృత్తితో నున్న దుర్యోధనుని ప్రేరణచే ధృతరాష్ట్రుడు వారిని

వారణావతమునకు వెళ్ళుచు బోధింపగా నాపాదపులు ప్రియాణమై
వెళ్ళుచుండ వెంటబడి పారు లిట్లనుకొనిరి—

“పారాశ్వు పురుషవ్యాఘ్రా నన్వీయు శ్శోకకర్కటః
తత్ర కేచి ద్భువివర్తి స్మ బ్రాహ్మణా నిర్భయా త్తదా
దీనాన్ దృష్ట్వా పాండుసుతా నతీవ భృశదుఃఖతాః
విషమౌ పశ్యతే రాజా సర్వథా స సుమందః
కౌరవ్యో ధృతరాష్ట్రస్తు న చ ధర్మం ప్రపశ్యతి
తాన్ రాజ్యం పితృతః ప్రాప్తాన్ ధృతరాష్ట్రో న మృచ్ఛతే ।
అధర్మ్య మిద మత్యంతం కథం భీష్మైశ్చమన్యతే
వివాస్యమాచా న స్థానే నగరే యాభిమన్యతే
పితేవహి నృశోఽన్యైక మభూ చ్చాన్తనవః పురా
విచిత్రవీర్యో రాజన్విః పాండుశ్చ కురునందనః
సతర్క్మి పురుషవ్యాఘ్రే దేవభావఃకతేఽపి
రాజపుత్రా నిర్మాణ బాలాన్ ధృతరాష్ట్రో న మృచ్ఛతే
వయ మేత దనిచ్ఛన్ సర్వవీర పురోత్తమాత్
గృహా నివహాయ గచ్ఛామో యత్ర గన్తా యశ్శిషిరః”

(అది-అ145)

ఇచ్చట, దీనులై వెళ్ళుచున్న పాదపవులను జూచి పారులు
దుఃఖితులై వెంటబడినపుడు కొందరు బ్రాహ్మణులు నిర్భయముగా
బలుకుచు, విషమముగా జూచుచున్న ధృతరాష్ట్రుడు ధర్మదృష్టికల
వాడు కాడనియు, తిండివలన ప్రాప్తమైన రాజ్యముగల పాండవుల
యందు సహనములేనివాడై యుండె ననియు, వీరిని యీపురమునుండి
పంపివేయుట యు నధర్మమునకు భీష్మ డెట్లు సమ్మతించెనో
అనియు, పూర్వము ప్రిభువైన విచిత్రవీర్యుడును పాండుభూపతియును
మనకు తండ్రివలె రిక్షలైనారనియు, పాండుభూపతి స్వర్గతుడైన
పిమ్మట నిరాపపుత్రులను ధృతరాష్ట్రుడు సహింపకుండెననియు, మన

మందరము నిపుఁముచు విడిచిపెట్టి యుధిష్ఠిరు డెక్కడకు వెళ్ళునో అక్కడకే వెళ్ళున మనియు ప్రసంగించుకొనినట్లు చెప్పబడినది.

ఇందు పూర్వప్రభువులుగా విచిత్రవీర్యుఁడను, పాండుభూపతి యను పేర్కొనబడుటగాని ధృతరాష్ట్రుడు పేర్కొనబడకుండుటయు, ఈశ్వలములోనే అంధభారతములో గూడ

“పితృపితామహులచే భృతపూర్వమై కృమా

గతమై రాజ్యంబు గరము నెమ్మి బాండు

సుతజ్యేషు భరతకులశ్రేష్ఠు ధర్మజు బూచ్చక”

అని యుండుటవలన పాండవులకు సంక్రిమించిన రాజ్యము పితృ పితామహపరంపరాప్రాప్తమైన దగుటయు, మూలరాజ్యమునకు జెంది నహస్తి నాపురమునందలి పౌండ్రులు యుధిష్ఠిరుండుండు స్థానమందే మన మందరము వెళ్ళియుండుద మనుకొనుటనుబట్టి యుధిష్ఠిరుడు మూలరా జ్యప్రజలకే ప్రభువైనట్లుండుటయు జూడ యుధిష్ఠిరుడుమూలద్రావ్యము నకు యువరాజు చేయబడె ననియే చెప్పితీరవలెను కనుక “ధర్మజుని యువరాజును జేసినాడన రాజ్యమున కంతకును జేసినాడని భ్రమపడవ ఁదు” అను నాలుగవయశములోని వ్రాత పరాస్తమైచట.

ఇట్లు పరీక్షింపగా యుధిష్ఠిరుడు యావద్రాజ్యమునకు యువ రాజు చేయబడుట అది దాయాద్యమునుబట్టియే జరుగుట, అప్పుడు దుర్యోధను డాటంకపెట్టకుండుట, అనునవి ధృతరాష్ట్ర రాజ్యవాదమున కపరిహారములైన బాధకములని స్థిరపడినది.

—“ధృతరాష్ట్రుడు రాజు కాడను ప్రజల మాటలు ధర్మసర్గ యమునకు బనికిరా” వను ప్రసంగము— తర్నిరాకరణము—

దాయభాగవివిర్ణయములో నిట్లున్నది—“ఇక రెండవ యభ్యంతర మేమనగా పౌరులకుకొనిన మాటలు, పాండవధర్మరాష్ట్రులనుగూర్చి చర్చించుటలో పౌరులు చెప్పకొనిన మాట లీకింద రీతి నీబడియున్నవి—

“గుణై స్సముదితాః దృష్ట్యా పౌరాః పాండుసుతాః స చా
కథయాంచసుః కేతేషాం గుణాః సంసత్సు భారత
రాజ్యప్రాప్తిం చ సంప్రాప్తం జ్యేష్ఠం పాండుసుతు తదా
కథయన్తి స్మ సంభూయ చత్వరేషు సభాసు చ
ప్రజ్ఞాచక్షు రచక్షుప్తాః ధృతరాష్ట్రా న రిశ్వరః
రాజ్యం స ప్రాప్తవాన్ పూర్వం స కథం నృపతి ర్భవేత్
తథా శాన్తనవో భీష్మ సుత్యసన్ధో మహావీర
ప్రత్యాభ్యాసయ పురః రాజ్యం న స జాతు గ్రహీష్యతి
తే వయం పాండవజ్యేష్ఠం తసుః యుద్ధకీలినమ్
అభిషింహామ సాధ్వద్య సత్యకామిణ్యవేదినమ్ ”

పాండవుల గుణములం గని సమ్మాదము నంది పౌరులు సభ
లలో వారిని బాగడజూచ్చిరి. పౌరులు సభలుందును, చత్వరములం
దును నిలిచి మున్ను గుడ్డివాడగుటచే ధృతరాష్ట్రుడు రాజు
కాలేదు. ఇప్పుడు మాత్ర మెల్లు కా గల డు భీష్ముడు తొల్లి
రాజ్యము సేయనని భీష్మించియున్నాడు. కాన నిప్పు డాతడును
రాజ్యము చేకొనడు. ఇక మేము ధర్మజుని పట్టాభిషిక్తుని జేయు
దుము. అని పౌరులు చెప్పుకొనిరి గదా, ధృతరాష్ట్రుని రాజుగా
జెప్పు పెట్టని యడుగుచున్నారు. ఈవాక్యములు పాండవుల గుణ
సంతతికి వశులైన పదాలు పక్షపాతముచేత ననుకొనినవిగాని
వేలు కాదు ఇవి ధర్మనిర్ణయమునకు దీసికొనదగినవి కావు

ధర్మనిర్ణయరతులై వీరు ప్రసంగించి రందుకేని భీష్ముని మాట
నత్త నరసరమే లేదు దా మాద్యమును బట్టి పాండవులేగాని
భీష్ముడు రాజగుటకు నవకాశము లేనే లేదు అట్టిప్రతిరో భీష్ముడు
ప్రత్యాభ్యాసము చేసి మరల జేకొనడు కాబట్టి మనము పాండ
వుల నభిషేకింతుము. అని చెప్పుకొననే?

రాజ్యమును మొదట పాండకపోయినను నిప్పుడు పాండగోరు
కొనుచుండిన ధృతరాష్ట్రనిదొలగింప బారులు తలంచుకొనుచుండి
నట్లే దాయాద్యము పాండవులవశమైనందున నొకవేళభీష్ముడు తన
నియమమును విడిచిరాజ్యముచేకొనదలచిననుగూడనాతనినిగాదని
ధర్మజునకే యిప్పించవలసియుండునుగదా. కాన నిది దాయాద్య
నిర్ణయచర్చ కానేకాదు. ఇక నేమన మంచివానిని రాజుగాజేకొన
నిచ్చు.

ఒకవేళ భీష్ముడు రాజ్యము స్వీకరింపనెంచునేని అప్పుడు పాండ
వులే రాజు కావలెనని వీరు కోరరు. ఏమన, భీష్ముడును నుత్త
ముడె కావున" అని. (పు 15).

పారు లట్లు ప్రసంగించుకొనుటకు బూర్వస్థితి యేవిధముగా
నున్నదో ముందు మన మనుకొనవలసియున్నది.

ధర్మజుడు యువరాజైన తరువాత పాండవులు పరరాష్ట్రముల
జయించి కరురాష్ట్రమనబడు స్వరాష్ట్రమును వృద్ధినిందించుచుండ
ధృతరాష్ట్రనకు పాండవులయందు దుర్భాస ముద్భవించినది. అపు
డాతడు చి తాక్రాతుడై నిద్రపట్టనంతటి స్థితిలో నుండి నీతిజ్ఞుడైన
కణికుని రప్పించి యాతనితో జనకు పాండవులయందు గలిగిన అనూ
యను వెల్లడించి చెప్పి పాండవులయెడ ప్రస్తుతము నన్నెట్లు వర్తింపు
మని నీవు చెప్పుదావో అట్లు వర్తించు నని పలుకగా కణికుడు రాజు
నీతి నుపదేశించి, తుదకు పాండవులనుండి హానికలుగకుండ నాత్మరక్ష
ణము చేసికొను మనియు, నీకు పశ్చాత్తాప మెట్లు కలుగకుండునో
అట్లు నీతి నాశ్రయింపు మనియు బోధించెను. ఈ విషయమునకు
సంబంధించిన శ్లోకము లివిగో—

“ఏవం సర్వే మహాత్మానః పాండవా మనుజోత్తమాః ।

పరరాష్ట్రాణి నిర్జిత్య స్వరాష్ట్రం వశ్యభుః పురా ॥

తతో బల మతిఖ్యాతం విజ్ఞాయ దృఢధన్యినామ్ ।

మాపిత స్సహసా భావో ధృతరాష్ట్రస్య పాండుషు ।

సచింతా పరమో రాజా స నిదా మలభ నిశిః । (ఆది-అ 139)

“తత ఆహూయ మంత్రీజ్ఞు రాజశాస్త్రార్థవిత్తమమ్”

కణికం మంత్రీణం శ్రేష్ఠం ధృతరాష్ట్రైః బ్రహ్మ ద్వయః ।

ఉత్సక్తాః పాండవా నిత్యం తేభ్యోఽనూయే ద్విజోత్తమ ।

నీలకంఠీయః— ఉత్సక్తాః ఉత్కర్షణ సర్వత్ర వ్యాప్తాః,
“మంజసంగే” అస్య రూపమ్. అనూయే గుణవత్త్వేఽసి దోషవత్త్వేన
పశ్యామి. తేభ్య ఇతి చతుర్థ్యా శేషు కోపా దేవం పశ్యామి. స
త్వజ్ఞానా దితి గమ్యతే కృధదుగ్రహేతి స్మరణాత్

తత్ర మేనిశ్చితమం సంధివిగ్రహకారణమ్ ।

కణిక త్వం సమాచక్ష్య కరిష్యే వచనం తవ

కణికః—

తస్మా త్వం పాండుపుత్రేభ్యో రక్షాత్మానం నరాధప ।

భ్రాతృవ్యా బలినో యస్మా త్పాండుపుత్రా నరాధప ॥

పశ్చాత్తాపో యథా స న్య త్తథా నీతి ర్విధీయతామ్ । ,

(ఆది- అ 140)

ఇట్లు పాండవులయందు దురుద్దేశము గలిగి ధృతరాష్ట్రుడును
వారిని నిరూపించవలె నను దుగ్బుద్ధి గలిగి దుర్యోధనుఁడు న్యవహ
రించుచున్న స్థితిలో పౌరు లావిధముగా బ్రవర్తించుకొనిరి. అప్రసం
గములలో ప్రతివాడు లువాహరించిన యైదుశ్లోకములలో మొదటిది—
పాండవుల గుణగణమును కీర్తించుకొనినట్లును, రెండవది— “రాజ్య
ప్రాప్తిం— రాజ్యయోగ్యతాం సంప్రాప్తమ్” (టీకా) యుద్ధిష్ఠిరుడు
రాజ్యాభిషేకయోగ్యత వహించియున్నా డనుకొనినట్లును, మూడవది—

“ప్రజ్ఞాచక్షు రచక్షుష్ట్యా ధృతరాష్ట్రా నరేశ్వరః ।

రాజ్యం స ప్రాప్తవాః పూర్వం స కథం నృపతి ర్భవేతీ

నీలకంఠయో— పృథ్విచక్షు రంధః అతపవానధికారా
ద్రాజ్యం న ప్రిస్తవాత్. న ఇదానీ మపి పుత్రీద్వారా కథం నృపతి
ర్భవేత్, న కథమపి ద్వారలోపా దిత్యర్థః ||

అంధత్వమునుబట్టి యనధికారి యగుటచే ధృతరాష్ట్రుడు
పూర్వము రాజ్యమును పొందనే లేదు. ఆరాజ్యాధిపత్యము తన
యొద్దనే లుప్తమైపోయినపుడు, ఇప్పుడు తన పుత్రుని బురస్కరించు
కొనియైనను తనకు రాజ్యాధిపత్య మెక్కడనుండి వచ్చును? అనుచు
ధృతరాష్ట్రునకుగాని, దుర్యోధనునకుగాని రాజ్యముతో దాయాద్య
సంబంధము లేదనుకొనినట్లును, నాలుగవది— మొట్టమొదటనే పృథ్వా
ఖ్యాతము చేసియున్న భీష్ముడు ఎన్నడును రాజ్యాధిపత్యము నపేక్షింప
బోడని యనుకొనినట్లును, అయిదవది.

ఇట్లు పరిశీలింపగా మహారాజుపదవి నాశ్రయింపదగిన యితరు
లెవ్వరు లేనప్పుడును ఆపదవిని ధర్మజుడే యధిష్ఠింపదగియున్నప్పుడును
కాలహరణము చేయబడుటకు గారణ మేమున్నది? మనము ధర్మజుని
రాజ్యాభిషిక్తుని జేయవలయునని యనుకొనినట్లును చెప్పుచున్నవి.
ఇట్లు దాయాద్యులు ధృతరాష్ట్రధర్మరాష్ట్రులకు లేనే లేదనుటవలన
పరిశేషన్యాయమున నాదాయాద్యము పాండురాజుడే యరియు, నిష్ఠు
డది పాండవుల దనియు వారు చర్చించియుండ వారికి “మంచివారిని
రాజుగా జేకొన నిచ్చయేగాని యది దాయాద్యనిర్ణయచర్చ గాదని
ప్రతివాదులనుట అయిక్తము “దాయాద్యమునుబట్టి పాండవులే
గాని భీష్ముడు రాజగుటకు నవకాశమే లేనప్పుడు వారు భీష్ముని
మాట నెత్తనేల”

అను ప్రతివాదుల నడుగవలసియున్నది—మీమతప్రకారము
ఆపౌరులకు మంచివానిని రాజుగా జేకొన నిచ్చు తప్ప వేరొక భావమే
లేనపుడు ధృతరాష్ట్రుని రాజ్యాధికారమును వారెత్తుకొనవలసిన పని

యేమి నచ్చినది? అని కనుక దాయాద్యనిర్ణయమునకే దానినెత్తుకొన వలసినవచ్చినదని చెప్పి తీరవలయును.

అట్టి దాయాద్యనిర్ణయము భీష్మునిమాట నెత్తుకొనవలసినంత మాత్రమున గాకపోయెనా? ఆపెద్దలిద్దరిలో మహారాజు పదవిని, యన ధికారియగుటచే ధృతరాష్ట్రునికును రాజ్యపరిత్యాగి యగుటచే భీష్ము డును, అధిష్ఠింపరానపుడు, దాయాద్యమును బట్టియు గుణసంపదను బట్టియు దాని నధిష్ఠింపదగిన యుధిష్ఠిరునకే రాజ్యాభిషేకముచేయుట కిష్టపడ్యంతరమేమున్నదని విచారించుటలో భీష్ముని మాటనెత్తుకొని నారని గ్రహింపవలయును

అందుచే “ఇవిధర్మనిర్ణయమునకు దీసికొనదగినవి కావు. అవి పాండవపక్షపాతముచే ననుకొనినమాటలు”.

అని పత్రివాదులనుట. అయిత్తము. — ఇ.కొకటి—ఆపారులే—
 “తే వయం పాండవ్యేష్టం తరుణం వృద్ధశీలినమ్ |
 అభిషింశామ నా ధ్వద్య సత్యకారుణ్యవేదినమ్ ||
 నీలకంఠీయస్-సత్యం కారుణ్యం వేద శ్చ తద్వన్తమ్ |
 సహి భీష్మం శాన్తననం ధృతరాష్ట్రం చ ధర్మవితే |
 సపుత్రం వివిధై ర్భృగై ర్యోజయిష్యతి పూజయన్ ||”

దయ, సత్యము, వేదవిజ్ఞానము గలిగి పూజ్యుడై యున్న యుధిష్ఠిరుని రాజ్యాభిషిక్తుని జేయదము, ఆతడు భీష్ముని ధృతరాష్ట్రుని ధృతరాష్ట్రసంతతిని ఋజించుచు వివిధభోగములతో నోలలాడించును. అని కూడ పరిసంగించుకొనినారు.

దీనినిబట్టి కూడ ధృతరాష్ట్రునిది మూలరాజ్యము పాండురాజుది సంపాదితరాజ్యము అను పత్రివాదులు కల్పించినది యపామాణిక మనియు, యావద్భాజ్యమునకు యువరాజుగా ధర్మజుడచేయబడె ననియు, గనుకనే దానికే మహారాజుగా ధర్మజు నభిషిక్తు

జేముటకై పౌరు లాలోచించుటలో ధృతరాష్ట్రాదుల నందరను ధర్మ జుడే పోషించునని యనుకొనినా రినియు గృహింపవలయును.

ప్రతివాదు లన్నట్లు వారు ధర్మనిర్ణయరతులుగాక కేవలపాండ వపక్షపాతులే యైవయెడల ధృతరాష్ట్రభారతరాష్ట్రుల యోగక్షేమ ములను భోగభాగ్యములను గూర్చి వారు చింతింతురా?

కనుక పౌరులు ధర్మనిర్ణయరతులై ప్రసంగింపలేదని ప్రతివాదు లనుట అయుక్తము.

ఇంకొకటి— కురుక్షేత్రలో కృష్ణభగవానునితో దుర్యోధనుడు చెప్పినట్టిదియు, నది యసంగతప్రసంగ మని నెనుకనిరూపితమై యున్నదిట్టియు నగు—

“అప్రదేయం పురా దత్తం రాజ్యం పరవతో మమ”

అనువాక్యము దుర్యోధనదాయాద్యనిర్ణయరూపమైన తమ ధర్మనిర్ణయములో గ్రాహ్యమని తీసికొనిన ప్రతివాదులు, ఉదయపక్ష యోగచింతతో ధర్మానుబద్ధముగా చర్చించి యాపౌరుల వాక్యము లగ్రాహ్యము లనుట అయుక్తము.

ఇట్లు పరిక్షింపగా “నాటి పౌరుల మాటలు ధర్మనిర్ణయమునకు దీసికొనదగినవి కావు” అను ప్రతివాదుల వాగ్రత పరాస్తమైతి. కనుక ప్రతివాదులు పరిహరింపబూనిన యీరెండవయధ్యంతరముగూడ మొదటిదానివలె నపరిహార్యమే యైవది.

—దుర్యోధనుడు తన తండ్రికి రాజ్యము రాలేదనుట, తనంత తాన నినది కాదను ప్రసంగము—తిన్నిరాకరణము—

దాయభాగవినిర్ణయములో నిట్లున్నది— ఇక మూడవయధ్యంత ర త మేదన? దుర్యోధనుడే తనతండ్రికి రాజ్యము రాలేదని యంగీకరించిరాడనునది ఆవాక్యము లేవన—

“పుత్రా మే జల్పతాం తాత పౌరాణా మశివాగిరః

శిత్పతః పాస్తవాన్ రాజ్యం పాండు రాత్మగుప్తేః పురా
త్వ హస్తగుణసంయోగా త్వాస్తం రాజ్యం న లభ్యవా
న ఏష పాండో ద్ధాయాద్యం యది పాస్తోతి పాండవః
తస్య పత్యో ధృవం వాస్త స్తస్య తస్యాపి చాపరః । ”

అనునదియైయున్నది. ఇది పై పౌరులవాక్యముల ననుసరించి పలికినవికాని దుర్యోధనుడు తనంత తాననినవి కావు గాన నివి గ్రాహ్యములు కావు ఈ కారణములచే సంస్కృతభారతమును బట్టికూడ ధృతరాష్ట్రుడే రాజుని స్పష్టముగా జెప్పవలసినవచ్చును”
(పు|6)

ప్రతివాదులు ఆపౌరులవాక్యము లప్రమాణములని తీసివేసి వాని ననుసరించినచే యీదుర్యోధనవాక్యములని సర్దిచారు ఆపౌరవాక్యములు ప్రమాణములే యని నిరూపించియున్నాము. వాని ననుసరించిన దుర్యోధనవాక్యము లుకూడ ప్రమాణమే.

‘ అని యటుండనిచ్చి ప్రతివాదిమతముచే య గీకరించి ఆవాక్యములు దుర్యోధనుడు తనంత తాననినవో కావో చూతము

“పుత్రా మే జల్పతాం తాత పౌరాణా మశివా గిరః ।

త్వా మసాదృత్య భీష్మం చ పతి మిచ్ఛన్తి సౌండవస్

మత మేతచ్చ భీష్మస్య న స రాజ్యం బుభుక్షతి

అస్మాకన్తు పరాం పీడా చిక్షీర్షన్తి ఘనే జగః ’ (ఆ-141)

నీలకంఠీయమ్—అస్మాకన్తుపరాం పీడా మితి మిత్యైవోక్తం రాజ్యః పాండవేషు ద్వేష ముత్పాదయితుం రాజ్యాపహరణాద్వాః డాన్

ఇచ్చుట మొదటిశ్లోకముచేత పౌరులనుకొనిన పౌరువులతో యుద్ధిష్ఠిరరాజ్యాభిషేకముమాట చెప్పబడినట్లును, ద్వితీయశ్లోకముచేత నది భీష్మనకు సమ్మతమే, ప్రజలు మనకు గొప్పహానిని చేయదలచినారు. అని చెప్పబడినట్లును స్పష్టము.

వెనుక జూపబడిన పౌరులవాక్యములలో నుభయపక్షయోగ
క్షేమములను వారు విచారించినట్లుండ, వారు మరకు గొప్ప హాని
జేయదలచినా రని తండ్రితో దాను జెప్పినాడు.

ప్రతివాడు లుదాహరించినశ్లోకములలో “పితృతః ప్రాప్తవార్తా
రాజ్యం వాండః, స్వ మన్యగణం యోగా దాద్భ్యం న బృహత్, స
ఏష వాఙ్మోర్ధాయాద్యం యది ప్రాప్నోతి పాండవ, తస్య ఘతో,
ధ్రువం ప్రాప్త స్తస్య తస్మాసి చాపరః”

పితృయమైన రాజ్యమును పాండవరాజు పొందెను. నీవును
డనై పాండవోపేతివి. ఈధర్మజు డాపాండవభూతియొక్క దానూ
ద్యమును పొదుకేని క్రిమముగా నాతని సంతతికే రాజ్యము చెంది
పోవును. అని దాయాద్యమునుగూర్చియున్న దుర్యోధనుని మాటలు
ప్రతివాడు అన్నట్లు పౌరుల వాక్యముల ననుసరించి పలికినవే యైన
పక్షములో “వారిది దాయాద్యనిర్ణయచర్చ కానేకాదు” అని పౌరుల
వాక్యములనుగూర్చి చెప్పిన ప్రతివాడుల మాటకు భంగము.

అవి దుర్యోధనుడు స్వయముగా నన్నవే యుపక్షములో
‘ఇవి పౌరుల వాక్యముల ననుసరించి పలికినవి కాని దుర్యోధనుడు
తనత తాననినవి కావు’ అను ప్రతివాడుల మాటకు భంగము. అది
వస్తుస్థితికనుకనే యా పౌరులైనన, దుర్యోధనుడైనను అట్లు నిజమునే
పలికినారని చెప్పకతప్పదు. అది అటుండినిచు. పూర్వోక్త శ్లోకములకు
తరువాత—

“తే వయం రాజవంశేన హీనా స్సహ సుతైరపి ।

అవజ్ఞతా భవిష్యామా లోకస్య జగతీపతే ।

సతతం నిరయం ప్రాప్తాః పరపిండోపజీవిః ।

న భవేమ యథా రాజం స్తథా నీతి ర్విధీయతామ్

యది త్వం హి పురా రాజ నిదం రాజ్య మనాప్నవాన్ ।

ధ్రువం ప్రాప్స్వామ చ వయం రాజ్య మప్యనశే జనే ”

తండ్రి! మేమిక మాసంతా నముతోగూడ రాజవంశమునకు చెందనివారమై లోకమునకు తిరస్కృతులమై పోవుదుము. మేము పరఃపక్షమై, దుఃఖతులమై యుండకుండుటకు దగిన నీతి నవలంబింపుము. మొదట నీవేగనుక రాజ్యమును పొందియుంటివేని యీ ప్రజలు వ్యతిరేకించియున్నను, మేము ధువముగా రాజ్యమును పొందియుండుదుము. అని దుర్యోధను డనెను. ఈకడపట్టిశ్లోకార్థమే—

“ఈరాజ్యంబు మొదలింటుఁగోలె భవదీయంబునం బ్రకృతిజులు వశ్యులు గాకున్నను గ్రహగతంబు మాకు నప్రయత్నలభ్యంబగు” అని యాంధ్రభారతములో జెప్పబడినది. దీనిని బట్టి తనకు రాజ్యప్రాప్తి యోగ్యత యేమాత్ర మున్నను ప్రజలు వ్యతిరేకమును లెక్కపెట్టనట్టి దుర్యోధనుడు, ప్రతివాదిమతప్రకారము అప్రమాణముగను, పాండవపక్షపాతముగను ప్రసంగించిన పౌరుల వాక్యముల ననుసరించి రాజ్యము నీదికాకపోయె నని తండ్రియొద్ద మాటలాడు నంతటి యశ్రయోజకుడా?

నిజముగా రాజ్యము ధృతరాష్ట్రునిది కాదుగనుకనే దుర్యోధనుడుగూడ నట్లనినాడు. తమకు రాజ్యప్రాప్తి యోగ్యత యేమాత్రము లేదుకనుకనే యది కలుగుట కేదేని తంత్రము నడుపుమని తండ్రిని గోరినాడు. మేము పరఃపక్షమై, దుఃఖతులమై పోవుదుమని చూడుమని విలపించినాడు. ప్రతివాదులన్నఁల ధృతరాష్ట్రునిదే మూల రాజ్యము కాని, యావద్రాజ్యముకాని యైనయెడల నట్టి రాజధానిలో నట్లు సభాస్థలము లో నాపౌరులు “రాజ్యం న ప్రాప్త వాఁ పూర్వం సః భవంతి ర్భవేత్” తనది కాని రాజ్యమునకు తానిపుడు రాజెట్లగును? అని ధృతరాష్ట్ర నుద్దేశించి యనగలరా? ధృతరాష్ట్ర ధార్తరాష్ట్రులు శిక్షించు కుక్షిక్షింకగలరా? కనుక రాజ్యము పాండుభూపతిది, పాండవులదికాని ధృతరాష్ట్రునిది, ధార్తరాష్ట్రునిది కాదని చెప్పితీరవలయును. కనుకనే—

“ఏవం శ్రుత్యా తు పుత్రస్య పంజ్ఞానక్షు ర్నరాధిపః

ధృతరాష్ట్రో ద్విధాచిత్త శ్శోకార్త సుమచద్యత ”

పుత్రునిమాటలువిని యెటువోక తండ్రి శోకార్తు డయ్యెను. అంతియకాని నాది రాజ్యము కాకపోవుటేమి? అని యనలేదు.

దుర్యోధనుడకూడ మాదే రాజ్యమని నిరూపించుట మాని తనతండ్రితో మనకు పాండవులనుండి భయము గలుగును. వారి నిక్కడనుండి యుపాయముతో వారణావతమునకు బంపివేయుమని చెప్పెను. చూడుడు—

“పాండవేభ్యో భయం న స్వాస్తి త్తా న్వివాసయతాం భవా

నిపుణే నాభ్యుపాయేన చగరం వారణావతమ్ ”

అది విని ధృతరాష్ట్రుడు మనరాజ్యమునకు పాండవులనుండి యేమి భయము? అని పలుకక—

“స కథం శక్యతేఽస్మాభి రపాకర్తుం బలా దితః ।

ఽత్మపై తామహా ద్భ్రాజ్ఞా త్సహాయో విశేషతః ” (ఆదిల 42)

ధర్మజుడు ఽత్మపితా మహాపారంపర్యాగతరాజ్యము గలవాడు; ఆపై సహాయసంపత్తిగలవాడు; అట్టివాని నిక్కడనుండి బలాత్కారముగ మన మెట్లు తొలగించగలుగుదుము? అనెను.

కనుక ధృతరాష్ట్రుడకూడ ధర్మజునిదే రాజ్యాధికార మని కఠోక్తిగా జెప్పియుండెను. వెనుక ‘ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాభిషిక్తుడనుటకు సంస్కృతభారతముగూడ బ్రమాణము’ అనుప్రసంగమును నిరాకరించునపుడు ప్రదర్శింపబడియున్న యుద్యోగపర్యవచనములచే రాజ్యము ధృతరాష్ట్రునిదికాదు. పాండవులతోడే యని భీష్ముడు కఠోక్తిగా జెప్పియుండెను. గాంధారి కఠోక్తిగా జెప్పియుండెను. అదియే దుర్యోధనునిచే దృష్టియొద్ద జెప్పబడినది. అదియే పౌరులచే సభాస్థలములలో బ్రసంగించబడినది. అది వస్తుస్థితియేగాని వేరొకటి

కాదు. అందుచేత దుర్యోధనుడు తనతండ్రికి రాజ్యము రాలేదనుట యుక్తమే. కాబట్టి ప్రతివాడుల వాగ్రథ పరాస్తము.

ఇతరరకు సంక్రమితాంధ్రభారతపర్యాలోచనముచేత, గృత రాష్ట్రరాజ్యవాదమున కేయే యభ్యంతరముల నుదాహరించి ప్రతివాదులు పరిహరించబూనిగో అవి యేవియు బరిహరింపబడక యపరిహారములై ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదమును లోసివేసి పాదురాజరాజ్యవాదమునే స్థిరపరచుచున్నవని గ్రహించవలయును.

—: “భీష్ముడు గోపమువచ్చి దుర్యోధనునితో పాండుభూపతియే

రాజయ్యెను పాండవులదే రాజ్యము, అని చెప్పె” నను

ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము—

దాయభాగవివిర్ణయములలో నిట్లున్నది—“దుర్యోధనుడు రాజ్యమంతయు దానే మింగవలె నను దురాశచే మూర్ఖపుష్టు బట్టగ గోపము వచ్చి భీష్ముడు పౌరులమాటల ననుకరించి—

“రాజా తు పాండు రథవ స్మహాత్మా లోకవిశ్రుతః ।

స రాజా తస్య తే పుత్రాః పితౄ ర్దామూఽద్యహారిణః ॥

మా తాత కలహం కాన్తి రాజ్యస్వార్థం ప్రదీయతామ్

అనిపలికినాడు. లోకవిశ్రుతు డగు రాజు పాండువైనాడు. అతని తరువాత నాతని పుత్రులు రాజు లగుదురు. కాన రాజ్యమంతయు నాది యని పెంకిపట్టు పట్టక యర్థరాజ్యము పాండవుల కిమ్ము. అని పలికియున్నాడు”

(పు-26)

ఇచ్చట వీరు చూపిన వచనములు ఉద్యోగపర్వములో 147 అధ్యాయములోని 39-40 శ్లోకములు. అ.దు 39 శ్లోకములోని యత రాధము మాత్రమే చూపబడినది. దానిపూర్వార్థము—

“అన్ధః కరణహీనత్వా స్మ వై రాజా పితా తన”

అనునది, ఇప్పుడు ధృతరాష్ట్రుని రాజు కాక పోవుటకు

హేతువు, అంధత్వ మని చెప్పియే పాండిరాజు రాజయ్యెనని హేతు కముగా భీష్ముడు చెప్పినట్లు స్పష్టము.

ఈస్థితిలో నాతని యంధత్వమునుబట్టి రాజు కాలేదనిచెప్పి నట్లా? తనగోపమునుబట్టి రాజు కాలేదని చెప్పినట్లా? ఆతని కాయంధ త్వముగూడ భీష్మునిగోపమునుబట్టియే వచ్చినదని చెప్పుమరాయేమి! కనుక ఇది వస్తుస్థితి యగుచేతనే అట్లు చెప్పెనని యొప్పుకొనకతీరదు.

ఇంకొకటి. ప్రతివాదిమతప్రకారము ధృతరాష్ట్రుని రాజ్యాభిషి క్తుని జేసినట్టియు, సకలధర్మవేత్త యని ప్రతివాదులచే గీర్తింపబడి నట్టియు, భీష్ముడు తనకు గోపము వచ్చినపుడు రాజు ధృతరాష్ట్రుని కాడనియు, గోపము రానప్పుడు ధృతరాష్ట్రుడే యనియు జెప్పెడి ధర్మ వేత్త యగురా! రాజ్య మంతయు తనదే యని కూర్చుండిన దుర్యోధనుడు నిజస్థితికి విరుద్ధమైన భీష్ముని మాటపై ఆశ్చర్యపడి నటుకను దునడురా.

ఇంకొకటి- భీష్ము డామాటను శ్రీకృష్ణుని రాయభారసందర్భ ములో జెప్పియున్నాడు ఆ సందర్భములోనే ధృతరాష్ట్రునికూడ పుత్రుని కేమి చెప్పెనో చూడుము —

—♦ ఉద్యోగపర్వము-౨ 149 ♦—

మన కురువంశమందలి పూర్వపురుషులలో యయాతికి జ్యేష్ఠ పుత్రుడు యదువు, కనిష్ఠపుత్రుడు పురువు, ఆజ్యేష్ఠుడు తండ్రి యిష్టానుసారము వర్తింపకపోవుటచే తండ్రి యతనికి రాజ్య మీయక, తనకు విధేయుడై సంచరించిన కనిష్ఠునకే రాజ్య మిచ్చెను.

“ఏవం జ్యేష్ఠౌఽప్యథోత్తిక్తో న రాజ్య మభిజాయతే
యవీయాంసోఽపి జాయంతే రాజ్యం వృద్ధోఽసేవయా”

నిలకతీయన్-అభిజాయతే-ప్రాప్నోతి, జాయంతే-లభంతే। ఇట్లు జ్యేష్ఠుడైనను గర్వితుడు రాజ్యార్హుడు కానేరడు. పెద్దలయెక వినయ నిధేయతలు గల నాడు కనిష్ఠుడైనను రాజ్యమును బొందును.

న తండ్రియగు విచిత్రవీర్యునకు పితామహుడు ప్రతీపమహారాజు, ఆతని పుత్రులలో ప్రథముడు దేవాపి, ద్వితీయుడు బాహ్లికుడు, తృతీయుడు శంతనుడు.

“దేవాపిస్తు మహాతేజా స్వద్గోషీ రాజసత్తమః ।

ధార్మిక సుత్యవాదీ చ పితృ శ్శుశ్రూషణే రతః ॥”

నీలకంఠయమ్—త్వద్గోషీ—కుష్ఠీ

ఆదేవాపి, మహాతేజశ్శాలియై, ధార్మికుడై, సత్యవాదియై, పితృ శుశ్రూషాపరాయణుడై యుండువాడు. ఆతనికి కుష్ఠవ్యాధి యుండెను. తండ్రి, ఆతని రాజ్యాభిషిక్తుని జేయ సంకల్పింపగా పౌరులును జానపదులును పెద్దలును గలిసి యట్లు చేయగూడదని నిషేధించిరి.

“ఏవం వదాన్యో ధర్మజ్ఞః సుత్యంసంధశ్చిసోఽభవత్ ।

ప్రియః ప్రజానామపి న త్వద్గోషేణ ప్రమాపితః

హింసాంగం పృథివీచాలం నాభినన్దన్తి దేవతాః

ఇతి కృత్వా నృపశ్రేష్ఠం ప్రత్యుపేక్షా ద్విజర్షభాః ।

ఇట్లు చాతయై ధర్మజ్ఞుడై సత్యసంఘుడై ప్రజాప్రియుడై యుండియు వ్యాధిదోషముచే దూషితుడయ్యెను. అంగహీనుడు రాజగుటను దేవత లభినందింపరిని యానృపశ్రేష్ఠుని రాజ్యాభిషేకమును నిషేధించిరి. .

“బాహ్లికో మాతులకులం త్యక్త్వా రాజ్యం సమాశ్రితః ।

పితృభార్యోఽపి త్యజ్య చాస్తవాః పరమర్థివత్ ।

బాహ్లికేన త్వనుజ్ఞాత శ్శంతను ర్లోకవిశ్రుతః ।

పిత ర్యుపరతే రాజన్ రాజా రాజ్య మకాగయత్ ।

ఇక ద్వితీయుడవగు బాహ్లికుడు రాజ్యము నపేక్షింపక పితృ భ్రాతృవర్గమును విడిచి సర్వైశ్వర్యసమృద్ధమైన మాతామహవంశము నకు చేరియుండెను. తృతీయు డగు శంతనుమహారాజు తండ్రి గరించి

నతరువాత అన్నయగు బాహ్నికుని యనుజ్ఞపై తానె రాజము రాజ్యమును పరిపాలించెను.

“తెదై వాఁడహం మతిమతా పరిచిత్యేహ పాండురా !

జ్యేష్ఠః ప్రథంశితో రాజ్యా ధీవాంగ ఇతి భారత ।

పాండుస్తు రాజ్యం సంప్రాప్తః కనీయానపి సన్నపః ।

వినాశే తస్య పుత్రాగౌ మిదం రాజ్య మరేదమ

మయ్యభాగిని రాజ్యాయ కథం త్వం రాజ్య మిచ్ఛసి ।

అరాజపుత్రో హ్యస్వామీ షరస్వం హర్తు మిచ్ఛసి ॥

కృమాగతం రాజ్య మిదం పరేషా హర్తు కథా శత్యసి దుస్వీకృతా”

అట్లే జ్యేష్ఠుడనైన నేను హీనాంగుడ నగుటచే రాజ్యభ్రంశితుడనైతిని, కనిష్ఠుడైనను యోగ్యుడగు పాండురాజు రాజ్యమును బొందెను. అతడు పోవుటవలన నీరాజ్యము నాంశపుత్రునిదే, నేనే రాజ్యభాక్తును కానపుడు నీవెట్లు రాజ్యము నపేక్షించెదవు?

రాజపుత్రుడవు కాకపోవుటచే రాజ్యాధికారము (హక్కు) లేనట్టి నీవు పరులసాత్తునపహరింపదలచుచున్నావు పాండవులకిది కృమాగతమైన రాజ్యము. నీవు దాని నెట్లపహరింపగలుగుదువు? అని కులసంప్రదాయము నుదాహరించుచు వచ్చి త్రనకుగాని దుర్యోధనునకుగాని రాజ్యము నొ దధికారము(హక్కు)లేదనియే స్పష్టముగా జెప్పి యుండెను.

ఈపుత్రరాష్ట్రోక్తులలో “హీనాంగం పృథివీపాలం నాభినన్దన్ దేవతాః” అను వాక్యము గమనింపగదగినది. పట్టాభిషిక్తుడగు రాజు అన్నియోగ్యతలు గలవాడయినపుడు దేవతానుగ్రహసాత్తుడగును. దేవతానుగ్రహసాత్తుడయినపుడు రాజ్యమందు దుర్భిక్షాదిదోషములు సంభవింపకుండును. అవి సంభవింపనపుడే ప్రజలు అనోదక సమృద్ధితో వివిధభోగములనుభవించుచు రాజునందనురక్తులును, రాజాజ్ఞానువర్తులు నయి ధర్మబద్ధులయి న్యవహరింతురు.

ఇది రాజ్యసైన్యమునకు దేవతానుగ్రహము మూలము. దానికి రాజు నిర్దుష్టత్వము కారణము. ఆదోషములలో హీనాంగత్య మొకపెద్దదోషము. అది ధృతరాష్ట్రమునకుదట్టించినది. అందుచేతను రాజగుట శాస్త్రసూక్ష్మమైనది. అంతియకాని యాతనికి రాజ్యము చేయు సామర్థ్యముండదని శాస్త్రసూక్ష్మమగుట కాదు. అట్టి సామర్థ్యము ప్రతినిధుల ద్వారా కలుగనే వచ్చును.

కనుక దాయభాగవివిర్ణయములో “గుర్జ్ఞివాడు రాజ్యాస్థుడు కాదన వాడు రాజ్యము చేసిన బాపము వచ్చునని తాత్పర్యముగాదు. రాజ్యము చేయు సామర్థ్యముండదుగాన వాడు రాజ్యావస్థ దని శాస్త్రములు చెప్పినవి” (పు 5) అను వాగ్దానమైనది.

గార్జ్ఞభిషేక మనునది యొక శాస్త్రీయసంస్కారము. అట్టి సంస్కారముతోగూడిన రాజ్యాధిపత్యమే హీనాంగునకు శాస్త్రనిష్ఠి ధర్మముగాని కేవల సూర్యధర్మము నిష్ఠిధర్మము గాదు. అందుచేతనే పాండు రాజుచే విదురధృతరాష్ట్రులకు వప్పగింపబడిన రాజ్యమునకు ఆతడు ఆధిపత్యమునుమాత్రము వహించినాడు. దీనిచేత దాయభాగవివిర్ణయములో—

“గుర్జ్ఞివాడు బాత్తుగా రాజ్యాస్థుడు కాదని చెప్పకొందుమేన మొదటికే మోక్షమువచ్చును ఏమనః— పాండురాజానంతరమున నైన రాజ్యము స్వీకరించెనుగద. మొదట బనికిరానివాడప్పుడెట్లు పనికివచ్చినాడు” (పు 12)

అనునది సర్వమునది. అది రాజ్యాభిషేకపూర్వకమైనరాజ్య స్వీకారము కాదుగనుక పనికివచ్చినదని తెలిసికొనవలయును

ఇక ప్రకృతమునకు వర్తము — పూర్వోక్తప్రకారము ధృతరాష్ట్రుడు చెప్పినట్లే నిజశిథిని జెప్పిన భీష్ముడు కోపమునచ్చి యట్లు చెప్పె నని ప్రతివాదులనుట అయ్యుక్తము.

కురుసభనుండి కృష్ణభగవానుడు పాండవులయొద్దకు వెళ్ళి కురు సభావృత్తాంతమును జెప్పనపుడు దుర్యోధనున కెవ్వ రెవ్వ రేయేవిధముగా బోధించిరో వివరించి యుద్ధిష్ఠినునకు దెలిపెను. ఆవిషయము ఉద్యోగపర్వము- 147-148-149 అధ్యాయములలో నున్నది దానిని సంగ్రహించి లక్ష్యణసూరి తనగ్రంథములో నిట్లుచెప్పెను చూడుడు—

భారతసంగ్రహము—

‘కృష్ణస్తు యుద్ధిష్ఠిర మాసాద్య సభావృత్తం వర్ణయితు మాకేభే, మ్మణు రాజ న్నజాతశతో’ సర్వ మపి వక్తవ్యం మయోక్తం, తేన దురాత్మనా న గృహీత మితి నాద్యుతం, కింతు ‘తాత దుర్యోధన! మమేదం పితృం రాజ్యం మదుపేక్షయా విచిత్రవీర్యం, తతః పాండవం, తత స్తవ పితరం చాగాత్, మయి స్థితే న కస్యాఽప్యథి స్వాస్త్వం, తస్మా న్మద్వచనా త్పాండవేభ్యో భాగం ప్రయచ్ఛ’ ఇతి న్యాయ వాదిని భీష్మే,

‘యత్ర భీష్మ స్తత్ర దోణః తిష్ఠ పితామహవచసే, తద్వైవ వయం తవాధీనాః’ ఇతి శాస త్యాచార్యే,

‘పిత శ్శాస్త్రవః కోఽయం దుర్యోధనోనామ, త్వయా వర్ధితం కులం నశ్య త్కథ ముపేక్షసే, తదిమం నిగృహ్య స్వయం శాధి’ ఇతి తర్జయతి శ్చత్తరి.

‘వత్ర! కథం గీమాదీ నతీత్య తవ స్వాంతస్త్వం, తేహం వచసి తిష్ఠ. అల మర్థం రాజ్యం సవర్గస్య తవ భోగాయ’ ఇతరున యన్త్యాం మారతి.

‘భద్ర! పూర్వం జ్యేష్ఠే యదా స్థితేఽపి పితూరిష్టతయా కనిష్ఠః పురూ రాజా బభూవ తథా త్వగ్దోషేణ జ్యేష్ఠమపి దేవాపి మతీత్య కనిష్ఠ మస్మత్పితామహం శస్త్రసుమేవ రాజ్యశీః శిశ్రియే పితూనిష్టా హీరాంగో వా న రాజ్యార్హ ఇత్యస్మత్కులమర్యాదా అనేనైవ న్యాయేన మమ రాజ్యం నాభూత్ అభాగిన స్తవాఽర్థ మప్యధికమే

వ, తస్మా చ్ఛామ్యైతావతా ఇతి కలసంప్రదాయ ముఁదిశతి రాజని
ధృతరాష్ట్రే సర్వమేత త్స మూర్ధ ఆకాశభాషిత మివాఽనవధార్య....
... సేనాం నివేశయామాస ||

ఈగ్రంథమునకు సంబంధించిన మహాభారతవచనములు వెనుక
నాయాస్థలములలో నుదాహరింపబడినవి మొత్తముమీద భీష్మాదు
లుగాని, గాంధారీధృతరాష్ట్రులుగాని, పౌరులుగాని, రాజ్యము పాండు
రాజుడే యనియు, నందుచే బాండవులదే రాజ్యాధికారమనియు
సహేతుకముగా జెప్పినారనుట నిర్వివాదము.

పాండవులను వారణావతమునకు దురలోచనముతో బంపద
లచి తనతండ్రితో మాటలాడినపుడు దుర్యోధనుడుకూడ నట్లేచెప్పెను
కనుక రాజ్యాధికారము తనదే యని దుర్యోధనుని యాహవాకాదు.
మరేమనగా-ఎట్లో తనతండ్రిచేతికి చిక్కియన్న రాజ్యమును పాండవుల
కీయకుండ తానే కబళింపవలెనని యాహ, ఇది యంతర్గతవిషయము.
బహిర్గతముగా మాటలాడునపుడు “అప్రదేయం పురా దత్తం రాజ్యం
పరవతో మమ” అని ఈవిధముగా మాటలాడినాడు.

ఇట్టిమాటల నందుకొని దుర్యోధనపక్షపాతులు దుర్యోధనునిదే
రాజ్యమని యెంచి యావద్గ్రంథమునకును అపార్థములు చెప్పసాగిరి.
అది యప్రామాణిక మనియు, ననుపపన్నమనియు నిరూపించియున్నా
ముకాబట్టి ‘కోపమువచ్చి భీష్మును పాండుభూపతిదే రాజ్యమని
చెప్పెను’ అను ప్రతివాదుల వ్రాతకు తోసివేతయైనది.

— ‘పాండుధృతరాష్ట్రుని రాజ్యభాగములు వేరుగానున్నచని ధృత
రాష్ట్ర వాక్యముచే దెలియచున్నదను ప్రసంగము—
తన్ని రాకరణము—

దాయభాగవినిగ్గయములో నిట్లున్నది—“ధర్మజ దుర్యోధనా
దులుపుట్టినతరువాత ధృతరాష్ట్ర డీకిందివాక్యముల బలికినాడు—

“యథిష్ఠిరో రాజపుత్రో జ్యేష్ఠా నః కులవర్ధనః
 ప్రిష్ఠ స్వగుణతో రాజ్యం న తస్మిన్ వాచ్య మస్మి నః ॥
 అయం త్వనన్తర స్తస్మా దపి రాజా భవిష్యతి ॥”

యథిష్ఠిరుడు జ్యేష్ఠుడుగాన స్వగుణముచే రాజ్యమునుబొందెను. అనంతరుడైన దుర్యోధనుడును రాజు కాగలడా? అని ధృతరాష్ట్రుని డడిగినాడు. ఉభయలును రాజులగుట యెట్లన పాండుపుత్రులలో జ్యేష్ఠుడగు ధర్మజుడు పాండుభాగమునకు రాజగుననియు, దనభాగమునకు దుర్యోధనుడురాజగునా? అనియు దీని కర్థమై తీరవలెను. లేకున్న నర్థమే లేదు.

ధృతరాష్ట్రునకు భాగమే యున్నయెడల నయ్యది దుర్యోధనునకు వచ్చునా? అని ప్రశ్న వేయనేల? యందులేని దుర్నిమిత్తకారణమున నట్లడుగనలసివచ్చె నని గ్రహించుచది” (పు 18)

ప్రతివాదులచే పాండుధృతరాష్ట్రులకు గల్గింపబడిన రాజ్య విభాగము ప్రమాణాంతరసిద్ధమై యున్నప్పుడు వారీ ప్రశ్నసందర్భమును దానికి బలకరముగా జూచిన జూపవచ్చునుగాని, ప్రమాణవిరుద్ధమై యున్న వారి విభాగకల్పన కిది ప్రమాణ మనుట యుక్తము కాదు. ధృతరాష్ట్రప్రశ్నము ‘అపి రాజా భవిష్యతి’ దుర్యోధనుడు రాజగునా? అనునది. దీనికి అతడు రాజ్యమును బొందునా! అని యర్థ మనుటకు ఫలలేదు. “రాజపుత్రః యథిష్ఠిరః రాజ్యం ప్రిష్ఠః” అని రాజపుత్రుడగు యథిష్ఠిరుడు రాజ్యమును బొందె ననుటలో రాజ్యప్రిష్ఠ యథిష్ఠిరునకే యని నిర్ధారణ చేయబడినది.

ఇక నీ రాజశబ్దమున కేమి యర్థమో విచారితము—

“ప్రభౌ భూమిపతౌ రాజా క్షత్రియే రజనీపతౌ” అనుకోశమునుబట్టి యచ్చటి రాజశబ్దమునకు భూమిపతి యర్థముగాక పభువని యర్థము. ప్రభువనగా—

“అధిభూ ర్నాయకో నేతా ప్రభుః పరివృథోఽధిపః”

అనుకోశమునుబట్టి ‘ప్రభవతి సమర్థో భవతీతి ప్రభుః’ అను వ్యుత్పత్తిచే నాయకుడని యర్థము. అందుజే నీతడు కౌరవనాయకుడై కులపాలకు డగునా? అని తెలిసికొనుటకై యట్లు ప్రశ్నించెను. కనుకనే విప్రుల సమాధానములో—

“తేఽబ్రువన్ బ్రాహ్మణా రాజన్ విదురశ్చ మహామతిః

యథేమాని నిమిత్తాని ఘోరాణి మచుజాధిప ।

ఉత్థితాని సుతే జాతే జ్యేష్ఠే తే పురుషర్షభ ।

వ్యక్తం కులాంతరణో భవితైవ సుత స్తవ । ” (ఆది-౨ 115)

నీవుతుని జన్మకాలమందలి దుర్నిమిత్తములనుబట్టి జూడగా నీతడు తప్పక కులాంతకు డగునని చెప్పబడినది

రాజ్యమును బొందునా? అని ప్రశ్నతార్పర్యమైన యెడల ప్రతివాదిమతప్రకారము ధృతరాష్ట్రుని రాజ్యమును, తరువాత పాండవుల రాజ్యమునుగూడ పొందుననియే జెప్పవలసియుండ దానికేమియు సంబంధములేకుండ సమాధానము చెప్పట అసంగతముకాదా! కనుక ప్రతివాదులు చెప్పిన యర్థములో ప్రశ్నోత్తరమురముల కానుగుణ్యము కేకపోవుటవలన నది యపార్థము. అందుచేత వారివారిత పరాస్థమైనది.

—: “రాజ్యము ధార్తరాష్ట్రులకును, పాండవులకునుగూడ పితృస్థమని భీష్ముడు చెప్పె” నను ప్రసంగము—తెన్నిరాకరణము :—

దాయభాగవినిర్ణయములో నట్లున్నది— “రాజ్య ముభయు లకునుగూడ సమముగా బిత్రియమైన దని భారతమే స్పష్టముగా చెలుపుచున్నది. సకలధర్మవేత్త యగు భీష్ముడే యారహస్యమును విడగొట్టినాడు ఆతడు ప్రప్రళమంబుననే దుర్యోధనునకు బుద్ధులు చెప్పటలో నీకిందివాక్యములను ఒలికియన్నాడు—

“దుర్యోధన యథా రాజ్యం త్వ మిదం తాత పశ్యసి ।

మమ వైతృక మిత్యేవం తేఽసి పశ్యస్వి పాండవాః ॥

యది రాజ్యం న తే పాప్తాః పాండవేనూ యశస్విః ।

కుర ఏవ తవాఽపీదం భారతస్యాఽపి కస్యచిత్ ।

అథ ధర్మేణ రాజ్యం త్వం పాప్తవాన్ భరత్వథ ।

తేఽపి రాజ్య మనుపాప్తాః పూర్వ మేవేతి మే మతిః ।

దుర్యోధనా! ఈరాజ్యము నీపైతృక మని నీవెల్లు తలచు చున్నావో యట్లే మూపైతృకమని పాండవులునుదలచుచున్నారు. రాజ్యము పాండవులకు బ్రాప్తింపనియెడల నీకు మాత్ర మెట్లు లభించినది. ధర్మముచేతనే నీకు రాజ్యపాప్తి కలిగినది. అట్లనే వారికిని గలిగినది;

ఈవాక్యములవలన నీరాజ్య ముభయులకునుగూడ పైతృకము గానే చెందినట్లును ఉభయులునుగూడ ధర్మముచేతనే పొందినట్లును విస్వప్రముచున్నది" (పు 19)

ఈభీష్మపదేశ మెప్పుడు జరిగిన దనగా ధర్మజుడు యువరాజు చేయబడినతరువాత వారణావతమునకు పాండవులకు బంపివేసినపిమ్మట నచ్చట దుర్యోధనకృతమైన ముప్పుముడి తప్పించుకొని వారు కృమ మున దుండపురమునకు జేరి ద్రోణదీవివాహము జేసికొని యచ్చటనే యుండగా వారిని రప్పించి, వారి రాజ్య మిచ్చి కలుపుకొని వారితో విరోధము మోసి సఖ్యముగా నుండుమని బాంధవుల సందర్భములో జరిగినది.

అసలు రాజ్యమునుగూర్చి ప్రతిపాదుల మత మేమనగా— రాజ్యాభిషిక్తుడు ధృతరాష్ట్రుడే; ప్రతినిధి పాండరాజు; మూలరాజ్యము ధృతరాష్ట్రునిది; ధృతరాష్ట్రుడ తమైన సంపాదితరాజ్యము పాండరాజుది; ధర్మజుడు యువరాజుగా జేయబడినది యీ పాండరాజభాగమునకే. అని.

ఇట్టిస్థితిలో భీష్మవాక్యములుగా జూపబడిన గ్రంథమునందలి ప్రథమశ్లోకములో "ఇదం రాజ్యం మమ పైతృక మితి త్వం యథా

పశ్యసి, నవం మమ పైతృక మితి తేఽపి పశ్యన్తి' అనునపుడు 'తేఽపి కిం పశ్యన్తి' అను కర్మాకాండలో 'ఇవం రాజ్యమ్' అనునదే కర్మగా నవ్యుంచును. అంతిమకాని నీభాగమును నీ వనుకొనుచున్నట్లు వారి భాగమును వారనుకొనుచున్నారు. అని యర్థము వర్ణించుటకు వీలు లేదు. పాండవులగాఢాష్ట్రులకు రాజ్యభాగములు వేరుగా నున్నవనుట గ్రంథవిరుద్ధమనికూడ నిరూపించియేయున్నాము. ఇప్పుడు దుర్యోధను డేరాజ్యము నా పైతృక మనుకొనుచుండెనో, ఆరాజ్యమే మా పైతృక మని పాండవు లనుకొనుచున్నారని చెప్పి నని యర్థము.

ఇది రహస్యమును విడగొట్టినా డన్న భీష్ముడు అవిధ క్షమై యున్న రాజ్యమునుగూర్చి చెప్పినట్లా? లేక విధ క్షమైయున్న రాజ్యమునుగూర్చి చెప్పినట్లా?

ప్రథమపక్షములో, ప్రతివాదిమతప్రకారము రాజ్యాభిషిక్తుడు ధృతరాష్ట్రుడు గనుక దుర్యోధనున కది పైతృక మగును (హక్కు కలదగును) గాని పాండవులకు పైతృకముగాదు.

విధ క్షరాజ్యమునుగూర్చి చెప్పి నను పక్షములో ధృతరాష్ట్ర రాజ్యము దుర్యోధనునకును, పాండరాజరాజ్యము పాండవులకును పైతృక మగునుగాని యేయొకరాజ్య మిరువురకును పైతృకము గానేరదు.

ఇక ధృతరాష్ట్రరాజ్యము పాండవులకుగూడ పైతృకము గాకున్నను, ధృతరాష్ట్రదత్త పాండరాజరాజ్యముమాత్రము ధృతరాష్ట్రుని దానము చెల్లదనియో, అది పాండరాజు యావజ్జీవితానుభవమునకుమాత్రమే అనియో తగవులాడుపక్షములో దుర్యోధనునకుగూడ పైతృకము కాదునుగనుక విధ క్షరాజ్యపక్షములో నా భీష్మక్తి సరిపడుననురా?

అప్పడైనను ధృతరాష్ట్రదత్తము యావజ్జీవితమే యైనయెడల నది దుర్యోధనునకే పైతృక మగును. అది పుత్రపౌత్రసారంపర్యముగా జెడునట్టి దయినపుడు పాండవులకే పైతృక మగును. ఉభయులకును

బైత్తుక మగుట విరుద్ధము. అపై ధృతరాష్ట్రదత్తము పాండవులకు జెందునట్టి దగునో కాదో నిర్ధారణచేసి చెప్పవలసిన భీష్మును తేల్చి చెప్పక నీవనుకొనుచున్నట్లే వారును అనుకొనుచున్నారని చెప్పట విరుద్ధము. కనుక ప్రథమశ్లోకము అసంగత మగుచున్నది.

‘రాజ్యము పాండవులకు బ్రాప్తింపనియెడల నీకు మాల్య మెట్లు లభించినది?’ అను ద్వితీయశ్లోకముగూడ విరుద్ధమే.

అవిధ క్రమో విభక్తమో అయి యుండి పాండవులకు బ్రాప్తిం పనట్టి ధృతరాష్ట్రరాజ్యము దుర్యోధనునకు లభింపకపోవు తేమి! “అథ ధర్మేణ రాజ్యం త్వం ప్రాప్తవాః” అను తృతీయశ్లోకములోని ‘అథ’ శబ్దము ప్రశ్నార్థకము. అంచే నీకు రాజ్యప్రాప్తి ధర్మముచేత లభిగనా! వారికిని బూర్వమే కలిగినది. అని దాని కర్థము. “ధర్మము చేతనే నీకు రాజ్యప్రాప్తి కలిగినది. అట్లే వారికిని గలిగినది” అని వారు వ్రాసిన యర్థము సరియైనది కాదు. వారు వ్రాసినట్లు చూచి నయెడల ధర్మము చేత దుర్యోధనునకు బ్రాప్తిందిట్లు రాజ్యము పూర్వమే పాండవులకు ధర్మముచే బ్రాప్తించిన దనుట విరుద్ధమే.

వారికి బూర్వమే ప్రాప్తించిన దనుటలో ధర్మజానకు జరిగిన యావరాజ్యాభిషేకము, దుర్యోధనుని పుట్టుకకు బూర్విము జరిగిన పాండుర జరాభ్యాభిషేకము స్ఫురింపజేయబడినది.

ప్రతివాదులు వర్ణించిన భీష్మవాక్యతాత్పర్యమునుబట్టి యాశ్లో కము అసంగతము లగుచుండుటచే నాశ్లోకములనుజూపి యీరాజ్యము ధర్తరాష్ట్రులకును, పాండవులకును సమముగా చిత్వీయమైన దనుట యను, ఈరహస్యమును భీష్ముడే విడగొట్టినా దనుటయును ప్రతి వాదుల కయుక్తము.

ఇక పాండురాజరాజ్యవాదు లాభీష్మవాక్యతాత్పర్య మెట్లు వర్ణింతురో వినుడు—

రాజ్యాధికారము పొందవులదే యని దుర్యోధనధృతరాష్ట్రులే తమ పరస్పరప్రసంగములలో జెప్పకొని యున్నట్లు సంస్కృతాంధ్ర భారతములవలన దెలిసిన విషయమే. కనుక రాజ్యాధికారమును నిర్ణయించుటకై యీ భీష్మోపదేశము కాదు.

మరేమన:-రాజ్యాధికార మెవరిదైనను ఒకరాజుకుటుంబము లోనివారందరును అనుభవయోగ్యత కలవారే యని శాస్త్రసమ్మతము. గనుక నీపైతృకమై నీకనుభవయోగ్యమైనట్లు వారి పైతృకమై వారికిని అనుభవయోగ్యమే అయినది. మీరందఱే కేకుటుంబమునకు జెందినవారు కాదా అనియు, అనుభవవిషయమైగాని అధికారవిషయమైగాని వారికి లేని యర్హత నీకేమి కలదో చెప్పు మనియు బోధించుట కీయపదేశము.

రాజ్యత్వస్థలలో పాండవవైరియై వారు రాజ్యమనుభవింపకుండుటకు దుర్యోధను డనేకప్రయత్నములు చేయుచున్నాడు. అట్టి దుర్యోధనునకు, నీవలె వారు మూత్ర మిరాజ్యమనుభవింపదగరా? అనియు, వారియందు లేని యర్హత నీయందేమున్నదనియు, వారిని సరికొరెంచుటకు హేతువు నీవేమి చెప్పగలవనియు, మండలించుటకుగాను భీష్ముడేయపదేశ మారంభించి దుర్యోధనాభిప్రాయోద్ధాటనపూర్వకముగా నీకు గల రాజ్యనుభయోగ్యత వారికి లేకపోలేదని యిటు లాశ్లోకత్రయముతో నిరూపించెను.

దుర్యోధనా! ఈరాజ్యము నాపైతృకము గనుక నాకనుభవయోగ్యమనుకొనుచుంటివా? వారును ఇదిమాపైతృకముగనుక మాకనుభవయోగ్యమనుకొనుచున్నారు. అని ప్రథమశ్లోకముచే జెప్పెను. ఈచెప్పటలో రాజ్యముభయలకు బైతృక మగుటవలన మీరందఱే కేకుటుంబములోనివారుగనుక ననుభవయోగ్యత సమానమే యనుట భిన్నతాత్పర్యము.

ఇక ద్వితీయశ్లోకము—పాండురాజునకు షేత్రజులు పాండవులు. ధృతరాష్ట్రానికొరసుడను నేను కాబట్టి వారికి లేని యర్హత రాజ్యపాప్తివిషయమై నాకే కలదు. షేత్రజులైనట్టి పాండవులకు రాజ్య పాప్తి లేనేలేదు. అని నీవందువా?

“యది రాజ్యం న తే పాప్తా : పాండవేయా యశశ్విస :

కుత ఏవ తవాపీదం భారతస్యాఽపి కస్య చిత్ ॥

షేత్రజులకు నీవన్నట్లు రాజ్యపాప్తి లేకుండినచో “కస్యచిత్ భారతస్యేదం తవాపి కుఠిః” ఒకానొకభరతవంశోద్భవుడగు విచిత్రవీర్యుని యీరాజ్యము నీకుమాత్ర మెట్లుపాప్తించును.

ఆవిచిత్ర వీర్యుని షేత్రజుడే నీతండ్రి. షేత్రజునకు రాజ్యపాప్తి లేదాయె. మరి నీసిద్ధాంతమునబట్టి నీతండ్రికే పాప్తించని రాజ్యము నీకు పాప్తించు టెట్లు? అని తాత్పర్యము.

ఇక తృతీయశ్లోకము—నాతండ్రి షేత్రజు డయినను షేత్రజు నకు రాజ్యపాప్తి శాస్త్రీయమే కనుక నాకు రాజ్యము ధర్మముచేతనే పాప్తించిన దని నీవందువా?

“అథ ధర్మేణ రాజ్యం త్వం పాప్తవాః భరతవర్షభ ।

తేఽపి రాజ్య మనుపాప్తాః పూర్వమేవేతి మే మతిః ॥

అట్లైతే న యాధర్మమునబట్టి వారును పూర్వమే రాజ్యమును బొందినారు. నాకు రాజ్యము పాప్తించినదని నీవిప్పుడనుచున్నావుగాని పూర్వము యువరాజునపుడే ధర్మజునకు రాజ్యము పాప్తించినది. నీవు పుట్టక పూర్వమే రాజ్యాభిషిక్తు డయిన పాండురాజునకు పాప్తించినది. అట్టివారిని నిరాకరించి యీరాజ్యమును నీవాక్రమించుట యేమి యుక్తము? అని తాత్పర్యము. దీనిచేత రాజ్యాధికారము పాండవులదే యని సూచించబడినది. అనుభవయోగ్యతయే నీకు గలదని ప్రథమశ్లోకముచే జెప్పబడినది. కనుక ప్రతివాదులు చెప్పిన యర్థములో దటస్థించిన విరోధము లిప్పు డాశ్లోకములకు లేవు. ఉద్యోగప

ర్వములోని పూర్వోక్త భీష్మాదివచనములకుగూడ విరోధము లేదు. పూర్వోక్త పారవాక్యములకు దుర్యోధనశృతరాష్ట్రుల పూర్వోక్తవాక్యములకుగూడ విరోధములేదు.

ఈభీష్మవచనతాత్పర్యమును మనములో బెట్టకొనికాబోలు “మారవాక్యము” అను తనగ్రంథములో దుర్యోధనశ్రీకృష్ణుల వాక్యోపవాక్యములుగా భాసమహాకవి యిట్లు వ్రాసియుండెను—

దుర్యోధనః— కథం కథం దాయాద్య మితి

“వనే పితృవ్యో మృగయాప్రసంగతః

కృతాపరాధో మునిశాప మాప్తవాన్ ।

తదాప్రభృత్యేవ సదారనిస్సృహః

పరాత్మజానం పితృతాం కథం వ్రజేత్ ॥

వాసుదేవః—పురావిదం భవంతం శృచ్ఛామి—

“విచిత్రవీర్యో విషయీ విపత్తిం

క్షయేణ యాతః పున రంబికాయాః

వ్యాసేన హతో ధృతరాష్ట్ర ఏష

లతేత రాజ్యం జనకః కథం తే ॥ ౧

ఇచ్చట దుర్యోధనడు చెప్పిన దేమనగా, మునిశాపమున్న బొంది భార్యసంబంధమును విసర్జించియున్న పాండురాజు, క్షేత్రజులగు పాండవులకు పిత కానపుడు వారికెట్లు దాయాద్యము, అని.

అపై కృష్ణభగవాను డన్న దేమనగా, విచిత్రవీర్యుడు గతించిన తరువాత క్షేత్రజుడై బిడ్డించిన నీతండ్రికి నీవన్నట్లు పిత కానట్టి విచిత్రవీర్యుని రాజ్యమును నీతండ్రియెట్లు పొందగలుగును, అని.

ఇట్లు పరిశీలించగా పాండవులరాష్ట్రులకువేరువేరురాజ్య భాగము లున్ననియు, పాండవులకును ధార్మరాష్ట్రులకును ఆయాభాగ ములకు సమానముగా రాజ్యాధికారము కలదనియు, భీష్మ వాక్యములే దీనికి ప్రమాణములనియు వ్రాసినది, పరాస్తమయినది.

— “పాండవుల కర్ధరాజ్య మిమ్మనియు, నది వారికి పితృంశ
మనియు, క్షిప్రుడు దుర్యోధనునితో జెప్పినాడు. ఇంత
కంటే నేమి ఋజువు కావలెను?” అనుప్రసంగము —
తన్ని గాకరణము—

దాయభాగవినిర్ణయములో నిట్లున్నది—

1. “నచాపి తేషాం వీరాణాం జీవతాం కురునందన
పితృంశ శ్శక్య ఆదాతు మపి వజ్రిభృతా స్వయమ్ ||
అధర్మేణ విరస్తాశ్చ తుల్యే రాజ్యే విశేషతః |
యది ధర్మ స్వయా శార్యో యది కార్యం ప్రియం చ మే |
క్షేమం చ యది కర్తవ్యం తేషా మర్థం ప్రదీయతామ్ ”

పాండవులు జీవించియుండగా వారి తండ్రిభాగమును నాకొనిం
చుకొనుట కిందునికై నను శక్యము కాదు... వారికి నర్ధరాజ్య మిమ్ము
అని స్పష్టముగా జెప్పియున్నాడు. ఈయర్ధరాజ్యము పితృంశము
(తండ్రిభాగము) అనికూడ జెప్పియున్నాడు ఇంతకంటే నేమి ఋజువు
కావలెను?” (పు-20)

2. ఈవాక్యములు వినినతరువాత ధృతరాష్ట్రుడు—

“యథైవ మమ పుత్రాణా మిదం రాజ్యం విధీమతే |
తథైవ పాండుపుత్రాణా మిదం రాజ్యం న సంశయః ||”

ఈరాజ్యము నాపుత్రుల దెట్లయియున్నదో యట్లే పాండు
పుత్రులదియును నైయున్నది. సంశయములేదు. అని చెప్పినాడు.

3. గాంధారి దుర్యోధనునకు జేసిన బోధలోగూడ నిట్లు చెప్ప
బడియున్నది —

“ప్రియచ్ఛ పాండుపుత్రాణాం యథోచిత మురిందమ |

అల మర్థం పృథివ్యాస్తే సహమాత్యస్య జీవతుమ్ ||”

దుర్యోధనా! పాండుపుత్రుల కేది యుచితమో యది మిమ్ము.

అని చెప్పినది. ఆయుధితభాగ మేదనిన- నీకర్ధరాజ్యము రాజును, అని తెలుపుటచేత వారికి నీయదగినది యర్ధభాగ మని తేలినది. ఆయర్ధరాజ్యము వారి యంత మనకూడ నీ క్రిందివాక్యములో గాంధారి చెప్పినది—

“స్వ మంశం పాండుపుత్రేభ్యః ప్రదాయ భరత్వథ |”

పాండవుల స్వభాగమును వారికిచ్చి యనుటచే వారికి రాదగినది యర్ధరాజ్యమే యని తేలుచున్నది” (పు 21)

ఈమూడంతములను బరీక్షింతము— ప్రథమాంతములోని భీష్మ వాక్యములో ‘తేహ , తోష్లోఁశః’ అనియుండెనని పాండవుల తండ్రి భాగము కురురాజ్యముకంటె వేరుగా నున్నట్లు ప్రతివాదులు భావించు చున్నారు.

ఈభీష్మపదేశ మెప్పటిదనగా— ద్రౌపదీవివాహము జేసికొని పాండవులు ద్విపదపురమం దున్నసమయమున వారిని రప్పించి యర్ధరాజ్య మిచ్చి యాదరింపవలసినదని చెప్పి సందర్భములోనిది. “మర్వో ధన యథా రాజ్యం త్వ మిదం తాత వశ్యసి” అనుచు జెప్పబడినట్టియు, పూర్వము చెప్పింపబడినట్టియు ఆదవర్వము 203 ఆశ్వాసము లోని గ్రంథమున కుత్తరగ్రంథమే యిది.

యీరాజ్యవిభాగప్రసక్తి యిప్పుడు సంభవించినదేకాని యీ తకు బూర్వ మేమియు లేదు. పాండురాజకాలములోగాని ధర్మజుని యావరాజ్యకాలములోగాని రాజ్యవిభాగమై యున్నట్లు ప్రమాణవచన మేమియు లేదు. ప్రతివాదులుమాత్రమున్నట్లు కల్పించివారు. ఆకల్పన ప్రమాణవిరుద్ధము. ఏమనగా—

యవరాజై యున్న యధిష్ఠితునకు రాజ్యాభిషేకము జేయుదమని పూర్వోక్తిరహస్యలోచనము చేయునపుడు పాదులు—

“సహి భీష్మం శాన్తనవం ధృతరాష్ట్రం చ ధర్మవిల్”

సపుత్రం వివిధై ర్భౌగై ర్యోయిజవ్యతి పూజయన్ ||

భీష్మధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రులను యధిష్ఠిరుడే పూజింపుచు వారికి వివిధభోగములను కల్పించును. అని యాలోచించిరి.

ప్రతివాదిమతప్రకారము ధృతరాష్ట్రుని కురురాజ్యముకంటె పాండుభూపతి రాజ్యము విభిన్నమైయుండి దానికే ధర్మజుడు యువరాజుగా జేయబడి యుండి దానికే యిప్పుడు మహారాజుగా జేయబడుటకు పౌరు లాలోచించినపక్షములో కురురాజ్యము నాశ్రయించి యున్న ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రుల భోగభాగ్యములకు ధర్మజుని యవసర మేమున్నది? ఏకరాజ్యమే యగుటచేతను, దానికి యువరాజైన ధర్మజుడు మహారాజగుచుండుటచేతను, ధృతరాష్ట్రాదుల భోగభాగ్యములు ధర్మజుని యధీనము లగు నని పౌరు లాలోచించినారు. కనుక ప్రతివాదుల రాజ్యవిభాగకల్పన పారవ్యాపిరుద్ధము, సంస్కృతాంధ్రభారతములలోని పూర్వోక్తదుర్యోధధృతరాష్ట్రపరస్పరప్రసంగవిరుద్ధము.

ఉద్యోగపర్వములో వెనుకజూపబడిన గాంధారిధృతరాష్ట్రాది వాక్యములకు విరుద్ధము.

కనుక దుష్పదపురమునుండి పాండవులు రప్పింపబడునంతవరకును రాజ్యవిభాగము జరుగనే లేదు. దుర్యోధనుని పోరు దీర్చుట కిప్పుడుమాత్రము విధజింప నేచి భీష్ముడు వారి కర్ధరాజ్య మిమ్ముని చెప్పెను వారికి సిత్వీమైన యంశమది అనిచెప్పెను. అప్పుడు దోగ్గాచారులుకూడ—

“మమాప్యేషా మతి స్తాత యా భీష్మస్య మహాత్మనః ।

సంవిధజ్యస్తు కౌన్తేయా ధర్మ ఏష సనాతనః । ” (ఆది-అ 204)

భీష్ముడు చెప్పినట్లు పాండవులకు విధజించి యిచ్చుట నాకును సమ్మతము ఇది సనాతనధర్మము అని చెప్పెను

పాండవుల కర్ధరాజ్య మిమ్ముని యని వారికి సిత్వీమైన యంశమని చెప్పిన భీష్ముడు మిగిలిన యర్ధరాజ్యము నీకు సిత్వీమైన యంశ

మని దుర్యోధనునితో జెప్పలేడు. తాత్పర్య మేమనగా:- దుర్యోధనునకు విడువబడిన యర్ధరాజ్యము పాండవుల యర్ధరాజ్యమువలె సర్వాధికారములు గలది కాదనియు, యావజ్జీవోపభోగ్యమే యనియు సూచించుటే యని గ్రహించవలయును.

తృతీయాంశములో పృథివాదు ల దాహరించిన గాంధారివాక్యములో “అల మర్ధం పృథివ్యా స్తే సహమాత్యవ్య జీవితమ్” దుర్యోధనా! సపరివారముగా నీవు జీవించుట కర్ధరాజ్యము ‘చాలును అని చెప్పబడుటచేత దుర్యోధనాదులకు జీవనార్థము విడువబడినదే యర్ధరాజ్యమని గాంధారి స్పష్టపరచి మే యున్నది. అట్లు కౌరవుల కుపభోగార్థమై యుక్తభాగము విడువబడినది కనుక మిగిలిన భాగమే పాండవులు విరిగిపోయినది కనుక పాండవుల భాగము పాండవుల కిమ్మని యద్ధోద్యుక్తుడగు దుర్యోధనునకు బోధించిన గాంధారి మాట, పాండవుల యావద్రాజ్యాధికారమునకు విరోధించునది కాదు ఇక ద్వితీయాంశములో—

“యదైవ మమ పుత్రాణా మిదం రాజ్యం, తదైవ పాండు పుత్రాణా మిదం రాజ్యమ్” అను వాక్య ముభయులకును రాజ్యమొక్కటే యనియు, దుర్యోధనాదులతో దుల్యమైన యనుభవ యోగ్యత వారికి లేకపోలేదనియు, వారిని రప్పించి రాజ్య మీయవలయుననియు వెల్లడించుచున్నది కనుక నదికూడ పాండవుల యావద్రాజ్యాధికారమునకు విరోధించునది కాదు.

ఇచ్చట నర్ధరాజ్య మనియు, సంశయమనియు నుగియుటచే పాండవులంతమాత్రమునకే అర్హు లని భ్రాంతిపడరాదు. యావద్రాజ్యమునకును పాండవు లర్హులే అయియున్నను ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రాదుల పోషణభారము వారిదే యగుటవలన కౌరవగణోపభోగార్థమై యర్ధరాజ్యము విడిచిపెట్టబడిన దని తెలిసికొనవలయును.

దీనిచేత పృథివీదుల వాతలో—

“అంశ మనగా భాగమని యర్థముగాని యంతయు నని యర్థము కాదు. మరియు భాగవతములో దాయపదము వాడిబడియున్నది. తృతీయస్కంధములో—

“అజాతశత్రోః పృథియచ్చ దాయమ్ |”

దాయమనగా ‘పంచుకొనదగిన తండ్రి సొత్తు’ అని శబ్ద రత్నాకరము. కానపాండవులు అంశమనకుమార్యమేయస్థులని భారత భాగవతములు నొక్కి చెప్పుచున్నవి” (పు24).

అను విషయము పరాస్తమైనది. దాయశబ్దమున కర్థము భాగవతవ్యాఖ్యానముగు వంశిధర్మములుగా నిట్లున్నది—

..దాయంస్యప్రాప్తియోఽపి శత్రుధనమ్” అని.

విజ్ఞానేశ్వరీయములో నిట్లున్నది—

“దాయశబ్దేన యద్ధనం స్వామిసంబంధాదేవ నిమిత్తా దన్యస్య స్వం భవతి తమచ్యతే” అని.

ఏధనము ధనస్వామిసంబంధమును బట్టి యన్యునకు సొత్తుగుచున్నదో ఆధనము దాయ మనబడు నని దీనియర్థము. పంచుకొనినపుడే దాయ మగు నని లేదు. కనుక పాండుభూపతి రాజ్యము పాండవులకు బ్రాప్తించిన పితృధనమై దాయమైనది. అందుచే భాగవతము పాండవుల యావద్రాజ్యర్హతకు ఎంతమాత్రము విరోధించుటలేదు. సరికదా పాండవుల కారాజ్యము పితృపితామహపరంపరాగతమనియే చెప్పుచున్నది. చూడుడు—

“తతో యధిష్ఠిరో గత్వా సహ కృష్ణా గజాహ్వయమ్ |

పితరం సాంత్యయామాస గాంధారీం చ తపస్వినిమ్ ||

పితౄ చానుమతో రాజా వాసుదేవానుమోదితః |

చకార రాజ్యం ధర్మేణ పితృపైతామహం విభుః ||” (స్క-1-౨9)

ఇట్లుపరిశీలించగా అర్ధరాజ్యమే పాండవులకు పితృంశమని భీష్మాదులు చెప్పినా రను ప్రితివాదుల వ్రాత పరాస్తమైనది.

—“పాండవపక్షపాతి యగు శ్రీకృష్ణుని మూతమే అర్ధ భాగముకొరకై యున్న” ధనుస్రసంగము-
తన్నిరాకరణము.

దాయభాగవినిర్ణయములోనిట్లున్నది-“వారిమాటలను వీరిమాటలను దీసికొననేల! పాండవపక్షపాతియగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ యొక్క మాత్రమే అర్ధభాగముకొరకై యున్నది.

మొదట నర్ధరాజ్యము బుచ్చుకొని ఖాండవప్రస్థమునకు పాండవులు చనినపుడు కృష్ణుడుగూడనుండినాడు. అప్పుడే యభ్యంతరమును జెప్పలేదు. ధార్తరాష్ట్రసభలోగూడ “అర్ధం ప్రదాయ పార్థేభ్యో మహతీం శ్రియ మాపుషి” అనియే ప్రసంగించియే యున్నాడు.

పాండవు లెన్నడును రాజ్యమంతయును మాకు రావలయునని వాదించియుండలేదు. వారి పక్షమున ప్రసంగములు జరిపిన శ్రీకృష్ణాదులును రాజ్యమంతయును బాండవులకు రావలయు నని వాదించియుండలేదు. ఉభయపక్షములవారునుగూడ బాండవుల కర్ధరాజ్యము రావలయు ననియే వాదించియుండిరి.

దీనిబట్టి తమచేతను తమతండ్రిచేతను సంపాదితమైనదానిని మాత్రమే వారు కోరుకొనుచున్నారను భావము తేలుచున్నది.”

(పు21-24)

ప్రితివాదులకిచ్చట పూర్వవత్తాత మొకింత తెలుపుచున్నాము. రాజ్యాధికారులకుపాండవుల కేధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రాదిపాక్షికావశ్యకత శాస్త్రాక్రమై యుండుటను బట్టియు, ధృతరాష్ట్రుని కుటుంబములో పుత్రులేమి వారిభార్యలేమి వారి సంతతియేమి వందలకొలది యుండు

టనుబట్టియు, దుర్యోధనుడు పాండవద్రోహియై యుండుటనుబట్టియు, న్యూనాధికభావమును బరిశీలింపక అర్థభాగమును దుర్యోధనాధీనముగ నుంచి యర్థభాగమేపాండవుల కిచ్చునట్లు భీష్ముడు చేసిన నిర్ణయము- శాస్త్రసమ్మతము స్థానసమ్మతము నగుటవలన దానికి కృష్ణభగవాను డభ్యంతరము జెప్పక సమ్మతించెను. ఆయర్థభాగముగా ధృతరాష్ట్రునిచే ఖాండవప్రస్థ మీయబడినది. అది సస్యశూన్యప్రదేశమని వెనుక జెప్పబడినది. అచ్చట సర్వాతిశాయియైన యింద్రప్రస్థ మను పురము ను నిర్మించుకొని పాండవులుండిరి.

తరువాత దిగ్విజయపూర్వకముగా రాజసూయము జరిగినది. ఆతరువాతనే యాపాండ వైశ్వర్యము నపహరింప గఢపత్యూతమును గల్పించి, పాండవుల నాహ్వానింపజేసిన శకునిదుర్యోధనులు పణనిర్ణయము జేయునఘను, ఎవ్వ రోడిపోయినను అరిగ్యాజ్ఞాతవాసములు 13 సంవత్సరములు సక్రిమముగా జేయవలయును. అట్లు చేసినచ్చినమీద వారి రాజ్యము వారు తీసుకొనవచ్చును. అని నిర్ణయించి, కపటము లో వారి నోడించి రాజ్యమునుండి పాండవుల నరణ్యములకు బంపిరి. వారు వనవాసాజ్ఞాతవాసములను యుక్తముగా జరిపినతరువాత దుర్యోధనుడు వారి రాజ్యము వారికియక యుద్ధముజేసి వారిని సంహరింతు నని కూర్చుండెను. ద్యౌతకాలనిర్ణయమనుబట్టి పాండవులకు రావలసినది వారి యర్థరాజ్యమే, దానినే వారికిచ్చి నీవు సుఖంపు మని చెప్పుటకై కృష్ణభగవానుడు, వెళ్ళి ధార్తరాష్ట్రసభలో “అర్థం ప్రదాయ పార్థేభ్యో మహతీం శ్రియ మాపుషహి” అనిచెప్పెను.

ధార్తరాష్ట్రాదులసోపణమునకై కొంతభాగము విడిచిపెట్టబడుటచే ధర్మాత్ములగుపాండవులుగాని, శ్రుకృష్ణాదులుగాని రాజ్యమంతయు రావలయునని వాదింపలేదుగాని యావద్రాజ్యాధిశారము వారికి లేకపోవుటచేగాదని తెలిసికొనవలయును.

అర్థరాజ్యమునే గోరుటనుబట్టి తావన్మాత్రమే వారిరాజ్యమును పక్షములో నేవేని యైదుగ్రామముల నిచ్చినను మేము తుదకు సంతోషింతుమని ధర్మజుడు గోరుటనుబట్టి వారి కర్థరాజ్యాధికారముగూడ లేదని వాదించువారెందు కుండరు?

కనుక శ్రీకృష్ణపరమాత్మయొక్క యర్థభాగమునకైన దూత్యమునుబట్టి యావద్రాజ్యాధికారము పొందవులకు లేదను ప్రతివాదుల వాద పరాస్తము.

—దుర్యోధనుడు కర్ణున కంగరాజ్యమిచ్చి నపుడు పొందవు లాక్షేపింపలేదేమి, అను ప్రశ్నంగను —తన్నిరాకరణము—

దాద్రాభాగవినిగ్లయములో నిట్లున్నది— “ప్రదగ్ధనకాలము నందు కర్ణుడు రాజకామగాన రాజుత్వికగు నర్జునునితో యుద్ధము జేయంగ డను నాక్షేపము రాగా దుర్యోధను డాలోపము పూర్తియగుటకై యాతని న గదేశాధీశునిజేసెద నని జెప్పి తక్షణ మంగ దేశమునకు పట్టాభిషేకము జేసినాడు. రాజ్యము పొందవులదాయె. దుర్యోధనునకం దెంత మాత్రము నశము లేదాయె. అట్టిచో పొందవులుగాని తత్ప్రజమువారుకాని కర్ణున కంగదేశ మిచ్చుటకు నీకధికార మెక్కడనున్నదని యెందుకు బ్రశ్నవేయరై! అనిన నిరుత్తరమగునుకదా!” (పు-14)

ఇటీవల నాకు సమస్తపురాణసాగరమందరాయమానమాసులగు పూజ్యమధ్వాచార్యులవారిచే వ్రాయబడిన “మహాభారతతత్త్వకథనము” అను సంస్కృతగ్రంథరాజ మొకటిలభించినది. ఆగ్రంథము నాచెప్పినదానినే (ధర్మరాష్ట్రునకే పట్టాభిషేకము కావించబడిన దనియు ప తిసిధిగా పొందువు నియోగింపబడె ననియు) సరిగ బలపరచుచున్నది” (పు 21).

పొందవుల కర్థరాజ్య మిచ్చుటకు బూర్వమునను ధర్మజుని

యువరాజుగా జేయుటకు బూర్వమునను ఆకుమారాశ్రమిద్వ్యాపిదర్శనము జరిగినది. అప్పుడు కర్ణున కంగరాజ్య మిచ్చుటకు దుర్యోధనున కేమి యధికార మున్నదని ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదుల నడుగుచున్నాము. ఇంకొకటి—

“అప్రదేయం పురాదత్తం రాజ్యం పరవతో మమ ।

అజ్ఞానాద్వా భయాద్వాపి మయి బాలే జనార్దన ॥ ”

అనుచు పాండవులకు రాజ్య మిచ్చునప్పటికి దాను బాలుడననియు, నజ్ఞాని ననియు జెప్పినట్టి దుర్యోధనుడు అశ్రమిద్వ్యాపిదర్శన కాలమున కతిబాలుడుగదా! ప్రతివాదిమతప్రకారము జూచినను ధర్మజుడు యువరాజుగా జేయబడునప్పటికి బాలుడును, అజ్ఞానియు నగు దుర్యోధను డంగరాజ్యమిచ్చునప్పటి కతిబాలుడుగదా! అతడెట్లిచ్చెను? అనర్హుడై యుండియు ధృతరాష్ట్రముమతి నొందియే దుర్యోధను డిచ్చెనని ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదులు చెప్పితీరవలయును. ఆంధ్రభారతమందామాట చెప్పబడియున్నది. చూడుడు—

“ఎల్లవారును జూడంగ నీక్షణంబ రాజుజేసెద నేనంగరాజ్య మిచ్చి.
వ. అని యప్పుడ భీష్మధృతరాష్ట్రులకుంజెప్పి వాని యచుమతంబున...

అంగరాజ్యంబున కభిషిక్తుం జేసిన”

ప్రతివాదులు ప్రమాణముగా గ్రహించిన ఉద్వాచార్యుల వారి మహాభారతతాత్పర్యనిర్ణయములోగూడ నెట్లున్నదో చూడుడు—

“నిరుత్తరే కృతే కర్ణే భీమేనై వ సుయోధనః ।

అభ్యషేచయ దంగేషు రాజానం పితృమజ్జయా ।

ధృతిరాష్ట్రః పక్షపాతా త్వత్ప్రస్థానవశోఽభవత్ । ”

(అ 18- శ్లో 39)

పక్షపాతబుద్ధిచే పుత్రునకు వశుడై యున్న ధృతరాష్ట్రుని యనుజ్ఞపై యంగరాజ్యమును దుర్యోధను డిచ్చెనని చెప్పబడినది.

దుర్యోధనుడు చెప్పినదానికి బద్ధుడై నమ్మించువాడు ధృతరాష్ట్రుడు. ధృతరాష్ట్రుడు చెప్పినదానికి బద్ధులై సరిపెట్టించువారు పాండవులు కష్టమయినను నష్టమయినను తప్పుయినను బిడ్డయినను ధృతరాష్ట్రుడు చెప్పినదానికి కట్టుబడి శిక్షింపకుండ బ్రవర్తించుట పాండవులకు వ్రతమే ఈసంగతి నాడు ధృతరాష్ట్రునిచే వారణావతము నకు బంపివేయబడు పాండవులను జూచి దుఃఖతులై వెటంబడిన పౌరులతో యుద్ధమిరుడే చెప్పియుండెను—

‘తాం స్తథా వాదిరః పౌరాణ దుఃఖతాణ దుఃఖకర్షితః

ఉవాచ మనసా ధ్యాత్వా ధర్మరాజో యుద్ధమిరః

పితా మాన్యో గురు శ్శేష్టో యదాహ పృథివీపతిః

అశంకమానై స్తతాకర్ష్య మన్మాభి ర్తి రో వ్రతమ్’ (ఆదిపర్వము 145)

అట్టి వ్రతమునుబట్టియే ధృతరాష్ట్రుడు వారణావతమునకు వెళ్ళి యుండుడనగా నెల్లెయని వెళ్ళియుండిరి. మరియొకప్పుడు అర్ధశబ్దము గ్రహించి ఖాండవృక్షము దుండుడని చెప్పగా నట్లే గ్రహించి యుండిరి. మరియొకప్పుడు దుర్యోధనపేరితుడై సుహృద్వ్యూతమునకు రండుని యాహ్వానింపగా నట్లే వచ్చి వ్యూతమునకు సిద్ధపడిరి. ఆవ్యూతములో ధనహానియై, మానహానియై తుద కెటులనో గట్టెక్కి ధృతరాష్ట్రాన్నిజ్జ దీసికొని వెడలిపోవుచుండ దురాలోచనముగల దుర్యోధనునిచే వేధింపబడి మరల పునర్ద్యూతమునకు రమ్మని ధృతరాష్ట్రుడు పంపిన వార్తను ‘ఏహి పాండవ దీప్యేతి పితా త్వాహేతి భారత’ అనుచు ప్రాతిగామి చెప్పగా వెనుకకు వచ్చి పునర్ద్యూతమునకు సిద్ధపడిరి. అంతియకాని దేనిని వారాక్షేపించి యెరుగరు.

ఇంత విశృంభింపి, ఇంత పాశ్వీయు గలిగి ధృతరాష్ట్రాభిప్రాయమునకు ఎన్నడును వ్యతిరేకించి యెరుగని పాండవులు, ధృతరాష్ట్రాభిప్రాయమును బట్టియే జరిగిన య గ్రంథ్యప్రదానము నాక్షేపలేదని ప్రతివాదులు తెలిసికొందురుగాక.

రాజ్యము పాండవులదే. దుర్యోధనున కధికారము లేకమాట నిజమే. అయినను పాండుభూతిచే న్యాయభూతియగు వప్పగింపబడి ధృతరాష్ట్రాధీపమై యున్నది రాజ్యము. ఆధృతరాష్ట్రనియ దు పాండవుల కన్నది యనాధారణమైన ధక్తి ఈ కారణములబట్టి యప్పు డెవ్వరు నాక్షేపింపలేదను సదుత్తరముండుటనుబట్టి “నీకధికార మెక్కడ నున్నదని యెందుకు బ్రశ్నవేయరైరి? అనిన నియత్తర మగునుగదా,” అను ప్రతివాదుల వాగ్ధత ప్రతిహతమైనది.

ఇక ప్రతివాదులు ప్రమాణముగా గ్రహించిన మధ్యాచార్యుల వారి మహాభారతతాత్పర్యనిర్ణయములో ధర్మజుని యావరాజ్యమును గూర్చి తండ్రితో దుర్యోధను నున్నది యెట్లున్నదో చూడడు. 119-

“సంపూర్ణదుర్మతి రసా ధృతరాష్ట్రసూను స్తాతప్యమానహృదయో నిఖిలా న్యహాని దృష్ట్వా శ్రియం సరమికాం విజయంచ పార్థే వ్యాపేద మేత్య పితరం సహ సౌబలేన | జ్యేష్ఠస్య జేఽపిహి వయం హృదయప్రజాతా నార్హత్వమేవ గమితా భవతైవ రాజ్యే | భ్రాతృః కనీయస ఉతాపి హి దారజాతా అన్వైశ్చ రాజ్యపదవీం భవతైవ నీతాః”

వాఖ్యా-హృదయప్రజాతా ఔరిసాః అర్హత్వం యోగ్యత్వమ్, ఉత, కనీయసః కనిష్ఠస్య భ్రాతృః పాండవో, అన్వైశ్చన్యపురుషైః, దారజాతాః క్షేత్రజాః ధర్మాదయః, రాజ్యపదవీం రాజ్యమార్గం యావరాజ్య మిత్యర్థః | భవతైవ త్వయైవ నీతాః ప్రియతాః ॥

“రాజ్యం మహచ్చ సమవాప్యతి ధర్మసూను స్త్వత్త్వేఽధిచానుజబలా త్ప్రసథం వయస్తు |

దాస్తా భవేమ నిజతంతుభిరేవ సాకం

కుస్తీసుతస్య పరతోఽపి లదన్వయస్య ॥

వాఖ్యా-— స ధర్మసూన్వత్త్వః త్వత్ప్రసాదాత్, అథవా అనుజబలాత్ ప్రసథం బలాత్కారేణ వా మహత్ సంపూర్ణం

రాజ్యం సామ్రాజ్యం సమవాప్యతి, నిజతత్తుభిదేవసాకం స్వసంతా
నై రేవ సాకం కున్తిసుతస్య దాసా భవేమ ॥

“నాత్మార్థ మస్తి మమ దుఃఖ మథాతిశుద్ధ
లోకప్రసిద్ధయశస స్తవ కీర్తినాశః ।
అస్మన్నిమిత్త మితి దుఃఖమతో హి సర్వే -
చాచ్చను మర్తు మథనాః కురు చాప్యమహ్నమ్ ॥

వ్యాఖ్యా— ఆత్మార్థం స్వస్య సామ్రాజ్యప్రాప్త్యర్థమ్ ... ..

అనగా జ్యేష్ఠుడవైన నీకు ఔరసులమైనమేము నీచేతనే రాజ్యా
ద్భులము శానింపబడకపోతిమి. కనిష్ఠుడైన పాండురాజునకు ఔత్రిజ
లైనట్టి పాండవులు నీచేతనే రాజ్యపదవిని (యావరాజ్యమును) పొం
దింపబడిరి. ఇక నీయనుగ్రహముచేతను, ఆత్మబలముచేతను వారు
సామ్రాజ్యమును బొందగలరు. మేము ధర్మజునకు దాసులమై
యుందుము. నాకు సామ్రాజ్యప్రాప్తి లేకపోయె నని దుఃఖముకాదు.
మానిమిత్తమున నీకీర్తికి నాశన మని దుఃఖము. నిర్ధనులమైన మేమం
దరము మరణింతుము. అనుజ్ఞనిమ్ము. అని విలపించెను.

ఈవాక్యములలో ధర్మజునకు రాజ్యపదవి నిచ్చుటచేత దనకు
రాజ్యార్హత లేకుండ జేయబడిన దని దుర్యోధనుడు చింతించెనని
యున్నది ప్రతివాదిమత మేమనగా:— మూలరాజ్యము అనగా హస్తినా
పురము రాజధానిగా గల రాజ్యము ధృతరాష్ట్రునిది. సంపాదితరా
జ్యము పాండురాజుది, ధర్మజుడు యావరాజుగా జేయబడినది యా
పాండురాజుభాగమునకే గాని యావద్రాజ్యమునకు గాదు” అని.

వీరి విభాగప్రకారము ధృతరాష్ట్రుని రాజ్యము తనదై యుండ పాండు
రాజుభాగమునకు ధర్మజుడు యావరాజుగా జేయబడినపుడు తనకు రాజ్య
ర్హత లేకుండ జేయబడిన దని యెట్లు చెప్పను? యావద్రాజ్యమున
కును యావరాజుగా ధర్మజుడు జేయబడెనుగనుకనే అట్లు విలపించె నని

చెప్పక తప్పదు. అందుచే ప్రతివాదిమతము మధ్యాచార్యులవారి గ్రంథమునకు విరుద్ధము.

ఇక ధృతరాష్ట్రుడే రాజ్యాధికారి యను తమ వాదమును మధ్యాచార్యులవారి గ్రంథము బలపరచుచున్నదని ప్రతివాదులు వ్రాసిన విషయము నవలోకింపము —

“పెద్దవాడగు నాంబికేయునకే పట్టాభిషేకము కానింపబడియున్నదనియు, నాతడు గుడ్డివాడై యున్నందున నాతని ప్రతినిధిగా నుండి రాజ్యమును సాగించుటకు పాండువు నియోగింపబడె ననియు నేనిదివరకు వ్రాసియుంటిని.

ఈభావమునే మహాభారతతత్పర్యనిర్ణయమును నీక్రిందివాక్యములచే భోధించుచున్నది —

“భీష్మో హి రాష్ట్రే ధృతరాష్ట్రే మేవ
సంస్థాప్య పాండుం యువరాజ మేవ ।
చక్రే తథా పృథ్వి ఇతి స్మ రాజ్యం
చకార నానా వకరో చ్చ పాండుః ॥
భీష్మాంబికేయో క్తిపరి స్సదైవ
పాండు శ్శశాసావని మేకివీరః ।”

భీష్ముడు ధృతరాష్ట్రునే రాజుగాజేసి పాండువును యువరాజుగా జేసినాడు. అయినను గుడ్డివాడగుటచే నాంబికేయుడు వ్యవహారమును నడుపలేదు. పాండువు ధృతరాష్ట్రాజ్ఞానుసారముగా బరిపాలనమును గావించెను. ఈమహాగ్రంథముచే ధృతరాష్ట్రుడేరాజనియు, బాండువు తత్ప్రతినిధి యనియు బాగుగా దేలుచున్నది” (పు 27).

ప్రతివాదులు చూపిన గ్రంథము తమ మతమునకు సంబంధించియుండలేదు. ధృతరాష్ట్రుడు పట్టాభిషిక్తుడని ప్రతివాదులమతము. రాజ్యమందు స్థాపింపబడె నని మాల్యమే చెప్పుచున్న దాగ్రంథము. దానికి పట్టాభిషిక్తుడనియే యర్థమందురేని దేవాపివృతాంతమును

జెప్పునపుడు 'హీనాంగుడని దేవానికి సత్కృతిపేకమును నిషేధించిరి. అట్లే నేనుగూడ హీనాంగుడ నని రాజ్యమునుండి తొలగింపబడితిని'. అని చెప్పిన ధృతరాష్ట్రుని వెనకజూపబడిన వాక్యములకు విరుద్ధమగును. ఇక పాండువు ప్రతినిధి యని ప్రతివాదుల మతము. ఆతడు యువరాజుని వారుచూపిన గృహము చెప్పుచున్నది. ప్రతినిధిని యువరాజుడురా? అదియు నటించును.

ఆగ్రంథములో "అంధ ఇతి స్మ రాజ్యం చకార నాసా" వ్యాఖ్య— ఆహ మన్ధ ఇతి బుద్ధ్యా రాజ్యం న చకార || అని యున్నది. అనగా నేనంధుడ నని యాతడు రాజ్యమును చేయలేదు. 'అకరోచ్ఛ పాండు' పాండువు చేసెను. అని యర్థము. ఆతడంధుడనియే ప్రతివాదిమతప్రకారము పాండురాజు ప్రతినిధిగా నియోగింపబడినపుడు తానంధుడనని ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యమును చేయలేదను మాట కర్థమేమి? అట్లు రాజ్యముజేయని యంధునకు రాజ్యాభిషేక మెట్లు చేయబడినది? అ ధునక గూడ రాజ్యాభిషేకమై యుండ భక్తి శ్రద్ధలుగల ప్రతినిధియొక్క సాహాయ్యముండధృతరాష్ట్రుడురాజ్య మేల చేయలేదు? అంధత్వమునుబట్టి యాతనికి రాజ్యాధికారము లోపించుటవలన రాజ్యము చేయలేదని చెప్పవలయును. కనుకనే రాజ్యాభిషేకముగూడ జరుగలేదని చెప్పవలయు. నిజముగా రాజుకానట్టి జ్యేష్ఠ సోదరుని తాను రాజుగా భావించి రాజగు పాండురాజు ధృతరాష్ట్రాజ్ఞానుసారము పరిపాలించె నని చెప్పవలయును. కనుక ప్రతివాదిమతమునకు మధ్యాచార్యులవారి గ్రంథము సాధకము గాదు. కాబట్టి ప్రతివాదుల వ్రాత పరాస్తమైనది.

—* ధృతరాష్ట్రరాజ్యానర్హతావిషయమై మనుశ్శ్రుత్యాది ప్రమాణప్రదర్శనము *—

జాత్యంధాదులకు దాయగిహణాధికారము లేదనియు, వారు కేవలము అన్నవస్త్రాదు లిచ్చి పోషింపదగినవారనియు మనుశ్శ్రుత్యాదు లుద్ఘోషించుచున్నవి. చూడుడు—

మనుస్మృతి—౮౧.

“అనశ్చోక్తిబహితౌ జాత్యన్ధబధిరా తథా ।

ఉన్మత్తజడమూకాశ్చ యేచ కేచిన్నినియాః ॥

వ్యాఖ్యానపుంసక పతిత జాత్యన్ధ శోత్రవిక లోన్మత్త జడ
మూకాశ్చ యేచ కుణిపంగ్వాదయో వికలేన్ద్రియాస్తే పితౌది
ధనవారా న భవన్తి, కిన్తు గ్రాసాచ్ఛాదనభాగినః ।

“సర్వేషామపి తున్యాయ్యం దాతుం శక్త్యా మనీషిణా ।

గ్రాసాచ్ఛాదన మత్యన్తం పతితో హ్యనం ద్యవేత్ ॥”

వ్యాఖ్యానదేవాహ- సర్వేషామపి సర్వేషామేషాం క్షీణాదీనాం
శాస్త్రజ్ఞేన నికృతానాం యో శక్త్యం స్వేక్త్యా గ్రాసాచ్ఛాదనం
దేయం. అదదత్వాపీన్యతే.

యజ్ఞసమ్యక్మతి—

“క్షీణోఽథ పతిత స్తజ్ఞః పంగు రున్మత్తకో జడః ।

అన్ధోఽచిత్త్యరోగద్యా భర్తవ్యా స్వస్య ర్విరంశకాః ॥

విజ్ఞానేశ్వరీయమ్— పుత్రపౌత్రాంత్యాదిసంసృష్టినాం యద్దా
యగ్రహణ ముక్తం తస్మాదనంద మాహ క్షీణ ఇతి—

ఏతే క్షీణాధయో నిరంశకాః నికృతాజో న భవన్తి కేవలమశనా
చ్ఛాదనేన పోషణీయ భవేయః అథరణా త్పాతిత్యవోషణీపతేషాం
విభాగా త్ప్రాగేవ దోషాగ్రాహ వన శత్రౌ వేదితవ్యం, న పున ర్విభ
క్తస్య విభాగోత్తరికాల మప్యేషభాదినా దోషనిర్హారణే భాగప్రాప్తి
రస్థ్యేవ” ఈవచనములనుబట్టి జాత్యన్ధుడుగు ధృతరాష్ట్రునికు దాయగ్ర
హణమం దధికారిము లేదని స్పష్టమైనది.

మరియు రాజ్యముయొక్క అవిభాజ్యస్థితినిగూర్చియు, రాజ్యాధి
పత్యమునుగూర్చియు శ్రీమదాగ్నియోగముహాభారతాదినచనోదాహ
రణములలో విధాంతమును నిరూపించు యాగ్రాధముల జూడజూడ—
ఏరమితోదయము రాదనితిప)కారిము—

“పుత్రే భ్యో రాజ్యం విభజ్య న దేయమ్ | తథాచ గామాయణే
తై కేయూం పృతి వాక్యమ్ —

“న హి రాజ్ఞ స్సుతా సుర్యే రాజ్యే తిష్ఠన్తి భామిని ।

స్థాప్యమానేషు సర్వేషు మహా నవినయో భవేత్ ॥

తస్మా జ్యేష్ఠేషు పుత్రేషు రాజ్యతన్మాసి పార్థివాః ।

అసజ్య స్త్వనవద్యాంగి గుణవ త్స్వితరేషు చ ॥

తేషు జ్యేష్ఠేషు పుత్రేషు జ్యేష్ఠే ప్యేవ న సంశయః ।

అజ్ఞ స్త్వకలం రాజ్యం న భ్రాతృషు కథంచన ॥

గుణవ త్స్వితరేష్వితి, జ్ఞాయసి దోషసద్భావే కనీయసాం
మధ్యే ఏకస్య కస్యచిత్ రాజ్యదానే గుణవత్త్వం. హేతుత్వేనాపన్య
స్త్వమ్ ॥

జ్యేష్ఠస్యాన్తర్థాదిదోషసద్భావే న రాజ్యభాక్త్వం, తదుక్తం
మహాభారతే — “నాన్ధః కరుణాం నృపతి రనురూప స్తపోధన”

తథా — “ధృతరాష్ట్ర స్త్వచక్షుష్ట్యా ద్రాజ్యం న ప్రత్యపద్యత |
చారశవత్వా ద్విదురో రాజా వాంఛ ర్భభూవ హ ॥ ”

అత్యాన్తస్థ ముపలక్షణం - బధిరమూకపండాదీనాం, తేషాం
గ్రాసాచ్ఛాదనమూత్క్రాంతిత్వేన రాజ్యప్రాప్తిప్రసంగస్యాన్త పృథా
వాత్, యథోక్తం మనునా —

“అనశ్చై క్లీబఃతితౌ జాత్యన్తబధిరౌ తథా ।

ఉన్మత్తఃపక్షమాకాశ్చ యే చ కేచి న్నిర్దియః ॥

సర్వేషా మపి తు న్యాయ్యం దాతుం శక్త్యా మనీషిణా ।

గ్రాసాచ్ఛాదన మత్యన్తం పతితో హ్యదద దృవేత్ ॥”

నిర్దియో వ్యాధ్యాది నోపహతేద్వియః అత్యన్తం యావ
జ్ఞేవమ్ । అన్తర్థాదిదోషేణ కుత శ్చిత్కారణాద్వా త్యక్త రాజ్యానాం
జ్యేష్ఠానాం రాజ్యభావేషి తత్ప్రత్యాణాం రాజ్యం భవత్యేవ యథాన్త
మంజః పుత్రస్యాన్తః సమతిః, ఇవన్తు రాజ్యాభిషేకా త్పూర్వ ముత్ప
న్నస్యాన్తర్థాదిపుత్రస్య! యదా తు కనీయసోఽభిషేకానన్తరం జ్ఞాయ

సోఽంధాదే రారస స్తదా కనీయసోఽభిషిక్తస్యైవ పుత్రాదేః, యథా
పాండుపుత్రస్య యుధిష్ఠిరస్య, నాన్ధపుత్రస్య దుర్యోధనాదేః ॥

తథాచ— మహాభారతే—

“గుణై స్సముదితా దృష్ట్యా పారాః పాండుసుతాం స్తదా ।
కథయాంచక్రిరే తేషాం గుణా సంతస్స భారత ।
రాజ్యస్యాప్తిం చ సంపాప్తం జ్యేష్ఠం పాండుసుతం తథా ॥
కథయన్తి స్మ సంభూయ చత్వరేషు సభాసు చ ।
ప్రజ్ఞాచక్షు రచక్షుష్ట్యా ధృతరాష్ట్రో జనేశ్వరః ॥
రాజ్యం స పాప్తవాన్ పూర్వం స కథం నృపతి ర్భవేత్ ।
తథా శాన్తనవో భీష్మ స్సత్యసన్ధో మహావ్రతః ॥
ప్రత్యాఖ్యాయ పురా రాజ్యం న స జాతు గృహీష్యతి ।
తే వయం పాండవజ్యేష్ఠం తరుణం వృద్ధశీలినమ్ ॥
అభిషించామ సాధ్యగ్న్యం సత్యకారుణ్యవేదినమ్ । ”

తథాఽన్యదపి పారవాక్యమ్—

“తా రాజ్యం పితృతః పాప్తా ధృతరాష్ట్రో న మృష్యతి”

తథా— “రాజపుత్రా నిమా బాలా ధృతరాష్ట్రో న మృష్యతి ॥

వయ మేత దనిచ్ఛామ స్సర్వ ఏవ పురోత్తమాత్ ।

గృహా ని్యహాయ గచ్ఛామా యత్ర గన్తా యుధిష్ఠిరః ॥ ”

తథా— “తత సంవత్సరస్యాన్తే యావరాజ్యాయ పాథివ ।

స్థాపితో ధృతరాష్ట్రేణ పాండుపుత్రో యుధిష్ఠిరః ॥ ”

తాత్పర్యము— “రాజపుత్రు లందరును రాజ్యభాక్తులుకారు. అట్లగుట నీతివిరుద్ధము. కనుకనే మహావీరులు జ్యేష్ఠపుత్రులయందే రాజ్యములను సంక్రమింపజేయుచున్నారు. జ్యేష్ఠునియందు దోషమున్న పుడు కనిష్ఠులలో గుణవంతులయందు రాజ్యమును సంక్రమింపజేయుచున్నారు” అను రామాయణవచనములనుబట్టి రాజ్యము విభజించి సుత్రుల కీయకగినది కాదు.

“అంధుడగుటవలన ధృతరాష్ట్రును రాజ్యమును పొందలేదు. పాండురాజే రాజ్యమును పొందెను” ఇత్యాదిమహాభారతవచనములను

బట్టియు, “జాత్యంధాదులు పితాదిధనభాక్కులు కారు. గానాచ్చాన నాచులనుమాత్రమే యావజ్జీవము బొందదగినవారు” అను మను స్మృతివచనములనుబట్టియు, అంధత్వాదివోషముకల జ్యేష్ఠుడు రాజ్య భాక్కు కాదు.

అంధత్వాదివోషముగాని, కారణాంతరమునగాని రాజ్యప్రాప్తి లేనట్టి జ్యేష్ఠులకు రాజ్యములేకపోయినను, వారిపుత్రులకు అసమంజసుని పుత్రుడగు అంశుమతులకు వలె రాజ్యము ప్రాప్తించును. ఆప్రాప్తించుట—ఆరాజ్యమునకన్య డభిషిక్తుడు కాకపూర్వమే పుత్రుడు పుట్టియు న్నపుడు సంభవించును. కనిష్ఠునకు రాజ్యాభిషేకానంతరము అట్టి జ్యేష్ఠునకు పుత్రులు కలిగినను వారికి రాజ్యము ప్రాప్తించక రాజ్యాభిషిక్తుడైన కనిష్ఠు పుత్రులకేప్రాప్తించును. ఈవిషయమై మహాభారతము లోని పౌరవాక్యాది ప్రమాణములనుబట్టి రాజ్యాభిషిక్తుడైన కనిష్ఠుడైన పాండుభూపతియొక్క పుత్రుడగు యుధిష్ఠిరునకే రాజ్యప్రాప్తి యగుటయు, అంధుని పుత్రుడగు దుర్యోధనునకు రాజ్యప్రాప్తి లేకుండుటయు నిదర్శనము, అని.

ఈవిధముగా మనుస్మృతి, యజ్ఞవల్క్యస్మృతి, వీరమిత్రోదయములనుప్రమాణగ్రంథములు ధృతరాష్ట్రునకును, దుర్యోధనునకును రాజ్యాధికారము లేదనియు, పాండుభూపతికి, తరువాత పాండవులది, రాజ్య మనియు, ధృతరాష్ట్రధార రాష్ట్రులు పోష్యవర్గములోనివారనియు సిద్ధాంతమును ప్రదర్శించియున్నది, యాసిద్ధాంతమునే ప్రతివాదిప్రసంగనిరాకరణపూర్వకముగా మహాభారతవచనములతోగూడ నిరూపించియున్నాము. దేవీభాగవతశ్రీమద్భాగవతవచనములతోగూడ నిరూపించియున్నాము. కనుక ధృతరాష్ట్రుడు రాజును, దుర్యోధనుడు మూలరాజ్యమున కధికారియనుచు జేసిన ప్రతివాదుల కోలాహలము ప్రతిహతమైనది.

ఇప్పుడు దుర్యోధనశ్రీకృష్ణాదుల వాదస్వరూపమును పూరి
వాడు లెట్లు ప్రదర్శించిరో చూచుడు—

“ధర్మజుడుగాని, యతని యాపులుగాని రాజ్యమంతయును
దమకు రావలయు నని వాదించియుండలేదు. దుర్యోధనుడు
మాత్రము రాజ్యమంతయు దనది యనియును, బాండవులకు
భాగము లేదనియును, ధర్మజుని యువరాజు చేయుట (అర్థమున
కై నను) తగదనియు, దన యజ్ఞానదశలో నట్లానర్పబడినదిగాన
దానందులకు బాధ్యుడు గాడనియు మొదటినుండి చివరదనున
వాదించియున్నాడు.

రాజ్య మవిభాజ్యమనియు, నయ్యది పెద్దవాడగు తనతండ్రికి
జెంది తరువాత దనకు వచ్చిన దనియు, బ్రతినిధిగా నుండి పాం
డువు సంపాదించినదికూడ మూలరాజ్యములో జేరవలయు ననియు
నెఱిగియో యెఱుంగకయో తనతండ్రియిచ్చిన భాగమైన వార
లకు రావలయు నందులేని దానిని వారు జూరమున నోకిపోయిరి
గాన నదియును రాజగదనియు నొక్కవాదించియున్నాడు.

ఈతని వాదమునందు గొంత సత్యముండినను దత్తమైనదానిని
దుష్టబుద్ధిచే నన్యాయమార్గమున దాను బొందినాడుగాన నయ్యది
పాండవులకు మరల రావలయు నని కృష్ణాదుల వాదము” (పురి)

రాజ్యమంతయు దమకు రావలయునని పాండవులు వాదించక
బోవుటకు గారణము ధార్తరాష్ట్రుల జీవితకై యర్థరాజ్యమును విడిచి
పెట్టుటేకాని యావదాజ్ఞాధికారము లేకుండుట గాదని పూర్వము
నిరూపించియున్నాము.

రాజ్యమంతయును తనదే యనుట, పాండవులకు భాగములేద
నుట, ధర్మజుని యువరాజును చేసినప్పుడు తనది యజ్ఞానదశి యనుట,
దుర్యోధనుని దుర్వృత్తికి నిదర్శనములు.

రాజ్యము తన తండ్రినిచెంది, తరువాత తనకు వచ్చినదనుట,
 “పైతృకంబగు లక్ష్మీ బాండుభూపతి మున్ను దాల్చుటజేసి” “ఈరా
 జ్యంబు మొదలెంటంగోలె భవదధీనంబయిన మాకు నప్రయత్నలభ్యం
 బగు తొల్లి పాండురాజు రాజై” అనుచు దనతండ్రితో దుర్యోధనుడు
 ప్రసంగించినట్లున్న అంభభారతాదులను, ఉద్యోగపర్వములో—

“పాండుస్తు రాజ్యం సంప్రాప్తః కనీయా నపి సన్నపః ।

వినాశే తస్య పుత్రాణా మిదం రాజ్య ముపదమ ॥

మయ్యభాగిని రాజ్యాయ కథం త్వం రాజ్య మిచ్ఛసి ।

అరాజపుతో హ్యస్వామీ షరస్వం హర్తు మిచ్ఛసి ॥

అనుచు కనిష్ఠుడైన పాండుభూపతియే రాజ్యమును పొందెను.
 అతని యనంతరము పాండుపుత్రులదే రాజ్యము. నేనే రాజ్యభాగమును
 కానపుడు నీకు రాజ్య మెట్లు? అనధికారివై పరధనమును నీవు హరింప
 దలచుచున్నావు, అని పుత్రునికి ధృతరాష్ట్రుడు బోధించినట్లున్న సొ
 స్కృతభారతమునకును విరుద్ధ మగుటచే నది కూడ దుర్యోధనుని
 దుర్వృత్తినే ఓలవలచుచున్నది. కనుక దుర్యోధనుని దసత్యవాద మని
 గ్రహింపవలయును.

దుర్యోధనుని వాదమందు గొంతసత్యమున్నను దత్తమైనదాని
 నన్యాయమార్గమున బొందినాడుగాన నది మరల రావలయు నని
 కృష్ణాదుల వాదమనుట' అయ్యుక్తము. అన్యాయముగా బొందినాడు
 గాన మరలరావలయునని కాదు. సుహృద్ద్యౌతమనుపేరుతో జరిపిన
 ద్యూతములో—

“త్రయోదశే చ నిర్వృత్తే పున రేవ యథోచితమ్ ।

స్వరాజ్యం ప్రతిపత్తవ్య మితరై రథ వేతరైః ॥”

అని చేసిన దుర్యోధనాదుల నిర్ణయమునుబట్టి 13సంవత్సరము
 లు యథాక్రమముగా నడచి వచ్చిన పాండవులకు వారి యర్ధరాజ్యము

నిచ్చివేయవలయు నని కృష్ణాదుల వాదము! దీనికి దుర్యోధనుడు శ్రీకృష్ణునితో చెప్పినసమాధాన మిది—

ఉ. ఏమును వారు బంచికొని యేలుట గల్గదు పల్కసుండు మిం
కేమియు వాడిసూదిమొన యించుక మోసినయంతమాత్రీయ్యున్
భూమి యొనర్చి పాండునృపపుత్రుల కిత్తునె యెవ్వరైన సం
గ్రామమునన్ జయంబు గొని రాజ్యము జేయుట నిశ్చయించితిన్.

ఇట్టి దుర్బుద్ధికల దుర్యోధనుని వాదమునందు గొంత సత్యము న్నట్లు ప్రతివాదులు వ్రాయుట అయ్యుక్తము. కాబట్టి ప్రతివాదులు దుర్యోధనాదివాదములనుగూర్చి వ్రాసినది పరాస్తమైనది.

రాజ్యము పాండవులదిగనుకనే వారిని జంపి రాజ్యమును హరింపవలె నని యాదీనుండియు నెన్నియో ప్రయత్నములు దుర్యోధనుడు చేయుచు వచ్చినాడు. పాండవులు కడతేరుట, తనకు రాజ్యము వచ్చుట, అను మనోరథమును దుష్కారమునతో స్వయముగా నొకప్పుడు చెప్పియున్నాడు. అదెప్పుడనగా—

భీష్మయుద్ధములో నెనిమిదవనాటి రాత్రి భీష్ముని యొద్ద మొర్రబెట్టిన సందర్భములో భీష్ముడు— రేపటి యుద్ధములో పాండవపక్ష వీరులను బడగొట్టెద నని చెప్పగా విని దుర్యోధనుడు దుష్కారమునతో నుత్సహించుచు నిట్లనెను—

“అయం హి సమనుప్రాప్తో వర్షపూగాభిచింతితః ।

పాండవానాం ససైన్యానాం వధో రాజ్యస్య చాగమః ।

(భీష్మ అ१8)

పాండవమరణము, రాజ్యప్రాప్తి యను చిరకాలమునుండియున్న మన మనోరథము ఇదిగో ప్రాప్తించినది, అని.

దీనినిబట్టి “దుర్యోధనుడు పాండవుల జంప బ్రయత్నించుటకు— రాజ్యము పాండవుల దగుట కారణము గాదు. అసహనాదికము ‘కారణము’ అను దాయభాగవినిర్ణయములోని వాగ్రథ నిరస్తము.

ఇతవరకు పృథివాదులధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదము అప్రామాణికమనియు, ననుపపన్నమనియు నిరూపించుచు దాయభాగవివిగ్నయములోనివిషయములను నిరాకరించుచు పాండురాజరాజ్యవాదమే సిద్ధాంతమని ప్రమాణోపపత్తులతో ప్రదర్శించియున్నాము.

—: “గృంథములో తానొక పాత్రగా నుండి తానే కవియైనట్టి

వ్యాసుని వ్రాత సత్యముకా”దను ప్రసంగము—

తన్నిరాకరణము: —

“విశ్వాసహీనులై భీష్ముని రాజ్యంబు గ్రహించి పాలించె
కౌరవతటి యను నింద పాల్జేయ వ్యాసు డట్లన” “ఇట్లు ధర్మం
బులను దెల్పు పాడియోనొక్కొ మీవ్యాసునకును” “కథకుండు
కవియును, కథ నొక పాత్రగా నుండిన, సత్యంబు నుండ దందు”
“ధర్మమంతయు తనదిగా నందు లిఖించుచు”.

ఇది సుయోధనవిజయకర్తల వ్రాత. కౌరవులను నిందపాలు చేసి వ్యాసుడు వ్రాసెనట! కౌరవుల దధర్మమని తెలిపెనట! ధర్మమంతయు తనదిగా లిఖించెనట!

అహ! ఆభారతగాథ, ఇప్పటి కైదువేలయేండ్లకు వెనుకటిగాన, అది నేటియొకవికి అపౌత్యక్షగాథ, దానికి వేదవ్యాసగృంథము తప్ప నితిరాధార మేమియులేని గాథ, అట్టిగాథ నసత్యమనుట కీకవి కథికార మేమున్నది? ఆమహర్షి వ్రాత అసత్యమనియు, నీకవి వ్రాత సత్యమనియు ననుకొను వెర్రివాడెవడు? నోటికి వచ్చినట్లనుటేనా? కథలో తానొక పాత్రగా నుండి కవియు తానె యైవపుడు అందు సత్యముండదట, ఇది వారి నిర్ణయము: అయితే నేడెందరో తమకథలను తామె స్వయముగా “అత్యకథ” అనుచు వ్రాయుచుండిరే. వానిని లోకులూదరించుచుండిరే, అవన్నియు వారి నిర్ణయప్రకార మసత్యములుకనుక మూలబడవలసినవేనా? మనుష్యమాతుల ‘అత్యకథ’లకే ప్రామాణ్య

మున్నపుడు మహర్షిప్రవరుల మహాగ్రంథముల కది లేకపోవునా? కనుక ప్రతివాదుల వాగ్త పేయము.

ఈసుయోధనవిజయకర్తలు—

“మా మామగారైన బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు భారతమందలి ధర్మము కొరవపక్షమున నున్న దని చెప్పుచువచ్చిరి, కురుపాండవ దాయభాగముగూర్చి వారు విపులముగా జర్పించి యందు పాండవులకు వారసత్వమే లేనట్లు రచించియుండిరి”.

విషయమును శాంతముగ గ్రహించి చక్కగ విచర్చించి మంచి చెడుగులనెల్లవివరించి తెలుపుపెద్దలయభిప్రాయము లాయావిషయములపై తెలిసికొనవలె నను నభిప్రాయముతో నేనీగ్రంథమును రచింప సాహసించితిని”.

అని వాయుటచే వారికి మంచిచెడ్డల దెలుపుటకే దాయభాగ వినిర్ణయము నింతగా బరిశీలించి తత్త్వనిర్ణయము చేయబడినది.

సుయోధనవిజయములోని విషయములు, తాము ప్రమాణముగా గ్రహించిన తమ మామగారివాగ్తకే విరుద్ధముగా నున్నవని కూడ వెనుక చూపియున్నాము. భారతమందలి ధర్మము పాండవ పక్షమందే యున్నదనియు, వారసత్వము, విజయము పాండవులదే యనియు, ద్రోహంబుద్ధి, అపర్యము; అపజయము దుర్యోధనాదుల దనియు సుయోధనవిజయకర్తలు, ఇకనైన తెలిసికొందురుగాక.

ఆసుయోధనవిజయమును శ్లాఘించుచు బీతిక వ్రాసిన గరిగి పాటి రామమూర్తి బి. యె. గారి వాగ్తలోని య శ్మములు —

“భారతముగూర్చి ప్రజలలో బ్రస్తుతి మనేకవాదములు బ్రబలి యున్నవి. సాధారణముగ పాండవుల ధర్మపరతవలననే జయము కలిగిన దని యందరు ననుకొనుచున్నారు. ఈభావము మూఢ జనుల మనస్సునుండి తగినన్ని కారణముగా జూపించియైన మరల సాధ్యము కాదు. ధర్మరాజాదుల ధర్మ మెంతవరకున్నదో సుయో

ధనాదు లెందువలన నోడింపబడినో సుయోధనవిజయగ్రంథ కర్తలు ఆమూలాగ్నిముగ నాలోచించి చక్కని గ్రంథము నాంధ్ర లోకమున కర్పించుకొనియున్నారు.

భారతయుద్ధము కృష్ణునివలననే ప్రభవించినది....కృష్ణుడు... అధర్మ మెట్లున్నను జయింపబడవలె ననియు, కావున సుయోధను నెన్నియో మాయోపాయములచేతనైన మడియింపవలసివచ్చిన దనియు ప్రత్యుత్తర మిచ్చుటయు...

పాండురాజునకుగూడ పాండిమమువలన రాజ్యార్హత నశించె... ధర్మవేత్తలు ధృతరాష్ట్ర డగ్రజమ్మకుకాన నతనిని జక్రివర్తిగ నియమించి పాండురాజును సైన్యాధిపతిగ నొనరించినారు...

ఇత్యాదులును—

వజ్రుల చినసీతారామస్వామిశాస్త్రిగారి కల్గచరిత్రములో—
“భీష్మేణ రాజా కౌరవ్యో ధృతరాష్ట్రోఽభిషేచితః... పాండు స్సేనాపతిః కృతః || అయ వాక్యముచుట్టి చూడగా జ్యేష్ఠుడును, పట్టాభిషిక్తుడును నగు ధృతరాష్ట్రుని పుత్రుడైనదుర్యోధనునకే కురురాజ్యమునందు సంపూర్ణమగు నొరసత్వపు (వారసత్వపు) హక్కు గలదనియు, బాండువులకు లేదనియు విశదమగుచున్నది”
(ఉపోద్ఘాతము- పు 5)

అను మాటలును—

మ. భా. చ. కారుల నవీనగ్రంథమైన ఉత్తరభారతములో—
“విచిత్రసీమ్యుని ప్రభమపుత్రుడును, నాగాయతబలుండును నగు నంబికానూనుండు నేత్రురోగి యయ్యు వేగమున జ్యేష్ఠపుత్రుడే పితృస్వత్వమునకు నర్హుడని యందులచేత కురురాజ్యాధికారము వహించి ధృతరాష్ట్రుడను సార్థకనామము కలవా డయ్యెను. ఆతడు రాజ్యపరిక్షణమునకు పాండురాజును, మంత్రితృమునకు విదురుని భీష్ముని యానతిచే నియమించె”. (పు 1)

అను మాటలును- పూర్వోక్త ప్రకారము అసామాన్యములును, అనుపపన్నములు సగుటచే హేయములు.

— “రాజ్యాధికారము పాండవులకు లేనేలేదని ‘కురుక్షేత్రసంగ్రామము’ అను గ్రంథమందలి ప్రసంగము”
తన్ని రాకరణము—

శతావధాని బారిష్టర్, తిరిపురనేని గామస్వామిచౌదరిగారి ‘కురుక్షేత్రసంగ్రామము’నందు పాండవులకు రాజ్యాధికారము లేనట్లును, వారు రాజ్యాధికారముచే దుష్కార్యమైన యుద్ధమును తలపెట్టినట్లును, అధర్మవిజయము నొందినట్లును వ్రాయబడియున్నది.

అందు గ్రంథకర్త వాక్యమిట్లున్నది—

“సుయోధనుడు యవరాజు రాజు కాకయున్నచో గురూరవిద్యాప్రదర్శనకాలమునందు గర్జనకు సంగరాజ్యమిచ్చుట కెట్లు ద్దుడు? బాల్యచాపల్యముచే సుయోధను డిచ్చితి మన్న భీష్మాదులేలమాటాడకుండిరి?” అని.

పై గ్రంథమునకు ఉద్గ్రంథకర్తయగు అడవి నాంబశివశర్మగారు పోద్ధాతము వ్రాసియున్నారు. అందు వారు గ్రంథకర్త పాండవులకు రాజ్యాధికారము లేదనుటకును, ద్యూతములో నోడిపోయినదాని మరల గోరుటకుగూడ హక్కు లేదనుటకును గల హేతువులు దాహరించియున్నారు. అందలి ముఖ్యాంశములలోని సంగ్రహమిది—

“1. జాత్యంధుడగుటచే ధృతరాష్ట్రునకును, పాండవోగ్రహితుడగుటచే పాండరాజునకును రాజ్యాన్వర్తత ప్రాప్తించియుండగా నెఱుఁగెన ధృతరాష్ట్రుడు సింహాసనాసీనుడయ్యెగాదా! అప్పుడు జ్యేష్ఠానుక్రమముగల రాజ్యీరమునకు సుయోధనుడే హక్కుదారుడై యుండును.

పాండవాగ్నిజుడట్టి రాజ్యమునుగాని, యది యనిభాజ్యముగుటచే

నందలిభాగమునుగాని కోరుట కర్తుడు కాదు. ఇది ధర్మశాస్త్రానుగుణమైన పద్ధతి.

2. ధృతరాష్ట్రపాండురాజులు ఇరువురు రాజ్యాస్థులు. గామిచే భీష్ముడు ధృతరాష్ట్రుని నామమాత్రాజం గామిచి తానే రక్షించుచుండుటచే వారిసంతానముగు యుద్ధిష్ఠిరదుర్యోధనులలో నెవ్వరు పెద్దవారో వారు రాజ్యోదయము నధిరోహించుట కర్తులందురేని సర్వజ్యేష్ఠుడగు ధర్మరాజే రాజ్యమునకు నుత్తరాధికారియగు గదా!

అట్లుగుటచేతనే ధృతరాష్ట్రుడు తన సుతు డుడగా ధర్మరాజునకే యావరాజ్యపట్టాభిషేకము జేసెను. యావరాజ్యపట్టాభిషిక్తుడవడోవాడే రాజ్యమునకు నుత్తరాధికారి. ఇట్లుండగా ధృతరాష్ట్రుడు ధర్మరాజున కర్ధరాజ్యం బిచ్చి పంపుటకు గారణమేమి? ఇది శాస్త్రగర్హితము కాదా ఎట్లు చూచినను ధర్మరాజునకు నర్ధరాజ్యమిమ్మని కోరు నధికారము లేకము లేదు. అధికార మున్న సర్వరాజ్యమును గోరు నధికారమే యుండవలయును.

3. అట్లు సర్వరాజ్యాధికారమే గలదు. పెద్దతండ్రియందలి గౌరవముచేత నతనికి సగము వదలె నందురా? అవిభాజ్యరాజ్యమును విభజించుటకు యోగ్యత లేదు.

4 పాండురాజు సింహాసనాసీనుడు కాలేదు. ధృతరాష్ట్రుడే రాజయినాడు, “ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యముచేసె” అని కంఠోక్తిగా జెప్పబడియున్నది.

పాండురాజే రాజ్యాధికారి కానపుడు తత్పుత్రులు “తమయయ్యన గం బిల పంచుము” అని యడుగుట కధికారము లేదు ఈ కారణములవలన పాండవులకు రాజ్యాధికారము లేనట్లు స్పష్టమగుచున్నది.

5 ఏది యెట్లున్నను అంధన్యత తమకుని బిడ్డలయందలి పక్షపాతముచేత గొంతరాజ్య మిచ్చినందున దుర్యోధను డారాజ్యపిభాగ

మంగీకరింపక తండ్రి కెదురాడలేక అప్పటి కేమియు ననక పదం పడి ద్యూతవ్యాపారముచే దానిని మరల దీసికొనియె. అట్లు తీసి కొనునపుడు పండ్రెండేళ్ళు వనవాసము, నొక్కయే డజ్జాతవాసమును పాండవులు చేయవలయు నని నిబంధన మేర్పరుపబడెను.

ఇట్లు చేయుటకు గల సూక్ష్మాభిప్రాయము— సాధారణముగా బండ్రెండు సంవత్సరము లొకరి యాస్తి వారియనుభవములో నుండి తొలగి పరాధీనమై యుండినయెడల వారికి దాని యుదలి స్వత్వము నశించునను ధర్మశాస్త్రాంతమే. ఇట్లుచూచినను పాండవులకు బదుమూడేడులు తను యనుభవములో లేని రాజ్యమునందు హక్కు నశించెం గావున నద్దాని వారు మరల గోర కూడదు.

ఎన్నివిధముల నాలోనించినను పాండవులకు రాజ్యాధికారము లేదనియు, వారు దానిని గోరి యుద్ధము సేయుట అన్యాయమనియు గనిపించుటకు సందియము లేదు.

6. అందుచేతనే పాండవుల విజయము న్యాయవిరుద్ధమని గ్రంథకర్త పడిన యభిప్రాయములో భారపా టేమియు లేదు.

ఇవి యారంశములు. వీనికి సంబంధించిన చర్చ, వెనుక 'కురు పాండవదాయభాగవినిర్ణయము'ను చర్చించినపుడు చేయబడియున్నది. అయినను ఈవిద్యాధికుల వాదమును పరిశీలించక విడిచిపెట్టినయెడల పాండవసందానిరాకరణప్రకరణములోని దాయభాగ చర్చ పరిపూర్ణతను పొందదు గనుక వీరివాదమునుగూడ పరామర్శించుచున్నాము.

'కర్ణుని కంగరాజ్యము నిరాక్షేపముగ నిచ్చుటనుబట్టి సుయోధనుడు రాజో యువరాజో అయియుండును' అని గ్రంథకర్తలు యూహించి వ్రాసి యుండెను.

కాని ఆయాహకు గ్రంథప్రమాణము లేదు. అయిచ్చినదికూడ

కుమారవిద్యాప్రదర్శనకాలము దని వారే చెప్పుచున్నారు. ఆ కాలమునకు దుర్యోధనుడు రాజై యుండు ననుట అసంగతము

ఇంకొకటి- ఉపాధ్యాయములోని ద్వితీయాంశములో నున్నట్లు “ధృతరాష్ట్రుడు తన సుతు డుండగా ధర్మరాజునకే యువరాజ్యపట్టాభిషేకము చేసెను” అను గ్రంథస్థమైకూడ నున్న విషయమునకు విరుద్ధము. దుర్యోధనుడే రాజై యున్నపుడు ‘సుతు డుండగా ధర్మరాజునకే యువరాజ్య మీయబడినది ధృతరాష్ట్రునిచే’ ననుట యెట్లు సరిపడును?

ఇంకొకటి- ద్వితీయాంశములో నున్నట్లు “యువరాజ్యపట్టాభిషిక్తుడే రాజ్యమున కుత్తరాధికారి” యనుకద. అట్టిస్థితిలో యువరాజు ధర్మరాజుడై యుండ రాజు దుర్యోధను డెట్లుగును?

ఇక యువరాజై యుండు ననుటకూడ నయుక్తమే. దుర్యోధనునికంటె బెద్దవాడు ధర్మరాజు. అట్టి ధర్మరాజుడే కుమారవిద్యాప్రదర్శనకాలమునకు యువరాజు గావింపబడలేనప్పుడు దుర్యోధనుడు యువరాజై యెట్లుండును?

ఇంకొకటి- భారతములో నిర్వివాదమై యున్న యుధిష్ఠిరయశావరాజ్యవిషయమునకు విరుద్ధమైన దుర్యోధనయశావరాజ్యకల్పన అయుక్తము. కనుక దుర్యోధను డానాటికి గా దేనాటికిని రాజై కాని, యువరాజై కాని యుండలేడు.

అట్లనధికారియైన దుర్యోధనుడు తండ్రిని ప్రేరికించి తండ్రియనుమతిపై యంగరాజ్య మిచ్చినట్లు చెప్పబడినట్లు ప్రతివాదులకైనను గర్హితము లేదు. ధృతరాష్ట్రుని కారాజ్యాధికార మన్ననో రాజ్యాభిషిక్తుడగు పాండురాజు వనమునకు వెళ్ళునపుడు ధృతరాష్ట్ర విదురులకు రాజ్యము వప్పగించి వెళ్లుటచే నాటినుండియు విదురుని మంత్రిత్యపూర్వకముగ ధృతరాష్ట్రుని యధీనములో రాజ్యముండుట

వలన నేర్పడినది అట్టి ధృతరాష్ట్రుని యనుమతిపై జరిగిన దాయంగ రాజ్యప్రదానము.

పుత్రప్రేమచే దుర్యోధనునకు వశుడై వర్తించుట ధృతరాష్ట్రునకు సహజము. పితృభక్తిచే ధృతరాష్ట్రునకు వశులై వర్తించు పాండవులకు సహజము. అందుచే కర్ణుని కంగరాజ్యప్రదానము నిరాక్షేపముగా జరిగినది ఈవిషయము విశేషించి — “దుర్యోధనుకు కర్ణునకంగరాజ్య మిచ్చినపుడు పాండవు లాక్షేపింపలేదేమి?” అను ప్రశ్నంగమును నిరాకరించినపుడు నిరూపింపబడియున్నదన నచ్చట జూడవలయును. ఇట్లు పరిశీలింపగా నీయంశము నిరస్తమయినది.

ఇక ఉపోద్ఘాతములోని ప్రథమాంశములో ‘పాండురాజు పాండురోగక్షీడితుడు’ అనుమాటఅయత్నము. ఈవిషయము “పాండు రోగియైన పాండురాజునకు రాజ్యార్హత యెట్లు?” అను అక్షేపము నిరాకరింపబడినపుడు స్పష్టికరింపబడినది.

“ఎట్లులైన ధృతరాష్ట్రుడు సింహాసనాసీను డయ్యెనుగదా! అప్పుడు జ్యేష్ఠానుకృమముగల రాజ్యక్షీరమునకు సుయోధనుడే హక్కుదారుడై యుండును. పాండవాగ్నిజుడు రాజ్యముగాని, భాగముగాని కోరుట కర్లుడు కాదు. ఇది ధర్మశాస్త్రానుగుణ మైన పద్ధతి”

అనుమాటకూడ నయత్నమే. రాజ్యాభిషిక్తుడు పాండురాజే కాని, ధృతరాష్ట్రుడు కాడని బహుప్రమాణములతో వెనుక నిరూపించియున్నాము. రాజ్యాభిషేకపూర్వకముగా ప్రాప్తించిన రాజ్యమే తన పుత్రులకు సంక్రమించునుగాని యన్యవిధమున వచ్చినది యట్లు సంక్రమింపదనియే ధర్మశాస్త్రపద్ధతి. కనుక దుర్యోధను డెంత మాలీము హక్కుదారుడు కాడు, ఈవిషయము వెనుక ప్రమాణ ప్రదర్శనసందర్భములో మనుస్మృతి, యజ్ఞవల్క్యస్మృతి, వీరమిత్రోదయము మొదలగు గ్రంథముల నుదాహరించి నిరూపింపబడినది.

“పాండవాగ్నిజుడు రాజ్యమును గోరుట కర్హుడు కాడు” అను మాట “ధృతరాష్ట్రుడు తన సుతుడుండగా ధర్మరాజునకే యువరాజ్యపట్టాభిషేకము జేసెను” అను ద్వితీయాంశములోని తమ మాటకే విరుద్ధము. ఇట్లు పరిశీలింపగా ప్రథమాంశము నిరస్తమైనది.

ఇక ద్వితీయ తృతీయాంశములు—

“యువరాజ్యపట్టాభిషిక్తుడే రాజ్యమున కుత్తరాధికారి. ఇట్లుండగా ధర్మరాజున కర్థరాజ్య మిచ్చి పంపుటకు గారణమేమి? అధికారమున్న సర్వరాజ్యమున కుండవలయును. పెద్దతండ్రియందలి గౌరవముచేత సగము వదలె నందురా? అవిభాజ్యరాజ్యమును విభజించుటకు యోగ్యత లేదు” అని.

ఇచ్చట రాజ్యము విభజింప లేలులేదని, అందుచే సగము ధర్మజుడు వదలె ననుట అయ్యుక్తమని వ్రాసిన వీరే పంచమాంశములో ‘అంధనృపతి తమ్ముని బిడ్డలయందలి పక్షపాతముచే గొంత రాజ్య మిచ్చెను’ అని వ్రాయుటలో విభాగము నంగీకరించుటచే తమవ్రాతకే యిది విరుద్ధము. ధృతరాష్ట్రుడు విభజించి యాయవచ్చు ననియు, ధర్మజు డట్లీయగూడ దనియు నున్నదా? సర్వరాజ్యాధికారియే ధర్మజుడు. అయినను ధృతరాష్ట్రధార్తగాష్ట్రాదిపోషణభారము తనదేయగుటచేసగము వారిజీవనార్థము విడిచి సగమునే తాను స్వీకరించెను. ఇదియే అర్థరాజ్యమునే స్వీకరించుటలోని పరమార్థము. ఈ విషయము విశేషించి ప్రమాణములలో వెనుకనిరూపించియున్నాము ఇట్లు పరిశీలింప 2, 3, 4 అంశములు నిరస్తము లయినవి.

చతుర్థాంశములో “పాండవులకు రాజ్యాధికారము లేనట్లు స్పష్టమగుచున్నది” అనుమాట అసంగతము. తామే ద్వితీయాంశములో “ధృతరాష్ట్రుడు తన సుతుడుండగా ధర్మరాజునకే యువరాజ్యపట్టాభిషేకము జేసెను” అని వ్రాయలేదా? రాజ్యాధికారములేని పాండు పుత్రునకు యువరాజ్యపట్టాభిషేక మెట్లు జరిగినది? కనుక నీయాంశము నిరస్తమైనది.

—: “ద్యూతములో పోయి 12 ఏండ్లు కొరవులకు భుక్తమైన రాజ్యమందు పాండవులకు హక్కు నశించినందున వారు మరల దానిని కోరనేకూడ” డను ప్రసంగము-తనినిరాకరణము :—

ఇక పంచమాంశము— “అంధస్యపతి తమ్ముని బిడ్డలయందు పక్షపాతముచే గొంతరాజ్య మిచ్చెను. దుర్యోధను డప్పుడేమియు ననలేక తరువాత ద్యూతవ్యాపారముచే దానిని మరల దీసికొనెను. ఆ తీసికొనునపుడు 12 ఏండ్లు వనవాసము, 1 ఏ డజ్జాతవాసము పాండవులు చేయవలయు నని నిబంధన యేర్పరుపబడినది.

12 సంవత్సరములు ఒకరి యాస్తి వారి యనుభవములోనుండి తొలగి పరాధీనమై యున్నయెడల వారికి దానియందు స్వత్వము నశించు నని ధర్మశాస్త్రాంశమే. కానుక 13 ఏడులు తమ యనుభవములో లేని రాజ్యమునందు పాండవులకు హక్కు నశించినదికావున నద్దానిని వారు మరల గోరకూడదు.” అని.

ఇది యపూర్వవిషయము. గాజ్యమం దెట్టి యధికారము పాండవులకు లేనట్లును, వారికి దయాధర్మభిక్షగా గొంతరాజ్యమియ్యబడినట్లును, అదియు ద్యూతములో బోగొట్టుకొనబడి 12 ఏండ్లు పరులకు భుక్తమైయుండుటవలన దానియందు పాండవులకు హక్కు పోయినట్లును, అందుచే వారికి దాని నడుగుటకే హక్కులేనట్లును చెప్పుచున్న ప్రతివాడుల నడుగవలసియున్నది—

12 ఏండ్లకే పాండవుల హక్కుపోవుట నిజమైనయెడల ద్యూత నిబంధనలో 13వ యెడుకూడ ఎందుకు జేర్చబడినది?

ఆచేర్చబడుటలోగూడ నజ్ఞాతవాసముగా నందుకు జేర్చబడినది? అదియు వనములోగాక, పురములో జేయుచున్న నిబంధన చేయబడినది? ఆపై యజ్ఞాతవాసకాలములో దెలియబడినయెడల మరల యథా ప్రకారముగా వనవాసాజ్ఞాతవాసములు తప్పనివే యని యేల నియమింపబడినది? ఆపై—

“త్రయోదశే చ నిర్వృత్యే షణ్ శేవ యథోచితమ్ ।

స్వరాజ్యం ప్రతిపత్తస్య మితరై రథవేతరైః ॥”

అనుచు త్రయోదశవత్సరము యథాక్రమముగా నడచిపోయిన పక్షమున స్వరాజ్యము బొందవచ్చు నని యెట్లు చెప్పబడినది?

12, 13 వండ్లు తమకు భుక్తమైనను దానియందు పాండవులకు హక్కు పోదు గనుకనే యాదిత్యబంధమును గల్పించి అజ్ఞాత వాసములో నవశ్యము తెలియబడి తీరుదు రని యెంచి వారిని మరల బంపివేయుచు తాము రాజ్య మనుభవించుచుండవచ్చు నని భావించి దుర్యోధను డింత యెత్తెత్తినాడు.

ఇంకొకటి- ఈవనవాసాజ్ఞాతవాసపణము పునర్ద్వారములోనిది. ప్రథమద్యూతములో పాండవులు సర్వస్వము నోడిపోవుటచే రాజ్య మందు హక్కు వారి కప్పుడే పోయినది. ఎట్లో గెల్చుకొనిన దుర్యోధనునకే హక్కు సంక్రమించినది అట్టిస్థితిలో పునర్ద్వారమున కేమి పునక్తి?

ఉత్పాతములకు భీతిల్లి ధృతరాష్ట్రుడు వారిది వారికిచ్చి పంపుట చేతననియేకదా చెప్పనలయును. దుర్యోధనుని హక్కు ధృతరాష్ట్ర డిచ్చుటచే పోయినదా లేదా? పోయినదిగనుకనే పునర్ద్వారప్రసక్తి కలిగిన దని చెప్పక తప్పదుకద. తాను గెల్చుకొనుటచే గలిగిన తన హక్కు తనతండ్రి యిచ్చి బోయి పాండవులకు హక్కు గలిగినదన్నప్పుడు ఎదుమూడవవత్సరము గడచిన తరువాత తమ రాజ్యమును తాము తీసికొనవచ్చు నని కంఠోక్తిగా జెప్పి పునర్ద్వారమాడినపుడు ఆపదమూడువత్సరములు గడచినతరువాత పాండవుల హక్కు పోవు టెట్లు? దుర్యోధనునకు హక్కు కలుగుటెట్లు?

ఇంకొకటి- ప్రథమద్యూతములో ధృతరాష్ట్ర డిచ్చివేసిన దానికి మేనుంగీరించినాము. మరల దానినే యొడ్డుట కాదు. అది చెప్పిన శకునివాక్యము పునర్ద్వారతారంభమున నిట్లున్నది—

క. ధనసంపద రాజ్యంబున

దినకర తేజుడు మిమ్ము ధృతరాష్ట్రము పె

పున బూజించె గావున

జన దింకను వాని నొడ్డి సరి గ్రీడింపఁ.

(అంధభారతము)

ఇట్లుచెప్పి వనవాసాజ్ఞాతవాసపణము 13 వండ్లు యేర్పరచెను.

దీనినిబట్టిచూడగా పాండవులకు రాజ్యమందలి హక్కును హరించుటకై గాక యీసారి వారి కనుభవములేకుండ జేయుటకే పునర్ద్యుతము జరుపబడినదని స్పష్టము. ఇట్టి స్థితిలో పాండవులకు హక్కు పొవు టెట్లు? 12 వండ్లు తనయాస్తి తనయనుభవములోనుంచి తొలగివెడల దనియందలి తన స్వత్వము నశించునని ధర్మశాస్త్రమందున్నదా? పొరపాటు ఇదిగో ధర్మశాస్త్రము చూచుడు—

యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి—వ్యవహారకాండము—

“పశ్యతోఽబ్రువతో హని ర్భూమే ర్వింశతివాన్షికీ ।

పరేణ భుజ్యమానాయా ధనస్య దశవాన్షికీ

మితాక్షరా— పరేణానంబద్ధేన భుజ్యమానాం భవం ధనం వా పశ్యతః అబ్రువతః మదీయేయం భూ స్వయా న భోక్తవ్యే త్యపితిషేషధత స్తస్యా భూమేః వింశతివాన్షికీ అపితివవింశతి వర్షోఽభోగనిమిత్తా హని ర్భవతి ధనస్య తు హ స్త్యశ్వాదే ర్దశ వాన్షికీ హనిః... .. భూమేర్ధనస్య చ ఫలహని రిహ వివక్షితా న వస్తుహని రాపి వ్యవహారహనిః తథాహి—

నిరాకోశం వింశతివర్షోఽభోగా దూర్ధ్వం యద్యపి న్వామీ న్నాయతః ఔత్సరిం లభతే తథాపి ఫలానురణం న లభతే అప్రతిషేధలక్షణా త్స్వాపరాధా దస్మా చ్చ వచనాత్ పరోక్షభోగేతు వింశతే దూర్ధ్వమపి, ఫలానురణం లభత ఏవ పశ్యత ఇతి వచనాత్ పి త్యక్ష భోగే చ నానుకోశే, అ బ్రు వ త ఇ తి వచనాత్ ।

వింశతేః చాగ్ర కృత్యక్షే నిరాకృతే చ లభతే విశతిగ్రహణాత్
 నను తదుత్పన్నస్యాఽపి ఫలస్య స్వత్వాత్తద్ధానిరనుపపన్నైవ బాధం
 తస్య స్వరూపాఽవినాశేన తద్దైవాఽవస్థానాత్ | యథా తదుత్పన్న
 పూర్వవసవృత్తాదీరాం యత్సవ స్తదుత్పన్న ముపభోగా న్నష్టం
 తత్ర స్వరూపసాశాదేవ స్వత్వముశః .....

తాను చూచుచుండ తనభూమి నిరాక్షేపముగా నన్యనిచే
 నిరుపదిసంవత్సరము లనుభవింపబడినపుడు తన స్వత్వమునకు హాని
 కలుగును. గణాశ్వాదిరూపధనము పదిసంవత్సరము లల్లనుభవించబడి
 నపుడు తన స్వత్వమునకు హాని కలుగును. ఈ చెప్పబడిన స్వత్వహాని
 గతఫలవిషయమేకాని స్వరూపవిషయము వ్యవహారవిషయముగాదు.

అనగా నిర్వివాదముగా నన్యనిచే నిరుపదిసంవత్సరము లనుభ
 వింపబడినతరువాతగూడ న్యాయముగా తనభూమి తనకు ప్రాప్తిం
 చును. కాని తాను చూచుచు నిరాక్షేపముగ నూరకున్న తనదోష
 ముచే గతఫలముమాత్రము ప్రాప్తింపదు. తన ధర్మోక్షములో నల్లను
 భవింపబడినపుడును, పృథ్వీక్షములో వివాదపూర్వకముగ నల్లనుభవింప
 బడినపుడును ఇరువదిసంవత్సరముల పైనగూడగతఫలముప్రాప్తింపును.

ఇరువదిసంవత్సరములలోపల, పృథ్వీక్షములో నిర్వివాదముగా
 ననుభవింపబడినను, గతఫలముకూడ ప్రాప్తింపును. స్వత్వహానిగల ఫల
 మెట్టిదనగా నేని స్వరూప మనుభవముచే నష్టమగునో అట్టిదే.
 ఆభూమిలో బుట్టిన ఫలవృత్తాదురూపఫలము గాదు అని తాత్పర్యము.

ఈధర్మశాస్త్రమునుబట్టికూడ 14 వండ్లు పాండవరాజ్యమును
 దుర్యోధను డనుభవించిరను పాండవులకు హక్కుపోలేదు. దుర్యోధను
 నకు హక్కు రాలేదు కనుక “పాండవులకు 3 వండ్లు తమ యనుభవ
 ములో లేని రాజ్యమందు హక్కు నశించెగావున నద్దానిని నారు మరల
 గోరికూడదు” “దానిం గోరి యుద్ధము సేయుట అన్యాయ మనిపి
 చుటకు సందియము లేదు” “పాండవుల విజయము న్యాయవిరుద్ధమని

గ్రంథార్థ పడిన యభిప్రాయములో పొరపాటేమియు లేదు" అను 5-6 అంశములలోని మాట లసంగతము లగుటచే నిరస్తమైవని. రాజ్యము పాండవులదే యని ధృవమైనది.

విద్వన్వార్తము నుల్లంఘించి, భారతకథాంశములను వ్యత్యస్తము చేసి, శబ్దచుర్యాద నతిక్రమించి, యపార్థములను చెప్పి, యవినీతిగ న్నాసి, పూజ్యులను మాషించి, అపూజ్యునుభూషించి, తోచిపట్టువ్రాసిన విమర్శనములవలన సారస్వతమున కెంత హాని కలిగెనో లోకములొ నెంత యవినీతి బలెనో ప్రాజ్ఞులు గ్రహింతురుగాక!

“అపూజ్య యత్ర పూజ్యస్తే పూజ్యానాం చ వ్యతిక్రమ.

తీతే తత్ర భవిష్యన్తి దుర్భిక్షం మరణం భయమ్ ”

అను స్కాండవచనము- అపూజ్యులను పూజించుటయు, పూజ్యులను మాషించుటయు జరిగినచోట లోకులకు దుర్భిక్షము, మరణములు, ప్రాణభయములు, ప్రాప్తించునని తెలుపుచుండ లోక హానికరిములగు నారెండువస్తువులే పట్టువలతో జేయుచు వ్రాతలు సాగించుచున్నట్టి మార్గసంప్రదామానభిజ్ఞులవల లోకమున కభ్యుదయము, నీతి, యెట్లు కలుగునో అభిజ్ఞు లాలోచింతురుగాక.

— “పాండవులలో దోషము లేదా? అర్థరాత్రమున భీష్ముని సమీపించి యాతనిన హరిరహస్యము దెలిపికొనిన ధర్మరాజేమి సజ్జనుడు?”

అనుసంగము — తన్నిరాకరణము —

ఒక కవి ఖండకావ్యములోని ‘చనవు’ అనుభాగములో నిట్లున్నది—

“వ్యాసమునీ భారతమును వ్రాసిన కవినాథ! పాండురాజసుతులలో దోషము లేదా? యేదీ, గానంశయములు నివారణము సేయగదే” “మనలోమాటకు జెప్పకొందము తలంక ధర్మరాజేమి సజ్జనుడో చెప్పుము? తాతపాదముల పజ్జ జేరి యున్నించి

యాతని సంహారహాస్యము తేలియలేదా? యర్థరాత్రాన నెవ్వని కేనిక వివరింపు మిట్టి కుటిలవ్యాపారముల మెత్తుకే'

ఇచ్చట మొదటిపద్యములో “పాండురాజసుతులలో దోసము లేదా? ఏదీ చెప్పము” అని కవి వ్యాసముని నడుగుట జూడ, వారిలో దోసము లేదని వ్యాసముని చెప్పియున్నట్లును, దోసములేదా? అని యీకవి యడుగుచున్నట్లును గోచరించుచున్నది. ఈయడుగుటలో పేరునుబట్టి వ్యాసమునియం దీకవికిగల చనవే కారణముని తెలియుచున్నది. ఆచనవు వ్యాసమునిభారతముతో కవికిగల పరిచయ మన్న మాట.

ఇతే ఆవ్యాసముని కనబడి యీవిధముగా దోసము లేదని తనకు జెప్ప నని యీకవి యాశించుట కవకాశము లేదుకనుక వ్యాస భారతమునే యీకవి వ్యాసమునినిగా భావించి యాభారతమునే గోస మెట్లు లేదో తెలుపుచు నాసంశయముల దీర్చుమని యడిగినట్లు తేలుచున్నది ఇట్టిస్థితిలో భారతవచనపందర్భమును ప్రదర్శించి యావిషయమును వివరించుట యుక్తము—

ఆరెండవపద్యములోని శ్లోక మేమనగా—

“అర్థరాత్రమున భీష్మునియొద్దకు జేరి యాతని నుబ్బించి యాతని సంహారహాస్యమును తెలిసికొనిన ధర్మరా జేమిసజ్జనుడో చెప్పము” అని.

మరియొక పద్యములో “ద్రోణు డక్షత్రసన్యాసముజేయుటకై ధర్మరా జసత్యమాడె” నని యీకవియే వ్రాసెను. (అది ముందు చర్చించబడును).

దీనివలన, అర్థరాత్రమున భీష్ము నాశ్రయించి యాతని సంహారహాస్యమును తెలిసికొనెను. ద్రోణుని ఆపనికై యుగ్లశ్రయింపలేదు. ‘అసత్య మాడి కార్యము నాధించుకొనెను. అని తేలినది.

అపరిహితముగా జరుగుచున్న ఘోరసంగ్రామములలో నాదర్శరాత్రమున భీష్ము నాశ్రయించిన యెడల తనపంచరహస్యమును తప్పక జెప్పు నని ధర్మజున కెట్లునుపించినది? దోణునిగూర్చి యట్లనిపించకపోవుటే? తనతో కత్తిగట్టి యుద్ధముచేయవలసిన నీవెట్లు మరణింతునని యడుగుటయు, నాతడు చెప్పుటయు నెక్కడనైన గలదా? ఈప్రక్రియ యొక్కభీష్మునియందే సంభవించినేల? అను విషయములు ముందాలోచింపదగినవి

భీష్ముడు స్వచ్ఛందమరణవరము గలవాడు అనగా తనయిష్టమునుబట్టి మరణింపవలసినవాడు, రాజ్యము పాండవులదేకాని కౌరవులది కాదని తెలిసినవాడు, కౌరవుల పాండవద్రోహచర్యలను మొదటినుండియు గ్రహించుచున్నవాడు. లాతొగ్రహమున పాండవులను జంపుటకై చేసిన కౌరవుల దుర్మార్గము నెరిగినవాడు. ద్రౌపదీనివాహనంతరము పాండవులు జీవించియున్నారని లోకులకు దెలిసినతరువాత ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రులకు బోధించి పాండవులను రప్పించి వారి కర్థరాజ్య మిప్పించినవాడు అట్టి పాండవులను ద్యూతమున కాహ్వానించి వారి సర్వైశ్వర్యమును కపటద్యూతమున నపహరించి నిండుసభలో ద్రౌపదీమానభంగము జేసి ద్రౌపదీహితముగా పాండవుల సరణ్యమునకు బంపిన కౌరవుల దురంతమును కనులారీ చూచినవాడు, వనవాసాజ్ఞాతవాసదీక్ష యథాక్రమముగా బూర్తి యగుటవలన ద్యూతకాలనిర్ణయప్రకారము పాండవుల రాజ్యమును పాండవుల కీయవలసి యుండ దాని నీయకుండిన కౌరవుల దుర్వృత్తి నెరిగినవాడు. అజ్ఞాతవాసములో నుత్తరగోగ్రహణసమయమున యుద్ధమునకు వచ్చి యట్లును కనబడినపుడు అజ్ఞాతవాసము ముగియఁజూరవే కనబడెననియు, వీరిని మరల వనవాసాదులకు పంపవచ్చుననియు భావించిన దుర్యోధనుడు ఈవిషయములను భీష్ముని నడిగి తెల్పవలె నని వచ్చి యడిగినపుడు అధికమానములు కలపవలయు ననియు, వానితో గడువు

పూర్తియైనదనియు, కనుకనే కనబడె ననియు, పదమూడుగ నశ్వరము లట్లు పడియున్నవారు గడుపువాటనిదే కనబడుచురా అనియు చెప్పిన తనమాటను, తృణీరించి పాండవులు మరల వనవాసము చేయవలసి ; వారే యని ప్రసంగించిన దుర్యోధనుని దుర్మతి నెరిగినవాడు.

రాయబారిగా బంపబడిన ద్విపదపురోహితుడు వారి రాజ్యమును వారి కివ్వవలసినదని వచ్చి చెప్పినపుడు వారికి రాజ్యకాంక్ష యున్నయెడల మరల వనవాసాజ్ఞానివాసములు చేసి రావలసినదే యని పలికిన కర్ణదుర్యోధనుల వాక్యములు చెవులతో వినినవాడు.

పాండవులయొద్దకు గాయబారిగా వెళ్ళిన సంజయునితో అయిదుగురి కయిదుగామముల నిచ్చినను మేము సంతోషింతుమని చెప్పిన ధర్మజుని మాటలు విని ధర్మజుని వ్యవహారము అయిదుగామములను యాచించుటవరకు వచ్చినది, నాప్రభావమునక, నానైవ్యమునకు భీతిల్లినాడని పలికిన దుర్యోధనుని మాటలాలకి చినవాడు.

ధృతరాష్ట్రుడు, నీయర్ధరాజ్యము నీకు జాలును నీవు యుద్ధమునకు దిగకుము భీష్మద్రోణకృత్వాత్మానువిమరసంజయః, ధృతు తెవ్వరును యుద్ధమున కిష్టపడువాడు కారు. పుత్రికా? యుద్ధముచేయు బుద్ధి నీకు పుట్టినదే కాదు, కర్ణ శకుని దుశ్శాసనులు నీకు ప్రోత్సాహకులు. అని మండించినపుడు తిరిగితో—

“అహం చ తాత కర్ణశ్చ భ్రాతౌ దుశ్శాసన శ్చ మే

ఏతే వయం హనిష్యామః పాండవాః సమరే త్రియః ”

నేను, కర్ణుడు, దుశ్శాసనుడు, అను మేము ముగ్గురమే పాండవులను వధించుము, అని పలికిన దుర్యోధనుని ధోని తెలిసివాడు.

సాక్షా ద్భగవంతుడునైన యనుభవమునకు విషయమైయున్న కృష్ణభగవానుడు రాయబారిగా వచ్చి హితోపదేశము చేసి చెప్పినపుడు ‘సంధి కుదరదు. వారిని వధించి మేమో, మమ్ము వధించి వాగో రాజ్య మేలుకొనుట నిశ్చయించితిని. వారికి యాషన్మాత్రము ప్రీతీయ, నని పలికిన దుర్యోధనుని మాటలు చెవులతో వినినవాడు.

అట్లు యుద్ధము నకు గాలుదువ్వి రణరంగమునకు వెళ్ళుచు నపుడు భీష్మునియొద్దకు కేరి "నీవు పురుషులతో తుల్యుడవు. స్వచ్ఛంద మణివరము గలవాడవు సాహితముగోరువాడవు. నూకు సేనానాయకుడవై యుండి మమ్ములను కాపాడుచున్నపుడు మేము దేవతలను గూడ లక్ష్యపెట్టము నీవు ముందు నడిచిన నీవెంట మేము వచ్చుచున్నాము." అని కోరినపుడు—

“ఏవ మేత నృహబాహో యథా వదసి భారత
యధ్దేవ హి భవంతో మే తైధ్దేవ మమ పాండవా.
అపి చైవ మయా శ్రేయో వాచ్యం తేషాం వరాధిప
సంయోధ్యం తవాఽర్థాయ యథా మే సమయః కృతః
నశ్వేనోత్పాదనీయా మే పాండవోః పుత్రా జగాధిప ”

నీవన్నది నిజమే నాకు మీరెట్టివారో పాండవులు నట్టివారే. నానిర్ణయప్రకారము పాండవులకు శ్రేయస్సు నుపదేశింపవలయును. మీరిమిత్తము యుద్ధముచేయవలయును. పాండవులు నాకు సమిప జేయ శక్యముకాన వారు. అని దుర్యోధనునితో కంఠోక్తిగా జెప్పిన వాడు.

(పైవిషయములు 'శ్రీకృష్ణనిందానిరాకరిణము' అను తృతీయ భాగములో వచనోదాహరణములతో నిరూపింపబడియున్నవి).

అట్టి భీష్ముడు రణరంగమున పూహము బర్చి సేనానాయకత్వము వహించి యుద్ధసన్నద్ధుడై యున్న సమయమున, గీతోపదేశముచే మోహము తొలగి పార్థుడు గాండీవము జేతబట్టిన సమయమున, సేనలు యుద్ధోత్సుకతను ప్రకటించుచున్నసమయమున, ధర్మజు-ధరించియున్న కవచమును విడిచి ధనస్సు రథమందుంచి తాను రథము దిగి భీష్మపితామహు నుద్దేశించి కృతాంజలియై మానము వహించి నడిచి శత్రుసేనలో బ్రవేశింపబోవునపుడు, భీమసేనాదు

లును, కృష్ణభగవానుడును వెరుక వెళ్ళుచున్నపుడు, ఈవెళ్ళుటలో నీ యభిప్రాయ మేమని యడుగుచున్న సోదరులకు మానమున బదులు చెప్పకయే ధర్మజుడు నడచుచున్నపుడు భీమసేనాదులకు కృష్ణభగవాను డిట్లుచెప్పెను —

“తా నువాచ మహాపాశ్చాత్ వాసుదేవో మహామతిః

అభిప్రాయోఽస్య విష్ణాతో మయేతి ప్రహసన్నివ

ఏష భీష్మం తథా ద్రోణం గౌతమం శల్య మేవ చ ।

అనుమాన్య గురూ సర్వా యోధ్యతే పార్థివోఽరిభిః

శ్రూయతే హి పురా కల్పే గురూ నననుమాన్య యః

యుధ్యతే స భవే ద్విక్త మపథ్యాతో మహత్తరైః

అనుమాన్య యథా శాస్త్రం యస్య యధ్యే న్మహత్తరైః

ధువ స్తస్య జయో యద్ధే భవే దితి మతిర్మమ ” (భీష్మ-అ43)

ఈతని యభిప్రాయము నాకు దెలిసినది. గురువులకు భీష్మ ద్రోణకృపశల్యుల అనుమతి దీసికొని యుద్ధము చేయును. గురువుల అనుమతి దీసికొనక వారిలో యుద్ధముచేసినయెడల జేటు కలుగు నని శాస్త్రమం దున్నది. యథాశాస్త్రముగ పూజ్యుల అనుమతిపై యుద్ధము చేసినవానికి జయము ద్భువము అని.

ఇట్లు కృష్ణభగవానుడు ధర్మజుని మనోగతము భీమాద్జనాదులకు జెప్పించు వెళ్ళుచుండ ధర్మజుని యారాకను జూచిన కౌరవసేన ఈతనికి భీతిపుట్టిన దనియు, నీతనికి యెల్ల మెక్కడ? అనియు దూషించుచు హర్షధ్వనులు చేసి యాపై —

“నిశ్శబ్ద మభవ త్పూర్ణం పున రేవ విశాంపతే ।

కిన్న నత్యేతి రాజాఽసౌ కిం భీష్మః ప్రియత్యతి

కిం భీమ సుమరశ్లాఘీ కిన్న కృష్ణాద్భునా వితి

వివక్షితం కి మస్యేతి సంశయ స్సుమహా నభూత్ ।

ఉభయో స్సేనయో రాజా యుధిష్ఠిరకృతే తదా ”

సేన నిశ్శబ్దముగా నుండెను. ఉభయఁజేసేనలును ధర్మజుడేమనునో, భీష్ముడేమి బదులుచెప్పనో, భీమసేనుడేమనునో, కృష్ణుడు లేమఁడునో అని ధర్మజునిగూర్చిగొప్పసంశయము గలిగియుండెను

అ తట ఆయుధపాణులైన సైనికులచే నుద్దీపించుచున్న శత్రుసేనలో సోదరులతో బ్రేవేశించి భీష్మునియొద్దకు వెళ్ళి ధర్మజుడు—

“త మువాచ తతఃపాదౌ కరాభ్యాం వీడ్వ్య పాండవః ।

భీష్మం శాన్తనవం రాజా యుద్ధాయ సముపస్థితమ్ ।

అమన్త్రయే త్వాం దుర్ధర్ష త్వయా యోత్యామహే సహ

అనుజానీహి మాం తాత ఆశిషశ్చ ప్రియోదయ

యుద్ధసన్నద్ధుడైయున్న భీష్మపితామహుని పాదము లొత్తి పితామహా. నీతో యుద్ధము చేయబోవుచున్నాము, అనుజ్ఞ నిమ్ము, ఆశీర్వాదింపుము, అని పలుకగా భీష్ము డిట్లనెను—

“యద్యేవం నాభిగచ్ఛేథా యథి మాం పృథివీపతే ।

శపేయం త్వాం మహారాజ పరాభావాయ భారత ।

టీ. పరాభావాయపరాకృతో నిరస్తో భావ స్పృతాయత్ర) సః ।

తస్మైమరణాయేర్ల్యర్థః పరశ్చాసావభావశ్చేతివిగ్రహేషిసపవార్థః ।

“ప్రీతోఽహం పుత్ర) యుధ్యస్య జయ మాఘ్నుహి పాండవ

యత్తేఽభిలషితం చాస్య త్త దవాఘ్నుహి సంయుగే

విప్రయతాం చ వరః పార్థ కిమస్మత్తోఽభికాఁక్షసి ।

ఏవంగతే మహారాజ స తేవాస్తి పగాజయః ”

టీ. ఏవంగతే ఈదృశాచరణవ తి

“అర్థస్య పురుషో దాసో దాస స్త్యక్తో న కస్యచిత్

ఇతి సత్యం మహారాజ బద్ధోఽస్మ్యక్తోన కౌరవైః ।

అత స్త్వాం ప్రీతవ ద్వాక్యం బ్రవీమి కురువందన

భృతోఽస్మ్యక్తోన కౌరవ్య యుద్ధా దస్య త్కిమిచ్ఛసి ।

టీ. క్షీ బవత్ పోక్షస్య వరస్య యుద్ధా దస్య దితి స్వయమేవ

సంకోచనా త్కౌరవత్, భృతః పోషితః యుద్ధాత్ పౌరిభిల్లాత్ ”

“ధర్మజా! నీవిట్లు రాకుంటివేని అనగా ఈ సమయంలో నేనుండు
 టకు గల కారణమును గ్రహించగల నీవు, శత్రుపక్షములో నున్న
 నన్ను శత్రువుగనే భావించి యిట్లు రాకుంటివేని నీకు చేటుకలుకువట్లు
 శపించియుండును. పుత్రా సంతోషించితిని, యుద్ధము చేయుము.
 జయము నొందుము. యుద్ధమును సంబంధించి మరేయభిలాషములు
 నీకున్నవో వాని నన్నిటిని బొందుము. నావలన నీకేమి కావలయునో
 వరము గోరుము, ఇట్టి యాచరణము గల నీకు పరాజయ ముండదు.
 పురుషుడర్థమునకుదాసుడు(బద్ధుడు)అనవదిత్యము. అర్థముతో నేనుకొర
 వులచే బద్ధుడనైతిని, నేనర్థముచేబోషించబడితిని, అందుచేతగౌరవము
 సంకుచితముచేసిమనహాయించినిన్ను వరము గోరుమనుచున్నాను నేను
 నీకు ప్రతిభటుడనై యుద్ధము చేయుచున్న విషయముగో మాత్రము
 మార్పునుగోరక మరేమి కావలయునో గోరుము” ఈమాటలపై ధర్మజా
 డిట్లనెను—

“మన్త్రయస్య మహాబాహో హితైషీ మమ నిత్యశః

యుధ్యస్య కౌరవస్సార్థే మమైష సతతం వరః ”

మహానీరూ నీవు కౌరవపక్షమనే యుద్ధము చేయుము,
 నాహితమును గోరెడి నీవు నాకాలోచనము చెప్పము. ఎప్పు డున
 నేనుగోరెడి వర మిదియే, భీష్ముడు—

“రాజా కి మత్రిసాహ్యం నే కరోమి కురునాదన

కామం యోత్యై పరస్సార్థే బ్రూహి యత్రై విషత్సితమ్ .”

కౌరవపక్షమున యుద్ధము చేయుదును. నీకేమి సహాయము
 చేయవలయును, నీయభిప్రాయమేమి?

ధర్మజా—“కథం జయేయం సంగ్రామే భవంతి మపరాజితమ్

ఏత స్తే మన్త్రయ హితం యది శ్రేయః ప్రశశ్యసి”

టీ శ్రేయః ప్రశశ్యసి యది, వక్తుం యోగ్య మితి మన్యతే
 యది వదేత్యర్థః

మహానీమా! యుద్ధము దశేయుడ వయిన నిన్ను జయించు
టెట్లు? ఈవిషయమును చెప్పవచ్చు నని తోచియెడల జెప్పుము.

భీష్ముడు — “నై నంశ్యామికౌస్తేయయోమాంయు ధ్యన్త మా
హవే, విజయేత పుమా కశ్చి త్సామౌ దపితకృతుః

ధర్మజా. ఇందుజైన గానిమ్ము. నేను రణరంగమున నిలిచి
యుద్ధముచేయుచున్నకాలములో నిన్ను జయింపగల పురుషుడు లేడు.

ధర్మజుడు —

“హస్త పృచ్ఛామి తిక్తా త్త్వాం పితామహ నమోఽస్తు తే
వధోపాయం బ్రవీహి త్వ మాత్మన సమరే పరైః

నిన్ను జయించువాడు లేకుండుటచేతను, నీవు నాకు జయము
నాశీర్వాదించుటచేతను, నిన్ను నమస్కరించి యడుగుచు గ్గాను — పితా
మహా నీవధోపాయ మేమి?

భీష్ముడు —

“న స్త్రేతం తాత శ్యామి సమరే యో జయేత మామ్ ।

న తాన స్మృత్యుకాలోఽపి ఘనరాగవశం కురు”

ధర్మజా! యుద్ధములో నన్నుజయింపగలవాడుకనబడడు ఇప్పుడు
మరణసమయము గాదు, మరల రమ్ము.

ఇచ్చట భీష్ముని వధోపాయమును ధర్మజు డడుగుట అసంగతి
మనిపించును కాబోలు. భీష్మునకు మాత్ర మట్లనిపింపలేదు. మొదట
సేనానాయకత్వము వహించి చూపు రక్షకుడవై యుద్ధము ననుపవ
లసినదని కోరిన దుర్యోధనునితో “అపి చైవ మయా శ్రేయో
వాచ్యం తేమా నరాధప” అనుచు పాండవులకు శ్రేయస్సు నుపదే
శితును మీకొగను యుద్ధము చేయుదును. అని స్పష్టముగా జెప్పిన
మాటలో శ్రేయస్సు నుపదేశించుట, తన వధోపాయమును వానికి
చెప్పటే యని తెలిసియుండెను. దాని కనుగుణముగనే నావలన

నీకేమి కావలెనో కోరుకొనుము ఇచ్చెద నని సేనాముఖమున ధర్మజుని ప్రోత్సహించుటయు, నీకు జయము కలుగు నని యాశీర్వదించుటయు జరిగినది.

తనకు జేసిన వరప్రోత్సాహమును, జయాశీర్వచనమును ఆధారముజేసికొని అజేయుడైన భీష్ముని జయించుట, ధర్మప్రాణుడైన ఆతడు తనవదోపాయమును వెల్లడించినపుడే సంభవించుననియు, దానిని వెల్లడించు సంకల్పము పూర్తిగా గలిగియే యిట్లు సంభాషించుచున్నాడనియు, గ్రహించియే వదోపాయమేమని ధర్మజుడికిగినాడు. కనుకనే తొమ్మిదవనాటి రాత్రి భీష్మునియొద్దకు సోదరులతోడను కృష్ణ భగవానునితోడను వెళ్ళిన ధర్మజునితో సంభాషించుచు భీష్ముడు—

“న కథంచన కౌస్తేయ ము జీవతి సంయుగే
జయో భవతి స్సర్వజ్ఞ సత్య మేత ద్భ్రువీమి తే
నిర్జలే ము యుద్ధేన రణే జేష్యథ పాండవాః
క్షీప్రం ము పరహర్షం యదీచ్ఛథ రణే జయమ్ |”

(భీష్మప. అ. 107)

నేను జీవించియుండ మీకు జయము కలుగదు, ఇది నిజము యుద్ధములో నన్ను నిర్జించినప్పుడు మీరు జయింపగలరు. మీరు జయ భిలాష మున్నపుడు నన్నుడగొట్టవలసినదే అని చెప్పెను. ఇట్లుభీష్మాభిప్రాయానుగుణమైనధర్మజుని మాట అనుగత మెట్లగును?

మరియు క్షిత్రియునకు యుద్ధమరణము శ్లాఘ్యము, శయ్యామరణము నింద్యము ఈవిషయమును రాజధర్మప్రస్తావములో భీష్ముడే యిట్లుచెప్పెను—

“అధర్మః క్షిత్రియస్యైవ యచ్ఛయ్యామరణం భవేత్ |

విసృజ్య శ్లేష్మమూతాగ్ని కృషణం పరిదేవయన్

న గృహే మరణం తాత క్షత్రియాణాం ప్రశస్యతే

రణేషు కదనగ కృత్వా జ్ఞాతిభిః పరివారితః |

తీక్షణై శృన్వైరిభిక్షిష్టః క్షితియో మృత్యు మర్తతి
శూరో హి కామమన్యభ్యా మావిష్టో యుభ్యతే భృశమ్
హన్యమానాని గాత్రాణి పరై రైవాఽవబుభ్యతే ।
స సంఖ్యే నిధనం ప్రాప్య పశస్తం లోకపూజితమ్ ।
స్వధర్మం విఫలం ప్రాప్య శక్తిస్త్వైత్సిలోకతామ్ ”

(శాన్తి. ౨97)

క్షితియునకు శయ్యామరణ మధర్మము, రణరంగమున యుద్ధముచేసి శస్త్రవాతుడై మరణించుట పశస్తము. అని.

ఇట్టి ధర్మము నెఱిగియున్నవాడు కనుకనే యుద్ధమరణమునే తానపేక్షించి ధర్మప్రధాన మగు పాండవపక్షమున కెదురుగా నిలచి యుండెను పాండవులకు తన వధోపాయము నుపదేశించియుండెను. కాబట్టి, “ధర్మాత్ముడగు భీష్మ దుండటనుబట్టి ధర్మము కొరవపక్షమందే యున్నది” అను ప్రతివాదుల పాదము నిరస్తము.

భీష్మాభిప్రాయము ననుసరించియే మాటలాడిన ధర్మజ్ఞుడట్లడుగుటలో నసాంగత్య మేమున్నది?

ఇట్లు యుద్ధారంభకాలమందే వధోపాయమును దెలిసికొనుటకై (పునరాగమనం కురు) అనుచు మరియొకప్పుడు రమ్మని అందరు వినుచుండ భీష్ముడు నచించియుండుటచేత దానిని తెలిసికొనుటకై భీష్ముని యాజ్ఞనుబట్టి యర్థరాత్రమున భీష్మునియొద్దకు వెళ్ళనలెనని ధర్మజ్ఞున కనిపించింది, ధర్మప్రాణుడైన భీష్మ దావిషయమును వివరించుటయు సంభవించినది.

విషయ మిట్లున్నది ఇక కవివాక్యముగా “ధర్మరాజేమి సజ్జనుడో చెప్పుము? తాత పాదముల పజ్జణ్ జేరి యుబ్బించి యాతని సంహారరహస్యము తెలియలేదా? అర్థరాత్రాన, ఇట్లు కుటిలవ్యాపారము మొత్తురే” అని యున్నది. ఇచ్చట కవి నడుగవలసియున్నది—

ప్రప్రీధమమున పైనికపక్షములో “చ తా వన్యృత్యుకాలోఽ
పి పునరాగమనం కురు” మృత్యుకాల మిప్పుడు కాదు. మరల రమ్మ,
అని యుద్ధమరణము నపేక్షించియున్న భీష్ముడు తన కాదేశించియుం
డుటనుబట్టి తొమ్మిది రోజులు భీష్మయుద్ధము ప్రచండముగా జరిగిన
మీద నాటిరాత్రి భీష్ముని యాజ్ఞ ననుసరించి వెళ్ళి భీష్ముని యిచ్చను
బట్టి జరుగవలసినదియు, భీష్ముని కపేక్షితమైనదియు, నగు యుద్ధమర
ణమున కుపాయము గాతడు చెప్పగా ధర్మజుడు తెలిసికొనుట, ధర్మ
జుని కుటిలవ్యాపార మగునా?

దశమదివసయుద్ధములో సమీపములో నున్న యుధిష్ఠిరుని
చి భీష్ముడు—

“యుధిష్ఠిర మహాపాక్షి సర్వశాస్త్రవిశారద
శ్రుణుష్య వచనం తాత ధర్మ్యం స్వర్గ్యం చ జన్మతః
నిర్విణ్ణోఽస్మి భృశం తాత దేహేనాఽనేన భారత
ఘ్నతశ్చ మే గతః కాల స్సుబహూక్ పాణినో రణే
తస్మా త్స్థిర్ధం పురోధాయ పంచాలాక్ స్పంజమాంస్తథా
మద్వధే క్రియతాం యతో మమ చే దిచ్ఛసి ప్రియమ్ ॥

(భీష్మ-అ 115)

సర్వశాస్త్రవిశారదుడవగు యుధిష్ఠిరా! ధర్మబద్ధము స్వర్గసాధన
ముననున నాయీమాటను వినుము, రణరంగము దంభ్యాకముగా
వధించుచున్న నాకు కాలము గతిచింది, ఈరీతముతో నా కత్యంత
విరక్తి గలిగినది కనుక నాకు ప్రీతి గలిగించదలచితివేని వాఝుని బుర
స్కరించుకొని పాంచాలాది మహావీరులతో నన్నిక వధించుటకై
యత్నింపవలయును. అని యుద్ధమరణమును గోరి పోత్సహించిన
మీద నాతనియాజ్ఞను నెరవేర్చిన ధర్మజునిది కుటిలవ్యాపారమగునా?

ప్రప్రీధమమున మాకు రక్షకుడవై సేనానాయకుడవై యుండి
యుద్ధము నడిపింపవలసినదని దుగ్యోధనుడు కోరినపుడే మీపక్షమున

యుద్ధము చేయుదును. పాండవులకు శ్రేయస్సు (తనసంహారమూలక మగు జయోపాయము) నుపదేశింతు నని చెప్పియుండిన భీష్ముడు అదే విధముగా నుపదేశించడలచి తనతో యుద్ధమునకు తన యచుష్ట దీసికొన దలచినన్నిన ధర్మజుని నీకు వరమిచ్చెననుయ్యమునకు సంబంధించినది నీకేమికావలయునో కోరికొను మని ప్రోత్సహించి స్వయముగా తనసంహారరహస్యమును దెలుపుటనుబట్టి తెలిసికొనిన ధర్మజుడు తాతనుబ్బించి తెలిసికొనినవా డగునా? అది ధర్మజుని కుటిలవ్యాపారమగునా?

ఒకని నుబ్బించినంతమాత్రమున నాతని సంహారరహస్యము తెలిసికొనుట సులభమైనపుడు దోణాచార్యుని సంహారరహస్యమును దోణాచార్యు నుబ్బించి తెలిసికొనలేదేమి?

అంధభారతమందు భీష్ము డేమి చెప్పినట్లున్నదోమాడుడు —
ఉ “చుట్టటికంబునకా మనము సొచ్చి నచు గరగించి వేషింకా
దిట్టతనంబు వోవిడిచి తీవ్రరణంబు కడంక దక్కి నేబట్టిన యాయు
ధంబు నెడబాసినగాని వధింపజాల దిట్టిట్టన కేగు మిప్పురున యి
తకు గాలము గాదు. దానికిన్”

తే “కృమ్మరంగ నేతెంచెడు గాక యనుడు
సతిముదంబున బ్రణమిల్లి యలనివాక్య
మపుడు తలనిడుకొనినవాడగుచు నప్పి
తామహుని నెమ్మి వీడ్కొని ధర్మసుశుడు”

రణోద్యేకము తగ్గి సేనాయుధము విడిచిపెట్టినపుడు దప్ప చుట్టరికమునగాని కరగించినగాని నన్ను వధింపజాల రని చెప్పిన భీష్ముడు ఒక దుబ్బించినస్వాధీన మగువాడా?

ఇక యుద్ధారంభమున భీష్మునియొక్కకు వెళ్ళి వందనము చేయుట కుటిలవ్యాపార మందురా? గురువులతో యుద్ధము జేయవలసిన

ప్పుడు వారి యనుజ్ఞ దీసికొనియే చేయవలయు నని శాస్త్రోక్తమై యుండుటవలన వెళ్ళినట్టి ధర్మజునిది కుటిలవ్యాపార మగునా?

యద్యేవం నాభిగచ్ఛేథా యుని మాం పృథివీఽతే ।

శపేయం త్వాం మహారాజ" "ప్రీతోఽస్మి తాత యశస్వ" "

ధర్మజా. నీవు నాయొద్ద కిట్లు రాకున్నయెడల నిన్ను నే శపించి యుండును. సంశోషించితిని వత్సా! యుద్ధము చేయుము. అనుభీష్మని ప్రసంగము తర యొద్ద కట్లు రాకుండుట కుటిలవ్యాపార మగు ననియు, దుర్జనలక్షణ మగుననియు, సూచించుచుండ నాయొద్దకు వెళ్ళుట, కుటిలవ్యాపార మనియు, "ధర్మరాజేమి సజ్జనుడో చెప్పుము" అనియు వ్రాయుట ఆయుక్తము కాదా?

కనుక వ్యాసముని, సంశయము లేకుండునట్లు స్పష్టముగా జెప్పి యుండ దానిని తెలిసికొనలేక "ఏదీ నాసంశయముల నివారింపుము" అని కవి యడుగుటలో లాభ మేమున్నది? శ్రద్ధతో గ్రంథమును బహురూపాయము లవలోకించి తెలిసికొనినకొలది సంశయవిచ్ఛేద మగు నని తెలుపుచున్నాము.

ఈప్రస్థానములో మ, భా, చ, కారులు—

"భీష్ముడు సమయమువచ్చినపుడెల్ల పాండవపక్షమును జెప్పుచు బదిదినములుసర్వసైన్యాధిపత్యముజేసియు తుదకుతోమ్మిడవనాటిరాత్రి ధర్మజునకు దనగుట్టు నంతయు జెప్పి కపటపుజాపు చచ్చెను" (పు120)

అని వ్రాయుట యెంత హేయమో! ఇట్టి దుర్భాషణము దుర్యోధనుడైన చేయలేదే. భీష్మని పూజ్యతను గ్రహింపగల యోగ్యత ప్రితివాదుల కేది? శాంగం పాపహ్, భీష్ముడు పాండవపక్షమున చెప్పుచుండుటకు తర వధోపాయము ధర్మజునకు జెప్పుటకును దగిన హేతువు లన్నియు వెలక నిరూపించబడియున్నందున ప్రితివాదిదుష్ట ప్రసంగము మారాపాస్త మయినది.

— పాండవులలో నోనములేదా? ద్రోణవధార్థము ధర్మజు డసత్య
మాడలేదా? ద్రోణకంఠము నల్లునుడు ఖండింపలేదా?'

అను ప్రసంగము--తన్నిరాకరణము +—

ఖండకావ్యములోని 'చనవు'లో నిట్లున్నది—

“గురు డస్త్రంబులు పారవైచు నని యేన్లు ద్రోణిగా బొల్పి కుం
జర మన్నందుకు ధర్మరాజును మహీచక్రంబు నిండించెడి
నరు డంతః సరకః గురూత్తముని కంఠం బిందులో నున్న ధ
ర్మరహస్యం బెరిగింపవే దయ దలిర్పి మానిలేఖ్వుభా.

ఇచ్చట తా నసత్యమాడినచో ద్రోణు డస్త్రసంన్యాసము
జేయు నని ధర్మజున కెట్లునిపించినది? ఆతని యసత్యవచనము విని
ద్రోణు డస్త్రసంన్యాస మెట్లుచేసి శత్రువువయ్యెను? అను విషయము
లను ముందుగా కవి తెలిపికొనవలయును.

యద్ధారాధసమయమున ధర్మజుడు భీష్ముని సమీపించి
యాతనియనుజ్ఞ దీసికొని, ద్రోణాచార్యునియొద్దకు వెళ్ళి ప్రవక్షీణమను
స్కారములు చేసి “అమస్త్రయే త్వాం భగవత్ యోత్యే విగతక
ల్మషః” అనుచు యుద్ధమున కనుజ్ఞ నిమ్మని కోరగా ద్రోణు డిట్లనెను—

“యది మాం నాభిగచ్ఛేథా యద్ధాయ కృతనిశ్చయః

శపేయం త్వాం మహారాజ పగాభావాయ సర్వశః ।

త ద్యుధిష్ఠిర తుష్టోఽస్మి పూజితశ్చ త్వయాఽఽఘ ।

అనుజానామి యుధ్యప్య విజయం సమవాపుహి

కరిషామి చ తే కామం బ్రాహ్మి త్వ మభికాంక్షితమ్

ఏవం గతే మహారాజ యద్ధా దన్య త్కి మిచ్చసి

అర్థస్య పురుషో దాసో దాస స్త్రో న కన్యచిత్

ఇతి సత్యం మహారాజ బద్ధోఽస్మ్యక్తేన కారవై ॥

బ్రవీ మ్యేతస్క్లిబవ త్త్వాం యద్ధా దన్య త్కి మిచ్చసి ।

యోత్యేఽహః కారవన్యాకే తవాశాస్య జయో మయా ॥

యుద్ధసన్నద్ధుడనైన నీవు నాయొద్ద కిట్లు రాసుంటివేని నీకు చేటుకలుగునట్లు శపించియుందును. యధిష్ఠిరా? నీవు నన్ను పూజించినందుకు సంతోషి చితిసి. నీకనుజ్ఞ నిచ్చుచున్నాను యుద్ధము జేయుము, విజయమునొందుము నీకేమి కోరిక గలదో చెప్పుము, చేయుదును. నేను కౌరవులచే సర్థముతో బద్ధుడనైతిని, అందుచే నీకు ప్రతిభటుడనై నిలువవలసివచ్చినది. కౌరవులనిమిత్తము యుద్ధము చేయుదును. నీకు జయము నాశీర్వదీంతును.

ధర్మజుడు—

“జయ మాశాస్య మే బ్రహ్మ౯ మన్త్రీయస్య చ మద్ధితమ్

యుధ్యస్య కౌరవస్యాశ్చ నర ఏష వృతో మయా

మహానీయా! కౌరవపక్షమున యుద్ధము జేయుము. నాకు జయ మాశీర్వదించి హిత ముపదేశింపుము. నేను కోరెడి వర మిదియే.

దోణుడు —

“ధృవ స్తే విజయో రాజ౯ యస్య మన్త్రీ హరి స్తవ ।

అహం త్వా మభిజానామి రణే శత్రూ౯ విమోక్ష్యసే

టీ:- అభిజానామి, అరుజానామి, విమోక్ష్యసేశత్రూ౯, జీవితా దితి శేషః

“యతో ధర్మ స్తతః కృష్ణా యతః కృష్ణ స్తతో జయః ।

యుధ్యస్య గచ్ఛ కాస్తేయ పృచ్ఛ మాం కిం బ్రహ్మిణి తే

యధిష్ఠిరా! శ్రీహరి మంత్రిమైయన్న నీకు తప్పక విజయము గలుగును. నీకనుజ్ఞనిచ్చుచున్నాను యుద్ధమందు నీవు శత్రుక్షయము జేయుదువు ధర్మ మెచ్చటనో శ్రీకృష్ణు డచ్చట, శ్రీకృష్ణు డెచ్చటనో విజయ మచ్చట, వెళ్ళి యుద్ధము జేయుము. నీకు నేనేమి చెప్పవలయు నో అడుగుము

ధర్మజుడు—

“పృచ్ఛామి త్వం ద్విజశ్రేష్ఠ శ్రీమద్రామాయ స్మృతభిక్షాంక్షితమ్
కథం జయేయం సంగామే భవంత మపరాజితమ్”

మహానీమా! అడుగుచున్నాను. యుద్ధములో పరాజయము
లేవట్టి నిన్నెట్లు జయించగలుగుదును?
దోణుడు—

“న తేఽస్తి విజయ స్తావ ద్వావ ద్యున్యా మృతౌ రణే
మమాశు నిధనే రాజా యతస్య సహ సోదర్తైః”

ధర్మజా! నేను యుద్ధము చేయునంతసేపు నీకు విజయము కలు
గదు కనుక సోదరులతో గలసి నీవు త్వరలో నన్ను వధించుటకు
యత్నింపుము.

ధర్మజుడు—

“హస్త తస్మా స్మహాబాహో వధోపాయం వదాత్మనః |
ఆచార్య ప్రణిపత్యైష పృచ్ఛామి త్వం నమోఽస్తు తే”

మహానీమా కృప్తము! దోసిలియైగ్గి అడుగుచున్నాను. నివ
ధోపాయమును జెప్పము. ననుస్కారము.

దోణుడు—

“న శత్రుం తాత పశ్యామి యో మాం హన్యాద్రథే స్థితమ్ |
యుధ్యమానం సుసంరంభం శరవర్షాఘవర్షిణమ్ |
ఋతే ప్రాయగతు రాజా న్యస్తశస్త్రే మచేతనమ్ |
హన్యా న్మాం యథి యోధానాం సత్య మేత ద్భవీమి తే
శస్త్రం చాహం రణే జహ్యం శ్రీత్వా తు మహా దప్రియమ్
శ్రద్ధేయవాక్యా త్పురుషా దేత త్సత్యం బ్రవీమి తే
(భీష్మ- అ 43)

ధర్మజా! నేను శస్త్రమును విడిచి పారియోపవేశమును బొంది
చైతన్యము లేకున్నట్లున్నప్పుడు శరవర్షము గురిపించుచు సరం

భముతో యుద్ధముచేయుచుండునంతసేపు నన్ను వధి ఎగలవాడు లేడు. నేను శస్త్రమును విడుచుట ఎప్పుడనగా విశ్వాసపాతునివలన గొప్ప అప్రియచార్తను వినినపుడు నేను శస్త్రమును విడిచివేయుదును. ఇది నిజము.

ఇట్లు దోగ్రిణాచార్కుడు తన వధోపాయమును యుధిష్ఠిరు డడుగు నట్లు పోల్చిహించి యాతడు కష్టముతో నడిగిన మీద తాను వెల్లడించెను.

ఇంతకును ధర్మపక్షము పాండవులదే యై యుండుటయు, కౌరవుల దధర్మపక్ష మగుటయు, భీష్మునివలె తానుగూడ యాత్రధర్మమునుబట్టి యుద్ధమరణము నపేక్షించియే పాండవపక్షమున కమరుగా నిలుచుటయు, శ్రీకృష్ణుడు ఎరిమేశ్వరు డని యెరిగియుండుటయు, నను విషయములు తన వధోపాయకటనమునకు మూలములు.

శ్రీకృష్ణుని రాయబారమును త్రోసివేసి యుద్ధమునకు గాలు దువ్వుచున్న దుర్యోధనునకు భీష్మద్రోణులు సీది తప్పదారి యని చెప్పినతరువాత ద్రోణుడు మరల నిట్లనెను—

“దత్తం హుత మధీతం చ బ్రాహ్మణా స్తర్పితా ధనైః

ఆవయో ర్గత మాయుశ్చ కృతకృత్యై చ విధి నా

త్వం తు హిత్వా సుఖం రాజ్యం మిత్రాణి చ ధనాన చ

విగోహం పాండవైః కృత్వా మహా ద్వ్యసన మాప్స్యసి

మస్త్రీ జనార్దనో యస్య భ్రాతా యస్య ధనంజయః

సర్వశస్త్రభృతాం శ్రేష్ఠః కథం జేవ్యసి పాండవమ్ ”

(ఉద్యోగ-౬-౨ 189)

దుర్యోధనా. భీష్ముడును నేనును అధ్యయన, దాన, హోమాది జన్మసార్థక హేతువులగు సత్కార్యముల జేసికొనినాము. మాకాయువు గూడ గతించినది. మేము కృతార్థుల మైతిమి. నీవుమాత్రము సుఖమును, రాజ్యమును, మిత్రులను, ధనమును విడిచి పాండవవిరోధ

మూలమన గొప్ప అడకు పాలు గాగలవు ఎవ్వకి మంత్రి శ్రీకృష్ణుడో, సర్వశస్త్రాస్త్రోదయము పార్థుడు సోదరుడో అధర్మజుని నీ వెట్లు జయింపగలవు? అని.

ఈమాటలలో తమ వరిసమాప్తికే యీయద్ధము సూచకమని మొట్టమొదటనే ద్రోణుడు దుర్యోధనునకు వెల్లడించియుండెను.

అట్టి ద్రోణుడు విశ్వసనీయునివలన అప్రియవార్తాశ్రవణము బరిగినపుడు శస్త్రసంన్యాసము చేయదు నని చెప్పియుండుటవలన నట్టి విశ్వసనీయుడు ధర్మజుడే యగుటనుబట్టియు, నట్టి గొప్పఅప్రియవార్త అశ్వత్థామమరణవార్తయే యగుటనుబట్టియు, దానిని శ్రీకృష్ణుడు విశదీకరించుటనుబట్టియు, ధర్మజు డెట్టకేలకు ఆమాటాడెను. ఆసందర్భ మేమనగా—

ద్రోణుని యొడవనాటి యద్ధములో నుగ్గురై దివ్యాస్త్రములను ప్రయోగించుచు సర్వసంహారము చేయుచున్న ద్రోణుని జూచి కృష్ణభగవానుడు ధర్మజునితో నిట్లనెను—

“యద్యర్థపివసం దోణో యధ్యతే మర్య మాస్థితః

సత్యం బ్రవీమి తే సేనా వినాశం సముపైష్యతి

స భవాం ప్రాతు నో ద్రోణాత్సత్యా జ్ఞాయోఽనృతం వచః

ద్రోణు డీవిధముగా కుగ్గురై యింకొకపూట యద్ధము చేసిన యెడల నిసేన కంఠకును వినాశము తప్పదు. కనుక ద్రోణునివలన మమ్ముఁడరిని నీవు కాపాడవలయును. ఇప్పుడు సత్యముకంటె అన్యతమే యుక్తము అని మరలయు—

నైష యద్ధేన సంగ్రామే శేతుం శక్యః కథంచన ।

సధను ర్ధన్వినాం శ్రేష్ఠా దేవై రపి సవాసవైః ।

న్యస్త శస్త్రస్తు సంగ్రామే శక్యో హస్తుం భవే న్నుభిః

అస్థీయతాం జయే యోగో ధర్మ ముత్సృజ్య పాండవాః

యథా న స్పంయుగే సర్వా న్న హన్యా దుక్రవాహనః

అశ్వత్థామి హతే నైవ యుధ్యే దితి మతిర్మమ !
 తం హతం స-యగే శిశ్వి దస్మై శంసతు మానవాః
 ఏత న్నారోచయ ద్రాజా కన్తీపుత్రో ధనంజయః
 అస్యే త్వరోచయ సర్వే కృచ్ఛేణ తు యుధిష్ఠిరః ”

(ద్రోణప-అ 10)

ఈ తడు ధనుర్ధరుడై యున్నంతసేపు ఇంద్రాదులుకూడ జయింపలేరు. శస్త్రము విడిచినపుడుమాత్రమే వధింప శక్యమగును. ఈతడు సర్వసంహారము చేయకుండుటకై పాండవులారా! ఇప్పుడు ధర్మమును విడిచి జయోపాయము నాశ్రయింపవలయును. అశ్వత్థామ హతుడైనపు డీతడు యుద్ధనుండి విరమించు నని తోచుచున్నది. ఆ యశ్వత్థామ యుద్ధములో హతు డయ్యె నని ద్రోణునకు జెప్పవలయును. అని కృష్ణభగవానుడు తెలుపగా దాని కర్జును డగీరింపలేడు. ధర్మజుడు కప్పముమీద సంగీరించెను.

అప్పుడు ప్రాప్తించిన విరిసితి యెట్టి దనగా—

ద్రోణు డశస్త్రసంన్యాసము చేసిన గాని, పాండవపక్షమునకు రక్షణము లేదు. అశ్వత్థామ హతుడయ్యె నని వినినపుడుగాని, యాత డశస్త్రసంన్యాసము చేయడు. అసత్య మాడినగాని ద్రోణుడట్టి మాటను వినుట సంభవింపదు, ఆయత్నము విశ్వసనీయుడు చెప్పినపుడుగాని కార్యకారి కానేరదు.

అట్టి యాసత్యమయములో నసంఖ్యాకులగు పాండవపక్షియోధుల ప్రాణరక్షణము ధర్మజుని యసత్యవచనముమీదనే ఆధారపడియున్నది. తన స్వాభావికసత్యవ్రతమును అక్షణమున ధర్మజుడు విడువనియెడల సర్వయోధప్రాణహానిమిత్రదోషము ధర్మజునకు ఘటింప నైయున్నది. అది రాకుండుటకై యసత్య మాడిన అసత్యవచనదోషము వచ్చిపడుచున్నది. ఎటు చూచినను దోషమే ప్రాప్తించుటను బట్టి యేదోషము గొప్పదో దానిని తొలగించుకొనుట వివేకుల లక్షణ

మగుటచే అంతమంది ప్రాణములను ద్రోణాచార్యమహాశ్రుజ్వాలల కర్పణము జేయుటచే వచ్చెడి మహద్దోషముకంటె తాత్కాలికాసత్య వచనదోషమల్ప మని యె చి “ధర్మాజ్ఞేహ మశక్యం చే ధర్మం త్యక్త్వా స్యరి ఇయేత్” అనున్యాయమున ధర్మముచే జముంచుట శక్యముకానపుడు ధర్మమును విడిచియైనను శత్రువును జయింపవలె నను ఘట్టి నవలంబించి—

“హ్యమాంస మపి చేద్యుద్ధం గుణై రపి సమన్వితమ్

ఆతతాయిన మాయాంతం హన్యా ధ్వాతక్ష్మామాత్మనః ”

టీ:- ఆతతాయిన మిత్యస్య ఘాతక మితి విశేషణ మన్యేభ్య ఆతతాయభ్యో వ్యవచ్చేదా యోక్తమ్

పూజ్యుడనునను, వృద్ధుడనునను. గుణవతుడనునను, తన్ను హింసించవచ్చువానిని వధించవలసినదే, అను బృహస్పతివచన మను సంధించి, కృష్ణపరమార్థి మూల ననుసరించి, ద్రోణాచార్యుడు శనకు దెలిసియున్న విజయోపాయప్రక్రియ నవలంబించి, యంతకు పూర్వము అశ్వత్థామ యను పేరుగల యేనుగు భీమసేనునిచే హతమైయుండ దానిని నిమిత్తముగా జేసికొని “అశ్వత్థామా హతః కుంజరః” అని తన్ను ద్రోణు డడిగినపుడు ధర్మజు డననాడు.

అద్రోణున కశ్వత్థామవిషయమై సందేహ మేల కలిగినదనగా కారవసేనలోని మూలవభూపాలుని అశ్వత్థామనామముగల గజమును వధించి వచ్చి భీమసేనుడు ద్రోణుడు వినినట్లు ‘అశ్వత్థామాహత ఇతి శబ్ద ముచ్చై శ్చకార హ” ‘అశ్వత్థామా హతః’ అని బిగ్గరగా రంక వేసెను. అది విని ద్రోణునికి సందేహము కలిగినది, కాని యుద్ధమప్రతిహతముగా చేయుచు ఓడివేలగజములను, ఓడివేల అశ్వములను, ఆరు వేల స్పంజములను ఐదువందల మణ్సులను వధించి సర్వసంహారోద్య క్తుడై ప్రజ్వలించు సమయమున విశ్వామిత్రజనుదగ్గి భారద్వాజ గౌతమవసిష్ఠశశ్యపాఠిప్రభృతు లగు మహర్షులు గోచరించి—

‘వ్యస్యాయుధం రణే ద్రోణ సమీక్షాఽస్మా నవస్థితాః ।

సాఽతః క్రూరతరం కర్మ పునః కర్తు మిహోర్హసి ।

పరిపూర్ణశ్చ కాల స్తే వస్తుం లోకేఽద్య మానుషే ।”

ద్రోణాచార్యా ఆయుధము విడిచి మమ్ములను చూపుము యుద్ధము మానుము. మనుష్యలోకములో నీవుండెడికాలము పూర్తయైనది. అని బోధించిరి

తరువాత, వెనుకటి భీమసేనుని మాటను దలచుకొని ధర్మజు నడిగెను. ధర్మజు దావిధముగ జెప్పెను.

ఈవిషయమై కర్ణపర్యవంభమున నీలకింఠాచార్యు లిట్లు వ్రాసెను —

“శరణాగతస్వసైనికత్యాగార్థ మన్యాయేనాపి కృతో బ్రహ్మ వధో నేతరబ్రహ్మవధవ దనర్థోఽసి తు అనర్థాభాసవ ” “న తేన బ్రహ్మహా భవేత్ ” ఇత్యాదితామవధే దోషాభావస్మరణాత్ ,

ఇచ్చట శరణాగతస్వసైనికత్యాగార్థమై అన్యాయముగా జేయ బడినను బ్రహ్మవధము, ఇతరబ్రహ్మవధమువలె అనర్థకరము గాదు అనర్థాభాసమే ఆతత్త్వమువధ అంత దోషావహము కాదని యున్నది. అని భావము అధర్మము లేకుండ సంచరించు ధార్మికుడు అధర్మ మాచరింపక తప్పని యాపత్కాలములో నాయావదను అసర్వాచరణముచేసిన రాతి దానికి పశ్చాత్తప్త డగుచు దానికి పాపశ్చిత్తములు చేసికొని పరిశుద్ధు డగుచుండును

ధర్మజుడు భీష్మద్రోణులనుగూర్చియే కాదు, కర్ణదుర్యోధనాదులనుగూర్చికూడ యుద్ధములో వధించినందుల కెంత విరహించెనో, గీతోపదేశము నకు బూర్వ మర్జునుడు యుద్ధము జేయటకును, దుర్యోధనాదిసాదరులను, భీష్మద్రోణాదిగురువులను వధించుటకును ఎంతవఱపించెనో మహాభారతపాఠకులకు విశదమే. ధార్మికలక్షణ మనియే కర్ణదుర్యోధనాదుల కాలక్షణ మేకోశమందునను లేదనియు, మహాభారతపాఠకులకు విశదమే

ఇంకొకటి- పాండవులు స్వగృహోపాణము చేసిన తరువాత పోదరులును, ద్రౌపదియు సరకయీతని అనుభవించుచున్నట్లు, ధర్మజన కొక దృశ్యమొకమహారృకాలము ఇందుకు ప్రదర్శించి యిది యేమని ధర్మజు డడుగగా నిందు డిట్లు చెప్పెను—

“వా, జేన హి త్వయా వోణ ఉపచీర్ణ స్మృతా పతి”

టీ— హతిః కంజర ఇత్స్యేతామవధే వోణ ఉపచీర్ణః వచితః గజవాచీ కబ్ధో మన వ్యపరిత్యేన జ్ఞాపిత ఇత్యుచారచ్ఛలే నేత్యగః

“వ్యాజేనైవ తతో రాజా దర్శితో సరక స, న
యథైవ త్వం తథా భీమ స్తథా పార్థో యమా తథా
ద్రౌపదీ చ తథా కృష్ణా వ్యాజేన సరకం గతాః ”

అత్స్యతామనుగూర్చి నీవు దోణునను జెప్పునపుడు వ్యాజముతో దెలుపుటవలెన నీకును వ్యాజము చేతనే సరకము ప్రదర్శింపబడినది. నీకవలెనే ద్రౌపదికిని భీమసేనాదులకును ప్రదర్శింపబడినది. అని

తరువాత ధర్మదేవత యిట్లు చెప్పెను—

“విషద్ధోఽసి మహాభాగ సుఖ విగతికల్మషః
న చ తే భ్రాతరః పార్థ సరకాన్వా విశాంపతే
న కృష్ణా రాజపుత్రీ చ సరకాన్వా కథంచన
మాయైషా దేవరాజేన మహేష్ఠోణ ప్రయోజితా
అవశ్యం సరకా స్తాత దిష్టవ్యా సర్వరాజభిః

తత స్త్వయా ప్రాప్త మిదం మహుర్తం దుఃఖ ముత్తమమ్

ధర్మజా! నీవు పాపరహితుడవు. పరిశుద్ధుడవు, నీపోదరులును ద్రౌపదియు సరకార్హు లైతిమాత్రము కాదు ఇది యిందునిచే గల్పితమైన మాయ అని”.

ఇదియే దోణాచార్యానుజ్ఞపై దోణనథా గముగ ధర్మజు డాసిన అవత్యవచనములొక ధర్మనివాప్త మని వ్యాజమునిని ప్రశ్నించిన కవికి దెలుపుచున్నాము.

ఈకవి పూర్వోక్త ప్రశ్నములోని రెండవయంశ మిట్లున్నది—
 “నరుండంతః సరకా గురూత్తముని కంఠంబు ఇందులో
 నున్న ధర్మరహస్యం బెఱిగింపవే”.

దోణాచార్య డాక్ట్రునానామము చేసినంతనే అర్జును డాదో
 ణుని కంఠమును ఖండించె నని యీకవి వాతలోని విషయము.

ఇది కవిచేసిన కల్పనయేగాని వాస్తవము గాదు. ఈవాగ్దత్తచే
 మహాభారతములో కవి కెంత పరిచయము గలనో విదితము. ఇది,
 గ్రంథవిషయమును తెలిసికొనలేక గ్రంథకర్త యగు వాస్యమునిని
 ప్రశ్నించు పద్ధతిని కవిత్వము జెప్పట లోకుల కపోహలు కలిగించు
 టకే కదా, ఇది కవికి యుక్తమా?

ప్రాయోపవేశమును పొందియున్న దోణుని శిరస్సును
 ఖండించినవాడు భృష్టద్యుముడు. గురువును వధింపక జీవించియున్న
 ఆచార్యుని తిసికొనిరమ్మని ఆభృష్టద్యుమునితో గోలపెట్టినవా
 డర్జునుడు.

అశ్లోకము లివిగో చూడుడు—

“వితున్నాంగం శరవాశ్చైర్వ్యసాఽయుధ మృక్తరమ్ |
 ధిక్కుతః పార్వత స్తం తు సంభూతైః పరామృశత్
 తస్య మూర్ధాన మాలంబ్య గత సత్త్వస్య దేహినః |
 కించి దబ్రువతః కాయా ద్విచక్రతాఽసినా శిరః
 ఉక్తవాంశ్చ మహాబాహుః కున్తిపుత్రో, ధనంజయః
 జీవన్త మానయాచార్యం మావధీ ద్ద్రుపదాత్మజ |
 కోశమానేఽర్జునేచైవ పార్థివేషు చ సర్వతః
 భృష్టద్యుమ్నోఽవధీ ద్దోణం రథతల్పే నరర్షభమ్ |

(దో, గ-అ 19-)

ఇట్లుండుటచే కవివాగ్దత్తలోని ద్వితీయాంశము నిరసమైనది.

‘అగ్రస్తమ్యమునుదు గ్రోణశనకంరమును ఖండించినాడు’ అను కొందరుప్రతివాదులమాట అసంగతమనియు, ద్రోణకంరమునే ఖండించినట్లు గ్రంథము చెప్పుచున్నదనియు, పంచమభాగమగు ద్రాక్షదీనిందానిరాకరణములో నిరూపింపబడును.

—:“పాండవులలో దోసము లేదా? ద్యూతములో గెల్చుకొన్న దానిని తండ్రిమాటపై దుర్యోధను డీయలేదా? ఇచ్చినదే మేలని ధర్మజుడు చేయి చాపలేదా?” అను స్రసంగము-తన్నిరాకరణము:—

ఖండకావ్యములోని ‘చనువు’ లో నిట్లున్నది—

“తన మీ జూదపుసాముకూడ దనినంతకరాజరాజుంబి కేయునివాచాశరిబద్ధుడై యొసగ లేదో గెల్చుకొన్నట్టి భూమిని గౌతేయుల కిందులో సుగుణమేమీ లేదుకాబోలు నిచ్చినదే మేలని చేయిసాపడ మహర్షీ ధర్మజుం డోడియు”
అహ! వ్యాసమహర్షిగ్రంథములో చెప్పిన దొకటి, ఈకవియనుకొనిన దొకటి.

గ్రంథస్థిషయ మిది —

దుర్యోధనుడు శకునిసహాయముతో కపటద్యూతమున పాండవైశ్వర్య మపహరింపదలచి నీవు పాండవుల హాహ్వానిపు మని తండ్రిని వేధింపగా తుదకు భృతరాష్ట్రుడు సుహృద్ద్యూత మను పేరుతో నాహ్వానించినంత తండ్రిమాట స్తుంభింపలేక వచ్చి పాండవులు సర్వస్వము నోడిపోయిన వెంటనే ద్రాక్షదీని, సభ కీర్తి తెచ్చి వస్త్రాపహరణాదిదుర్వ్యాపారములు చేసినపుడు ఘోరములైన ఉత్పాతములు గోచరించినవి. అప్పుడు—

“తతో గాంధారీ విదురశ్చాపి విద్వాంస్తమ త్పాతంఘోర మాలక్య రాజ్ఞే; ।

నివేదయామాసతు రార్త నశ్చదా

తతో రాజా వాక్య మిదం బభాషే ”

గాంధారియు, విరుపక్షును ఆయుత్పాతములను చెప్పి గోలపెట్టినమీద భృతరాష్ట్రుడు “వాతోఽసి దుర్యోధన మద్దబుద్ధే” అని దుర్యోధనుని మందలించి ద్రోహదీదేవితో—

“వరం వృణీష్వ పాంచాలి మత్తో యదభివాంభసి

వహూగాం హి విశిష్టా మే త్వం ధర్మపరమా సతీ ”

నీవు నాకోపదేశాదరిలో నుత్తముగాలవు. ధర్మతత్సగుగాలవు పాంచాలీ.. నీ వరమిచ్చెదను కోరుము అని చెప్పి ప్రేరేపకగా, ద్యౌతమునుబట్టి సంధించిన దాప్యముచూచి పాండవులకు విముక్తిని యొమె కోరినది. భృతరాష్ట్రుడిచ్చెను. తరువాత ధర్మజుడు భృతరాష్ట్రులతో—

“రాజా క్షిప్తీకరవామ స్తే ప్రశా ద్యస్తాం స్వ మిశ్వరః

నిత్యం హి స్థాతు మిచ్ఛామ స్తవ భారత శాసకే ”

మహారాజా! మేము నీయాజ్ఞకుఁ యధ్యుము, గూఢేమి యాజ్ఞాపింతువు? అని యడిగింపుడు—

అజాతశత్రో భద్రం తే అరిష్టం స్యస్తి గచ్ఛత

అనజ్ఞాతా సహధనా స్వరాజ్య మనుశాసత ”

ఓఅజాతశత్రూ! నీకు శుభ మగుగాక. నేననుజ్ఞ నిచ్చితిని, మీరు వెళ్ళి మీసాత్తుతో మీరాజ్య మెలుకొనుడు. అని యుత్పాతభీతుడై సుహృద్భ్రాతరుని వెట్టిన పేరు సార్థక మగువట్లు వారిది వారికిచ్చి వెళ్ళుచునుచు, చేసిన దుండగములకుఁ గల బూనవద్దనుచు—

“భి త్సభి స్తేఽస్తు సాభ్యాశ్రం ధర్మే తే ధీయతాం మనః ”

అని చెప్పి పంపెను. అట్లు భృతరాష్ట్రులుజ్ఞ దీనుకొని పాండవులు వెళ్ళుచున్నపుడు దుశ్శాసనుడు చూచి కిర్ణశకునులతో గలిసి పూర్పు.నైన దుర్యోధనుఁ యొద్దకు బోయి యిట్లనెను—

“దుఃఖే వై త త్సమానీతం స్థిరం నాశయ త్యసా
శత్రుసాధ్యమయ ద్రవ్యం తమృత్యధ్వం మహాధాః ॥”

(సభా, ౮74)

టి, స్థిరం వృద్ధ ఇతి సాధితేప ముక్తం శత్రుసాత్ శత్రువ
శం గమయ దగమయత్ సాధితవాః.

కష్టపడి సంపాదించిన సొత్తులు ముసలివాడు శత్రువుల కిచ్చి
వేసెను. అది విని కర్ణశకునిదుర్యోధను లాలోచి చి త్వరపడి
ధృతరాష్ట్రుని యొద్దకు జేరి పాండవుల నట్లు విడిచివేయుట మహాప్ర
మాదమనియు, ఇది బట్టియున్న కాలసర్పమునను ఎవ్వరైన నెత్తిపై
నెక్కించుకొనునా? అనియు వారెవ్వరు సేనలతో వచ్చి మనపై,
బంతులు సంకల్పించి వెళ్ళుచున్నారనియు, మనము వారికి గలిగిం
చిన బాధలను, ద్రాక్షదీపరిభవమును, వారెవ్వరు సహింపబోవనియు,
వారిని వెంటనే పిలిపించి పునర్ద్యూతములో వనవాసమునకు బంపి వా
రిని మన యధీనమునం దుంచుకొనుటకంటె కర్తవ్యము మరొకటి
లేదనియు బోధించిరి. ఆశ్లొకము లీవిధం.

“అథ దుర్యోధనః కర్ణ శ్శకుని శ్చాపి సౌబలః ।

మిథ స్సంగమ్య సహితాః పాండవాః ప్రతి మానితాః ॥

వైచత్ప్రవీర్యం రాజానం ధృతరాష్ట్రం మనషిణమ్ ।

అభిగమ్య త్వగాయక్తాః శ్శక్తౌ వచన మబ్రువత్ ॥

అహీ నాశీవిమాః కుగ్రధా న్నాశాయ సముపస్థితాః

కృత్వా కంఠే చ పృష్ఠే చ క స్పృశంత్యుష్ణ మర్హతి ।

తే త్యాస్థాయ రథాః సర్వే బహుశస్త్రపరిచ్ఛవాః ।

అభిఘ్నంతో రథవాహితాః సేనాయోగాయ నిర్యయః ।

న క్షంస్యంతే తథాఽస్మాభి రాతు విప్రకృతా హి తే ।

దౌషద్యాశ్చ పరిక్లేశం క స్తేషాం క్షస్తు మర్హతి ॥

పున రీవ్యామ భద్రం తే వనవాసాయ పాండవైః ।

ఏవ మేతాః వశేకర్తుం శత్యైమః పురుషర్షభ ॥” (సభా, ౮

ఇట్లు బోధించిన ధృతరాష్ట్రుడు, భీష్మద్రోణకౌశలచార్యుని
దురులు, బాహ్లికసోమదత్త భూరిశ్రీపులు, యుయుత్సవికన్ధులు—

“మా ద్యూత మిత్యభాషంత శమోఽస్త్వితి చ సర్వశః” మరల
ద్యూతము వలదు వలదని మొర్రపెట్టుచుండ గాంధారి దుఃఖించుచు

“మా బాలానా మశిష్టానా మభిమంసా మతిం పృభో
మా కులస్య క్షయే ఘోరే కారణం త్వం భవిష్యసి ”

టీ మతి మాభిమంసాః అభిమతాం మా కురు

నాథా! అజ్ఞానులు అయోగ్యులు నగు వారి బుద్ధిని నీవభిమ
తింపకుము. అట్లైన కులక్షయకారణము నీవు కాకుండువు అని గోల
పెట్లు చుండ.

“అథాఽబ్రవీ నృహరాజో గాంధారీ ధర్మదర్శినీమ్
అన్తః కామం కులస్యాఽస్తు న శక్నోమి నివారితుమ్
యథేచ్ఛన్తి తథైవాస్తు ప్రత్యాగచ్ఛన్తు పాండవాః
పునర్ద్యూతం చ కుర్వన్తు మామకాః పాండవై సృహ ”

ధృతరాష్ట్రుడు గాంధారితో కులక్షయము కానిమ్ము నేను నివారి-
ంపలేను. వీరన్నట్లు పాండవులు తిరిగి రావలసినదే. మనవారు
వారితో పునర్ద్యూత మాడవలసినదే. అని చెప్పుచు—

“అకామానాం చ సర్వేషాం సుహృదా మర్థదర్శినామ్
అకరో త్పాండవాహ్వనం ధృతరాష్ట్ర స్తుతశ్చియః ”

దూరదృష్టి, సుహృద్భావము గలవారందఱు వలదు వలదను
చున్నను, పుత్రప్రియుడగు ధృతరాష్ట్రుడు దూరగతులైన పాండవులను
ప్రాతికామిచే నాహ్వానించెను అపై పాండవులకు ప్రార్థించినది వన
వాసమే. ఇదియే వ్యాసముని గృహధర్మములొని విషయము.

ఇక కవిమాటల తీరెల్లున్నదో చూడుము— “తనయా జూదపు
సామ్ము కూడ దని ధృతరాష్ట్రుడు దుర్యోధనునితో ననెనట.
దుర్యోధను డాతండ్రిమాటకు బద్ధుడై గెల్చుకొన్న భూమిని పాండ

పుల కిడెనట! ఇందులో సుగుణమేమీ లేదుకాబోలు" అని కవి వ్యాసముని నడుగుచున్నాడు.

జూదపుసాము కూడదు. ఇచ్చివేయు మని దుర్యోధనునకు తండ్రి చెప్పనూలేదు. దుర్యోధను డీయనులేదు, ధృతరాష్ట్ర డయినను పాండవద్రోహనిమిత్తమున గోచరించిన యుత్పాతములకు భీష్మి, పాండవులను పూజించినగాని తన వంశమునకు తేను ముండ దని యెంచి మీరాజ్యమును మీ రేలుకొను డనుచు వారి సాభాగ్రామును గోరి యియ్యగలిగెనుకాని జూదపుసాము కూడదని యిచ్చి యుండ లేదు ఎత్తిచ్చినను పాండవుల కీయరాదని దుష్టచతుష్టయ మాలా చించినతరువాత ధృతరాష్ట్రుని మనస్సును మార్చి మార్గమధ్యము నుండియే వారు వచ్చునట్లు విలపించి వారి నరణ్యములకు పాలుచేసిన పృబుద్ధుడు దుర్యోధనుడు అట్టి దుర్యోధనునియందు "సుగుణమేమీ లేదుకాబోలు" అని కవి యనుట హాస్యాస్పదము.

"ఇచ్చినదే మేలని చేయిపాపడె మహర్షీ ధర్మజు డోడియన్" అని యొకమాట, ధర్మజున కిచ్చినదేమి? ఆతడు స్వీకరించిన దేమి? ప్రథమమూలమున శానారసాభాసము చేసి కపటమున సర్వస్వమప హరించి, ధృతరాష్ట్రాజ్ఞాతులై యింద్రప్రస్థమునకు శాంతులై వారు వెళ్ళుచుండ దురూహతో మరల రప్పించి వారిని వనవాసాజ్ఞాతవాస ములకు పాలుచేసి యాపైగూడ సూదిమొర మోపినంతైన నేనియ్య నని కూర్చుండిన దుర్యోధనుడు ధర్మజున కిచ్చెవా? ధర్మజుడు చేయిపా పెనా? విషయము దెలయక తోచినట్లు వ్రాసి లోకులకు భ్రాంతి గలిగించెడి యీకవి వ్రాత నిరస్తము.

—♦ "పాండవులలో దోసములేదా? దుర్యోధను డడునునివంటి స్వార్థ పరుడా?" అను ప్రశ్నగము—తన్నిరాకరణము ♦—

ఖంకావ్యములోని 'చనపు'లో నిట్లున్నది—

అకటా ద్రోణుని మట్టిబొమ్మకడ విద్యాస్వీకృతిం జెందినా

దుగు పాపం డల యేకలవ్యుని సేవకుం జూచి మన్నింపనో
పక య గుర్తుము గోరుకొమ్మనియె జాచాచార్యుని మత్స్యగం
ధసుమారా సురుగాజు స్వార్థపరుడౌనీ కీర్తితో బాల్పినా

ఇచ్చట, ద్రోణుని మట్టిబొమ్మ నాధారముజేసికొని ధర్మవిద్యా
భ్యాసముజేసిన యేకలవ్యుని యంగుషయును నీవు కోరుకొమ్మని
ద్రోణాచార్యుని ప్రేరేపించిన స్వార్థపరు డిద్దను డని కివి వ్రాసిన విష
యము మృష.

కథాసంవర్ధము వినుడు—

ద్రోణాచార్యుడు, తన బాల్మీకము, సంచాలదేశాధీశ్వరుడు
నగు ద్రుపదమహారాజు నొద్దకు అశ్వత్థామపోషకార్థము ధనమునపే
క్షించి వెళ్ళి “రాజా సఖాయం విద్ధి మా మహా” నేను నీవున నని
కీర్తిపూర్వకముగా విన్నవించ నాద్యుడు—

“ఆత్మతేయం తవ ప్రజ్ఞా బ్రహ్మ న్నాతిసమంజసా
య న్మాం బ్రవీషి ప్రసథం సఖా తేహ మితి ద్విజ ।
న హి రాజ్ఞా మదీర్ఘానా మేవం భూతై ర్నరైః క్షణిత్
సఖ్యం ధవతి మన్దాత్మక శ్రియా హీనై ర్ధనచ్యుతైః
అసీ త్సఖ్యం ద్విజశ్శేష్త త్వయా మేఽర్థనిబద్ధనమ్
న దరితో వసుమతో నావిద్యా విదుష స్సఖా
న శూరస్య సఖా క్లీబ స్సఖ పూర్వో కి మిష్యతే ।
నాశోఽతియ శోఽతియస్య నారథీ గధిన స్సఖా
నారాజ పాథివస్యాసి సఖపూర్వో కి మిష్యతే

టీ. పూర్వం సఖా ఇతి సఖపూర్వం, జ్ఞం సఖ్యం త త్కి మిష్యతే ।
అపితు నై వేతి కాక్యా యోజ్యమ్ ।

నేను నీవున నని ఇలికెని నీదేమి బుద్ధి? మహారాజుల కిట్టి
నిర్ధనులతో సఖ్యమా? ఆసఖ్యమా గాటిదే. ధనహతులకు దరిదురు
విద్వాంసున కివిద్వాంసుడు శూరునకు భీరువు, శోఽతియున కశోఽతి

యును రాజునకు రాజేతరుడు నభు డెల్లగును? అని గర్హింపబడెను. యవ
మానింప కున్నచేత దోషమును ఒక్కముహూర్తమునాగి మిగిలిన యుగి
చింతించి యాదుగిపదునిగూర్చి కర్తవ్యమును మరలపూర్వో నిశ్చయించి
హస్తినపురమున కేగెను.

అచ్చట, పత్స్యతానాభివాదనపూర్వకముగ సంభాషించు
భీష్మునితో తనకు దుష్టుడును చేసిన యవమానప్రకారమును వివరించి
చెప్పెను—

“ద్రుపదేనైవ మక్తోఽహం మన్యునాఽభివర్తితః ।

అభ్యాగచ్ఛం కర్మా బీష్మ శిష్యై రర్థీ గుణాన్వితైః

దుష్టునిచే నిట్లు వర్తింపబడిన నేను కోపము వహించి
గణనాతలమునభిష్యుల కొర కిట్లు వచ్చితి నని చెప్పెను.

అపుడు భీష్ముడు మహానీయా' నీవు మా అదృష్టవిశేషముచే
లభించినావు. “త్వమేవ షరమా రాజా సర్వే చ కురువ స్తవ” ఈ
జ్యమునకు నీవే మహారాజువు. ఈకురువంశీయు లందరు నీవారు. అని.
షరమానందముతో బూదించి—

“విశ్రాంతేఽథ గౌతమీ పాతా నాదాయ కౌరవాః ।

శిష్యశ్చేన డదా భీష్మ సనూని వివిధాని చ ॥”

ద్రోణాచార్యుడు విశ్రాంతింపఁగలవారై తన పాత్రుల సందరను
దీసికొనివచ్చి కానుక లిచ్చి పరండరు శిష్యులని వచ్చుగించెను.

ద్రోణాచార్యుడు పాండవులను, కౌరవులను శిష్యులుగ బరిగ్ర
హించి సత్కృత్యుడై వారందరు తనకు పాదాభివందనముచేసి యున్న
పుడు ఇట్లనెను—

‘కార్యం మే కాంక్షితం కించిద్ధృది సంపరివర్తతే ।

కృతాన్తైః స్తత్రప్రేయం మే తిదేతన్యథాఽనఘాః ॥

పూజ్యులారా! నేను కాంక్షింపఁబడియు, నాహృదయమును
కలతఁబెట్టెనున్నట్టియు, కార్య మొకటి నెలదు. అత్రవిద్యయందు
మీగుత్తియులైనతరువారి నాకది చేసివెట్టవలయును మీరు వాగ్దానము
చేయుదు. అని.

‘తచ్చోత్సా కారవేయా న్నే తుష్టి మానా విశాంసతే
అరుససు తత స్సర్వం ప్రతిజ్ఞే సరి తప
తతోఽరుసం తదా మూర్ధ్ని సమాఘ్రియ పునఃపునః
ప్రీతిపూర్వం సప్తవ్యభ్య పురువోద మువా తదా

అది విని కౌరవులకు తుష్టిభావమును వహించియుండ
పార్థుడు సీయాజ్ఞాప్రకారము సేనాకార్యము నిర్వహింతు నని వాగా
నము జేసెను. అప్పుడు ద్రోణాచార్యు డాయధుని ప్రీతితో నాగలిం
చుకొని శిరము మూర్ధ్ని యానందబాష్పములు విశిచెను. తగువార
నందరకు నస్త్రవిద్య నేర్పుచుండెను అందరిలో నర్జును డన్నివిధముల
మిన్నయై యుండెను.

. ఆచార్యు డొకప్పుడు శిష్యబుద్ధిచరీక నిటు చేసెను.
“కమండలుం చ సర్వేషాం ప్రియచ్ఛ చ్చి కారణాత్
పుత్రాయ చ దదౌ కుంభ ములంబుకారణాత్
యావత్తే నోఽగచ్ఛన్తి తావద్దస్మై పరాం క్రియాం
ద్రోణ ఆచప్త పుత్రాయ తత్కిర్క జిహ్వ రాహత
తత స్సవారణాస్త్రేణ పురయ త్యా కమండలుమ్
సమమాచార్యపుత్రేణ గురు మభ్యేతి పాల్గునః .”

టీ:-కమండలుం సూక్ష్మమఖిత్వా ద్వీలంజేన పూరణీయన్
కుంభం విస్తీర్ణమఖిత్వా త్సన్యః పూరణీయం, తస్య ఫల మాహ,
యావదతి. ఔహత త్స్థితవాన్,

సీటిలో ముంచునపుడు విలంబముగా సీటితో పూరింపబడు
సూక్ష్మరంధ్రముగల కమండలువు (కూజా) లందరికిచ్చి పుత్రుడైన
అశ్వత్థామకు త్వరలోపూరింపబడు విస్తృతరంధ్రముగల కడవ నిచ్చి
ముందెవ్వరు నీరుము చిత్రేత్తురో వారికొక విశేష ముఁదేశి పడలచి
ద్రోణుడు మీరందఱు సీతీటికొని రండిని పంపగా, ఆచార్యునిప్రీ
యమును గుర్తించిన ఆరునుడు తనకమండలువును వారుణాస్త్రముచే
బూరించి యశ్వత్థామతో సయాసముగ నేనచ్చుచుండువాడు. మరియు-

“అర్జునః పరసుం యత్న మాత్రిగ్గ సుసహజనే
అస్త్రే చ పరమం యోగం ప్రియో గ్రోణస్య చాభవత్
తం దృష్ట్వా నిత్య ముద్యత్ మిష్యత్ ప్రతి ఘట్టవమ్ ।
ఆహూయ నచనం ద్రోణో రిహ సగ్గాన మభావతి ।
అన్ధకాశేఽర్జునాయాన్నం న దేయం తే కదాచన
నచాభ్యేయ మిదంచాపి మద్యాన్యం విజయే త్వయా

టీ:- సూదం సూపకారంఽతి అన్నం న దేయం, కిన్త్వస్థకా
శేముఖాదన్యత్ర గానాః పరిష్కన్తీతి నాన్నం గదామీతి స త్వయా
వాచ్య ఇతి భావః, విజయే= అర్జునే, అయం భావః—అత్యభ్యాసా
న్ముఖా దన్యత్ర గానా న పతత్యేన ఏవం తమసి శద్దాదిలక్ష్యో
దన్యత్ర శరా అపి న పతేయంతి, ఉక్తోఽర్జునో యది కేశిద ముక్త
మితి సృచ్చే తద్ద్వి లాకికవవాఽయం విధ ఇతి తం ప్రతిపక్తవ్యం న
తు ద్రోణవాక్య మేత దితి

“తతః కదాచి ద్భూజానే ప్రివవౌ వాయు రర్జునే
తేన తత్ర సదీప స దీప్యమానో విలోపితః
భుక్త ఏవ తు కౌన్తేయో నాన్య కన్యో నర్తతే
హస్త స్తేజస్విన స్తస్య అనుగ్రోహకారణాత్
లిదభ్యోసకృతం మత్స్యరాత్రా వసి స పాండవః
యోగ్యా చక్రే మహాబాహు ర్ధనుషా శాంతనందనః

టీ ఏవం గురగా శిష్యాభ్యాసే ప్రిన్యతౌ జ్ఞాపితాయాం తతః
ప్రాగేవార్జునః స్వశ్మష్టానేనైవరిజ్ఞాతానానిత్యాహ ద్యాభ్యాం- తత ఇతి
అనుగ్రహణ మభ్యాసః యోగ్యా మభ్యాసః

“తస్య జ్యేష్ఠతః ర్థోషం ద్రోణ స్సుశాస వారత
ఉపేత్య చైవ ముత్థాయ పరిష్కజ్యేన మబ్రవీత్ ।
ప్రియతిష్యే తథా కర్తుం యథానాన్యో కనుర్ధరః ।
త్వత్సమాభవితా లోకే సత్య మేత ద్భవీమి తే ।
టీ. శ్రివనోత్తర ముత్థా యోపేత్యేతి కృమః ”

అయినను గురహృష సఖిజముగా జేయుచు వస్త్రములయు
దేశ గ్రంథ వహించి య చాచ్యునకు ప్రీతివాత్సురై యుండెను.

ఒకప్పు డాచార్యుడు అర్జునుని వంటవానితో రహస్యముగా
నిట్లు చెప్పెను. నీవెప్పుడు చీకటిలో నరుచున కన్నము (తినుబండివ
స్తువు) వెల్లక వెల్లుచుని కోరిన యెడల చీకటిలో నాపదార్థము నోటికిబోక
మరెక్కడక బావునో యందుచే నేదెట్లును అని యాతః తో ననుచు. ఆత
డీమాటజెప్పినవా రెవ్వరని యడిగినచో నను చెప్పినట్లు చెప్పక యిది
లోకప్రసిద్ధమే యని చెప్పెము. అని. ఆచార్యు డీట్లు చెప్పటలో
తాత్పర్య మేమనగా—

అభ్యాసాతిశయమున నెంత చీకటిలోనైనను తిను వస్తువు
నోటిలోనికి గాని మరియొక స్థానమునకు బోకుండ నట్లు చీకటిలోగూడ
ధ్వనిని గురిచేసి వేసిన బాణములు అభ్యాసాతిశయమున లక్ష్యమును
గొట్టలేరు నని బోధించుట.

అవంటవా డర్జునున కీవిషయము దెలుపఁపూర్వమే యొకప్పు
డర్జునుడు రాత్రి భుజించుచుండ వెద్ద గాలి వీచి దీపమఁ పోయినది.
అయినను భుజించుచున్న తపహస్తము నోటికే బోవుటను గమనించి
యిది యభ్యాసవిశేషమున గదా కలిగిన దని భావించి యర్జునుడు
రాత్రియందుగూడ ధనన్యంకారపూర్వకముగ బాణప్రయోగము
నభ్యసించ మొదలెడెను.

ద్రోణార్యుడాశిబ్దమువిని లేచి వచ్చి హర్షముతో పాద్యుని కాగ
లించుకొని యిట్లనెను. అర్జునా లోకములో నీతో నమానుడైన ధను
ర్ధరుడు నాశిష్యులలో మఁయొకడు లేడనిపించును. ఇది సత్యము, అని.

అశ్వత్థామయందైన గలుగని యంతః స్పర్శము అంతఃశయ్య
సంఘములో నొక్క పాద్యునియందు గలుగుట కాలని గురుభక్తి, ఆతని
గురుకార్యనిర్వహణప్రీతి, ఆతని బుద్ధిశీలత, అసాధారణములై
యందుటే కారణము. కనుకనే అత్యసాధారణమైన పాద్యుని యోగ్య

తను మెచ్చి శిష్యునవుడుగు దోగ్గచారుడు “పార్థ ఏవ ధనుర్ధరః” అని లోకములో నేరవించితు నని స్వయముగా ప్రతిజ్ఞ జేసెను.

అప్పుటికి యేకలవ్యుని ప్రశంసయే లేదు. ఇట్లుండ నొకప్పుడు ఏకలవ్యు డను నివాసుడు ధనుర్విద్యాభ్యాసమునకై యాచార్యునియొద్దకు రాగా నివాసుని యాచార్యు డాతనిని బరిగొహింపలేదు. అప్పు డాయేకలవ్యుడు దోగ్గునకు సాష్టాంగ ప్రమాణమును చేసి యరణ్యమునకు వెళ్ళి దోగ్గచారుని మృణ్మయవిగ్రహమును నిర్మించి దానిని యాచార్యస్వరూపముగా భావించి పూజించుచు నేకాగ్రతతో బాణ ప్రయోగాదులలో నిత్యశలతను గడించుచుండెను.

ఒకప్పుడు ఆచార్యునజ్జపై శిష్యులైన రాజకుమారు లందరు వేటకై వెళ్ళిరి. అందు హండ్‌వులతో ననుచరు డొకడు కుక్కను వెంటబెట్టుకొని వెళ్ళెను. వా రరణ్యసంచాముచేయుచుండ కుక్క అటు నిటు దిరుగుచు నేకలవ్యుడున్న చోటుకు వెళ్ళి యాతని జూచి మొరుగుచు నిలిచెను. ఏకలవ్యుడు దానికి చేటులేకుండ నోటిలో నొక పర్యాయమే యేడుబాణమును ప్రవేశపెట్టెను. ఆకుక్క బాణములతో నింపబడిన నోటికి హండ్‌వులయొద్దకు రాగా వారు చూచి యాప్రయోగకౌశలమున కాశ్చర్యపడి యాతనియొద్దకు వెదకుచు వెళ్ళి చూచి నీవెవ్వడవు? నీగురు వెవ్వడు? అని యడుగ నాత డిట్లు చెప్పెను—

“నివాదాధిపతే ర్వీరా హిరణ్యధనుష స్సుతమ్ ।

దోగ్గశిష్యం చ మాం విత్త ధనుర్వేదకృతశ్రమమ్ ।

నేను హిరణ్యధను వను నివాదరాజు కుమారుడను. దోగ్గచార్యశిష్యుడను. అని.

తరువాత వారందరు నింటికి వచ్చి ఆయాశ్చర్యమును దోగ్గునితో జెప్పిరి. అర్జును డొక్కడును దోగ్గునితో గలిసి యిట్లనెను—

“తదాఽహం పరిరభ్యైకః ప్రీతిహర్య మనం నవః ।
 భవతోక్తో న మే శిష్య స్త్వద్విశిష్టో భవిష్యతి ।
 ఆథ కస్మా న్మద్విశిష్ట లోకా దసః చ వీర్యవాన్ ।
 అన్యోఽస్మి భవత శ్శిష్యో నిషావాశిచతే సుతః

ఆచార్య! నాకు నన్ను నీవాలింగనము జేసికొని నాశిష్యులలో నిన్ను మించిన ధనుర్ధరు మండబోడని ప్రీతితో బలికియుంటివి నన్నుమించిన పరాక్రమశాలి యేకలవ్వు డను నీశిష్యు డొక డుండెనే, అని—

ఈయచటలో ఏకలవ్యుని ఘనతరుమించిన ఘనతరు నాకు నీవనుగ్రహింపవలయునని ప్రార్థించుటే పార్థుని యభిప్రాయము.

ఏకలవ్యుడు ద్రోణశిష్యుడ నని ప్రకటించుటయు, నాశిష్యులలో నిన్నధకుని జేయుదు నని అవ్వజప్రేమతో ద్రోణుడు ప్రతిజ్ఞ జేసియుండుటయు పార్థుని యాప్రార్థనకు మూలములు.

అప్పు డాచార్యు డొక్క మహారత్నమారోకఁబడి మాలాదించి పార్థుని వెంటబెట్టికొని యేకలవ్యునియొద్దకు వెళ్ళగా నావచ్చుచున్నద్రోణుని జూచి యెదురుగా వెళ్ళి సాష్టాంగసమస్కారము చేసి పూజించి నేను నీశిష్యుడ నని చెప్పి యారెడు దోసిలియైగ్గియుండ ద్రోణు డాతనితో నిట్లనెను—

“యదిశిష్యోఽసీ మే వీర వేతనం దీయతాం మమ

టీ-వేతనం గురుదక్షిణారూపమ్

నాశిష్యుడవే యైనయెకల నాకు గురుదక్షిణ నిమిత్త. అని—

దీనినిబట్టి తాను ద్రోణశిష్యుడ నని యేకలవ్య డనుచో ద్రోణ ప్రతిజ్ఞకు హాని లేనందున తనప్రతిజ్ఞానిర్వహణమునకై ఈతాపత్రయము ద్రోణునకు లేకయేపోవునని స్పష్టము

సత్యమునకు గట్టుబడియే యేకలవ్యుడు శిష్యుడ నని చెప్పవలసి వచ్చెను. సత్యమునకు గట్టుబడియే ద్రోణుడు గురుదక్షిణ నడుగవలసి వచ్చెను

“ఏకలవ్యస్తు శక్చుత్వా క్రియమాణోఽ బ్రవీ దిశమ్ ।
కిం సయిచ్ఛామి భగవ న్నాజ్ఞానయ తు మా గురుః
సహి కించి దదేయః మే గురవే బ్రహ్మవిత్ ను- ॥”

ఏకలవ్యు డామాటకు సంతోషించి మహానీయా! ఏమియున్న
వలయునో అజ్ఞాపి పుము. నాకు గురువున కీయదగని వస్తువనువది
లేదు అని చెప్పెను

అపుడు—

“త మబ్రవీ త్త్యూయాంసుషా దక్షిణో దీమతా మితి ।
ఏకలవ్య స్తు త చ్ఛుత్వా వచో దోగ్రవ్య దాకుణమ్ ।
పండిజ్ఞా మాత్మనో రక్షా సస్యే స నియత స్పదా
తథైవ హృష్యవదన స్సదైవాదీనమానసః ।
చిత్త్వాఽవిచార్య తు పాదా ద్దోగ్రానాంఽంగుష్ఠ మాత్మనః ।
సఃత్యగధం నై హది దృష్ట్వా వీనోఽబ్రవీ దిశమ్ ॥
ఏవం కర్తవ్య మితి వా ఏకలవ్య మభాషత

టీ.—ఏవం కర్తవ్య మితి, తర్జనీమధ్యమాభ్యాం శరీరం ధృత్వా
జ్యోర్వణం కర్తవ్య మిత్యభినీయ దర్శయతి ।

తత శ్శరం తు నై హది రంగురీభి ర్వ్రకర్షత ।

క్రొణస్య సత్యవా గాసీ న్నాన్యోఽభిభవితాఽర్జునమ్ ।

దోగ్రా దాతనితో నీవక్షిణాంగుష్ఠము నిమ్మని చెప్పగా ఏకల
వ్యు డాభయ-కరమైన దోగ్రాభాగ్యమునిని యెదురినను గురువున
కిచ్చెదనని మొదట జేసిన తనపండిజ్ఞను కాపాడుకొనుచు అపగ్రహుల
కును, అయిదారతనును లోపములేక నిర్వికారచిత్తుడై యాంగుష్ఠమును
చేదించి యిచ్చెను. సత్యసంధుడైన ఆఏకలవ్యుని జూచి వీరేశుడయిన
దోగ్రాకు నీవిటుపై శరసంధాన మిట్లు చేయవలసిన దని తర్జనీమధ్య
మాంగుళికలచే శరసంధానము లాను చేసి చూడెను ఏకలవ్యు డట్లే
శరసంధానము చేయచుచున్నాను. దోగ్రా డర్జునునికూర్చి చెసిన తన
పండిజ్ఞ నిలువబెట్టుకొనెను

కథానందస్థ మిటుంక కనివాక్య మెట్లున్నది? “పార్థుడు అంగుష్ఠము గోరుకొమ్మనియె జాపాచాగుల్” అని యున్నది ఇది మృష కాదా? ధనుర్విద్యలో నాశిష్కులలో నిన్ననిసరి జేయును నని వాల్మీల్యమునో నాకు నాకు వాదనము చేసి యుంటివి నీశిష్యుడేక లవ్యుడు నన్ను మించియండెను, అని చెప్పుకొనెనా? లేక అతని యగ్రమును గోరుకొమ్మని కోరెనా? కనుక కవివ్రాత నిరస్తము.

“కురురాజు స్వార్థపరుడౌనే క్షీతో బోల్చినా” అని వ్రాసిన యీకవి, పార్థుని స్వార్థపరునిగను దుర్యోధనుని స్వార్థత్యాగిగను తలచుట చింత్యము, ఈమాటచే కవికి మహాభారతపరిక్షాన మొత్తంబదో విదితమయినది.

ద్యూతపక్తికియచే పాండవైశ్వర్య మపహరింపదలచి తుడ్డికా సంకల్పమును విశదపరచిన దుర్యోధనునితో ధృతరాష్ట్రు డని యుధర్మము వద్దని చెప్పినపుడు దుర్యోధనుడు చెప్పిన సమాధాన మిది—

“లోకవృత్తా ద్వాజవృత్త మన్య దాహ బృహస్పతిః ।

తస్యా ద్వాజ్జాఽప్రమత్తేన స్వార్థ శ్చిన్త్య స్పదైవ హి ।

క్షత్రియస్య మహారాజ జయే వృత్తి స్సమాహితా ।

సవై ధర్మ స్వైధర్మో వా స్వవృత్తై కా పరీక్షితా ॥”

(సభా—౨౪౪)

తుడ్డి! లోకవ్యవహారము వేరు, రాజ్యవ్యవహారమువేరు అని బృహస్పతిచెప్పెను. కనుక రాజు అప్రమత్తుడై స్వార్థచి తన సదాచేయుచుండవలయును. క్షత్రియునకు జయించుటే స్వవృత్తి. అది ధర్మము కానిమ్ము, అధర్మము కానిమ్ము. అని—

ఇట్టి దుర్యోధనుడు స్వార్థత్యాగి యనిపించుట చింత్యము

ఇక దోషుడట్లు కోరుట అన్యాయ మని ప్రతివాదుల కనిపించునుకాబోలు! అదేకలవ్రయని కట్టడించుచు వీర కడు కనిపింపవలెనో!

ఒక ప్రతిజ్ఞ చేసియన్న మహాపురుషుడు ఆప తప్పలేక దాని నెట్లో నిర్వహించుకొనుచుండుట స్వాభావికము.

నీవు కోరినంత ధనము నిచ్చెద నని ప్రీతితో విశ్వామిత్రునకు ప్రతిజ్ఞజేసిన హరిశ్చంద్రుడు పశ్చిపుత్రుల నొకని కమ్ముడయి తుదకు కాటికావరితనమునకుగూడ సిద్ధపడినది అది తప్పలేకయే.

నీవు కోరినప్పుడు రెండువరములు నీకిచ్చెద నని ప్రీతితో కైకేయుకి యెన్నడో ప్రతిజ్ఞజేసిన దశరథుడు తనకు ప్రాణమైయున్న రామచంద్రభగవానునికి వనవాసప్రాప్తిని వరముగా గోరిన కైకేయు మాటకు మారుపలుకలేక బద్ధుడైపడియున్నది అది తప్పలేకయే.

ఇంత యెందులకు? నీవేమడిగినను గురుదక్షిణ నిచ్చెదనని ప్రీతితో ప్రతిజ్ఞజేసిన యాయేకలవ్యుడు ద్రోణాచార్యున కంగుష్ఠ మిచ్చినది ఆదితప్పలేకయే.

అట్లే “పార్థ ఏవ ధనుర్ధరః” అను లోకవిఖ్యాతి నీకు గలిగింతు నని ప్రీతితో పార్థునకు ప్రతిజ్ఞజేసియున్న ద్రోణుడు ఆయేకలవ్యుని యంగుష్ఠమును కోరినదికూడ ఆదితప్పకయే అని ప్రతివాదులు తెలిసి కొందురుగాక. నాటి యేకలవ్యునికి లేని బాధ నేటి ప్రతివాదులకు లుగుట చిత్రము.

ఈయేకలవ్యుని చిత్రములోని విశేష మేమనగా—

ఆత డారాధించినది సాక్షా ద్రోణుని గాదు. మృత్యుయద్రోణ విగ్రహమును అందులోగూడ విద్యోపదేశమునకై తన్ను పరిగ్రహింప నట్టి ద్రోణుని విగ్రహమును. దాని ననన్యధక్తితో నారాధింపగా నాతనికి షష్ఠిచ్చించినది సామాన్యశక్తికాదు. లోకోత్తరశక్తి. అది స్వయంకృపిలభ్యమని కాక గురుకటాక్షసిద్ధ మనియే యాతని నిశ్చయము. అది కిద్దించిన తరువాత గురువ్రస కీయరానిది లేదని గురుదక్షిణగా గోరిన దాని నిచ్చిన దీరు డాయేకలవ్యుడు. కనుక, విగ్రహారాధ

నములోని విశిష్టతను, అనన్యభక్తిలోని యత్తృప్తతను ఎకలవ్యః దర్శనముచే పగిలివాడులు తెలిసికొందురుగాక.

ఈర్ష్యాసూయాదులతో దూషింపక పూజ్యుల నాదరించి వినిపేధముల బాటించి యిహపరసుఖముల నొందుదురుగాక.

—“పాండవులలో దోసము లేదా? దుర్యోధనుని భీముడు దొండిచేసి పడగొట్టలేదా?” అను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము—

కవి ఖండవాక్యములోని ‘చనువు’ లో నిట్లున్నది—

“తన సాపాటుబలంబు నమ్ముకొని యుద్ధండుంబుగఁ దట్టి గట్టి గ భీముండును దొండిచేసి పడగొట్టెం బాప మారాజరాజును కౌరవుల దుష్టకార్యములతో జోడించినఁ దీతెన వినువారుం డిన జెప్పవారలకు లేవే వ్యర్థవాదాంశముల్”

భీముడు గదాయుద్ధములో దుర్యోధనుని తొడలు విఱుగగొట్టుట తప్పని యీకవి యాక్షేపము.

నాడు దుర్యోధనుడు ద్రాపదిదేవికి తన తొడ జూపిన దుండగమునకు శాస్తిగా నీతొడలు తెగగొట్టెద నని ప్రతిజ్ఞజేసిన భీమసేనుడు ఆపని జేసి కృతకృత్యుడయ్యెను. అది తప్పెట్లగును?

ఈకవియే దుర్యోధనుడు తుంటరిపనులు చేసినట్లు ‘రాజరాజ’ అను పేరుతో వ్రాసిన యీపద్యములు చూడుడు—

“అంటగరాని యగ్ని కెనయైనది ద్రాపది యట్టి నాశ్వి పయ్యంట మొగానబూని యకటా యని యశులు రాల నేచ్చినఁ దుంటరివై, సహోదరులతో సభలోన బరాధవించి నా వంట మఱిందివై వదినకా మొనగానితనంబు సూపుటల్”

అట్టి తుంటరికి శాస్తి జేయ ప్రతిజ్ఞ బూని నిర్వహించిన మానధనుడగు భీమసేనుడు దోషి యగునా!

“కురుభూపాలుడు బుద్ధిమంతుడని వాకోబూనితింగాని యా
దరణీమంబులు హేతువుల్ గల్గుగువద్దా నీచరిత్రంబువక
గరళాన్నంబును మాయజూదమును లాక్షగేహముఁ ద్రాపడి
పరిభ్రాసంబు భయంకరంబులము చూపుట గురుత్వోపశీ”

ఈకవి, దుర్యోధనుడు బుద్ధిమంతుడు (ఉత్తముడు) అని చెప్ప
మానెనట, కాని యాతనిది దుశ్చరిత్ర మగుటచేత నట్లు చెప్పలేక
పోయెనట.

దీనినిబట్టి చూడగా దుర్యోధనుడు దుష్టుడు గాడని “యీకవి
చెప్పలేక, పాండివుల విశిష్టతను తోసివేసి వారిపై దోషముల నారో
పించి వారిలో మాత్రము దోషములు లేవా? అని వ్రాతసాగించి
పాండవులుగూడ దుర్యోధనునితో సమానులే అని చెప్పి పాండవదో
షారోపణములచున తన దుర్యోధనాభిమానమును గతార్థము చేసి
కొనినట్లు స్పష్టము.

ఇట్టి లక్షణము గలిగియుండి మహాభారతకర్తయగు వేదవ్యా
సమహర్షి రాక్షసిచు పద్ధతిని వ్రాతసాగించుట యుక్తమయిన పని
కాదని తెలుపుచు దీనినింతటితో విడిచివేయుచున్నాము.

ఋషిప్రభావ మరయక ఆర్షగ్రంథస్వభావ మెరుగక, ఆర్షగ్రం
థము లామూలాగ్రి మవలోకింపక, శాస్త్రప్రచిక్షానము లేక, ఆర్షగ్రం
థము లర్థము జేసికొనలేక, శబ్దమర్వాదను ‘పాటింపక’, ‘విద్యనాన్య
మును గమనింపక, చెప్పినదానికి వ్యతిరేకముగ తమచిత్తవృత్తుల కనుగు
ణమగునట్లు కల్పించి పూజ్యుల నపూజ్యులని వ్రాతసాగించి స్వార
స్వతమునకు కళంకమాపాదించి లోకులకు సదాభివములను దొలగించు
టకు జేసినప్రతివాదుల కోలాహము నిరస్తమైనది.

ఇంతవరకు. 1 మహాభారతచరిత్రము, 2 ఉత్తరభారతము, 3 మ
హాభారతరహస్యము, 4, సుయ్యోధనవిడయము, 5 ఆంధ్రమహాభారత
10 శయవిచ్ఛేదము, 6 కురుపాండవదాయభాగవినిర్ణయము, 7 కర్ణచరి

లేము, 8 ఖాడకావ్యము (చనపు) 9 కురుక్షేత్రసంగ్రామము, 10
విమర్శకగ్రంథములలో గల ప్రసంగాగతములైన విరుద్ధాంశము
నిరాకరింపబడినవి.

సారాంశ మిది—

“ఏవం పాండవనిష్ఠా స్తా విమర్శకముభోద్ధతాః
నిరాకృ త్కారసిద్ధాంతసరణి సుంప్రదర్శితా
శ్రుణ్వంతు నిశ్చితార్థం భారతముఖ్యేషు పాండవాః పూజ్యాః
తచ్చరితం పాపహరం లోకహితం మహాద్భి ర్గీతమ్ ।
కృష్ణపరమాత్మసమ్మత మిశ్వరసంకల్పవరబలోజ్జ్వలితమ్
శమదమశౌర్యాద్యైర్భిరామం ధర్మసూక్ష్మసంబద్ధమ్
తాదృశ మసదృశచరితం నిన్ద్యం యో మన్యతే స పై శోచ్య
సత్పరుషదూషణం కిల దూషకదురదృష్టనూచకం భవతి

‘బాలవ్యాస, న్యాయవ్యాకరణజేదాంతవిద్యాపారీణ’ వారణాసి
సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిప్రణీతమైన, మహాభారత తత్త్వకథన
మున పాండవించానిరాకరణ మనెడి

చతుర్థ భాగము.

సమాప్తము.

౪౪౩౫

